

T. 143661
C. 1204946

COVARRVVIAS
 A LEYVA TOLETANI
 EPISCOPI SEGOBIENSIS
 PHILIPPI II HISPANIARVM
 REGIS SVMMO PRÆFECTI PRÆTORIO
 AC IVRIS INTERPRETIS ACUTISSIMI
 OPERA OMNIA.

*Cum Authoris tractatu in Tit. de Frigidis & Maleficiatis, septem questionibus distincto,
 quibus an matrimonium cum hoc impedimento constare posse, accuratè explicatur.*

Multis in locis à CL. IC. CORNELIO BREDERODIO auctus, illustratus,
 vt passim hanc notam designatur.

ACCESSERVNT HAC POSTREMA EDITIONE

IOANNIS VFFELI IC.
 PATRICII BRUXELLENsis

In variarum Resolutionum libros
 NOTE VBERIORES.

Cum dupli Indice, capitum & rerum locupletissimo, suis numeris restituto.

R.3144

ANTVERPIÆ.

Apud Viduam & Hæredes Petri Belleri.
 ANNO clo. I.D.C. xiv.

СОЛНЦЕ
ЗАИМЯЮЩИЕ АУДИО
ИНАГЕТОВЫЕ
МУЛАНИЧИИ
СОЛНЦЕ
САТИМО АУДИО

САТИМО АУДИО

САТИМО АУДИО

САТИМО АУДИО

AMPLISSIMO
NOBILISSIMO QVE
D. NICOLAO DAMANTIO
EQVITI AVRATO
SUPREMI SENATVS BRABANTIAE
CANCELLARIO
ET
SERENISSIMIS ARCHIDVCIBVS
A CONSILIO STATVS
NEC NON
AMPLISSIMIS AC PRVDENTIBVS
EIVSDEM SENATVS BRABANTIAE
CONSILIARIIS

IOANNI VAN MAELCOTE
STEPHANO VAN CRAESBEKE
IOANNI BAPTISTÆ MASIO Consil.
& Aduocat. Fisc.
GVIELMO D'ASSELIERS
PHILIPPO VYESELS
GREGORIO D'AYALA
NICOLAO VANDEN BRANDE
CAROLO DE BOVRGEOIS

IACOBO CANIS
FOLCARDO VAN ACHELEN
IANO FERDIMONDO DE BERTI
THEODORO DE FOVRNEAV.
NICOLAO DE WEERDT
IACOBO VAN TSESTICH
IOANNI VAN PEDE
ANTONIO DE GOTTINGNIES.

POSTQVAM huic operi supremam manum admouissem, AMPLISS.^{mc} CANCELLARIE, SENATORES PRVDENTISS.^{mi} haud diu multumque cogitaui, cui has ingenij mei primitias consecrarem. Neque enim rationi confonum mihi visum, DIDACVM COVARVVIAM, vnicum Practicæ Iustitiæ Atlâtem, modò Notis quibusdam, & Brabantiaæ consuetudinibus per me, licet exigua, at non contemnendâ sui parte illustratum, ad alios deferri, quâd ad eos, penes quos Iustitiæ in Brabantâ stat summa; adeoq; ad primâ Themidos aream, in quâ (vt Philonis illud usurpem) INCORRVPTIBILIS PRVDENTIA INCORRVPTIBILEM HABITAT DOMVM. Ad quod me etiam incitauit Consanguineorum Affiniumque in eodem Senatu nuperus ac præsens confessus,

fessus, qui velut quibusdam nte vinculis constringunt, vt aliquod mei cultus debitiq; obsequij specimen edam. Verum cum has meas lucubrations intra pauculos menses properante prælo conceptas, auspi ciis Amplit. VV. publicâ luce donare decreuisse, non semel in mente mihi venit subuereri, ne iisdem, quod de Ioue cōmenti sunt Po etæ, tam exiguis adesse rebus vacaret. At peruiicit cum Auctoritas magni illius Couarruiæ, tum Iurisprudentiæ Maiestas (cuius vos Myftas & Sacerdotes veneror) vt aures Benevolentiæ vestræ aucuparer. qui si non iis ingenii dotibus instruētus sim quæ ad exornādam hanc Spartam videbantur requiri, eâ tamen fiduciâ in hanc arenam descendit, vt cæteros insuper Belgas exemplo hoc prouocarem ad ingenij sui fœtus matuiores in lucem producendos, quibus æuitemum Belgicæ eruditioñis trophyum aliquando apud posteros statuant. quod tum potissimum euenit, cum labori præmium, virtuti gloria reponitur: nec in obscuro delitescunt, quos ad altius honoris fastigium eruditio virtusque emeritos euehit. Quod igitur supereft, AMPLISS.^{mc} CANCEL LARIE, SENATORES PRUDENTISS.^{mi} quicquid in hoc opere à me fuerit defudatum, vestro honori lubens deuoueo: vos illud, & eum qui defert sereno vultu, quo hæc talia soletis, aspicite: sincero affectu, quo hæc talia soletis, approbate: quod si sensero, satis magnum laboris mei frumentum me confecutum agnoscam beneficio earundem Amplit. VV. quas bonorum largitor Deus fospit vel in æuum, Patriæ bono. Antuerpiæ prid. Kalend. cl. I. c. x.

Obsequio Amplit. VV. deuotus

IOANNES VAN VFFELE.

VITA
DIDACI
COVARRVVIAS
A LEYVA.

EX BIBLIOTHECA HISPANICA

A R P.

ANDREA SCHOTTO

CONCINNATA.

SINGULARE Hispaniae ornamentum Didacus exstitit, cum ob singulari iudicium, tum iuris utriusque, quod scriptis ad posteritatis memoriam sempiternam mirificè illustravit, tractatione. Natus is anno eius faculi duodecimo Toleti Carpetanorum S. Iacobi Feso, unde illi nomen (Didacus enim idem qui Iacobus) quo etiam anno Pamphelona victa Castella Regno Nauarra accessit: parentibus quidem Hispanis, uno vero materno Belga, Toletana Ecclesia architecto. Hinc & utriusque nepoti ingens eruditarum linguarum Graecæ ac Latina studium, ad rerum cognitionem insitum penè atque innatum. Patrius Salmantica sacerdos satis re lauta Didacum & Antonium iactis iam feliciter primis Latina lingua rudimentis, una domi aluit. Post in S. Salvatoris Collegij Ovetensis, ubi natalium integritas queritur collegio, eos breui in Iurisprudentia progressus fecerunt, ut equalibus longè antecellerent, post etiam de superiori loco ius publice ordine interpretarentur, magna auditorum corona atque applausu. Tametsi vero in Doctoris laurea iniquis iudicium suffragii Didacus pressus esset, vicit tamen, ac transcendit; editis mox ingenij monumentis expectationem iudiciumque perturbato animo datum. Praestrinxit enim veluti Sol oculorum aciem, amulofiq; atque aduersarios, qui in eum ora vultusq; admirabundi conuerterant: & præstanti doctrina viro morumq; facilitate omnes sibi adiunxit. In his Ferdinando Graecarum litterarum Doctore est usus, qui cum in Plinius castigationibus non semel predicat. Missus binc à Rege Catholico in Synodus Tridenti coetiam hoc est, in publicum piorum doctissimorumq; theatrum unâ cum fratre, Ant. item Augustino, Martino Ayala, Aria Montano, ceterisque. Domum ubi reuertit Episcopus Roderici oppidi est renunciatus: dein Segobiensis Presul, & Conchenensis designatus. Neque hic Principis in ornando excellentis doctrina viro studium substitit: quin & Senatus Regij Præsidem ex Antecessore creauit. Quo munere integrè annos aliquot Reip. constituenda sic est usus; ut continenter atque incorrupte ius dicendo florem, sibi Nobilitatis Hispanica obstrinxerit, temporis usque è parsus, cetera minimè auarus, ut semihora spatium, quo Senatores unâ ad Regem ingressuri expectare solent, elabi sine fructu non sineret: incitatus, credo, C. Plinius Maioris exemplo, qui temporis, quod studijs non daretur, iacturam longè maximam existimaret. Sic interea loci, collegis inambulantibus,

lantibus, paucis mensibus Platonem, ac Rhodigini Antiquas lectiones, quasi aliud agens,
euocuit. Et verò VARIARVM RESOLVTONVM libri quantum hic posset, satis often-
dunt: de RE scripsit NVMERARIA, acutè: hinc à maleuolis iactatum, nouisse il-
lum Budaeum de Aſſe, prateſea nihil: quos facile reliqua tanti viri monumenta foras data
refellunt. Sunt autem in manibus hac SVPER 4. DECRETAL. SVPER 6. DE-
CRETAL. ET REGVLIS IVRIS; SVPER CLEMENTINIS. DE HOMICI-
DIO CL. SI FVRIOSVS. VARIARVM EX IVRE PONTIFICIO, REGIO
ET CÆSARIS RESOLVTONVM LIB. 4. PRACTICÆ QVÆSTIONES:
eiusdem COLLATIO VETERVM NVMISMATVM cum his qua modò expen-
duntur publicâ & regiâ aueritate percussa. Excusa paſſim Salmantica, Venetiis, Lug-
duni & in Germania. Obiit Madriti Praes die XXVII. Septemb. an. M. D. LXXVII.
etatis anno LXVI.

AD

A D
ILLVSTRISSIMVM
A C
REVERENDISSIMVM DOMINVM
D. FERNANDVM VALDESIVM
HISPALENSEM ARCHIEPISCOPVM,
SVMMVM IN CAROLI CÆSARIS
HÆREDITARIIS PROVINCIIS DE FIDEI
CATHOLICÆ NEGOTIIS COGNITORE M.
CENSOREM QVE DILIGENTISSIMVM,
D I D A C I
COVARRVVIAS TOLETANL
REGII GRANATENSI PRÆTORIO IVDICIS
I N
C O M M E N T A R I O S
D E
T E S T A M E N T I S
P R A E F A T I O .

Vanquam maximè scirem, Præful amplissime, illustrissime Princeps, magnis te, & his grauissimis Reipublicæ nostræ curis, atque negotiis impeditum esse, non sum veritus tibi magistratum omnium Antistiti laborum necorum primitias, de Sponsalibus & matrimonii Epitomen summo, certoq; animi iudicio dicare. Is enim es, qui studiosos omnes, honestas, ac publico regimini admodum vtilest disciplinas magno fauore prosequeris, qui prudentissimum exploratissimumque consilium, & in rebus gerendis dexteritatem nactus, propensissimo affectu, juris vtriusque consultissimos viros maximo honore habueris, eosque ad publica munera ingenti omnium applausu euexeris, benigneq; suscepseris, si quid ex priuatibus vigiliis tuo nomini consecratum fuerit. Fit etenim ea ratione, vt facilius acti labores, & hi in re literaria, nostraq; Pontificij & Cæsarei professione omnino indefessi obliuioni tradantur: nec otio indulgere commodè poslit is, cui hæc scribendi alea feliciter cesserit. Expertus equidē ipse sum, postquam iam ante annum opus illud exacto diuturno iuris studio, & continua lectionis exercitio, tuo nomini altissimo nuncupatum emisi, plausibilius quam par meis studiis fuerit, tui nominis ergo ab omnibus susceptum fuisse. Quam ob rem periculum priuati studij industriæque facturus, nec laboribus frangor, nec assiduis meditationibus cedo: quin Heroicas virtutes tuas eodem animi iudicio considerans, in Gregorij Noni tractatum de Testamentis breuem quandam interpretationem concinnare, eamque amplissima tue dignitati nuncupare constitui, non ignarus quantum hinc decoris & ornamenti eisdem lucubrationibus sit accessurum. Nec tamen ab institutis animum auertam, obseruantissime Præful, quod magno Christianæ Reipublicæ commodo Hispalensis Archipræfulis dignitate Caroli Cæsar is

faris nutu insignitus, eodem iudicio omnibus ipsius Cæsar is regnis, ac prouinciis, summus de rebus fidei Censor à Pontifice Max. electus, nullum otium habiturus esse videaris, quo possis quandoque hosce nostros commentarios legere. Scio etenim ea te prædictum benignitate, coquæ animo erga me affectum esse, vt plane inter tot, ac tanta negotiorum vndique confluentium examina his nostris, vel tantillum temporis sis præstitus. Quod si id minime contigerit, nec tamen hoc coniectare possum, quæ tua humanitas est, illud tandem consequar, eritque mihi pro impari munere satis iustum præmium, quod liber hic candido animo à viris & doctis, & acerrimo ingenio præditis, manibus versabitur: beneueloq; iudicio eam, quam opto censuram accipiet: vnde mihi illud nec præter spem obueniet, vt cauere possim, ne ad eundem lapidem offendens, iterum corruiam. Huius sane audacia eò liberius timorem excussi, quod certo sciam tibi molestum esse, quenquam à tuo præclarissimo conspectu timore auerti. Nostrum enim est exelsam tuam dignitatem reuerenter adire: tuum vero alacri, atque iucundo vultu nos ipsos admittere. Ea namque comitate Augustum Cæarem imitaris, qui libellum ipsi trepidè porrigenti, qui manum nunc proferret, nunc retraheret: Quid, inquit, an putas te dare assēm elephanto? quasi molestum esset optimo principi, quod timeretur. Eoque magis venia dignus sum, Præsul R euerendissime, quod hos qualescumque labores tibi obtulerim, cum ob meam erga te plurimam ac perpetuam obseruantiam, mecumque tibi deditissimum animum: tum ob tuam clementiam, benignitatem, atque animi candorem: quibus virtutibus ita emines, vt iure, ac meritō tota Hispania te ipsum suspiciat, ac veneretur. Verū, si hac quoque in parte Catonum aliquis, & is rigidus in me censor insurgat, meumque conatum accuset, satius esse, inquiens, culpa vacare, quam deprecari gravioriter, ac molestè ferat, me nondum senem, sed in ipsa iuuenili ætate ausum esse interpretis officium assumere, quem potius iure optimo deceret ex aliorum scriptis, vel mediocrem eruditionem adquirere: ea excusatione me tueri nitar, pro viribus & facultate fecisse, quo magnis laboribus, non absque propriæ valetudinis graui periculo, cōtinuis viginti annis in hac iuris vtriusq; disciplina absoluerm ea, quæ alioqui si consuetis otii vacandum esset perpensa humani ingenij imbecillitate, atque prolixa, perplexaque interpretum traditione, triginta annis minimè cōfecisset. Hoc vero studiorum compendio paulo diligentius, vt eo propensius deliberaui, quod vita breuis, ars vero longa sit: eaque ratione oporteat hæc nostra studia ita disponere, vt summo labore quanto breuior esse possit, hæc ipsa legalis professio efficiatur. Si vero ex hac excusatione minime satisficerim, hi certè mihi veniam dabunt, qui sciunt quod hominis est errare: atque hi præcipue, qui & ipsis hisce scribendi, edendiisque scripta fluētibus fuerint aliquando agitati. Ingenui siquidem animi est vulneribus atque ipsa plerumque morte velle Republicæ literariae prodesse. Atque his tandem rationibus, quibus me ipsum tutari conabor, veluti tutissimum asylum constanter adiiciam tuum amplissimum nōmen: cui hæc ipsa meritissimè dicau. Accipe igitur, Illustrissime Princeps, hæc nostra qualiacunque tuo nomini consecrata, quæ tuis auspiciis tuta ab obtrētatorum calumniis fore speramus. Vale. Ex Granateni Prætorio Idibus Martiis, anno 1554.

P. CORN.

CORN. BREDERODIVS IC.

LECTORI S. D.

PERVM DIDACI COVARRVVIAS Iurisconsulti celeberrimi commendatio, benignus Lector, pro Auctoris dignitate huic editioni proscribenda esset: si illorum præstantia & vius nondum publice innotuerit: ne tamen de tanto auctore, & tam bello occasione, nihil dicendo male mereri videar; breuerit quod de illius lucubrationibus sentio, ostendam.

Tria sunt potissimum, Lector, que labores eorum, qui scribendo sibi nomen parare student, posteritati commendare solent, Subiectum, Forma, Oratio seu Sermo. Quæ si coniunctim in vnum eundemque auctorem concurrant, cum diu vieturum, multisque profuturum esse nemo protecere dubitauerit. De Oratione itylique quo auctor vultur elegancia (inquit illis alijs, qui ferenibus rebus inuoluuntur eleganzia) aut puritas postrema cura sit) hoc constat illum longo interhallo, omnes sui cui iurisperitos anteire, elegantissimo enim, apero ac Latino sermone quidquid euulgant, ornatum est, vt iure meritisimo illius Hispanorum Scenularum quis nuncupauerit. Ad materias quod attinet, quia nominatim illas hic referre operofus multo quam fructuosus esset, singula totius operis capita, ad calcem huius praefationis velut per synopsim relici atque impunim curauimus. Hoc tamen obiter adspingo, quod quacunque Couarruuias in iuris Nostris commentatione, & illius ad proximam applicationem scripta reliquit, ea tam solidia, aperta, & plena esse, vt nihil exquisitus à Iurisconsulto sperari posse videatur. Tacco cetera, quæ ex more gentis sue vñu ita exigente, summa & admiranda cum libertate protulit. Modum denique seu formam scribendi, sue vniuersum opus species, sue singularium materiarum lectorum, sive facilius etendendum est, quo nulla seruata methodo omnia mixtim & velut per Satyram ad Rubricam congerabantur. Hoc tamen huic auctori, in illa confusione peculiare est, tam in Rubricarum explicazione, quam in variis Resolutionibus & Questionibus practicis, quod cuncta ciuidem argumenti vel subiecti tam exacte, tam methodice & egregie, atque adeo in vtramque partem tractet, vt vel curiosissimo cuique satisfacere posse videatur. Nec in probationis fide minor illius appetit diligenter. Nam siue interna ac vera rerum demonstratio requiratur, siue externa quæ sola auctoritate nittitur, in vitroque eam, omnium calculo, laudem affectus est, vt inter omnes sui & nostri temporis scriptores iure Princeps habeatur. Non enim auctoritatum emplastro solo, quod multis, sed imperitis tantum nimis frequens est: Questionibus controvercis medetur, sed ratione, quæ anima legis est, opiniones suas primum firmat, inde illas, ne apud quenquam in dubium venirent, auctoritatum pondere (quæ alias sola, libertati iudicii vni tyrannicam faciunt) confirmat, atque, hæc tanto studio, vt libens fatear, nullum à me haecenus auctorem lectorum vel relectum esse, qui fide & diligentia in externis probationibus Didacum Couarruuias superare videatur. Vix enim quidquam vel in genere vel in specie scribit, quod non idem post rationem ac diligenter disquisitionem, Communium Opinionum fidere & auctoritate communiat. Haud ignarus, quantum illa momenti in negotiis publicis & priuatibus disliniendis affere solet.

Nunc quid in postrema hac editione pro ratione temporis præstitum sit, accipe: Opera Didaci Couarruuias, cum ab illis, ad quos ea res pertinet, nobis diligentissime commendata essent, vt via, quibus anteriores editions scabebant expurgaremus, atque quibus hæc noua editio, recens, melior, ornatior, & vñu commodior fieri posset, adderemus, negotium in nos suscepimus. Ac primum mendas que tam in ipsum contextum, quam in allegationes non leues irreperant, summa fide ac diligentia expurgauimus, textumque multis in locis penitus depravatum & subuersum, ex fida allegatorum indagatione restituimus, Argumenta, quæ pro singulorum capitum & paragraphorum magnitudine subinde nimis succincta & brevia erant, pro subiectu vñ auximus. Titulos deinde singulorum capitum & paragraphorum (vt quæ parte operis Lector esset, in ipsa libri apertura conspiceret) in vertice singularum columnarum supercripsiimus; Singularia item tam in texu quam in allegatis, Communiques sententias, vt legenti confessim apparerent, literarum varietate distinximus, Index item omnium titulorum, capitum & paragraphorum synopticus operi præfixus est, vt quæ Auctor nostrum summa in opere suo capita fuisse tractat, in ipso operis vestibili Lectori confessim apparent. Postremo, quia, vt supra scripimus, Auctoris institutum non fuit, ordine methodico lucubrationes suas euulgare, sed illas, vt iata, vt succellue elaborate sint, sic alias post alias in lucem publicauerit, sive scribendi modus vñ difficilissimus sit, in primis practicis, quibus ad impendientia cauarum fata, præsentibus, non autem longe aut cum multa difficultate petendis medicamentis opus est, ne quid deinde ad Operum perfectionem requirere posset, in locum prioris Indicis, qui pro operum & magnitudine, & excellencia peregrigus & propius nullus erat. Nouum verborum & rerum, omnium locupletissimum & nostrum, id est, compendario digestum ordinè Indicem corollarij vice adiecimus; Tuum nunc erit, benigne Lector, his nostris laboribus fauere, si que etiam, si placebit, feliciter frui. Vale. Francofurti Kalend. Mart. anno 1535. xcii.

TITV-

TITVLORVM
ET CAPITVM SEV ARGVMENTORVM
QVÆ IN HORVM DIDACI COVARRVVIAS
OPERVM TOMO PRIMO EXPLICANTVR

NOMENCLATVR A.

D E TESTAMENTIS, & eorum reuocatione tractatur.		
fol. 1. & 3.		
De mortis causa donatione.	15	De verbis in matrimonio adhibendis.
De Ecclesiasticis rebus, quatenus quis testari possit.	22	De etate ad matrimonium requisita.
De personis qua testari possunt.	27	De his, que matrimonium impediunt.
De executione ultimarum voluntatum.	30	De impedimento affinitatis & seruitutis.
De legatis.	33	De impedimento publica honestatis.
De executione testamentaria.	36	De impedimento sacri ordinis.
De clericorum ultima voluntate.	38	De cognatione spirituali.
De elemosinis clericorum.	44	De cognatione legali.
De clericorum peculio.	ibid.	De consanguinitate.
De solemnibus testamentis, & testibus.	45	De afinitatis impedimento.
De testamentis & legatis ad pias causas.	49	De contrahentibus incestis nuptias.
De bonis quæstis per Episcopum vel Clericum.	52	De dispensatione.
De hereditibus instituendis.	53	De gradibus diuina, naturali, & humana lege prohibitis.
De legatorum imputatione in debitum.	57	De dispari cultu.
De legatis praestans.	60	De contractu coniugalis effectu.
EXPLICATVR cap. Raynuttus de testam. ibique agitur de exheredatione vel præteritione liberorum.	62	De diuinitate, & matrimonij dissolutione.
De hereditibus instituendis.	67	De lucorum nuptialium amissione.
De vulgari substitutione.	72	De iure statuto in deprehensionis adulterio.
De papillari substitutione.	73	De prole.
De exemplari substitutione.	77	De legitime natu libertate.
De reciproca substitutione.	79	De illegitimis liberis, & eorum legitimatione.
De compendiose substitutione.	82	De filiatione probacione.
De legatis praestandi, & actione ex testamento.	87	De illegitimis & naturalibus liberis, eorumque iure.
De processu in actionibus ex testamento.	90	De spuriis & manzuribus, eorumque iure.
De executione testamenti.	93	De alimentis, & alijs iuribus illegitimorum.
De alienatione prohibita.	95	De nominatione filii.
De transmitione & iure legati.	97	De legitimatione.
De legitimæ eiusque grauamine, & imputatione.	99	De legitimationis impetratione, & libellis.
De legitime, & Trebellianice, & Falcide deductione.	102	De tempore celebrandarum nuptiarum, & aliis.
De executione testamenti.	108	De processu in causa matrimoniali.
De canonica portione in quibusdam legatis non soluenda.	109	EXPLICATVR capit. quamus pactum, de pactis in & ibique tractatur de iuramentis, dictioris significacione.
De SUCCESSIONIBVS ab intestato brevis quadam resolutione	110	De iuramenti forma.
& iure Cesareo, & regio collecta.	116	De iuramenti effectu.
EPITOME quarti libri Decretalium, in qua de Sponsalibus & carum definitione.	118	De iuramenti interpretatione, & dispensatione.
De etate ad sponsalia requisita.	ibid.	Quibus attribui iuramentum apponi posse.
Quibus verbis sponsalia contrahuntur.	119	De iuramenti interpretatione.
De sponsalorum effectu & vinculo.	121	De iuramenti comitibus.
De coitu inter sponsalia & matrimonium interueniente eiusq[ue] effectu.	124	De perjury, blasphemia, & falso.
De sponsalibus de futuro.	125	De viribus iuramenti confirmatorij, quod contractus, ceterosque actus humani.
Sponsalia quibus modis soluantur.	128	De iuramento confirmatorio actuum.
De matrimonio, eiusq[ue] definitione.	131	De iuramento quo confirmatur rei dotalis alienatio.
An consensus sit necessarius ad matrimonium.	132	De iuramento confirmatorio contractus à lege prohibiti.
Qualis consensus sit ad matrimonium necessarius.	134	De iuramento confirmatorio pactorum, & stipulationum.
De conditionibus in matrimonio appositi.	140	De iuramento confirmatorio in promissione facti alieni.
De luci sive seu donationibus in matrimonio contractu interuenientibus.	ibid.	De pallo & renunciatione successori.
+ De metu in matrimonij contractu interuenienti.	146	EXPLICATVR cap. Alma mater, sub tit. de sent. excommunicatio.
De errore, dolo, & arrha in nuptiis interuenientibus.	148	Ibique agitur de definitione & distinctione excommunicationis.
De consensu parentum in nuptiis requisito.	150	De communione cum excommunicatis.
De raptu, & nuptiis secundis.	ibid.	De bonis operibus.
Consensus in nuptiis qualiter exprimatur, ibique de procuratore.	152	De excommunicatione.
		De excommunicatione & absolutione, carumque causa effidente.
		319
		323
		334
		350
		360
		363
		373
		De

Tit. & cap. Tom. I. Nomenclatura.

<i>De absolutione ab excommunicatione.</i>	381	<i>De gabella & veligialis solutione.</i>	484
<i>De mutatione legum.</i>	384	<i>De restitutione rei que perit.</i>	487
<i>De interdicto.</i>	386	<i>An ex vi iustitia distributiva ad restitutionem quia tenetur?</i>	489
<i>De interdicto Ecclesiastico.</i>	390	<i>De venatione, & captorum restitutione.</i>	493
<i>De interdicto Ecclesiastici effectu.</i>	394	<i>De potestate temporali & spirituali: vbi de bello iustitia & iniustitia.</i>	499
<i>EXPLICATVR Regula, professor malæ fidei, de regul. iur. in 6. Ibique agitur de præscriptioni, & exceptionis definitione.</i>	401	<i>De bello aduersus infideles.</i>	505
<i>De vñscpcionis definitione.</i>	403	<i>De capiis in bello, & seruitute personarum.</i>	507
<i>De possessione in genere.</i>	404	<i>Ex confilio, auxilio, & favore an quis obligetur.</i>	512
<i>De probatione, & presumptione possessionis.</i>	409	<i>De restitutione rei bona fide possessa.</i>	513
<i>De præscriptione aduersus Ecclesiam, & fiscum.</i>	411	<i>De inuenienti restitutione.</i>	515
<i>De iurisdictionis præscriptione.</i>	416	<i>De thesauri innuenti iure.</i>	516
<i>De præstatione annas, & aliis impositionibus.</i>	420	<i>EXPLICATVR Clement. si furiosus, de Homicid. & Irregulariter.</i>	521
<i>De iure in præscriptione.</i>	423	<i>De suspenso ab officiis, alius reis.</i>	525
<i>De bona fide in præscriptione.</i>	425	<i>De Bigamia & Neophytis.</i>	528
<i>De bone fide posseflore dubitante vel errante.</i>	428	<i>De delictis, & constabue.</i>	532
<i>De bona & mala fide in præscriptione.</i>	433	<i>De homicidio ratihabitione, & mandato.</i>	539
<i>Mala fides an Successori in præscriptione noceat.</i>	436	<i>De vulneribus à pluribus infictis.</i>	542
<i>De iure patronatus, & præscribentibus ius præsentandi.</i>	439	<i>De abortu, bello & homicidio.</i>	546
<i>Mala fides in præscriptionibus an in foro conscientia excusat.</i>	443	<i>De homicidio casuali.</i>	550
<i>De interruptione præscriptioni.</i>	448	<i>An præstatio ab irregularitate excusat.</i>	554
<i>De præscriptionis iniustitia & effectu.</i>	450	<i>De furioso, ebrio, & dormiente.</i>	556
<i>Per præscriptionem acquiritur dominii utile vel direcliu.</i>	453	<i>De homicidio ad defensionem commissio.</i>	560
<i>Præscriptionis ciuilis effectus in foro conscientie.</i>	457	<i>COLLATIO veterum numismatum, in qua de aureo numismate.</i>	566
<i>De restitutione in integrum aduersa præscriptionem.</i>	ibid.	<i>De veteribus argenteis nummis.</i>	567
<i>EXPLICATVR Regula, Peccatum de regul.iur.in 6. à restituitione facienda quomodo quis excusat.</i>	463	<i>De veterum aureis nummis.</i>	572
<i>De restituitionis origine, & vñtarum restituitione.</i>	470	<i>De veteribus aureis & argenteis nummis.</i>	573
<i>Regula de illicita acceptatione.</i>	ibid.	<i>De libra, aurii, vel argenti examine.</i>	581
<i>De furti, & rapina restituitione.</i>	472	<i>De veteribus nummis Hispanis.</i>	584
<i>De restituitione dati ob turpem causam.</i>	475	<i>De ponderi Monetarum Hispaniarum.</i>	596
<i>De restituitione accepti ob id, quod ex officio fuerit debitum.</i>	479	<i>De mutatione Monetae, quod pondus & valorem eius.</i>	604
<i>De restituitione acquisiti per lusum illicitum.</i>	482	<i>De falsa moneta, & eius authoribus punientiis.</i>	607

APPROBATIO CENSORIS.

Ego infra scriptus S. Theologiæ Licentiatus, Canonicus & Censor Antuerpiensis, præsenti testimonio ad firmo, hæc D I D A C I C O V A R R V V I A S Iuris, legumque Interpretis acutiss. ac Iustitiae Praetoricæ Coryphaei, OPERA OMNIA qua ad nos deuenierunt, ab aliis alibi; nunc verò primum Belgicis typis recusa, & characterum distincta varietate exornata, non modo integrè & ex fide concinnata; sed & plerisque errorum labyrinthis repurgata, nouorumque operum accessione illustrata esse. Ut pote quibus præter Auctoris doctissimum Tractatum de frigidis & maleficiatis septem distinctis quæstionibus disputatum, indicem duplicum suis numeris absolutum, insuper accessere NOTÆ IOAN. VFFELI I.C. cum Theoricæ, tum Præticæ, in Variarum Resolutionum libros: eæq; Brabantia nostræ decretis, ac consuetudinibus accommodatæ. Quæ, quod non parum lucis reliquo operi additurn sint, eosque qui in Iustitiae palestra desudant, velut adminicula quædam ducturæ, ne in mediis vndis (vt aiunt) Tantaleo more discendi ardore animum contorqueant, magno Recipub. commodo simul etiam luce donanda censeo. Datum Antuerpiæ xii. Kal. Mart. cl. Icc. x.

LAVRENTIVS BEYERLINCK.

D I D A C I
C O V A R R V V I A S A L E Y V A
T O L E T A N I , E P I S C O P I C I V I T A
T E N S I S , D V M I N I S G N I D E I M A X . S A L V A
T O R I S C O L L E G I O S A L M A N T I C A E I V R A P O N T I F I C I A
publico munere profiteretur, in tit. de Testament.
Interpretatio.

E X P R I M A R V B . P A R .

S V M M A R I A .

- 1 Testamenti vera Etymologia.
- 2 Testam. quid.
- 3 Testam. ad colorem Valla defenditur.
- 4 Sacellum, unde dictum.
- 5 Sacellus, unde dictum.
- 6 Sacellus, unde dictum.
- 7 Sacellus, unde dictum.
- 8 Sacellus, unde dictum.
- 9 Testamentum definitus ex Vlpiano, & eius per partes explicatio.
- 10 Regere quid.
- 11 Iusta sententia.
- 12 Ead definitione integra ostenditur aduersus Accurris & Pauli Callestrorum.
- 13 Perfectus uniusque operae secundum iurum genit.
- 14 Testam. non invenimus.
- 15 Hereditatis iusta.
- 16 Propter iusta.
- 17 Filius iusta.
- 18 Iustum quid.
- 19 Iusta sententia qualiter in definitione intelligatur.
- 20 Testam. eontra iusta, & easternum ultimam voluntatem dicerentia.
- 21 Testam. Graeca lingua, quam dictum habet, & quid Graec & Latine significet.
- 22 Testam. quomodo ait Prologos accipiat.
- 23 Paup. aliquando testam. nominat.
- 24 Sacra scriptura cum iusta & votu testam. non dicatur.

P R I M A R U B R I C A E P A R S .

De Testamentis in genere.

Ihil est, optime Lector, quod nodosos atque perplexos iuris vtrisque locos tractam, fit ipsius differenze rei cognitione conducibilis, praestanti usq; ob faciem, expedita, & seipsum qualibet in dubitatione offerentem simplicitatem, tum ob legensis continentiam, candemque benevolam in hisce libris euoluendis operam minime penitenda. Hinc etenim Iurisconsulti, quoties rem difficilim aggreduntur, eandem ab etymologia & definitione auctor patitur: in quo video non ita paucum iuris pontificis, conditores hanc diligenter nobis exhibere. Vnde fit, ut potissima laboris pars in ipsi explicandis prae ludis frequentissime contingat.

¶ Qua ratione de Testam. acturus, ipsius dictio notitiam

¶ à Iurisconsultis quia libertissime petam. Siquidem Iustinianus Testamentum i' idea dictum fuisse existimat, quod testatio mentis fit: sicuti ipse afferit in prim. mil. de testa, vbi Acur. & ali. hanc esse dictio etymologiam, apertissime fatentur, Seruum Sulpitium Iurisconsultum sequenti, qui lib. de testam. 2. testamentum duplex esse verbum scriperit: compositum inquam à mentis contestatione. Cui tamen Aulus Gall. lib. 6. c. 12. & Lauren. Valla. Latina lingue acerrimus assertor, lib. elegan. 6. cap. 56. omnino refragatur, deductione hanc deridentes: cum non magis à mente dicatur testamentum, quam calcaneum, fallamentum, & ornamentum, quibus consentit Catelianus Cotta in Memorialib. in dilectione, testamentum. Verum si etymologiam, quam Cicero verilogum appellat, speciemus, plamum est, non recte à Sulpitio nomen hoc deducendum fuisse, indeque à vero abhorret, dictione hoc duplicum esse. Eit enim simplex, eaque à testa derivatur, ac testamen fit, & iusta, syllabula affinitat, diciturque iustum, vt velutim, velimenti: velamen, velamentum: regimen, regimentum: quia dictio vitur Iurisconsultus in l. 1. in prim. ff. de off. pro. p. 1. Testamentum ergo dicitur quasi ultima voluntatis testimonium. Hinc Vlpianus in Qui testam. bare, §. ff. 1. 2. scribit: Et veteres putauerunt, eos, qui propter somnia testamenti adhibebantur, durare debere, donec supra prema contestatio peragatur. Quo fit, & vt testari, non fit testamentum facere: cum testari sit proprius testis nominatio & vocare: quasi testator iudicio ordinato sit solitus di-

cere, Testes estore huius ultima voluntatis. Potest etiam testari in hoc sensu intelligi, pro denunciar, ac palam facere, illam esse proprium ipsius testantis voluntatem.

Quod si non tam etymon inspiciamus, quā vocis similitudine, quam Fabius tractat lib. 9. i. 3. nō abhorrens erit huius nominis appellatio, quo mentis cōtestatio fit: quod & ipse Gellius animaduertit: idque probat, Iustinianum "ab hoc crimen defendens, Alciat. lib. 4. de verb. signo & in l. taberna. ff. 6. 7. Ita. Clau. Cantianum prim. inst. de testa, potissimum etenim in testamento dominatus mens. Sic posse fit dicitur quasi pe- 4 dū positio Lebonei, & Paulo in l. 1. ff. de aqua, posse in prim. cum Celsius dicit in l. quod meo & si vendorem ff. de aqua, posse. In viciniū mihi fundum mercatum venditor ex mea turce demonstret, vacuamque posselionem fradare dicat, non minus possidere ceperit, quia si pedem finibus intulisset. Tamet' Alcia. non à pedum, sed a fedum positione deduci posselionem excludit, lib. 2. dif. p. 1. Et sic non etymologiam, sed vocis similitudinem attendens dixit Trebat, lib. 3. de religione. Sacellum, & quasi sacram cellam denominari: cum facillum sit diminuiri à sacro. Nec decet ob id? Iurisconsultos caluniose infecari: & veteres Latina lingue diligenter illimi censoribus in deriuacionib. & etymologis iuxerint, quandoque à vera nominis deductione longe discedentes. Potest etiam non incongrue dici Iustinianum in hac etymologia testamento, solum testationem considerare, adiecumque, mentis, ad maiorē explicationē sicuti in explicando t. Novitius etymo Vlpianus adiecit obligationem, dicens in l. 1. ff. de nov. 1. nouatione deduci quasi à noua obligatione. Idem fit in donatione: Donation, & inquit Paul. in l. Jena. & donatio. ff. 8. de dona. casu mortis. dicta est à dono, quasi doni dato: vbi cum a solo dono, donatio dicatur, additur ad declarationem maiorem quasi doni dato: sic ergo dicitur à testamento testatio & à testa testationem: adiecta tamen vox mentis est, nec temere: nam & Theodoreus in usuel. tit. 7. illud, inquit, proprie testamento est, quod testans mecum obtiner voluntatem: arque ita Vigilus hanc Iustiniani deductionem tutatur.

Definitio vero testamento ab Vlpiano traditur in l. 1. ff. ed. dicente, "Testamentum est voluntatis nostra testa sententia, de eo, quod poll mortem suam fieri valit. Dixi autem testamento esse vo- 9 luntatis sententiam, loco generisnam prater testatum plures actus dici possunt sententia voluntatis: atque intelligere oportet definitione de voluntate regente intellectu: quia sententia est actus intellectus: quod sentit Bal. in d. 1. 1. in j. testam. tamen voluntas quandoque regit intellectum, ita ut ipse aliquid intelligamus, quia id velim: his, que Thomas explicat in 3. sentent. dictum. 2. 3. 1. art. 2. idem S. Thom. hoc explicat lib. 3. contra gentiles. cap. 26. col. viii. & illius Ferrariensis, idem Tho. 1. par. q. 82. art. 3. & de veritate. q. 22. art. 11. Regere¹⁰ autem in hac parte mouere intelligimus. Nam & hic loquuntur proprie, qui hanc traçauerunt materialam, quod in d. 4. 8. 2. art. 4. idem Thom. & Catan. diligenter probant, tametsi quandoq; his dictiōnibus, qui regimē & imperium significant, plane vtantur, quo apertius rem ipsam lectoribus explicant. Denique in Iurisconsulti definitione sententiam intelligo voluntatis mouentis intellectum, ut apprehendend, & quod fuerit apprehensum eligentis.]

¶ Dicitur vero iusta sententia, eo quod perfecta sit, secundum Bart. & Aret. in d. 1. & Marcam Anton. in princ. iusta. de testam. num. 40. non enim est perfecta voluntas, ante hæreditis institutionem. §. aut hereditis institut. de legat. iusta. Ita ergo voluntatis nostra sententiam Vlpia. illam appellat, que hærit. de instituto decernitur. Nulla enim alia morientium dispositio actiones directe in successores vniuersales transmisit. L. quis ergo causa ff. de pecul. Cui interpretatione accedit l. cum piso familiar. §. fin. ff. de legat. 3. que statim perfecta iusta appellat,

A ad

ad idem l. quod Servius. ff. de codicil. caus. data. verū huic definitio-
nit intellexit illud obseruit, quod codicilli, donatio causa
mortis, ac similes ultimorum voluntatum actus testamentum
dico postficiunt sententia perfecta sunt, quod Paul. Cafern.
in l. 1. animaduertit. Perfecta enim vnumquaque secun-
dui sum genus dicitur. Nec ideo imperfectione animal musica
dicitur, quod fit minor elephante, vt Vigilius in princ. inst. de
testam. n. 24. argumentatur. Quamobrem ipse Vigilius num. 29.
hunc nodum alter disfolluit, intelligens testamentiū senten-
tiam, id est, solennem. Cuius intellectu Iurisconsultus
patrocinatur in l. 1. ff. de iust. rup. dicens non iure factum testa-
mentum, cui folennia iuris defuerunt. In codiciliis vero or-
dinandi nulla videtur folennitas introducta. §. final. Institut.
de codicillo. vbi testamento folennitate subtilitatem in ha-
rebus institutione confiteare probatur, ex Theophili inter-
pretatione. Quo fit, vt si iusta, id est folennis, intelligatur,
congruēt fit Vlpiani definitio. Sed & ante Vigilius Acurii. ita
definitionis verba intellexit. in d. l. 1. in princ. quibus mira-
concinit T heophil. in princ. Institut. de hered. que ab inteflat. dum
dicit. Aut enim non iure ciuii factū omisissis his, que ad fol-
lēnem testimentiū ordinantem specent. Idem Theophil. in
princip. quod ad modū testamentiū informatur, dicens: Sed si quid eorū,
que ad folennitatem obferuationemque spectant, omisimū fuerit, dicitur testamentiū non iure ciuii factū, aut ver-
bi compendio iniunctum. quanvis idem Acurii. in d. l. 1. & in
princip. inst. de testam. quem Paul. Cafr. in d. l. sequitur, addi-
derit definitiōnē. Cumbar edītiōne.

Potest etiam dicti, testamentum ex eo ab Vlpia. appellari
Iuris sententiam, de co. quod quis, &c. quod per excellēntiā
illud nomen, de quo agitur, mercatur. Est enim vera atque
omnibus modis absolute animi definitio: cum nihil possit
esse hic in vita iucundus, quam vt voluntas regnet in bonis
et tatefacto relictis. etiam extincito corpore, siquidem moriens
testamento sententiam suam ita fortiter exprimit, vt post
mortem perpetua fit. Nam eft sī alij modi, quibus ultime
voluntates enunciāntur, hic tamē qui testamento fit poti-
ssimum eft, & ob id iuste sententia nomen meretur. Sic a-
pud lūrīconfutis in lib. 3. in ff. pro facio. inflo. & hereditatis dicitor
illa, quae iure fanguinis, & sic iure legitimi obuenit, id est,
vere, & ita plane hereditatis, vt hoc nomen præcipue habeat.
§. iusta item r̄xerū ea dicitor, que vere vxor, & folenniter ducta
eft, & omnī iure coniugii prædicta: non occiso, confusio,
aut simili, lib. 1. vbi Bude. adnotauit ff. de adul. Cicer. lib. 1.
T uſſel. quod. Metellus, inquit, honoratus quatuor filiis, at
quinquaginta Prianus, quibus decē & festem iusta vxore na-
tis, in vitroque candem habuit fortuna pectoralem, sed vīa in
altero eft. Causa etiam Iurisconfut. n. 2. ff. de adop. tuſſi. §. iusta
appellat curia, qui omnibus partibus filiationis, yeti filii vice
obtinere. Ad item plurimū conduceat l. Paul. ff. de iusta, hom. vbi
probatur, non esse iustum filium eum, qui natus non fit ex
tagio à filia patre ignorantē contracō: cum natus non fit ex
nuptiis folennem peractis plura sunt his filia Guiliel. Bude.
congeffit in d. l. 3. §. 1. & Alciat. in Lēge obuenienti. ff. de verb. genif. Eft
stī re queritimus apud Luidum hic sensus, vt iusta dicat
illud, quod omni parte plenū eft atque perfectum, & quod
proprie nomine illo, de quo agitur, ceneri posuit. Hinc apud
cum iusta prælū, iusta dux, iusta miles, iusta clavis, iusta
pugna, iusta stationes, iusta obſidio, iusta exercitus, iusta
item comploratus lib. 5. dec. 3. iusta legio, lib. 8. ff. de iusta pat. iusta
etiam pondus eodem sensu apud Ovid. 2. Metamor.

Vtque labors curva sunt sine predeceſſore.

¶ Iusta igitur sententia in testamento definitione intelligi-
piter plena, perfecta, & folennis, cuius, maior diligentia addi-
non posuit, quod & Alciat. probat lib. 1. parerg. cap. 7. Sed & Pe-
trus Loriotus de iusta arte, trād. 1. axiome 2. iusta sententiam
ex eo dici exigitur, quod testamentum omni iure verum &
firmum fuerit, quod Theophil. exposuit de iure naturali. §. 1. co-
dicilli autem ante Augustum admitti non erant. in princ. instit.
de codicillo. Ceterum quam interpretationem in contentionibus, & alijs actibus verba hanc, iusta seu legitima hereditatis,
admittant quo ad questionem definitionem, non obstante
stricta Alciati, Budei, & aliorum differentia, tradit diligenter
Arius Pinellus Lufitan. in l. 2. & 4. C. de bon. mater.

¶ Subdit præterea Vlpian. in definitione de eo, & quod quis
post mortem suam fieri vult, ad discrimen constituentum
inter testamentum, & contractus, qui inter viuos celebrantur,
vt nondum expectata contrahentium morte effectum
fortiantur. Ex quibus constat testamentoū à codicillis maxi-

me differre. Nam in codicillis hares inſtituti non posseſſ-
sunt. Dicitur etiam testamentoū à ceteris viis voluntariis:
ne mēpē à mortis causa capione, donatione causa mortis: de
quibus in viua huia rubrica parte tractabimus, vi-
mētisfēs horum omnium differentiatione conſtet.

Dicitur autem testamentoū à Greco. & ab eo, quod dispo-
ſitio à verbo Greco. διαθήση, difſerit, testamentoū facit, quo in
hoc ienit vītū ſuſſonū in l. iusta quā decimā ſ. Tracta-
ſtamento. ff. de legat. 3. & in Lex ex scriptura. ff. de testam. l. 4. ſ. de al-
teris legat. que ſilium & filiam. ſ. de Testamento, in cuius
ſignificationis ſtellionum ex Horace, Demofthene, &
Æſchino plures authoritatis adiudixit Budrus in commen-
tariori lingua Graeca, pagina 428. ex prolo Ascenſio. Vtra-
que vero diſcio, tam Latina, quam Graca, non tantum
mortis ultimā ſtellionem, ſed & viuentū paſta ſigni-
fiat: ſicuti de diſcio Graca probatur in l. ſ. ſ. de collegiū.
Atque inde † facit eft, vt in ſacris montibus pollicatioris
duabus ab ipſo Deo Patriarche Abraham facit. dñ. Apſtol. 13.
testamento dicatur. idem ex capite 26. Genez. adnotauit Au-
gust. lib. 1. locutionis de Gen. n. 93. Aman, inquit, ſcripture pro
patoſeponere testamento. Idem Augustin. lib. 16. de cimatis
Dei, e. 2. 7. idem in narratione Psalm. 82. c. 3. idem lib. 5. locu-
tionis de Deuteronomio, num. 32. 12. Testamento, inquit, pro pacto
poſuit. Quo in loco adhuc in codicibus Parlementisib[us] mon-
doſe ſatio legitur. Nam & Malachia 2. vbi Hebrei habent, Ut
eſter pactum meum cum Leui, ſepugantia inter pretes le-
guit, vt effet teſtamento meum ad Leuita: vbi Hieronymus
proſtituit, id in plerique ſcripturam locis conti-
nere. Idem Hieronymus in epift. ad Galat. cap. 3. ſic illud Pauli
intelligit. Hoc autem dicto teſtamento confirmatum à
Deo. Allumuit etiam teſtamento in facra ſcriptura quā-
doque pro precepto: Ios. 1. 7. Peccauit populus, & trans-
greſſiſſis eft teſtamento meum, ita enim illum locum inter-
pretatur Augustinus in lib. 1. locutionis de Iude. Name, quāis in vul-
gate editione ita legatur. Ex transgreſſiſſis eft pactum meum.

Ex his faciliūm entiſſigere, † qua ratione diuina
ſcriptura nouum & vetus teſtamento appellentur. Potest
& alia ratio colligi ex facie pagine interpretibus. Quia in
re Laſtantii verba adscribere libetis inquam lib. 4. diu. inſi.
cap. 2. 0. Idcirco, inquit, Moyſes, & item ipſi Prophete legem
qui Iudeus data erat, teſtamento vocavit, quia niſi teſta-
tor mortuis fuerit, nec confirmari teſtamento potest, nec
ſcribi, quid in ſcriptum fit, quia claufum & obſignatum
eft. Itaque niſi Christus mortem fuſcepſerit, aperiri teſta-
mentum, id eft, reuelari & intelligi mysterium Dei non po-
tuſſerit. Verum ſcriptura omnis in duo teſtamento diuina
effiliuit, quod aduentum Domini paſſionemque antecē-
dit, id eft Lex & Prophete, veſus dicitur. Ea vero, que poſt
refurrectionem eius ſupra ſcriptura ſunt, nouum teſtamen-
tum nominatur, iudei veteri, vt unum, nos nouo. Sed tamen
diuina non ſunt, quia nouum veteris adimpliſſis eft, & in
viroque idem teſtator Christus, qui pro nobis mortem ful-
cepit, nos hardeſſe aterni regnificet, abdicato & exha-
rato populo Iudeorum: ſicuti Hieremias Prophetatetur.
Haſtentus Laſtantius. Cui conuenit quod Diuus Augustinus
in ſcribit lib. 1. de Spiritu & litera, cap. 19. & 20. idem lib. 21.
de cimatis Dei, cap. 15. atque alibi ſequimur idem Augustinus &
Hieronymus hoc ipſe maniſtillime docent. Graeca item
dictio 2. 2. 2. 1. authore Bodao, ipſam hardeſſitatem quandoque
ſignificat.

EX SECUNDA PAR. R.V.B.

S V M M A R I A .

1. Teſtamento motari, minari, corrigi, & reverari, ſicque ad mortem poteſſit.
2. Teſtamento primū veram virginis ſeffimū ſalutem, per ſcindam, iuxta ad-
ditionem iure patrino predicta ſufficiens, reverans.
3. Teſtamento ad juuētate ſalutem, ſeſſimū, reverans, & quoniam.
4. Teſtamento ad juuētate ſalutem, ſeſſimū, reverans.
5. Teſtamento ut ſit reverendissime ex deo, aut priuilegio principis & conclu-
ſione quodlibet, nū 1.
6. Libertoſ ſeſſimū neque a principio nequaſi pello tolli patet.
7. Donatio omnium benevolentiarum car non valeat, & non intraverit ſeruiturnum.
8. 1. 2. 3. 4. 5.
9. Liberatoſ ſeſſimū tollere, ut ſeſſimū inveniatur in natura.
10. Reuerans licet, voluntatis immensus.
11. Ob paterne permittit non debet, pater contra brevi mores vel illicitas ſent.
12. Clemens derogatoria ea regimenter licet, & pater.
13. Donatio omnium benevolentiarum quod ſeſſimū ſit, communior eft opinio.
14. Statuta & pello ſeſſimū libera ſanctitas tolli patet.

In qua de testamento reuocatione.

3

SECUNDA RUBRICA PARS.

De testimenti reuocatione.

- 16 Testellus ad l. 2. Tauri.
 17 Primum confitit, autoritate principis facta, reuocari posse, nisi ex precepto prohibita sit.
 18 Meliorato parte bauerum filii à parte facta reuocari posse.
 19 Primum ex dōbū confitit, an ad altera ratione reuocari posse.
 20 Ad meliorato parte bauerum, inter ceteros, non reuocari possit, & facta, per praeceptum patris, in tempore testamenti statutum.
 21 Denuo mortis causa facta datus facta, altera inesse, non reuocatur.
 22 Ad mortis causam ceteram & ceteris confitit, potest reuocari, in utramque partem disponitur.
 23 Testamentum de aliis rebus ex conuerso domini factum, morte testatoris.
 24 Primum testamentum in reatu ex posse reuocari.
 25 Testamentum confirmat aliam alias iniquitatem.
 26 Nullus in reatu immobile.
 27 Contraria invenientur suratum, irreuocabilis est.
 28 Fidentia in reatu excludit in aliis alias reuocabilis.
 29 In reatu naturam eum non adiutor fieri, & non ad.
 30 Donatio inter ceteros an cura aeneo fieri, & qualiter sic intelligenda.
 31 In reatu voluntatis ceteris contractum, non statim contra bonas mores dicendum.
 32 Donatio causa mortis iuramento congruita, ex posse reuocari.
 33 Caudullos expelli posse ex ceteris foliationib; etiam locatio testata fuit, & addit. nro. 3.
 34 Primitus de donatione mortis causa non reuocando, quid operetur, cum nro. 3.
 35 In reatu mortis literarum obligacionis, subiectum pro factura numerationis non impedit exceptum non numerata pcam.
 36 Lector expellere potest conductorum, non solentem tunc bennio, etiam si in reatu premissemus eum non expellere, & incollebat ad quare, & inter locatores.
 37 Donatio causa mortis si irreuocabilis propter alienam similitudinem clausulae non reuocanda.
 38 Donatio causa mortis an illicet posse reuocari, quibuscumque rebus contractis apparuit.
 39 Verba que ex usu notariis contractibus adiunguntur, quae effectum habent.
 40 Notarii Clausulas fiducias instrumento confidendo edicere debet, & eam videtur.
 41 Clausula a notario contractibus adiuta solita, quando de voluntate parvissim adiulta praeferatur.
 42 Reductio ad anteriorum boni viri in grant lectione non videtur reuocatio, cum non est voluntatis publica notariorum.
 43 In reatu mortis invenientur a notario inferi non debet, nisi expressa pars voluntatis.
 44 Ad in reatu mortis contraria aliquando valit, sicut agens peritiorum.
 45 Testamentum per se nullum est, nisi probatum.
 46 Testamentum per se nullum est, nisi probatum.
 47 Peritior non est qui reuocat Testamentum in reatu, & non 32.
 48 In reatu mortis de testamento non revocando est contra bona mortis, ex opere re querendam, contraria tamen defundit.
 49 Pallium de successione futura quod non videtur, & non sequit.
 50 Subiectum persona, quod non videtur, & non sequit.
 51 Statuta in reatu mortis, non videtur, & non sequit.
 52 Statuta in reatu mortis futura si journalis, non videtur, & non sequit.
 53 Interfilius ad l. Tisca si de verbis eius obligatio, & cap. Genua de ipsa.
 54 Donatio penalis, si testamentum malitiam vel reuocari fieri, non videtur.
 55 Excommunicatio tollit patrum.
 56 Testamentum habens clausulas derogatorias quidlibet posset mutari aut reuocari, tamen realitur.
 57 Clausula derogatoria in reatu ad alia quid operetur, ad partes disponitur.
 58 Clausula, quod non reuocari, testamento, quid habet clausulas derogatorias.
 59 Statuta in reatu non videtur per generalia. Cum non videtur statutis derogatorias.
 60 Clausula derogatoria tenor pro expresso legato quidlibet habebat.
 61 Legato non profrument id, quod lex nominatio exprime vult.
 62 Testamentum in reatu prius, per posteriorum aque in reatu non tollitur, nisi expresso est aliis factis.
 63 Testamento inter liberas quomodo connector per secundum, an quoniam resucent primi cum clausula derogatoria factum, &c.
 64 Testamentum ad prius existens fallit in reatu sine clausula, tanta prima reuocatio habens clausulam derogatoriam.
 65 Testamentum prius solubiliter praeferunt propter secundum minus feloniam, & non obstat secundum prius factum est.
 66 Propter secundum operetur.
 67 Contra ex ceteris decrescere, & quid illa verba operentur.
 68 Clausula reduplicata quid operetur in secundo testamento.
 69 Si clausula derogatoria prius testamento praeferit voluntate testatoris, ad iusta sit.
 70 Vole istud reuocamento frustis vulnerem videntur, & quid operetur verba illa in secundo testamento.
 71 Si clausula derogatoria per intermedios radicibus jubilata sit, quid operetur secundum testamento.
 72 Testamento caro propricio vel apud alia factum reuocat prius cum clausula derogatoria.
 73 Secundum caro propricio, tanta cuius in primo testamento, collator per secundum, non manente derogatorie.
 74 Legato non adiutorio per secundum testamento minus feloniam.
 75 Legato codicille legato adiutor possum.
 76 Contraria non tollitur per prius existens minus feloniam, neque ex minus reuocatur, & non tollit in reatu mortis.
 77 Hoc in reatu mortis reuocatur per secundum testamento minus feloniam, in quibus hereditis inlitteris non est.
 78 Clausula codicillaria in secundo testamento non annulat hereditis inlitteris, nem in prius existens testamento factum.
 79 Legatum traducatur ex confirmatione A viuis testatore, an per conditio pelleveri posset.
 80 Testamento prius per secundum minus feloniam, & iuscide, reuocatur quod ad legata & similares.

Hic tamen oportet perpendere, an libera \dagger testificati \ddagger factus ita \ddagger iure naturali procedat, ut contrarium bonis moribus sit, quenquam eam fibi auferre, quod proculdubio dicendum non est. Imo nullu*m* vicitum committit, qui fibiliter liberam testandi potestatem. Si enim contra bonos mores est, libertatem testandi tolli: mortale crimen aut saltuveniale committere, qui animo deliberato scipimus, hoc iure testandi priuaret, quoque; ad id quodsi colore: quod dicendum non est: siquidem \dagger voluntati humanae potest quis renunciare, cap. i. religio de elect. n. 6. c. fibili sit ea. lib. c. nov. diec. 12. p. 1. Nec proderit dicere, id ex causa rebus, permittit ea, que contra bonos mores sunt, vel illicita censentur, minime permittantur ob quinquecimiam causam, c. soper et. de r. Eadem etiam coelum probatur ex eo, quod quis potest iure naturali bona omnia que habet, quae habere vincunt poterit & habuerit, omnino donare, ambient. ingra. C. de sacro. am. eccl. l. Deo nob. C. de episc. et clericis. Preterea clauilia, \dagger que futuri testamentis derogat, non indicatur turpissimo tamquam licita testamenti adiectione, vtroque iure defenditur ex his, quod notantur in \ddagger quia in principio testamenti. f. delegatis 3. & in l. 6. m. & ibi. §. fin. f. de leg. ap. p. & si turpis effectus adiectione, nequam iure probatur. His ergo rationibus Fortun. in tracta. de v. fin. dicit. 20. vers. terius eadem afferit non esse contra bonos mores naturales, tolli testandi libertatem: que fit post iuramento firmatum esse omnium honorum donationem, non tantum praesentium, sed etiam futurorum, quod parum fibi constans afferit Panormitan. conf. 18. 1. volumine, verba plus dico. Corne. conf. 252. 3. colum. 10. 3. Dec. conf. 65. 5. n. 12. Dec. in l. 1. p. 1. quod dicit. C. de p. colum. 10. dicens hanc opinionem verioriem esse quam probat Barthol. Capol. conf. colum. 8. colum. 4. Aymon Sailli. conf. 129. col. fin. Soc. junior. conf. 65. 5. 4. 9. & conf. 14. 3. n. 36. 1. val. Bald. licet rem magis dubium explicit in l. 1. §. morbo si defensuer. contra. inter. donacionem & agnati. v. ab. His accedit, quod donatio omnium bonorum facta ecclesia valid est auctore Bart. in d. l. p. colum. 1. p. 1. C. de p. cui confitentibus Fulgof. l. af. Jacob. Lancel. & alii, quos ibi referunt Dec. num. 31. Cagnolus num. 203. Purpur. num. 22. dicens hanc sententiam communesse, quam Bald. admittit in authen. f. agn. mulier. colum. fin. Cod. de fact. dicit. eccl. authoritate text. in Lambeth. n. 1. l. C. eodem tit. Abb. per textum. ibi cap. 1. fin. de fac. ab integras. Felin. in cap. in praefer. de probatio num. 5. dicens eam in pax recipienda fore: atque inibi Dec. num. 5. cum tutar, existimans communem esse: licet non definit, quod ab hac creberimus omnium afferitione discedat. Sed si ecclesia donatio omnium honorum fieri potest, ex quicquid aperitimem constat eam non esse contra bonos mores, vel latenter illos, qui turpidius pre se ferunt, si violentur: quod praefat Dd. pallium factur: igitur quod vetat, hanc donationem ex iuramento vires accipere? Imo donatione simplicem omnium bonorum praesentium & futurorum iure validam esse etiam refragante Bartol. centurient Dynis in regulam. f. empl. derg. inris in 6. col. fin. Angel. & Bald. in d. l. populis hoc modo accepta. n. 6. Verum his omnis minime discideat licet a frequenti summa. 14. Dd. sententia, que omnium bonorum donatione invalida censetur, que & Regis Lita confirmatur, ut etiam locum obtineat in pleygium tantum bonorum donatione. Contendimus tamen non temere, nif fallimur, candem donationem iure communem vel regio in probatam, iuramento praefito admittendam esse, nec iure naturali vetitum opinamus posse libertatem testandi tolli ex confitenti rerum dominii. Nam & statu? liberam hanc testandi potestatem posse tolli, & P. f. ea, quibus hec libertas auferatur, approbari, ex prelum scribit Bald. in l. 1. t. 1. Attentandis. fin. col. 1. in p. 1. fin. legat. idem in l. 1. quod no. 2. columna. f. de leg. Imo in l. lib. autem. f. heredum in flentia. in fin. Decius. in l. p. 1. quod dicit. C. de p. colum. 4. & idem conf. 65. 5. 2. colum. idem adnotavit Vigilius per illum textum in f. accep. in fin. in lib. 1. fin. 1. id. hoc autem fieri non posset, si id iuri naturali contrarium foret. Ex quibus, vt rem ceptam diffinimus, verum appareat, quod ex Archidiac. retulimus, nempe ex privilegio & expresta principia concessione fie ripolle, accedente consentiu testatoris, vt testamentum fieri possit, conditum mutari nequeat. Pro quo fuis constanter adduci potest. summis. C. de testament. volumatis, inquit Imperator, hominum audire volumus non iubere, ne potest feni-

tentiam nostram inhibitum videatur commutationis arbitrium. Vnde si princeps ex consensu testantur in specie prohibuitur commutationis arbitrium, omnino eliet mutantur testamentum sublata libertas.

Hinc deducit potest intellectus ad regiam legem Tauri. 44. 16 [qua est l. 4. iurul. 7. libro 5. Recop.] qua sanctum est, constitutio[n]em primogenij, etiam auctoritate principis facta, re-17 vincenti. Cui accedit & alia. l. 17. inter caldem Taurinas leges, f. l. 1. 2. 4. 6. 8. 9. 10. 12. 13. 14. 15. Recop. I. flatu[m] meliorationem, "hac 18 etenim actione interim vtar, a patre filio factam intertua & quinta bonorum parte, etiam inter viros, reuocari libere posse. Et enim predicta regia ordinatio intelligenda, quod princeps simplicem auctoritatem primogenio praebuit, fecus vero, si rex, praefito consensu constituentis primogenium, flatuerit acum illum irrevocabilem esse, atque eius mutationem venetur expellere: tunc equidem minime potest author illius primogenij pemittere. Quod ex eadem regia lege coadiuantur, que in tribus casibus non admittit praefiti actus reuocationem. Nempe si posse illio rerum, ex quibus actus illi conit, tradita fuerit ei, qui ad primogenium vocatur, vel infrumentum ipsum actus eidem traditum fuerit, aut ex causa onerosa idem actus sit gelus. Non ergo erit mirum, si idem dicamus ex principis auctoritate expressim ad hoc accedente, confidens etiam illius, qui eundem actum recindere potest, in id praefito.

* Porro, vi id obiter agamus, aliqua prae notanda sunt circa leges illas regias, que penitentiam in predictis actibus ipsius agentibus concueant. Primum, "constituto a duobus primogenio, ex viriisque patrimonio, vel facta melioratione, posse alterum, quo ad propria bona, alio inuite penitere: cum & item in testamento permitti sit: in quo Oldrard, sic respondit conf. 17. dicens eandem reuocationem fieri posse, etiam altero mortuo, quia sub vna scriptura hic duo testamenta continentur. Idem Corne. praemit, conf. 159. 4. r. vi. cap. 1. 2. tradit diligenter Petrus Peckius ib. 1. de testam. caning. cap. 18. & in hac specie, quam trachamus, hoc ipsum sensit Rodericus Zuares in repetit. l. 9. tit. 5. lib. 3. For. 5. lim. 1. 12. resp. ad predicta. idem infinitus Alciat. in l. 1. c. de p. Contrariam tamen sententiam in collatione primogenio aperite probat Ludovic. Boglioni. conf. 65. 13. colum. 4. dicens: primogenium a viro & uxore ex communi patrimonio factum, ali-10 vero vita iunctio non posse a supereruere reuocari, etiam ex parte, que ad supereruere bona specta: ne illius fiat ipsi mortuo, qui ratione illius communis coetenus illum actum egit, aliquo minime acturus. eandem opinionem probat Andreas Tiraquel. in tracta. de primogenio. q. p. 5. Cui adstipulatur egregia Baldi opinio in l. p. hereditarii colum. fin. C. de heredit. 1. 1. 2. dicens, donationem \dagger causa mortis \ddagger duobus in finitum faciat altero inuite non posse reuocari, quia illius interest, ne illius dispositio mutetur: & idem notat Iason in l. aqua dor. num. 5. f. folio marianus, quatinus Alexander ibi. num. 8. de Baldi sententia dubitauerit. Sed Baldus, si Iason creditum, caratione scripsit, quod ex dicto contractu, etiam facta mentione mortis, sit donatio inter viros. Et tamen licet in questione nostra id ipsum facatur, acum praefatum inter viros gelum censeri, lex tamen regia cius liberam permutationem permittit. Et praeferat Baldi loquitor, quando ex caula matrimonij talis pactio fit: quod cau. & lex regia actum irrevocabilem constituit, quibus adiutor, ut existimat primogenium, ac meliorationem faciat a duobus finitum ex viriisque bonis, ab uno coram, altero vel mortuo vel iniurio, posse libere mutari. Nec iniuria cuiquam fit, cum notum sit omnibus, eam conditione, actum illi, quem gerunt, ex lege regia fortiri, atque ita idem Tiraquel. in tracta. de primogenio. q. p. 6. diligenter rem itam examinans a Bolognino discidet. Aliud deinde considerandum est, circa earundem legum interpretationem, vt si marius ex legitimo consensu vxoris maioratum \dagger (ita enim in hoc tracta-22 tu loquimur frequenter) instituit, bonis viriisque in illo vinculis deducit actum ille a morte matris confirmatione recipit, nec viro mortuo ab uxore cii iungi potest: fons enim viri poteat ponuntur, si viueret, auctor Roderic. Zuares in limita. 1. s. col. 15. cui suffragatur Iurisconsilium in f. renditione. f. quib. modis pign. vel hypothec. salva. quem text. Bald. comedant in l. 1. f. 1. Cide donat. causa mortis. Iason in l. 1. colum. 2. colum. C. de legat. idem in l. 1. p. 1. col. 1. fin. Cod. de p. 1. ex notantes testamentum, quo quis de re alicui aliena

In qua de testamenti revocatione:

aliena ex consensu domini disponit, morte testantis confirmari, etiam in iustitia ipsius rei domino. [Idem probat docte & cum iudicio Petrus Peckius in d.c. 18.]

Ex quibus in finum serie quoque illa, t. num primum testamentum, quod testator iurauit, non recatur, ut per se secundum renocari valeat, & subinde, an ipse testator ex hac renocentia fit peritus? Quain re libertes opiniones referre: quorum prima authores habet Gulielmus Durandus in Spec. tit. de instrum. editio § compendio, resuens, quid si quis iuraverit, num 25. & Hoftieni, in finis. titul. de seip. §. an iuritum, verifico, quid si quis eligat, dicentes adeo non posse primum testamentum iuratum renocari, ut secundum inuidum omnino fiat, nec substituire possit quia iuramentum, t. acutum aliquo mutabile, firmum, & irrevoibilem efficit. c. eam contingat, ut iure iurandi. Nam & pacium, quo iuridicu[m] prorogatur, libera voluntate pacientis ante litis contestatione diffunditur. I. §. conuenient. ff. de iuris facti. ann. indic. ex creberimonia omnium interpretatione, quam modo exacte perfunctori non licet. Et tamen si pactum illud iuramento praefito fiat, mutari voluntas pacientis non potest. Ang. Ful. Pau. Alexand. lat. in d.l. conuenient. Imo. Barb. Fel. ius. & Rapa. n. 57. ius. c. 1. de inde. quam opinione fatentur ibi esse conuenientem ipsa Ripa, Deci. n. 2. & Alcia. n. 45. idem Deci. in d.l. conuenient. n. 9. Ant. Cor. in Bal. de iurever. prouleg. 16. & Tho. Ferrar. can. 30. tametib[us] Abb. & Anto. in d.l. refra[n]guntur, quorum sententiam defendi iure posse ibi affuerit Deci. Huic etiam Specular. affectio[n]i & illud concinuit, quod licet 27 in "contradicibus innominatis" re integrum locum fit penitentiae: it tamen iuramentum in eidem contra dictis praefitum fuerit, minime licet, etiam re integra penitentie. glori insignis in l. Specular. in prim. verb. necesse est de condic. causa dat. can. nov. secunda. quam Doct. ibi recipiunt communiter, & dixi paginam esse. Imo. in e. 1. de inde. col. pen. lat. in S. actione. Inff. de ad. n. 47. eamque defendit Fortun. in e. 1. de pat. lat. 16. & 17. ex his ergo conflat iuranti, non licere penitentie in eo adiu. in quo non praefito iuramento a lege permittit, ne penitentia. Vnde Specular. opinio probari videtur, cui etiam accedunt, que Fortun. d. l. 1. 20. tradit res tertii eius. Eandem sententiam sequitur io. Coradius in praeludis ad Lademund. n. 31. sive iurior. Hac tamen Specular. alterio falsa apparet ex eo, quod iurantur iuranti fortior natura illius actus, cui adhaeret. l. fin. ff. de l. eau. & quemadmodum de iure iurandi. l. fin. ff. qui scilicet l. fin. & sp[ec]ial. §. est. si iurare, ff. de iure iurandi. l. fin. c. de non nomine, percur. quem existimat sing. ecce Abb. in eau. contingat. n. 14. de iure iurandi. Bald. in eau. omni. de conf. gen. eau. 12. Tiraq. in prim. l. fin. vnu. quam C. de res. don. n. 10. explicat ius inter eum. Bal. in d. c. eau. contingat. z. o. Alex. can. 89. 2. vol. col. 7. Feli. in e. c. cantio de fid. infra. n. 8. idem Feli. in e. c. inter manus. ff. de iure iurandi. 32. Ignotum in testamento praefitum non reddit eum actum irrevocabilem: cum eius proprias natura sit, ut ad mortem v[er]e libere mutetur. Quain re eud potissimum sunt expendenda, ut alia omittamus, quo non ita huic disputationi congruerunt. Primum t. equidem consonat donationem inter validum & vxorem a legi veritate, iuramento praefito validum est, vt Bar. adnotauit in l. fin. gau. co. fin. de fiduciis. idem Bar. in l. Seim. id. Bal. Feder. conf. 14. Abb. conf. 9. 2. z. vol. Aret. conf. 7. 4. col. Carp. conf. 1. 8. Imo. in eau. contingat. de iure iurandi. 85. Paul. & lat. in p[ro]p[ri]et. que contra. C. de p[ro]p[ri]et. quia opinione fatentur consummata esse, & eam sequuntur Abb. & Prep. in e. fin. de donat. int. vir. & vxore. Alex. conf. 8. 2. vol. 2. Corne. in b[ea]t. jaceamus p[re]ter. C. de fiduci ad. vnu. 42. Ioan. Lupi. in l. fin. de donat. inter vir. & x. §. 51. col. 2. Fort. in traicta de vir. fiduci. 22. col. 2. Dec. conf. 202. Fran. a Ripa. l. 18. 3. p[ro]p[ri]et. 6. 6. 7. 17. 8. Rode. Zuaras in l. iur. de iura fori legu. 4. 3. Deci. conf. 2. 2. col. 2. Alex. in l. Seim. in d. p[ro]p[ri]et. que contra. Guido Pap. conf. 104. col. 3. Quin & Alciat. parum huius conclusioni propinios eandem afficit communite in e. a. d. 31. test. 1. numero 196. Nec t. enim hoc iuramentum contra bonos mores praeferatur, ut Fortu. eleganter explicat: licet motus ciuilis. Romanoru[m] adulterer. l. 1. ff. de donat. inter vir. & vxor. que hanc donationem his verbis prohibet: Moribus apud nos receptum est, ne inter virum & vxorem donatione valeret. Hoc autem receptum est, ne mutuo amore fe inuicem isolarentur, donationibus non obtemperantes, & profusa erga se facilitate videntes. Hadetens Vlpianus ad Sabiniu[m]. Cui & illa ratio addit[us] potest, quod nefas esse putantur, videri aliquid inter vir. & vxorem, quod commune non est, vt Alciat. adducit l. 2. diffat. c. 14. ex Plutarcho in preceptis coniubialib[us]. 1. 20. Vnde Bar. in l. quod mes. ff. de acquis. p[ro]p[ri]et. dicebat, hanc prohibitionem non carere ratione naturali, non tamen

isthe prohibitione iurius naturalis est eo sensu, quo ius naturale a iurisconsultis & Theologis affluminatur. Posset enim legi fœsi confutatio talis donatione permititi: ergo non est haec donatione contra bonos mores, quos frangere abli[t] turpitudinis nota minime licet, & clausa legi humana: atque illa non dixit Vlpianus, eam donationem bonis moribus improbari, sed moribus. Romanae verbis receptum est, ne fieret inter coniuges donatione. sicut in l. 2. ff. de volg. inquit iurisconsultus, moribus. receiptum est: idem in l. more, ff. de acquis. heret. Igitur iuramento hec donatione confirmatur: quamus Bartol. contrarium allatur in d. l. vbi Sal. Fulg. & Bal. idem Bartol. in l. con. quid decedet. ff. Titia. ff. de legat. 2. Ange. in l. qui pro se ff. fiduciis. Henric. in d.c. fin. Soci. in com. 65. 1. vol. dices hanc opinionem comunem esse, cam: defendat Chafalan, in confusid. Bur. gau. r[ati]o. 8. 7. verf. fed tam[en] iud. cademque opinio impetrata absolutione placeat Alciat. in d.c. cum contingat. n. 9. 8. & candide iure curiat, propter quia iure Pontificis non admittat Pyrhus, post confutationes Aurelian. q[ui]s. 2. de p[ro]p[ri]et. Nam his omisiliis primaria opinione sequuntur, eam intelligere ex sententia Philippi Deci, quando donator ante donationem moritur: fecis vero, si superlitis donatore, si cui donatio facta fuerit, decelerat, quia proprium est huius donationis, vt morte donantis, præcedente traditione, confirmetur, superlitis donatio, & p[ro]p[ri]et. de donatio inter viru[m] & vxorem. l. eam hic statutum in principiis. & in l. finibus. ff. de donatione inter viru[m] & vxorem. l. 1. seru. Pa. p[ro]p[ri]et. ff. codicil. 2. inter ff. de dubiis rebu[m]. a maria. Cod. de donatione inter viru[m] & vxorem. regia. 4. titu. 11. part. 4. Hanc ergo conditionem non excludit iuramentum, immo secundu[m] eam est intelligendum, sicut in hac specie respondit Decius conf. 2. 20. sed hanc opinio ex eo corrigit, quod donatio inter viru[m] & vxorem. l. eam conditione habeat, & recipit, quando est finalis, ut in dictis iuribus probatur: si autem validata fit, qualis est ex communis sententia iuramento firmata, nullib[us] in iure hanc conditionem patitur, immo pure valeret quo fit, ut p[ro]p[ri]et. comunitentia, minime fit admittenda Decii opinio, auctore Alciat. in d.c. ap. cum contingat. n. 2. 10. candide opinionem adserit Decius premittit Paul. Caltr. conf. 8. 2. vol. 2. quoniam non citato optime Deci. conuenit Aymon Sauilli. conf. 102. dicens eandem affectio[n]em contra Deci tenuisse Francisc. Purp[er]ia. & Anton. a Ripa. Ex quo ipse Aymon deducit, donatione inter coniuges iuramento praefito resuari non posse, quod ipse fateor ex communis Doctor. conclusione. Item infert se dominationem inter patrem & filium, si ex iuramento vires assument, non exigere illam conditionem, si donator p[re]moriatur, quod est contra Deci. conf. 5. 36. 2. collam. quemippe Aymon pluribus rationibus refellit.

Sedcūdū, quod in hanc controveriam adducere libet, ab eodē Decio petendū est, in qua. 2. 305. 2. colum. scribit, donatione t[em]p[or]ta[re] cauta mortis, etiam factam praefito iuramento, 33 posse ex donatis penitentia reuocari, habet enim dicta donatione facit conditionem, nisi donantem peniteat, ergo iuramentum est intelligendum secundum illam, ex d. l. p[ro]p[ri]et. & iuris. finibus. Et in hanc sententiam aduocat Deci. Corne. conf. 16. col. 2. 1. vol. 2. in l. que. §. inter locatorem ff. locat. vbi locator. t[em]p[or]ta[re] promittens condicorem a domo non expellere, 33 poterit hoc facere, si conductor per biennium cesu[m] p[ro]p[ri]et. solutione. Ad id etiam adducit Baldum in l. eam quo. ff. de condic. & confam. qui candem opinionem probat, & idem Decius in l. eam omni. ff. de certum p[ro]p[ri]et. Ex quibus omnibus apparat, & promissionem non renocandi donationem cauta mortis portere intelligi nisi totius voluntatis peniteat: quod & Angelus alicfrid. conf. 2. 54. col. seconda. p[ro]p[ri]et. gl[ori]a in l. p[ro]p[ri]et. & Martini. ff. de donatione cauta mortis. verb. accept. quam dicit oratione Martini l. 1. 6. vol. 7. & in l. que dat. ff. folio matrimonio. num. 33. His tamen infinitum est perceptus Martiani verbis, ff. de donatione cauta mortis. l. vbi donatione. 27. in qua dictur, quod vbi ita donatur mortis cauta, ut nonnulli cauti reuocetur, cauta domini magis est, quam mortis cauta donatione: & ideo perinde haberi debet, atque aliqua inter viuos donatione, Nam ex his Bartolus acceteri commendat adnotauit, promissionem: non renocandi donationem cauta mortis 34 efficere, ut ipsa donatione censeretur facta inter viuos. & ita illum textum commendat Aretin. in l. nemo p[ro]p[ri]et. colum. teria. ff. de legat. 1. dicit angelus. Corne. conf. 1. 58. quarto volumine, commendat Alexander & Iason. in l. que dat. ff. folio matrimonio. latius Gulielmus Benedictus in capit. Raynus. isto titulo. verb. de testamentum. q. numer. 25. atque erit satis promittere non reuocare donatione cauta mortis factam: cum ex hac clausa

fula actus ipse translat in donatione inter viuos, cuius propria est. Nec verba illa, *causa mortis*, hoc impedirent, quia illū in eū statim patiuntur, vt donatio fiat inter viuos, & irreuocabilis, licet ex causa mortis donator ad donandum inducatur: sicut Bartolus notat in d. l. vī. ita donare, cuius intellectus Doctores ibi & alibi exp̄p̄mē approbant. licet Ioannes Crot. rep̄v̄t. *l. 1. p̄p̄latus b̄ mād̄ energiā. s. de verbo obligat.* num. 48 aduersus hanc communem tenet, cū necessarium ad hoc, vt sita donatio inter viuos censenda sit, donante promittere nullo causa reuocare nec fatē se promittat nō renocare, ex verbis dicta *l. vī. ita donare. & in s. s. alienam. s. Marcellū. & in l. senatu. s. donare. s. sed.* Cui opinio ipse non afferit, quippe qui existimat donationem inter viuos irreuocabilem simplieret dici, non quod nullo causa reuocari nequeat: id enim verum non est: sed quod regulariter rescindi non possit ex donatoris contraria voluntate. Sic ergo promissio non renocandi donationem, ita simplieret facta, potius conuenit donationi inter viuos, quia donationi causa mortis, à qua abhorret plerumque: igitur ex hac simplici promissione transit donatio causa mortis in donatione inter viuos. Nec verba Jurifconsulorum Crottiopinio nem adiuvant, quia intelliguntur in eo sensu, vt ex eius consuetudine, sicut exprimitur aliquis causis, ex his quibus donatione causa mortis reuocatur, nam quo ad illum erit perpetua, quo ad alios vero mutabilis omnino manet, & donatione causa mortis adhuc est indicanda, quod ipse colligo ex d. s. Marcellū adiuncta Barto. interpretatione. Quibus omnibus animaduerterit, quod Decius in consilio respondit, falsum videri potest, & contra Decium et Franciscus Arctenus conf. 74. col. 3. quem Iaf. sequitur videtur in l. non omnia s. p̄f. cent. sec. idē premitur Ovidio Pap. conf. 1. col. Illud: *verò quod ex l. p̄c. de non. s. non. p̄c. adduci solēt, facillime soluitur, quia in ramentū in ill. l. decisione intelligitur iuxta iurantis consensum: nec vnguam prater iurantis intentione iuramentum interpretandū est.* Vnde intra consensus limites iuramentū, obligationi addit religionis vinculum: vii in similis questione respondet Barto in Tito. s. Imperator. s. de leg. 2. Cy. Bal. & Saly. in l. t. C. commod. Bart. in l. q̄i p̄p̄ce. s. de fidel. u. 1. Andri Tirāq. in l. s. iniquam. C. de reuoc. don. in prim. n. 142. idem in tracta de legib. conob. in gloss. 5 in 4. genere exp̄re: qui omnes, & aliiā Tirāqulū citati in d. l. l. fide. ad hoc ipsum exp̄r̄lim notant: si quidem iurans contrarium literatur, & promittens pecunia solutionem, quamvis obligationi consentiant, sub sp̄ tamē futura numeracionis consient, & ob illum causam: quod si causa illa cestauerit, nec numero sequitā sit, recte absque labe periuiri non numerata pecunia exceptione obicitur: cum ipse minime iuraverit, nec consenserit in illam obligationē eo causa, quo pecunia numeranda non est, quod apertus exercit ostendit Fortū. in l. s. i. vnu. s. p̄p̄. s. de p̄d. n. 1. s. s. f. l. s. c. u. n. u. e. r. col. 3. s. de i. v. i. d. s. m. i. n. At in nostra questione constat, iurantem consentire omnino in perpetuam & irreuocabilem donationem: igitur eam reuocare nō poterit. Eodem tēcē pacto vollarit obtinet facta ex *l. q̄u. s. inter locatorem.* cum ibidem promisit conductorem non expellere, in hanc promissione cōsciat, proper futuram pensionē solutionē, quia si per biennium cestauerit, ab hac promissione prominentem liberat, hoc enim fuit eius intentio, hic cūdēm consensus est, nec contractus ipse aliud conicere patitur. Nec tamē superflua est existimanda dicta promissio. Nam ea non facta, conductor præfens, & non solvens pensionem ante biennium expelli posset, ea tamē in facta expectandū est biennius tempus. Ber. & alij in d. s. inter locatorem. & D. d. l. dedem. C. locati, vbi Angelicum effēctū huius promissione adnotant, cuis ipse memini libr. 2. Varia. ref. l. 15. n. 14. Altera tamen quam Bar. leges regi distinguunt intellectum *s. inter locatorem. in l. 5. & 6. s. 8. par. 5.* Ideo est considerandum ex Bartol. sententia, conductorem ad biennium statim expelli posse à domo conductū, eo ipso quod a solitione pensionis statutū tempore cestauerit: si vero conductō sit facta ad longius tempus, brevius tamen decennium, id est decūndū, hoc addito, quod facta promissione à locatore non expelliendi conductorem, expectanda est cestauerit à solutione per biennium, etiam si conductor sit præfens statim hoc ipsum operatur pactum illud de non expellendo conductorem: ex d. s. inter. s. autem qui ad decennium conducterit abī: pacto exceptari debet etiam præfens per biennium: sicut & quicunque conductor abiens per id tempus expectatur. l. cam domum. s. locati.

Hac etenim est Barto in d. s. inter. huius questionis diffolutio, cui accederet videtur Abb. 3. colum. & Iauis mol. n. 2. in capitulo proper de locat. dicens hanc esse Communē Opinione & idem faciunt Iafon in l. 2. de iure serv. no. 37. & probatur ex gloss. in d. s. inter. Regis tamen leges absque illo pacto statuerunt, conductorem cestantem à solutione pensionis expeſtandū esse per biennium, quando conductō fuit facta ad quadriennium, vel longius tempus: si vero facta fuerit ad brevius tempus, exspectabitur per annum: quod magis accedit ad intellectum & opinionem gl. in d. s. proper. s. verum, tametsi text. ibi, indistincte fanxerit exspectandū esse conductorem per biennium, vnde, nō illa text. communis sententia adseretur, potest comode intelligi secundum præmissam definitionē, vel erit à communis opinione discordendum. Sed & gloss. in l. s. alienam. in d. s. Marcellū. s. de dom. mort. s. v. nihil obstat: quia adseritur Jurifconsulutum ibi idem loquitur, & ab Oldrado, Dyno, Alberi, & Bartol. reprobatur, & est contraria gl. in l. s. alienam. s. mortis s. de mort. caus. don. quam Paul. Caſtrē approbat in conf. 75. & cōf. 82. in 2. vol. gloss. citam in d. s. Marcellū. reprobatur Iaf. in d. s. que dat. num. 33. & in d. s. non omnis. 3. col. His igitur perperis, perplexus adhuc appareat huicmodi disolutio: & propterea, vt nonram in hac re tentias & liberius ac diffinītius explicemus, quinque assertiones non inutiles proponimus.

Prima conclusio: Donatio causa mortis, quam donator voluit irreuocabilem esse, eamque promisit non reuocare, in ea claula, quia donationem inducit, transit in donationem inter viuos, nec illam patitur conditionem, nisi totius voluntatis donantem peccat, etiam nullo adiecio iuramento, text. inq̄gnis in d. s. iure serv. don. vbi Bar. & ceteri Doc. idem Bart. in l. s. C. de p̄c. vbi Dec. id. non ex Bart. num. 21. Ang. conf. 179. num. 6. Alexan. conf. 14. 1. col. Paul. Caſtrē. in 1. 38. col. 1. & 2. col. 6. in 2. vol. Iaf. in d. s. non omnis. s. f. c. c. i. p. c. col. 3. gloss. reūca intellecta in l. s. alienam. s. mortis s. de mort. s. de donas caus. mort. quam paulo ante retulit Socin. conf. 53. vol. Curt. iun. conf. 39. num. 6.

Secunda conclusio: Donatio causa mortis, quam donator promisit ratam habere, nec ei refragari, in ea claula, quia donationem inducit, transit in donationem inter viuos, nec donator voluntari poterit, text. in d. s. vbi don. vbi Dec. id. non ex Bart. num. 21. Ang. conf. 179. num. 6. Alexan. conf. 14. 1. col. Paul. Caſtrē. in 1. 38. col. 1. & 2. col. 6. in 2. vol. Iaf. in d. s. non omnis. s. f. c. c. i. p. c. col. 3. gloss. reūca intellecta in l. s. alienam. s. mortis s. de mort. s. de donas caus. mort. quam paulo ante retulit Socin. conf. 53. vol. Curt. iun. conf. 39. num. 6.

Tertia ideo conclusio, autore Decio, fit: Promissio non reuocandi donationem causa mortis factam, adicta exequitione contrahit, non reddit ipsū actum irreuocabile, nec operatur effectum donationis inter viuos. Quis quidem astirio primo ex ratione comprobatur, quod ea, quae in exequitione exprimuntur, ipsius agit dispositionem minime augere videtur, text. celebratissimum in elem. 1. de p̄c. elem. quem text. dicit auctum Fel. in c. lice. colum. 4. de p̄c. ord. commendat Dom. conf. 92. & conf. 86. Abb. in c. x. no. 21. de concil. prab. Dec. conf. 500. col. 4. Imol. in c. quindecim. Abb. col. 5. de offic. deleg. Hieron. Gratian. tit. 1. vol. 1. & sing. Curt. iun. conf. 1. col. 1. & laf. conf. 3. vol. colum. 6. notat cūdem text. Imol. in l. qui Rom. s. doce strati. col. 4. s. de verbo. sing. Dec. conf. 7. num. 9. & conf. 13. col. 1. fin. optimus text. in Lquidam refutante, in prim. s. de leg. 1. quem prater Docib. nota Roman. s. p̄p̄. 430. Bald. in l. c. s. 1. C. de falso caus. adicta regat. Paul. Caſtrē. in l. s. f. f. dei commiss. s. 1. s. de indic. Hęc ergo verba exequitione donationis expressa ipsius agit naturam nequaquam mutata.

In qua de testamento reuocatione.

7

Sicut debent quo sit, ut hac prima ratione tertia conclusio procedere possit. Sed & aliaratio eandem confirmat: predicta etenim verba potius ex tabellionum voluntate, quam ex contrahentium consensu adiunctione ipsi contractibus, ut in simili specie fatentur Bart. in l. 1. 6. q. 6 de iure codicil. Bald. in l. quatuor. C. de hacten infisi. col. 4. Mol. in l. vi. q. quod madua. sellam. apud Dec. confil. 180. col. 200. Abb. in c. eam contingat de iurecur. eam. 24. Dec. confil. 339. col. 206. & plures alii, quos ad haec sam vique citat Tirago. in l. i. iugum. C. de reuocat. donat. in prime numer. 322 dicens hanc opuscula communem esse: idem fatetur Thomas Grammi. decf. 62. num. 22. Et quomodo non defint, quicquid contraria sententiam sequantur ex eo, quod confuta apponit instrumentis consenserunt ex contrahentium voluntate a Notariis exprefita. Bald. per text. ibi in l. fin. C. de fideioper. Socin. col. penit. l. Gallo. §. idem credentes. §. de lib. & pib. vbi Alex. 3. col. dicit pug. text. in d. fin. & melioriem iuris la. 1. certi condicione. §. de iuramento. §. de cert. per. num. 24. Soc. conf. 10. 3. vol. Fel. notar. in c. eam de confit. num. 6 & ibi Dec. 2. Iaf. in l. fin. C. de iure emptio. 10. notar. Alec. in l. bausmed. §. de legat. i. in p. Catell. Cott. in ultimi Menses. biblio. in dictione. Notarii & lo. Arelatus in l. gener alter part. t. C. de secund. notar. n. 6. qui omnes catervar. optimi afferunt, notarii à contrahentibus rogatum, ut conficiat certi contractus instrumento, consenserint omnino rogatum, con- fuetas clausulas eidem actu adiudice, optimus text. in l. eam. M. quem eximilliam meliori iuris la. 4. col. 5. & fel. 3. idem Fel. in c. ex literis. col. 5. de fid. infirmorum quod disputari longius pos- terat ex his, que dicti Dd. scribunt. & Ripani d. e. cum M. 27. notab. lat. in l. i. liber. C. de colla. Hippo. pag. 123. Socin. conf. 87. 1. vol. num. 5. Dec. in l. i. iem. in stipulationibus. §. de regat. Enerat. in lexis legalibus. apud 63. Alex. conf. 6. vol. 5. & ex Iurisconfutato in Iuris d. notar. §. qui fiducia. §. de edid. edit. Verum questionem illam nimis acri, quem tractamus, remotam omittentes; id tunc admonemus lectorum, verba & contractui adiecta, que tamet notariis communia, ac frequentissime obvia sunt, tunc dumne prater voluntatem contrahentium adiecta conferi, quando ipsum actum, qui geritur, mutant, inque aliam speciem transferunt. Nam si clausula solita apponi in contrahentibus a Notario scribi possunt absque con- trahentium ex parte iuratione, quia actum adiectio ex pre- sumpta contrahentium mente hinc vnguia dicet, eadem clausulas ex hac presumpta voluntate contractibus addi: quando ex his verbis plurimum ipsius actus vis mutatur, aliamque naturam alium, quam ex verbis principibus à contrahentibus prolati pzx fe ferat? Hinc etiam procedit, quod Anton. & Abb. in c. Quintavent. num. 32. de iurecur. scri- bunt, dicentes, per quicunq; verba etiam amplissima com- 42 promissio & adiecta, non videri renunciacione reductionis ad arbitrium boni viri, ratione valde enormis lesionis, quia potius ex notariorum faciliter calamo, quam ex compromit- tentium consensu solent scribi, nee compromitentes con- sentire confundiunt tamen tane lesionis licentiam, arbitris concedendam amittit, licet in diffimili specie, probat Abb. in c. eam contingat. num. 24. de iurecur. Non alia ratione, quam quod confuta exprimit a tabellionibus, si in contratu scriban- tur illum effectum inducent, qui non abhorreat a veritati contrahentium intentione: sicut existimat Lancel. Gai- lianus. l. 1. t. 1. s. de docib. obig. Alcian. in e. 1. §. qui in ita. 3. notar. ex quo sit, ut quomodo procurator habens generale mandatum, cum libera potestate, ea, que exigunt speciale mandatum pollicitare, qui ad agendum in fin. de procur. in 6. 1. procurator, cui generaliter scilicet etiam alii, C. de transact. Regal. 19. 15. 5. par. id tamen non procedit in valde praetridicibus, propter abusum notariorum, qui paucum absque mandatorum con- sensu, & eis profrus ignorantibus dicta verba inferunt, que magis ad itum communem, quam ad actus dispositionem spectant, quod pulchre animaduerit Carol. Mol. in confut. Parian. ii. l. 1. §. 10. 4. 3. Idem Carolus in Alexandri. conf. 2. 8. lib. 2. ex Ang. in l. liter. col. 1. C. de locata. Bal. in r. b. C. de his que in fraud. ered. Abb. in c. 1. 1. not. confit. num. 28. à quibus autoribus & eorum sententia tria Carolus in fert, que apud eum legi facili- tate possunt. His ergo iure admitti potest hinc tertia & principalis conclusio, quam Iaf. optime explicat & admittit in conf. 6. 3. vol. & secundum hanc declaracionem potest defendi opinio Alex. in d. lqua. datu. & aliorum, quos in prin- cipio huius questionis citavimus.

Quarta conclusio: Donatio causa mortis facta indonationem inter viros transit, si donator etiam in verbis execu- nem actus inducentibus promitterat iuramentum prædicto can-

dem donationem feruare, firmamque habere, & eam ipsius non reuocaturum. Iuramentum etenim non potest a no- 43 trum abque contrahentibus expreso confitemi adiucatur, c. pen- de iurecur. & ideo in iuramento cessat ratio, quam in pre- cedenti conclusione adduximus, ex abuso notariorum. Pre- terea ratio ex elem. 2. de prob. non vendicat tibi locum in iuramento: cum id, quacunque in parte contractus fiat, semper mature fit, ac deliberato animo, & ea mente, ut effectum for- tuatur: atque ita in specie hanc conclusionem tenet la. in non omnis. 1. fol. 2. iur. pri. Aret. in conf. 7. 3. col. 3. Guid. Pap. conf. 2. 2. col. 1. in l. que dicit. fol. 1. mat. num. 3. & Lud. Goza. conf. 87. num. 9. Ferrat. cur. 30. Pau. conf. 7. 5. 2. vol. licet contraria notauerit Dec. conf. 305. Cor. conf. 126. 1. vol. 2. 2. vol. 1. fol. conf. 6. in 3. col. 1. 7. Par. conf. 6. n. 7. lib. 2. fol. 2. licet non possim afferire, atteta vi iuramenti.

Quinta conclusio: Donatio causa mortis reuocabilis est, nec transit in donatione inter viros, etiam si donator sim- plicerit iuramentum addiderit idem, non tamen promisit eam non reuocare, hoc enim iuramentum simpliciter pre-44 ditum iuxta ipsius actus naturam est intelligentum, ut in ipso opinatur Bal. in reg. d. 2. §. de iurecur. col. 42. 1. r. iur. iur. prædic. a. que refert & sequitur Dädacus à Segura in l. r. iur. ex milia. §. sed si fundum. §. de legat. 2. fol. 9. col. 3. ex quo, si testa- tor simpliciter iuramentum premit, nec promisit iuramen- tum non reuocare, abque peririi metu liberis poterit, qui primo disposerit, mutare: confetur enim iuristi illam esse propriam, liberam, & non coactam eius voluntate. Ha- cenus ergo de donatione causa mortis, quam quis non re- uocare iurauit: in testamento vero dicta verba, etiam iurame- num prædictum, non impeditus cis reuocationem ex opinio- ne, quam aduersus Spec. probamus.

Nec ex his verbis hic actus transit in aliam speciem, nec in contrarium inter viros, quia verborum significatio non patitur, ut testamento transfit in donatione irrevocabili: sicut patitur donatio causa mortis facta potuit enim fieri donatio occasione mortis, quia mortis causa induxit donatorem ad donandum, & tamen inter viros, & ideo diuersum confieri debet, ut explicat Bart. in l. vi. donato. §. de donat. cau. mor. & lac. in eam. 6. col. 1. an 3. vol. & probatur in l. eam precario. §. de pres.

Est & alia ratio aduersus Spec. actus & liquendum contra 45 iuramentum factus, etiam si agens peririus fit, validus est, si prius actus, cuius causa iuramentum præsumit factum, nec per- fectus est, nec ex iuramento tam perfectionem aliquid fit, ut mutari nequeat, ex gl. percelebit in c. fin. de procur. in 6. 6. quia prater Dd. abi. dicunt Sing. Soc. conf. 8. 1. vol. 2. lai. in l. non for- tem. §. et c. en. 5. col. 5. §. de cond. indeb. idem in l. i. t. qui promiserit. & a. lega. 5. 2. §. de fidei. obig. idem in l. debu. §. fin. 2. col. 2. de iurecur. commendat Fel. in c. adiutor. an. 7. & in c. ex parte decan. num. 12. de resipic. cuius & nos minimeimus in Epitom. in 4. 4. 9. 9. 6. c. 6. nu. 2. & id tam questionem mire conductissi quis eten- dim iuramentum fecerit, idque iurauerit non reuocare, 46 si postmodum paenitentia datur, id testamento mutatur, huc correco aut mutatio feruanda erit, cum ad mortem vique primum testamento perfectionem non accipiat, ac omnino penderet, & ideodum ita penderet, potius optime tolli ab ipso testante, ex c. eam Marth. de coll. mif. nam & te- flamentum in mortuis ratum est, quandoquidem nec valet, dum viuit testator, & ubi testamento est, mors testatoris intercedat necesse est, tunc Paulo, ad Hebr. c. 9. luce etiam compertum est, mortem testatoris ratum facere testamento quod nondum certum habet robur, quando viuit, qui condi- cit, cui liberum ei, velit, mutare, l. si qui impræcipit, & de legat. 3. com. similis. Hanc vero opinionem, ut secundum testamento teneat, & preferatur primo, quod testator iurauit non reuocare, afferunt Bart. in l. 1. l. qui in principio. §. de leg. 3. col. 1. in l. qui in quinque lineis. §. fin. 2. de leg. 1. & in l. eam debu. §. idem respondet f. Odr. conf. 1. 17. Bal. in repert. t. c. de fidei. obig. sect. col. 5. Salic. in l. falcim. C. de testam. 10. And. in reg. qmd. f. emel. de reg. in 6. 2. l. in collima voluntatis. 1. 3. q. 2. Bald. conf. 1. 18. in 1. vol. Alb. ric. in d. 2. §. qui in principio testamento col. pen. lat. in l. i. t. commen- tarii. §. de iur. em. in d. 5. idem Iaf. in l. ita qui promiserit. §. a. lega. 2. 23. §. de ver. obig. Guliel. Maynring in l. quinquag. n. 17. & in haemo petet. mutare. nu. 9. 3. §. de reg. iur. And. ab Excal. in rub. de pad. nu. 52. 4. & est communis opinio secundum Alex. in l. dipulat. hoc modo, num. 5. §. de ver. obig. & Corn. conf. 129. 4. vol. 4. tandem sequitur Ripa in c. 1. num. 5. de iur. Quod quidem sententia adhuc vera est, etiam si primum testamento, quod iurauit testator non reuocare, ad piis causis conditum fuerit, Bal. conf. 21. 1. vol. Steph. Bertran. in conf. 3. 3. 2. vol.

A 4

Secunda

Secunda opinio partim ex premisitis constat, quibus probatur in hac controvèrſia, secundum testamentum primo præferendum esse, partim à Barth. augustin, qui non tantum hoc tenet, sed & addit. nec perhūrum tēlo reuocantem primum testamentum, cuiusverum accessit. ita ipse in d.l. stipulatio & in d.l. si quis in principio testamenti, col. p. dicens, iuramē 48tum quo promisit non reuocare testamentum, eile contra bonos mores. & ideo iurantem ex eo minime obligari: quod probatur in d.l. stipulatio bō modo concepta, secundum eum, cui adhærent Boatinus, quem Alberic. refert in d.l. 1.6 quinam principia col. pen. Ang. in l. qui pro eis fed' iug. Bald. in conf. 22. & 148. 1. vol. & eile hanc Communitatem sententiam, facientur Cyn. in l. 1. col. fin. de factos eccl. in d.l. stipulatio n. 5. Ang. Aret. in tra. de testam. verb. & iuramē non reuocare & eam obligari. Ioh. Croc. in d.l. stipulatio n. 18. & Guillem. Mayner, in d.l. quādū. m. 1.1. & cādem afferit gl. in l. 1. de pace ten. & iuramē. H̄ item sacramenta verb. super contradi. quāsi hoc iuramentum non tantum sit contrarium bonis morib⁹ ciuilibus, sed & canonici. Eīcum iure Pontificis vōrum captanda mortis reprobetur, c. 3.2. a. cap. 3. da. consel. p. 5. & 6. vñla. ed. 11.

Sed haec opinio omittit aliorum argumentis ex eo conuincitur, quod contra bonos mores non est promisio non reuocandi testamentum, sicut quādū probauimus ex Fortunio. Nam si promisio non reuocandi testamentum abſque iuramento toleratur, cur iure ciuilis eadem promisio firmarnequebit? Dices fortasse, non eile ita periculosis animis promisione simplicem frangere iurata, & ob id magis tolli adiectio iuramento testandi libertatem, quam simplici promisione: id enim fateor, nego tamen bonis moribus repugnare, vt quis sibi ipsi tollat testandi libertatem: nam etiam p̄tā, per que h̄c liberas auferunt, a iure ciuilis improbent, caratione; quod leges agre ferant, ac odio habeant, eile quem sollicitum de h̄c iuramentū h̄redatate, l. fin. 2. d. l. iuramē quod datū. C. de p. l. p. l. d. l. iuramē. Quod si dixeris, occasione captae mortis à l. tolli, vt que improbam bonique moribus contrarium refelli, fatebor utique occasione hanc lege improbari, qualis hoc ipsum legum laboratoris vīle viūm fuit Reipublica, nec priuatum vite humana inflatiaret: nec confitim sequitur, id ita contra bonos mores esse, vt peccatum sit p̄facta p̄dicta iniuri, cum dicta occasio non sit admodum criminis proxima, quippe que prauanis pr̄sumptionem maximam exigat, que in Christiana religione non est faciliter admīt̄t. Conflat enim tēlo substitutionibus, ac bonorum vinculis, quā ex primogenitis oriuntur, vt post mortē viuis altera bona obueniant, occaſione captae mortis quodammodo prauis ac fœciliis hominibus exhiberi, & tamen paſsim p̄dictis substitutiones & primogenitis liceat fiunt, & honestissime permittuntur. Nam licet in d.l. v. C. de p. l. ex eo pāctum contrarium bonis moribus iudicetur, quod occasionem p̄beat captae mortis, etiamen ratio non est principalis ad hoc, sed illa, quod turpe fitagere de bonis illius cui succedendum forlābi est, co viuentē, ac non consentiente, vt in eadem cōfūtatione probatur. Siquidem iuxta illius constitutiōnē sententiam patiō illa turpē non sit, si accesserit conſensu illius, cui succedendum est: eademque ratione est intelligenda deciſio text. in l. ex. 2. C. de inuit. p. p. l.

¶ Præterea, nonne tēlo maior libertas in matrimonio exigitur, quam in testamento? etiam locum de p. p. l. Et tamen iuramentum, quo quis aliquid feminam accipere in vxorem policeatur, validū est, & peritio irruevit is, qui id non feruerat, & fieri ex literis de p. p. l. quibus rationibus Bar. opinio, quā à iuriis ciuilis protelloribus crebro recipiatur, falsa apparet.

Tertia tēlo opinio, item concedat testamentum lecūndum primo præferri, testatorum tamen perirūtur eile p̄fitteretur, ex p̄dictis rationibus, quam sententiam alluerunt Ioh. And. u. reg. quādū m. 6. de reg. iur. 6. Arch. in d.l. ultima voluntas. Anchā in eum est, col. pen. infra e. 10. ab l. mol. in e. dilectō 2. col. de p. p. l. Salic. in d.l. faciūmū p. l. Corn. in 2.4. vol. 4. Franc. in 1.1. de p. p. l. in 6. col. 1. in ap. reg. col. fin. 2. de factos eccl. Fort. de viuīm. fuit illat. 20. ver. tertium col. in Alex. conf. 6. 6. 1. 2. vol. 3. idem in d.l. stipulatio bō modo concepta. col. 2. 1. Oldr. de p. 12. 7. Imol. in eum coniungat de iuramē. 2. 1. Felic. in eum voluntas de defentia excommunicati in ead. prebendum de te in d.l. Barb. in d.l. 2. Franc. in d.l. sub. caja 16. Aret. in d.l. 5. quādū m. 6. Dur. Gualdiā libell. de arte testandi, tēlo 1. eau. 10. nec referit, an sit publice vel occulte excommunicatus, secundum eos, quibus accedit gl. in c. p. p. l. oratio. §. verum. de ap. p. l. quā excommunicatum similem est at relegato: & tamen relegatus testari potest, l. de reg. iur. 1. §. & seqq. de interdīc. & releg. Huius etiam, communis sententia, autor fuit Innoc. in d.l. com. voluntate, qua perpētua, Capolla cautelam reprobat And. Ab ea in rub. §. de p. l. num. 525.

* His vero, quā de libertate mutandi testamenta diximus, apertissime conuenit disputare, quo pācto secundum te-57 stamen-

Quid ergo dicemus ad d.l. stipulatio? vbi Iulianus iurisconfu-

In qua de testamenti reuocatione.

9

statum, cui testator in primo derogauit, validum sit, quam quidem rem egregie tractauit Bart. in s. quo in principio testam. si. j. de leg. 3. cuius verba variis in locis adnotarunt, qui poit scripere. Ne tam verbo variis non ea pro viribus explicare, quafdam ex Bar. exteriore conclusiones colligentes, quibus hic tractans, ni finalius, aperitissime expedierentur.

⁵⁸ Prima conclusio: Primum est testamentum simpliciter quibus derogans tollitur per secundum, in quo specialiter fit reuocatio prius, licet in eo nulla mentio fiat clausula derogatoria. Acque exempli gratia fit derogatio in primo testamento hunc modum concepta:

Quod si alii testamentum fecero, nolo illud valere. Specialiter autem mentis primi secundo hoc modo fit: Non obstante priori testamento, quod praefite F. Notario condidi. Eitemen haec mentio necessaria & sufficiens, vt nota Bar. in d. s. q. in p. m. 8. per ext. Ibi. & licet Paul. Caut. conf. 182. 1. volum. c. 3. aduersor. Bart. exigat in secundo testamento verba illa, non obstante quibuscumque verbis derogatoriis in priori testamento apposita; tamen sententia Bart. posterior est, cum in specie & nominativo primum testamentum tollatur. Eadem verba Bart. i. s. resultat, ne auctor est improbat, in l. s. mibi & ibi. s. integrata, a lectio columnarum s. de legat. 3. & subdit Corn. ap. 86. 3. vol. col. 30. hanc est communis opinione poit Cyn. in s. f. amicu. C. de testam. Imo fatus est in secundo testamento hac apponere verba non obstante quocunq; alio testamento sub quacunq; verborum forma concepsio ex Arc. a. c. 1. de recip. col. 9. hanc opinionem in derogatione legum & canonicorum afflente, per text. quem siq; appellat in alia materia. q. in de test. excom. in 6. que Felin. fequitur in cap. nouili. col. 7. ver. secunda fallit, de recip. additique ipse Bart. hanc est communis opinio.

⁵⁹ Secunda conclusio: Testamentum primum, cui adiecta fuerit clausula derogatoria possit testandi seu reuocari ille testamento, per secundum tollitur etiam simpliciter factum, nulla adhuc mentione, nec generali primi testamenti quod probatur, quia derogatio potestas testandi a iure cuiuslibet improbat & iniurias conferit. I. s. patet hoc modo concepsio. s. de verbis. abh. q. ratione Bar. in d. s. in legatis. hanc conclusionem probat, eamque ceteri communiter recipiunt, vt ibi testam. lalon. i. d. & Socin. 2. colum. eadem tenet Cyn. Fulg. & Doct. communiter, in d. s. f. amicu. & Corne. communem hanc professil. A. conf. 86. 3. vol. 2. p. Accursum, item in d. s. in legatis. & in d. s. q. in principio. verb. nemo emullam in hac re differentiam constitutientur verba derogatoria voluntatis & potestatis: imo idem vtrobique seruandum fore, aperitissime cenfet. Cuus opinionem Ioan. ab Imol. in d. s. in legatis. defendit & Salic in s. f. amicu. Disputat etiam Socin. in d. s. in legatis. quadriu versus illi appearat ex eo, quod ratio, cui innituit communis sententia, minime procedit, perpenso intellectu vero, d. s. d. s. ipso modo interpreta. quem paulo ante tradidimus.

Tertia conclusio: Primum testamentum habens clausulam fequentis derogatoriam, non tantum simpliciter & generaliter, sed & specialiter certius limitibus circumscriptam, per secundum tollitur, in quo fit generalis primitus & illius clausula derogatoria commemoratio indehinc. Fit enim tunc mensura specialis primi voluntatis, quod est necessarium, & sufficit, quamvis in specie verba clausula derogatoria minime repetantur quod bar. nos. in d. s. q. in principio 3. col. que ibi ceteri Doct. & in d. s. f. amicu. communiter sequuntur, sicuti fatentur Corn. conf. 6. 3. vol. 3. & Bart. in d. s. q. in principio testam. 7. & 16. Alex. conf. 134. 1. Soc. & Iaf. in d. s. in legatis 2. lalon. 3. Card. conf. 101. Alex. & Iaf. in d. s. f. amicu. Bart. in d. s. f. am. 18. Ant. Rub. conf. 4. Socin. conf. 16. 2. vol. 2. p. encl. quam etiam probat Dominic. conf. 115. & aliter est communis Soc. iun. conf. 12. 4. jun. 1. vol. 2. & 4. super qua disputatione Barb. in d. s. 18. idem conf. 72. vol. 3. & Iaf. in d. s. in legatis, inquirentes, an ex vera iuri ratione fit necessaria in presenti dubio specialis mentio verborum clausula derogatoria, quam testator primo testamento adiecerat. Sed Doct. sententia ex illis amplissimis verbis defendit: Non obstante quocunq; testamento a me codicis, quacunq; verba derogatoria habentes. Hic enim fit mentio specialis clausula derogatoria, quia usus ad verbum non repeatatur. Quod si ficerit & probatur Lomus. C. de praecept. 30. vol. 40. ann. & in l. T. s. f. de leg. & poit. Ex quibus sequentia corollaria deducuntur.

⁶⁰ Primum in quicunque precedentibus assertiorum, que tercia est, minime sufficere primi testamento mentionem, nisi & clausula derogatoria latet in genere testator meminerit.

Nec enim sacerdos dicere: vel hoc testamento valere. Jun. chilante ali. quecumq; testamento per me factis, eu. c. etiam & sicut in facies quidam, aliud testamento, oportet siquidem aderere, q. legat. q. verbo derogatorio endetur. ex mente gl. & Doct. in d. s. in legatis. Bart. & aliorum in d. s. q. quis in principio testamento, & probatur per tex. licet Jacob. de Are. cuus opinionem aduerterit vulgo exceptant verioriem esse exultimat Alber. in d. s. q. qui numer. 7. & 16. aliterat, non est necesarium mentionem clausulae derogatoria, nec in specie nec in genere, & h. al. exprimere temeat. i. h. amicu. C. de leg. col. per. sufficere, testatorem in secundo testamento scribere illa verba, c. etiam & sicut in facies quidam, aliud scholasticum, quo quidem dicta reprobatur in d. s. in legatis et. Paul. de Calt. conf. 30. 6. vol. 1. Nam reuocatio prime voluntatis, principiis in ipsa testatoris consitis contraria voluntatis, que non profumavit, nisi in specie prioris actus mentionem fecerit, vt in d. s. q. qui in principio testam. i. t. m. f. amicu scribitur, cuus verba hanc committentem opinionem acerrime teneantur.

Secundum, non est necesarium clausula derogatoria ita specialiter mentionem, vt ad verbum referatur plus derogationis qualitas: quod communis voluntatis sententia probatur vii socii rei. in d. s. in legatis col. 4. prater alias, quos nominat, citantur. Tameli refragentur glost. in d. s. in legatis. S. al. in d. s. f. amicu. colum. f. d. s. in legatis. Cyn. in reg. quasi sententia de reg. i. in d. s. in legatis. Bart. in d. s. q. c. 1. s. c. 2. c. 3. vol. 1. licet Iaf. dubitet in d. s. in legatis. & c. 6. 1. 3.

Terrium, hanc tertiam conlinquunt procedure opinantur, etiam vnicum tantum testamentum praescribitur nec erit laius in secundo in genere e irruisse facere, calamusque ducernere quocunq; aliud precedens testamentum, nisi falso generalis verborum derogantium metio fiat, contra Bart. in d. s. q. in principio 3. col. cuius verbali sententia perpetuidate ac Doctoribus eum allegantibus exhibenda nes est, depravata circumferuntur. Nam dum dicunt nam q. casibus omne aliud testamentum meum, in quo sunt verba derogatoria, vel sunt hec ultima verba: in quo sunt verba derogatoria omnino delenda vel referenda ad Bart. non ad ipsum testamentum & contra Bart. tenent Ang. Paul. Imol. Alex. & Arc. in l. 2. s. de leg. & poit. Mari. Soc. conf. 1. 62. 12. 2. vol. Bart. Soc. in d. s. f. amicu. colum. 4. Paul. Calt. conf. 2. 4. 1. 2. in col. 4. Bal. in aw. in. t. m. f. amicu. C. de reg. Alex. conf. 15. 3. vol. 3. 2. 2. Guil. Bedene in Raymundo illo in. verb. testam. n. 2. 2. Anton. Rub. conf. 2. 4. col. 4. & est. eam Communis. aliterum ipsum leguntur Iaf. in d. s. f. amicu. 3. Curt. iun. conf. 26. col. 2. & Alex. in d. s. f. conf. 25. Nec enim hi prioris fit voluntatis specialis mentio, licet vnicum testamentum praeferatur: eum fit necesariorum non tantum testamenti, sed & clausulae derogatoria in eo contentis, quod non est necesariorum in d. s. q. i. i. s. t. pro se adducit, quia ibi requirunt solum certa & nominata exprefatio. Vnde verior appetit communis opinio, licet Bart. concetur defendere Socin. & Iaf. in d. s. 1. idem Socin. conf. 1. 2. in 3. 2. vol.

Quartum, ex his constat primum testamentum habens clausulam derogatoriam specialiter, non sollempni secundu, in quo nominatum fiat primi testamenti mentio, nisi testator falso in genere clausula derogatoria meminerit, cum eius clausula reuocatio requiratur omnino ex terra conclusione, ex qua licet dubius hoc infert Socin. in d. s. in legatis 1. 3. contra Bart. in d. s. f. amicu. C. de leg. dicentes, satis est. si in secundo testamento dictum sit: Nos obstante alio testamento per me etiam F. Notario certior, que quidem verba nequamque sufficiunt, si adiumentum ad ext. in d. s. q. in principio testam. & ad predictam omnium Doct. sententiam.

⁶¹ Quinta conclusio: Primum testamentum, habens quicunque verba derogatoria etiam admodum specialia, per lecundum tollitur nulla prioris voluntatis, nec speciali nec generali, mentione facta modo conlect ex conjecturis, testantur prioris voluntatis penitusque. Bald. Communitate recepit in d. s. f. amicu. vbi poit alios Iaf. 2. 2. Et probatur ea ratione, quod reuocatio primi testamenti vtque facit a voluntate testanti pendet, ipso Iurisconsulto testis in d. s. q. in principio testam. Igitur si eius voluntas conjecturis reprehendi potest, minime dubia erit actus mutatio, quod & Bar. ipse in d. s. q. qui in principio. sa. p. si. f. amicu. sententia. Cui opinioni, quā Communis est sententia, aliquor adductum conjecturas, Pau. Paris. conf. 1. 2. vol. 3. 2. 2. & Soc. iun. conf. 12. 4. vol. 1. numer. 12. 2. & seq. vltra eas, quas Doct. in d. s. f. amicu. adnotarunt, censemtentiam probantes, ex quibus & ex alibi consideratis sequentes illationes explicare libuit.

Pri.

Prima, testamentum primum habens quacunque verba derogatoria, etiam specialia, per secundum adiectio iuramenti, collitur, nulla facta mentione prioris voluntatis, Bald. in d.l. sancimus cui ceteri Doct. assentientur ibi, & Soc. conf. 63. vol. 2. col. 2. Guid. Pap. desf. 125. Ant Rub. conf. 24. col. 2. Corse. in rub. de iure iur. 24. & 25. prouilegio iuramenti, quorum omnium concors est ratio illa, qua à primis conclusione colligitur, si quidem is, qui iuramento prefluo secundum testamentum condit, ob religionem iuramenti, videtur cuicunque prioris voluntatis contraria penteire : atque hoc est maxima conjectura, qua hanc mutationem manifesta facit. Quo sit, ut istuc prima illatio sit admittenda, etiam in testamento secundo nec generalis primi reuocatio fiat, illis verbis: *Coffum & iuratum deinceps quodcumque aliud i.e. testamentum per me factum aduersus iaf.* id. §. in legato, i. test. col. pen. & Socin. dubitantes ibi per Ant. Rub. conf. 24. col. 9. & Guilel. Bened. in d.c. Reginas. verba testamentum in 2. numer. 19. Nam & ipse Iaf. ingenitus facetus sibi ipsi communem sententiam obitare, & a quae recedendum non esse subadmonitio d.c. dispensatur.

Secundo inferunt ex eadem ratione: Primum testamentum, quod testator iurauit renocare, vel cui iuramentum addidit, ex hoc, clausulum derogatoriis sequentis & specialiis habere. Bar. in d.l. s.i. in principio, s.i. col. Alex. & Iuniores in d.l. sancimus & in d.c. §. in legato, iaf. in §. in s. igni pustulante, inf. de s. numer. 14. Quorum opinio plurimum probatur ex glossa d. & c. non decessat de celi, in 6. quae alterit generali. ¶ Canonum vel statutorum derogationem minime tollere statuum iuratum, quam gl. existimant esse sing. Rom. leg. 7. Alex. in l. 1. col. pen. s.i. ad leg. fidei. iaf. conf. 73. q. 4. vol. col. 9. & Rom. conf. 4. 6. col. 3. & conf. 4. 9. iaf. in l. fin. C. si contra in s. col. commandant Abb. col. 3. Felin. col. 2. in. consilium de rescripsi. Alex. conf. 28. in 3. col. optime Lud. Gomez. post Crot. in t. 1. de conf. 6. & 26. Felin. in c. 2. n. 10. de flos. nouate Bar. & Ioan. Crot. in l. omnes populi, s.i. de f. in l. & 10. in 3. q. 9. lo Staph. de lice. gra. exp. d. 9. col. 2. & plures alii, quos Rebus. citat in forma mandati Apostolici, *reverba iuratum.* qui postulos ad hanc rem meministi, gl. in elem. aduan. §. fin. de sepal. ver. quæla, quæ dicit finge. Cremeng. §. 39 hoc tamen procedit in iuramento speciali, non in generali, scilicet cundum Domini conf. 83. Car. Mol. in conf. Alex. 27. lib. 1. ad 2. quibus ex parte perpenitus, ita erit necessaria in secundo testamento mentio iuramenti, vt non sufficiat mentionem facere primi testamento, & derogatoria clausula specialiter per illa verba: *Coffum & iuratum deinceps quodcumque aliud i.e. testamentum, reverba diversa ut & ut a me conditum, quod expeditio notarii Pauli. Caff. conf. 28. vol. 1. col. 2.* & Fulg. conf. 36. [Sed & quod dixi, testamentum, quod testator iurauit non renocare, vel cui iuramentum addidi: i speciali sequentis derogationem haberebant lector plane intelligat, & iuramento ad eum effectum testamentum, exprimit vel tacite additio, ut id immunit facile non possit. Nam de iuramento sumptuosa vltima voluntati additio, quia obsecro intellectu xixie ne existimat, si tota hac de re, questionem à me tractatam legitur? Cum nulquam sumptuosa iuramenti mēminerim: itē illius, quod ad firmam, & nulquam facile mutandam renocandam ve voluntate fuerit adscriptum. Quid planius consistat, si quod de donatione causa mortis iura ta fuisse expedita (verbi Quinta coelutio) obseruantur, vbi expeditum cadem distinctione vlti sum in re, que facilius in mutabili voluntatem, quam testamentum transire potest.]

Caeterum si in secundo testamento ita scriptum sit: *nam obstante quocunq. elo testamento a me fact. , & habente quacunq. verba derogatoria, quia vbi forent ad verbum referenda, ea ecclia pro expressio habeantur;* haec clausula interim vitam, poterit quibundam videri adhuc non esse sufficientem prioris voluntatis mentionem, quia vbi exprestio specialis exiguit, praedicta clausula non sufficit, Paul. Caff. conf. 27. vol. 1. Card. conf. 1. 30. Cald. conf. 1. 1. in de præs. I. Frederic. conf. 22. 3. & alii, quos retulit Felin. in c. accedentes de præferto. Eft enim mentio specialis necessaria, quia in dictis verbis non est, ex non a claus. appellanti, de appell. & in locutione, s.i. est per. & fatentur hanc esse opinionem communem Fel. in d.c. accedentes, idem in c. nonnulli, num. 6. de rescripto iaf. in conf. 22. & 15. vol. 4. Selina de Benef. 4. part. quaf. 24. Dec. conf. 1. 2. idem conf. 23. j. vol. 1. Andri. Tiraquel. de iure maritali in 10. 5. fin. Thom. Gram. deif. 20. quibus accedit text. optimus in t. qui ad agendum de procur. in 6.

Ruris erunt, qui contrarium respondere non dubitetur, eo quod predicta verba, facti solant priorem derogationem, cuius specialis exprestio requiratur, Lommi. C. de præfensi. 30.

vol. 40. ann. vbi Bal. & Ang. hoc notant, eamque legem misit landibus effrunt, quodquot hoc in re scripere. idem Abb. in c. eum instantia de censi. Anto. Hutt. conf. 49. Collecta & Bal. in s. nuns dilecta de rescripto Alber. in l. 1. C. quando imper. inter papill. & Paul. Bald. conf. 49. op. 9. Soc. in trax. de r. i. s. num. 45. Ant. conf. 2. Paul. conf. 2. vol. 1. Fel. in c. humana genos. 1. s. fin. col. 4. & in hac specie testamentorum Alber. Birn. in trax. de forma. vol. 24. & eile hanc opinionem communem, alterit Freder. conf. 47. Anan. conf. 5. & idem Tiraquel in dgl. 5. Rebus. form. mandata. Apol. verb. pro exprestio. Aymon Saul. conf. 26. vol. 1. Barth. Soc. conf. 2. vol. 3. col. 4. Colinas. in pragm. sanctio. in. de celi. §. quod si quis verb. ad verbum. ac ceteris diligenter insigni birecuritate Preceptor meus obseruantissimus Martinus ab Azpilcueta Naur. in c. s. modis de rescripto. c. Quia in oportet maximam hanc controveriam quibusdam explicitis, que cofuse traduntur, distinctam lectoribus exhibere.

Primum equidem conflat, hanc ultimam sententiam frequentiori calculo receptam esse, atque feruandum fore absque dubio, li curi Romanæ praxis cam admiserit. Na huius styli sunt tuteles Ant. conf. 2. Collecta. in d.s. col. dilecta. Probus in c. col. 2. col. 3. decept. leg. in 6. Ludouic. Gomez. in præm. reg. can. c. 6. num. 8. Domi. conf. 65. col. 6. & conf. 12. col. 1. lo Staphyl. de lite. græc. expedit. col. 63. col. 2. Quod probari videtur in t. 1. de translat. & c. quia sapientia de celi in 6. c. etiam mater de sententia ex. sed. liban. fin. ex. trans. rem non novam, de dole & con. Fel. in d.c. nonnulli, n. 6. & d.c. accedentes. col. 3.

Secundum etiam ex iuri ratione secluso stilo procedit, nempe dicta verba priorem clausulam, cuius specialis & ad verbū expeditio requirunt, omnino tollere, si in lego, canonice, vel constitutione exprimatur: sic enim procedunt iura, que modo citauimus, & fatentur Ang. Alex. & Iaf. in l. 1. & §. quæ. §. quæsum. ifi qui cant. & ex his priorem sententiam approbat Fel. in d. cap. nonnulli. num. 5. & in d.c. acc. de c. de c. dec. 16. & conf. 27. 3. iaf. Andr. Tiraquel. Rebus. quos superius adduximus, si quo video Doctores omnes conseruent, sic & idem erit, si in secundo rescripto aut prouilegio principis predicta verbamotu proprio apponantur, vt fatentur Fel. in d.c. accedentes. Dec. in d. dicit lucis. Cald. conf. 1. 1. de prim. Rom. conf. 327. Ang. in d. 6. quæsum. in fin. vbi Alex. & Iaf. & Felin. in d.c. de c. 1. de de c. de rescripto. Ripa in c. 1. de rescripto. Soc. conf. 3. vol. 3. col. 4.

Tertium ad disputationes dicuntur recedit, & tamē iuris ratione examinata, verius esse arbitror in prouilegio secundum aut rescripto ad petitionem aliquis concepit non sufficiere præstatum clausulam, vt tollantur priora, & ita specialia verbaderogatoria in quo sequor priorem in illa sententia, quam ex Calder. & aliis auctoribus restituti tamet refragetur hi, qui posteriore opinionem frequentius sequuntur, eamque in hoc ipso calu procedere existimant.

Quartum nostræ quæstionis propriis accedit. Nam hec verba, non obstante quacunque alia disputatione, cuius ad verbū esset mentio facienda, eam exprimere cœlentes, quoniam prior res actum iuramento firmatus, ex gl. in d.s. non decessat. ad iurisficius, qui ad eam notarium in hac ipsa quæstione: nisi reuocatio prioris actus fiat per legem aut constitutio nem, vel addatur in reuocatio clausula, *modis propriis*, vt non tangat iaf. in l. 1. C. contra in re vii. pub. col. & Fel. in c. consti. tuat. 3. de rescripto. bitamen loquuntur in generali clausula, non obstantibus autem in illa, qua expresta finguntur ea, quæ in specie exprimenda forent. Vnde iaf. in d. 1. fin. finit iuramentum per eam tolli, & aperte nota Socin. conf. 156. vol. 2. ad. 2. t. qui nullis opinionis iationem confluit, & deducit ab illa sententia, quam in praxi & viu receptam esse diximus, & communione fecimus, & ideo, quæ in ea dicta sunt ad derogandum iuramento, erunt prædicta: atque ex his latissimi potest dubitatur, que proposita fuit circa derogationem primi testamenti.

Quinto, ea quæ diximus, intellegenda sunt in principe, qui potest iupplere illam specialiem, & mentionem in abru, requiri, ut fingere eam faciam fuisc. iuramento vero contratum gerens non potest fingere exprestum fuisc. id quod ex legi nominationt enim exprimentum, tex. admodum fingit in q. ad agendum de procur. in 6. 1. ed. & si quis. §. quæsum. ifi quis vbi Angel. Alex. & Iaf. 2. art. hoc ipsum notant iaf. in conf. 17. vol. 3. col. 1. Alex. Iñiguez. 1. coll. de verb. vbi Tiraquel. & Rebus. paulo ante citati: quorum opinio in testamento non procedit circa verba derogatoria, ex eo, quod corrum mentio principaliter ex hominis non legis dispositione requiriatur. Atque de his fatis.

Tertio ex principali conclusione deducitur, testamentum primum, cui iuramentum accessit, non tolliper secundum item iuratum, nisi prius, eo modo quem diximus, mentis fiat, quando per reuocationem primi tendit testator ad perire crimen, quod probatur. Non enim est presumendum, que quam velle mortale crimen committere, nisi eidenter hoc confiterit, *l. auctor. s. profeso.* maxime in actu, qui prope mortem fit, *l. auctor. s. ibi gl. verb. tam grane, de presumpt.* Vnde cum reuocari prioris voluntatis confitatio presumpta vel eidenter testantis intentione, dicendum est, non videri primum testamentum sublatum per secundum in causis, quibus ex hac reuocatione testator periret, nisi id appareat manifeste.

Quarto conatur ex eadem assertione, primum testamentum habens clausulam derogatoriæ specialem, non censeri per secundum sublatum, etiam si secundo fiat mentio specialis derogatoriæ clausula, si testator in primo dixerit, velle primum illud testamentum reuocari non posse, aut iritum minime censeri per secundum, etiam in eo specialiter primo derogatoriæ enim nec esset, non tantum prioris clausula derogatoriæ reuocationem adscribere, sed & addere derogationem secundum clausulæ, vel uberrima verba, ex quibus manifestum sit, testatorum a priori voluntate discessisse, cuis illationis sit exemplum primi testamenti. Et voleo nunc hoc testatum firmum ac perpetuum esse, nec censeri reuocari per aliud, quod fecero, testamentum, nili in eo adverbium scriptum, ut Angelica falatatio, etiam nominati huius primum voluntatis meminero. Oportet enim ad huc verba derogatoriæ tollenda, in secundo mentionem facere huius derogationis in hunc modum: *Non obstante quacunque alio testamento per me facto, quacunque verba derogatoria habeant quacunque verborum forma concepta.* Nam per illa verba, quacunque verba derogatoria habeant, tollitur prima clausula derogatoriæ, & per frequentia reuocatur secunda, vt animaduerterit Paul. *Catr. in conf. 3.2. col. 1.* Anton. *Rub. conf. 24. col. 2. pr. ex fin.* Sic ergo erit intelligendum Bart. in d. l. *fin. 2. q. 1. in principio testamenti. col. 3. & 4. dicens, testamentum primum habens derogatoriæ clausulam, & derogationis futuri testamenti reuocationem, tolli per secundum, in quo sit specialiter prioris derogationis.*

Hinc ⁴ scribit Paul. *In auth. hoc inter liberos. C. de testam.* Primum testamentum fadum inter liberos, adiecta speciali clausula derogatoriæ, non tolli per secundum, in quo dictum fit, *non obstante alio quacunque testamento, etiam inter liberos fadus;* nisi additum sit, etiam si in eo rite clausula derogatoriæ, quia duplex derogatio tolli debet specialiter. Nec farciri reuocari derogationem, quae ex liberorum privilegio infurgit, nisi alia lecunda tollatur, idem notat Curt. iun. *conf. 1.89. column. 3. & cib communis opus,* auctore Rubeo, *d. conf. 1.4. column. 3.* qui ex hoc illud considerat, testamentum habens iuramentum, & clausulam derogatoriæ specialem, non tolli per secundum, in quo iuramentum mentio nisi, & in eo prior clausula derogatoria expressim retractetur, quod etiam Fulgos. annotat *conf. 39. c. 2. d.* hoc dubitationem expendens.

Quinto ex premisili apparat, voluntate testantis perpendi, primum testamentum quamcumque specialem derogationem habens per secundum reuocari, in quo generalis tantum mentio primi fiat, si post primum testamentum orta sit inimicitia inter testatorum & heredem in primo testamento nominatum, *l. 3. s. non clausulam, ex parte, iuncta gl. s. de adam Leg. at 1.5. cum Cornelius fidei s. nota in specie Bal. in d. l. *autem Soc. d. 5. legatis col. fin.* Gul. Bened. in d. *Raymon. verb. testamento. 2. num. 20.* eleganter Mari. Soc. *conf. 16.2. vol. 2. col. 6.* Barth. Soc. *conf. 2. 3. vol. 3. col. 3.* idem dicens, in quaquo: alia causa post primum testamentum contingit, ex qua mutatio prioris voluntatis primum possit, quod explicant late Paul. *Paril. conf. 1. o. vol. 3. ab. 21.* Socin. iun. *conf. 1.2. num. 2. vol. 1.* atque erit hoc arbitrio iudicis relinquendū, vt Barth. Soc. exifiat in d. g. u. *legatis.* Ceterum & hanc in re aduentum est, nam haec quinta illatio verebitur, quando inimicitia orta fuerit, culpa hereditum, quod si culpe testatoris sequuta fuerit, non erit locus huic presumptioni, ex Bart. *l. 1. cib. Abolit. g. 1. ff. de his, qui, re indi, que sequuntur Rom. *fin. 196.* Hippol. in *l. 1. g. præterita. num. 59. ff. de quaest. in g. cum aqua student. lega.* Thom. Gram. *rot. 10. num. 19. q. 10.* tamen discedunt lat. *l. 1. libellum. C. de fin. 1. sc. 1. & in liberdatis. 2. c. 1. de fin. 1. qd. Kipa. in l. 1. v. C. de reuoc. donat. q. 45.* Iordan. Lupi in *rob. de don. 6. 7. ab. 27.* idem Iordan. Lupi in *rob. 6. 70. num. 9.* rufius idem Ripa. in c. 2. de fin. *bu. 14.* Gerard.**

fin. 4. Ioan. ab Amic. *conf. 4.* quibus accedo ob presumptum testatoris voluntatem, que locum sibi vindicar, inimicitia eius etiam culpa sequuta: quod probat text. *in l. 4. ff. de adam. lega. verb. panusserit.* Etiam si Bart. opinio a multis recepta fuerit, quorum memini diligenter Cattellianus *Carta in memorialis in dilectione, inimicitia. ver. secunda dubitatio.* Qui sorori propriæ patrocinatus, eam sequitur, affuerans communis nomen eis.

Sexto deducitur ex presumpta voluntate mutandi primum testamentum non inutilis affectio, qui profitemur primum testamentum habens specialem clausulam dero-
gatoriæ, per secundum inter liberos factum, mutatum pe-
nituit centeri, non facta prioris clausule speciali mente, gl. iuncta in auth. de testam. imperf. §. & siquidem vers. perfetta, in fin. quam dicit singul. *Iaf. in d. §. in legatis. l. 1. lib. col. pn.* & idem notauit Bal. in *ad. 2. hoc inter liberos. C. de testam.* quam frequen-
tius Doct. ibi, *in d. §. in legatis, sequitur, & Gulielm. Bened.* in *d. verb. testamenti. 2. num. 20.1.1. in l. f. n. 1. f. n. 7. al. C. ced. tit. Socin. iun. *conf. 1.2. q. 4. num. 31.* quorum opinio probari videntur in *d. a. subent. hoc inter liberos, cui conuenit regia. l. 8. tii. 1. pari. 6. vbi statutum, primum testamentum inter liberos factum, habere ad frequentia testamenta clausulam specialem derogatoriæ: quod tandem locum habet, quando in fe-
quenti testamento instituuntur extranci, fecis vero, si idem testamentum folium liberos testantur heredes habeat: tunc enim dato pari fauore in vitroce testamento, posteriori standem erit, gl. *fin. in auth. de testam. imperf. in prim. & §. & pag. ad. 6. verb. testam.* quam Bald. Salic. & Communiter Doctor, sequuntur in *d. a. y. hoc inter liberos. Alex. conf. 1.12. vol. 1. col. 7.* Rom. *conf. 179. col. 6.* Crot. *in c. 1. col. 8. de confus.* in *d. 6. dicens, hanc spacioverit esse communem, licet dubitet ibi Ludovic. Gomez. numer. 171. candem opinionem, quam communem esse diximus, probat & explicat Soc. iun. *d. conf. 1.2. num. 33. & conf. 1.27. num. 10.3. vol. 1.* & Roman. *conf. 385.* Verum dicitur *de dictio auth. hoc inter liberos.* ita fauorabilis est, vt procedat, etiam si testamentum inter liberos sit factum per nupcianationem coram duobus testibus, *Iaf. conf. 1.2. 3.2. vol. Rom. conf. 179. col. 6. Crot. in d. 1. cib. 9.* Doct. communiter in *d. a. subent. hoc inter liberos.* vbi hanc esse communem, fatetur Angel. Alex. & Iaf. idem post eos afferit expresse Gulielm. Bened. in *d. verb. testam. numer. 2. num. 2.0.2. Barb. conf. 2. vol. 1. col. 2.* quam conclusionem probare videtur glo. *in d. verb. perfetta.* in *auth. de testam. imperf.* quoniam contrarium aferant Ang. & Barb. in dictis locis, qui omnes tractant *d. a. subent. hoc inter liberos.* intellectu & Decius *conf. 1.6. 264.* Igitur si testamentum factum inter liberos conferatur habere specialem frequentia testamento derogationem, eadem ratione idem erit dicendum in testamento secundo inter liberos condito, vel derogationem specialem habeat coniunctum precedentis testamentum.***

Hanc vero opinionem improbat Socin. *conf. 163. vol. 1.* *penit. 4. Barth. Soc. in d. §. in legatis. col. pess.* Alex. *conf. 1.6. vol. 2.* An-
ton. *Rub. conf. 2.4.* non enim secundum eos sequitur, testamen-
tum inter liberos habere derogationem precedentium te-
stamentorum, eo quod frequentia derogationem ex lege
habeat. Item derogatio, que fauore liberorum conceditur,
non efficiat, vt illa, que ex clausula speciali derogatoriæ
infurgit, cum huc expressa, illa tacita, *fin. in prim. ff. de leg. 2.* Sat etenim est ad cuitandam priorem derogationem
dicere, *non obstante quacunque testamento etiam factum inter liberos.* At in derogatione expressa removenda, oportet ut illis verbis,
non obstante etiam clausula derogatoria in primo testame-
nto expresa; sicut frequentissime Doct. fatentur.

Præterea *d. a. subent. hoc inter liberos.* exorbitans est, & ideo re-
stringi potius debet, quam extendi. His ergo rationibus ab ea
sententia, que communis consenserit recipitur, Socin. & ceteri
descenderunt.

Sed adhuc communis opinio vorior appetit, ex presumpta testatoris voluntate, que in hoc semper est consideranda. Nec in contrarium adiuncta procedunt, si voluntas testatoris attendenda est: nam ex ea Doctorum opinio compre-
batur, acque *l. fin. ff. de leg. 2.* non loquitur in clausula derogatoriæ legis, qualis est ita, & iuramenti, siquidem à lege ha-
derogationes sunt confitentes. Alia etiam ratio celat, *qui ita expressa est illa derrogatio; non obstante quacunque testamento factum inter liberos, vel invenientis religione adhibita:* si-
cuit illa; *non obstante quacunque testamento & clausula derogatoriæ in eo expresa.* Et testamentum primum factum inter liberos cum derogatione speciali, non potest tolli per secun-
dum.

dum, in quo fiat mentio testamēti huius factū inter liberos, nisi etiam tollatur expressa prior derogatio, hoc procedit, quia est illuc derogatio duplex, non ex eo, quod sit fortior derogatoria homini, quam derogatoria à lege, saevo filiorum, & ex presumpta mente testantur inducita.

Septimo, eadem ratione existimant quidam, testamentū primum, & habens speciem clausulā derogatoriarū, colli per secundum ad pias causas factū, etiam in eo prime derogationis specialis mentio non fiat, quod confirmat Oldrad. conf. 129. expreflit Socin. conf. 22. 9. vol. 2. col. fin. Alexa. conf. 103. volum. 4. Inf. in d. authen. doc. inter lib. 1. col. quibus accedit, quod testamentum inter liberos, & ob piā causā, aequalia in iure censemur, et aliam in i. i. isto tñ. iuncta l. h. c. consilium. §. ex imperf. C. ead. Eptius illa ratio presumptam voluntatis mutandū primū testamentū hanc sementientū defendit, licet dubitauerit in hoc loan. Crot. in d. c. 1. de const. in 6. col. 9. & contrarium afferat Anton. Rub. conf. 24.

Ostau idem ius erit, si in testamento secundo instituuntur heres aliquis valde dilectus testator, nam per hoc tolletur prima clausula specialis derogatoria, etiam in secundo testamēto huius specialis derogationis mentio non fiat, quod nocat Rom. ead. 179. 10. gen. dum alleg. glof. sing. in i. in testamento. s. de iude. cor. liber. & quantum hoc displicat Iason in Lxx. dubium. C. de testam. in fin. & Gulielm. Benedict. in verb. testamentum. 2. num. 21. Defendi tamēt iure potest, pensata testantis voluntate, ex prædicta coniectura, que maximam amicitiam aut dilectionem requirit erga heredem in secundo testamento nominatum, quod index prudenter arbitratur, secundum Thom. Gramm. deci. 62. num. 27.

67 Non non erit his diffimile, testamentum & primū habens speciem derogationem, minime tolli per secundū, in pro prioris derogationis sufficiens mentio non fiat, etiam si post primū testamentum decennium fit elapsum, Aret. & Ias. in d. sanciu. C. ead. Guliel. Benedic. in verb. testamentum. 2. num. 20. Anton. Rub. conf. 24. quasi non presumatur mutata derogatio prima ex decenniū transcurſu; quod probari potest in d. sanciu. vbi non censemur ex solo transcurſu decenniū mutatum primū testamentum. Ruris ex eadem lege quibulfam contraria sententia placuit, dum ibi probatur, primū testamentum solēne tolli per secundū minus solēne factū post decennium à primōtestamento. Ex quo Bald. Fulg. Paul. & cateri in d. sanciu. notant, primū testamentum habens clausulā derogatoriam, ipse clausulā tolli per secundū, in quo mentio specialis primi non fit facta, si id testamento post decennium a primo conditū fuerit. Idem nota Soc. in d. s. in legati. fin. col. quod est memorī commandandū propter Baldi autoritatem, secundū Cor. in d. sanciu. Bald. etiam fequitur Alex. conf. 103. vol. 4. colum. 2. & Paul. Parisi. dicens hanc sententiam communem esse, conf. 10. vol. 3. col. 3. ex eaitem ratione, quod testator post longum tempus immemor præsumatur prioris derogationis. I. peregr. g. de aquar. p. 7. quare ego mallem primā opinionem sequi, quia si memor est testator pri-
ma derogationis, tamen secundū testamentum minime faciliter. Nec virget ex aduersio d. sanciu. cum ibi euidenter confit voluntas mutandū primū testamentum. Nam etiā mens nō debet ferire verbis, sed verba menti, atque ideo testator vius verbis derogatoriis, nō tenetur nec cogatur ob ea verba voluntatem non mutare; tamen dubio proculibz his verbis vlt. eff. vterio rem aīa profiteat, ac pro-
testetur, nō lea confitunt pīas facili dicēdere: fed ēū maturo deliberato quō consilio, non obstante priori vo-
luntate, ab ea manifelis argumentis dislētere ac contraria flatus deacreuerit. Deniq; hanc est arbitrio propria
rationem eius obtestationis, que ex derrogatoria clausulā adnotari potest. Quia in re & illud obseruantur erit, & in simili que fieri. Numquid, si prius testamento estet iuramento, quo testator promisit illud non renouare, infirmati, per posterius a testatore ipso, qui prioris iurati fit immo-
rū, simpliciter factū, censemēt debeat omnino recusificū.]

Decimo sicut, qui existimant, primū testamentū habens specialē derogationē, per secundū sublatū censemēt, nulla facta mentione priori derogationis: modo testator in eo dixerit, velle hoc testamēto præcīle valere. Ita Iacob. Ar. in l. annes populif. de iust. & iur. lo. Bapt. & Ias. in d. sanciu. vol. 3. Soc. in d. s. in legati. col. fin. Gulielm. Benedict. in d. verb. testamentum. 2. num. 24. ea ratione, quod est dīctio, præcīle, habet vim specialis derogationis, Abb. Fel. & Dec. in 6. 2. de rescript. vltimo notab. Barbat.

conf. 6. col. 12. rel. 4. quod persensa voluntate testantis ex ea-
dem coniectura admittendum est, non alias.

Vndeclimo, quando fit libuit interiorum testantis mentis ex signis exterioribus coniectari, idem † dicendum erit, si in secundo testamento dictū fuerit, *cōsensu & irritu decreverunt*, *quodlibet etiam mentis a me cenditum, qui non obstante, bū refa-
mentum voleamus valere*. per hac enim verba prima clausula derrogatoria tolli solum, expresa eius mentione. Ita Bapt. de S. Seuer. in d. s. sanciu. quem fequitur Soc. in d. s. in legati. Bal. referens, vt opinor, conf. 389. vol. 5. qui tamen non loquitur, quando in prima testamēto estet specialis clausula derrogatoria, sed in pīas, cuius in 1. cōclūs. memini. Quin & ipse Bald. scribit, dicta verba cūdem effectum habere, quem illa, non obstante quibuscumque testamento, quacunque verbū forma concepit. Et tamen per hac ultima nō censemur sublatū prior specialis derogatio, vt Paul. Capt. existimat conf. 284. vol. 1 ne-
que sequeitur, testator vult omnino valere testamēto hoc, ergo vlt. derrogare prius factō testamēto maxima cū solen-
nitate, & speciali clausula derrogatoria. Vnde ab hac illatio-
ne deducunt, la. s. in d. s. sanciu. & Gul. Benedic. d. s. 22. oportet ergo exactissima diligētia voluntate testis perficerari.

Duodecimo ab eodem fonte procedit, quod Mari. Soc. scribit in conf. 173. col. fin. vol. 2. atque ita eius filii Barth. Soc. in d. s. in legati. col. pen. dientes, primū & testamēto non tolli, per secundū, in quo sit adiecta clausula codicillaris, nisi fiat mentio in specie derrogatoria clausula, quam habet primū testamentū. Siquidem testator apponens clausulam codicillarem, vult id testamentū ratione deficientis for-
menitatis minime perire, non tamen ex hoc proficer, illud nec periclitari posse ex defecū voluntatis, qui praesumit eo ipso, quod prioris derogationis non meminerit.

Decimotertio, si quo casu probari aut presumi possit,

derrogationem specialem primo testamēto adiectam fuisse,

prater consenū testantis, id est, testamentū per secundū omniū reū, catum censemur, etiam in eo mentio

non fiat specialis prioris derrogatoria orationis & clausu-

lae, scitule eleganter Barb. respondit conf. 72. vol. 3. & notat Gulielm. Benedict. in d. verb. testamentum. 2. num. 16.

Decimo quarto, eodē ius & presumptam voluntate testis, consulit Domini. em. 115. Primum & testamēto um. habens specialē clausulā derrogatoriam, per secundū mutatū censemēt, in quo prexilla fuerit verba hec: *Volemus testamēto nō obstante quibuscumque alterū testamento per me factū, ex im-
p̄ec̄to mala & nūcūque hanc mō voluntatis impugnāti*. hoc etenim præsumptū testis intentione procedit, & iure defendi potest.

Decimoquinto hinc pīstā potest, quod scribit Salicet. in l. 2. C. de codicil. dicens, sublatā aut renocata speciali clau-
sula derrogatoria primi testamenti per codicilos, tolli id te-
stamentū per secundū, in quo nulla fiat mentio illius clausula derrogatoria, que per codicilos sublatā, nullum præstat impedimentū futuri testamēti. referet & sequitur Salicet. in d. sanciu. col. 4. idem Ias. in l. s. in scriptum. num. 24. q. de legati. 1. Ang. in d. penit. In l. de codicil.

Decimo sexto, ex eade conclusione principali, que præsumptū testis voluntati iniurit, defendi potest, censemēt
Bald. qui in d. sanciu. dixit, primū & testamēto, habens
specialē derrogationē, tolli per secundū conditū coram 74
princeps, vel apud aīa iudicis, licet in eo nulla in specie
mentio fiat prioris clausula derrogatoria: quasi, qui sic te-
stator, vel ita firmiter testari, vt & speciale derrogationem
prioris testamēti tollere præsumatur. Idem affirmit Ful-
gos. & Castr. in d. sanciu. & Soc. in d. s. in legati. col. fin. tamēt
dissentient Alex. & Ias. in d. sanciu. idem Ias. in l. enīm. C. de testam. vol. 3. Gulielm. Benedict. in d. verb. testamentum. 2. num. 20.

Decimo septimo, ex pīmis necessariis admittendit-
sūt intellectus Bart. ad l. sanciu. & Ias. in d. s. in legati. vlt. cum
testator in primis codicillis dixisset: *Nolo secundū codicilos alias
valere, quās hīc mō manus feci & subscripsi* fin. scribit I. C. per
secundos codicilos etiam non signatos, nec propria manus
subscriptos, tolli primos: quia ea, que postea geruntur, priori-
bus derogant. Hoc etenim intelligendum est, modo in
secundis codicilibz prioris derrogationis meminerit. ita vt
illud jurisconsuli responsum sit supplexum ex d. s. in
principio testamēti. fin. de legati. 3. vbi Bar. hunc intellectum app-
robat, col. 1. & ibi Fulgos. cum affirmit esse communem,
Ias. in d. s. in legati. 2. dīct. Dec. in l. s. num. 55. q. de offic. eti. cui est
mand. in rī. dīct. eundem intellectū videtur sequi Alber. in d. s.
in legati. quamvis Oldrad. & Andr. Pisa quos Soc. & Ias. in d. s.
in legati.

In qua de testameti reuocatione.

13

in legatis, sequuntur, ab hoc intellectu discedant, aliam iuris-
confutato interpretationem exhibentes, quia, non fallimur,
nisi abhorret a vera iuris materia cognitione.

Decimoctauo, ex his, qui scriptum, inferri potest, testamentum primi habens speciale derogatione sequentio-
nō tam explesam, sed tacitam, & per sensum à contrario
inducta tolliper secundū, etiam non facta speciali mentio-
ne prioris derogationis, text. in l. fin. in prī. s. de leg. 2. quem di-
cit notabile Bal. in l. humanū, col. 2. C. de leg. singularē Socin.
con. 1. 6. 3. p. 3. col. 2. v. Aret. in l. 1. ss. de leg. 6. cel. Iaf. in l. fin. s. de leg.
Iaf. & p. 2. id est. Iaf. in l. fin. s. de leg. 1. v. 1. fin. Ioan.
Crot. in c. t. de confi. in 6. col. 3. vbi Ld. Gomez. nam. 15. alios
prudicē legis intellectus explicans, hunc esse communū fate-
tur, si eundem veriorem & communem esse, affirat Iac. à
Nigris. in l. s. de off. s. in cui est mand. uirsa. vbi Alex. col. 2.
tenet etiam opinionem, atque eā fuit. nam. 24. dicens, text.
in l. fin. esse singul. cui similem esse in c. dilig. in 2. de prob.
existimat Crot. in d. v. 8. in quo libenter ab ipso differt,
quippe qui existimat in d. dilig. hoc non probari. Et erit
hunc tacite derogationis exemplum, si quod testamento fecerit,
diffusa in eo situatione Anglico, la voluntate testamento praeser-

ta. Quinta conclusio: Prima t. voluntas, etiam nullam ha-
bens derogationem speciale, tollitur quad legata, & alia
præter hereditis institutionē per secundū minus solennem,
& inutilitatem, si in ea fuit mentio primi expressa, ita ut tacita
nō sufficiat, cuius auctoritas pars prima probatur in l. fin. trans-
fera, s. de adiun. leg. 1. plena, in prī. s. de leg. 1. quibus uiribus pro-
batur, legatus primi reuocari per translationē rei legati in
alio, quiam incepacem legatarū, secunda pars probatur
in l. fin. s. de leg. 2. quo expressim conitatur, testamentū pri-
mi in dubio non reuocari per secundū minus solenne &
inutilitatem & Bart. ibi hanc conclusionē probat, que sequitur
Paul. & Alex. & Iaf. in l. plena. 2. col. Ex quibus conitat, transla-
tionē legati esse exprimē reuocationem primi legati,
non tacita. Obstat tamen text. in d. l. s. sicut. s. de adiun. leg.
qui probare videtur, legati translationē tacitam potius
quam exprimē reuocationem confiteri. Unde Cuman. in d.
l. fin. & in l. in c. de canonicis. s. de leg. 3. m. 16. Bar. difcident,
quibus tamē non afferunt: cum videam expressē & i spe-
cie reuocari legatum primum ex translationē, siquid teſta-
tor dicas; quid Sempronius legati, transferro in Titio, satis aperte pri-
mū legatu tollat. Nec obterit d. s. fin. cum ibi non tranſtulit
reſtaſtor legati a primo in secundū, sed dixerit, quid legati

Sempronius, lego Titio & licet iurisconsultus appeller illa transla-
tionem, non tam est propriā & vera translatio; quippe
qua totum legatum à primo legario nō admittit, sed illi co-
lituit locū in legato, qui quide fociū se coniunctū par-
tem habebit legati. Hec vero pars tacite a primo fuit admis-
pta, vt legati probant, ut in codiciliis ad Accur. & Bart. bide Bar. col. 1. Ang. de Periglis in l. c. canticū, s. de leg.
3. Paul. in Non. 2. & ibi Cuman. s. de condit. & denon. & Alex. & in l. s. Fortidianum. C. de legat. Aret. in l. fin. p. 2. id est. 2. v. 1. vbi Alexan. haec opinionem facetur communū efficitur Iaf. in d. l.
re coniunctū. nam. 2. & ibi Crot. col. 3. idem Iaf. in l. fin. s. de legat.
etiam opinionē sequitur Alex. con. 169. volum. 6. cui
suffragantur text. in s. fin. s. de adem. legat. & in d. l. plena. 2.
s. de coniunctū. ver. s. & fin. p. 2. optimus text. in l. fin. s. de
hered. in fin. vbi cum testator dixit. Ex qua parte Scium. in fin. 1. in
ex eadem parte Sempronius heres est: respondit iurisconsultus
Sempronius & Scium coniunctū initios viderit;
atque ibi Ioan. ab Imol. Bar. opinionem sequitur. Ad id era
condit plurimum l. fin. pluri s. de legat. 1. qua confitit, etiam
re diſiunctū duobus legata, non esse præfundimentum adem-
ptionem, nisi euidentiū conſeruit admindenti voluntas. Ve-
rum haec in re aduersit. Bart. tenet Dyn. quem ipse Bartol.
resultat per legatum euidentem rei alteri factū, sub commi-
mentatione primi legari, rem legatum in toum à primo le-
gatario ad secundū transferrit, ex d. l. s. sicut. & l. non ad ea. s. de
condit. & denon. Cyn. Faber. Sal. Fulgo. Paul. & Corn. in d. l. s.
Fortidianum. C. de legat. Crot. col. 3. in d. l. s. canticū. Alciat. in l. tri-
pia. s. de verb. signif. Christophor. in s. t. in l. de adem. legat. vbi
Theop. etiam sententiam manifestissime probat ex co-
dem text. qui recte considerat, concipiunt omnino Bart.
opinionem, que etiam a d. l. s. sicut, eueritus profut. & à l. fin.
quanti. vbi si testator, quod à Titio herede legavit, id à Melio
dicit. à Titio ademptū omnis legati confiteri, hic ergo, si, quod
legato legavit, Sempronio legit, cur non videbitur & id ex
evidenti testantur confitit à Titio totum legatum in Sem-

pronium translatum esse? Nec mihi persuaderi potest cō-

munis opinio, cui non suffragantur te x. in d. g. s. raden. res &

in d. g. s. canticū. quia non loquuntur, quando in secundo

testamento fit commemoratio primi. Item d. l. fin. pluri. v. cum ex

translatio legati fatis euidenter voluntas testantur appar-

eat. Nec etiā candens sententia communem adiunat d. l. in-

lianus. ubi tenim fit commemoratio primi institutionis, per

illa verb. ex eadem parte: que videntur coniunctionem potius,

quā ademptionem aut translationem inducere, vt r. respō-

sent lac. & Bart. Salic. & Petrus Belucio. quos in d. l. s. canticū.

Iaf. resultat num. 24. sic etiam respondet Alciat. in l. 7. Patr. cap. 8. quia verba concepta per illud relatum potius repe-

titio, quā ademptionem significant. Hec tamen solutio

diſplicet Iafoni in d. num. 2. 4. & merito, siquidem in d. l. r. respō-

ponit etiam iurisconsulti respōsio, que in d. l. fin. In

facto tamē in ibi concipiuntur verba per illud relatum, ex

eadem, vel eadem: quamobrem nullum differunt constitūtū

inter hereditis institutionē & legatū, existimū communem

sententiam veram esse; ita concepit verba in qua parte Scium

individuū, in ea Titio infinitus: non enim inconvenit eadē par-

te dōis instituti heredes. Idem erit, si dixerit: quoniam sem-

pre legati, cum Titio lego: cum candem rem diuobis legari

potius manifestum sit. At si diversi testator, quod semper lego.

Titio docerit locus opinionis Dym, cum illa res dari Titio.

non potius nisi prius à Sempronio admittatur, quod maxime

concentit d. Lycit. & id Alciat. adnotauit in d. l. tripli. Verum, vt

ad institutionē redēam, in d. l. fin. ademptio, quia sit per transla-

tionem, tacita appellatur, quod verba ad mediciū specialia;

exprimē tamen censer debet, quod mente mentitur testator.

Secundo, hinc quinto conclusionē repugnat tex. in d. l. s. de

eo. Infin. quib. mod. respōsam. in fin. quo conitat, primum testa-

mentum solenne non potie tolli per secundū minus

solenne, & inutilitatem, quem text. dixit esse meliorē

iuris Iaf. in d. l. plena. in prim. Sed tamen auctoritatem principiū

est intelligenda, quoad legata, que licet relata in

in testamento, possunt adini in codicilis postea T. facit. &

gl. recepta ab omnibus, in l. s. fin. canticū, C. de fiduc. tex. in

prī. & d. l. in fin. de ademp. legat. Bartol. Bald. & Aretin. in l. hered.

de palam. & s. qui pot. s. de legat. Aretin. in l. ita respōsio. s. de

legat. 1. vbi Alexan. & Iaf. hanc esse communem sententiam

aſſerunt, contra gl. ibi. idem Alexand. in l. datam legatum. C. de

legat. & Paul. Catren. in d. s. p. qui pot. hanc esse communem

profiteruntur.

Quid si codicilli sine solennitate facti, ademptio fit ipso in-

re secundū communem sit: vero solennes nō sunt, ope est

ceptionis confutare legata ademptio gl. in d. l. s. fin. canticū.

in d. l. s. fin. C. de legat. norant Imol. Alex. & Are. in d. l. s. fin. aſſer-

ptū. Arg. in l. fin. s. de adiun. legat. notat Albert. Brun. r. ad. de

eff. form. 2. 3. eff. dicuntur autem codicilli non solennes

quoad istum effectum illi, quibus legata admittuntur & non

tamen dantur. Codicilli etiam minus solennes confutantur,

si in eis legata non datur. Molti s. & veterani. s. de legat. in

ex intellectu Alexan. & aliorum, in d. l. fin. scrip. 2. col. 2. Col.

Cont. etiam ex origine codicillorum, que exstat in p. in fin. de

codicil. vbi Theipo. Opteret tamen coram quinque telibus

hanc ademptionem in legatorum fieri, ita vt in numero te-

stium integr. & solennes codicilli dici valeant: aliquo

non est illuc hic actus, per quem ademptio sit, vltima voluntas,

l. fin. in fin. C. de codicil. Requiritur vero ex expressa ademptio-

nem vltimae voluntatis actus, ex mente legum, qui rem

istam traçauerit. Vnde in specie Paul. Cat. in d. s. p. qui pot.

per fin. eff. videndum. & idem in d. l. s. legatum. & in d. l. s. fiduci-

affirat, hanc exprimē ademptionem quinq; telibus proban-

dam in esse, licet tacita ademptio, que ex inimicitia vel

fimplici actu inducitur, duobus probari possit, iuxta com-

munem Dd. sententiam in d. s. qui pot. quam Bartol. etiam

prob. predicto modo dilinguens in d. l. fiduciū canticū, qui

quis sit idem Bart. in d. s. p. qui pot. ex Dyno adnotauerit caſum

tacita ademptionis, & sic inimicitia, eile probandum omnino

quinque telibus. Cūnus contrarium exprimit. Bald.

scribit in l. errore. C. iſſit. & in candem sententiam tendit

Aretin. in d. l. s. qui pot. col. 2. vbi idem affirat, quod in predicta

diffinzione ex Paulo retulimus. Qui fit, vt a vero deuici

Salicet. in d. l. fiduciū s. fin. dicens, exprimē ademptionē

legatorum duobus tantum telibus probari, talo hoc

tribus Azoni in summa huius tituli. Nam huic opinioni

Salic. Bart. Paul. Aret. & ni fallor, communis omnium in-

terpretum mens, refragantur.

B

Tertio,

* Tertio, principali & quinta assertione obiicitur text. in l. lega. & pater s. de adm. leg. vbi auctore Barol. probatur per actum iniudicium, iniutilem, vel minus solennem tacite non tantum expresse fieri ademptionem legatorum, ita vt non sit necessaria expresa reuocatio prime voluntatis, quem tex. commendat Ludou. Roman. leg. lat. 137. in l. certi conditio. §. quaternum. n. 8. §. si certi pet.

79 Aduertendum igitur est, contractum non tolli per sequentes iniudicium, nec ex tacita nec expresa reuocatio. d. i. f. de noua l. certi conditio. §. quoniam s. §. certi pet. l. quis ante conditio. s. de aggrevo. possumus quo contradicis ab ultimis voluntariis differit. Bar. in l. transfert. s. de adm. leg. Amol. & Alex. 2. col. 2. in l. sum dativo. in primis. foli. matr. lat. in l. que de legato. col. 2. in l. 1. & in l. plane in primis. sed d. i. Fortior etenim est actus, qui contrahendo geritur propter diuorum confusum, quam is, qui ultima voluntate viuis tantum confundit. Quin & ex ea ratione deducitur, ultima voluntatem etiam tacite per actum inter viuos, non folum viuem, sed & iniutilem ac infinitum, omnino tolli: argue hoc ipsam est, quod in d. i. pater Iurisconsilii respondet, & idem in l. cum dominus. §. fin. s. de pecu. le. vbi Bar. idem Bar. in l. §. de iur. & argen. leg. Alex. in l. plane in primis. lat. in l. re continua. n. 166. §. de leg. 3. idem. Iaf. dubius tamen in d. l. plane. Et hie est consensus omnium intellectus, unde etiam intelligi potest text. in l. fin. §. fin. s. de iur. & argen. leg. ibi etenim species legata, iniutilem per secundum actum non anteretur a legato generis prius vultus facta, quia tractatur de derogatione prioris actus per ultimam voluntatem, non per actum inter viuos. Sic ergo est intelligenda d. l. fin. §. fin. quam dicit sing. Alex. in l. fin. s. de leg. 1. Hinc ergo & illud apparet, primum testamento, quod haredis institutio, non tolli per secundum iniudicium, & ex quo haredites adiri nequeant, §. ex eo. Infl. quib. testam. infra. l. 1. & fin. conditio. §. fin. s. de hared. iniudic. fin. fin. fin. secundum iniudicium, quia deficit haredis institutio, huc quod deficit tenui numerus al. requiritus, quod probatur ar. ab speciali. in l. secundum. C. libro tit. notar. Bar. communiter receptus. in l. fin. s. de leg. 3. Bald. conf. 25. 34. rel. 5. etiā secundum expressum primum reuocauerit, secundum eos, & laf. in l. plane in primis optimis text. in l. m. lat. §. veterum. s. de multis. testam. tamen. Barbat. adiutor han opinione communiter responderunt, conf. 50. v. 2.

* Sexta conclusio: Prima haredis institutio solenne facta. Secundum utidem solenne, absque tamen haredis expressa institutione, reuocatur, si testator primo dero-gaverit, & addiderit vel deciderit institutum. l. 1. §. si haredes iuxta vinum ientium gl. i. 1. ab te sa. nella ext. Bart. in d. l. ure. Alex. conf. 104. vol. 2. Alex. in l. fin. scriptum. regula. s. de lib. & polli. col. 3. vbi Aret. & idem Alex. in d. l. heredes palam. §. quis pot. col. 1. 1. Corn. conf. 39. vol. 3. Laurens. Calcan. conf. 91. col. 5. Corn. 2. col. 2. & Regin. in l. faciuntur. C. libro tit. vbi Alex. hanc esse communem opinionem profutavit. & idem Alex. conf. 39. vol. 2. & Dec. conf. 582. col. 1. videatur etenim haredes instituere eos, qui eidem succeluti erant in testamento, ita uti predicti Doct. afferunt frequentissime.

Sed etiū in primo testamento institutiū effētū haredes extranei, si effēt reuocatur primum elamentum, & predicta verba addere et coram quinque testibus Bar. in d. l. §. veterum. Barb. conf. 60. vol. 1. num. 12. Alex. d. §. regula. col. 3. & in d. l. secundum. Corn. conf. 39. vol. 3. ex text. in l. fin. scriptum. §. quis autem. C. de testam. qui ex predictis extēditur, vt procedat etiam si fucellores ex caula intellecti tacite instituuntur haredes.

* Septima conclusio: Quoad haredis institutio, * pri-mum testamento minime reuocatur per secundū iniudicium ex alia, quia præteritione vel exhortatione cauta, etiam in eo fuit expresa reuocatio primi, adiutori clausula codicilliari, quod probatur ex eo, quod virtute huīus secundi testamenti hareditas non potest adiri. Eit etenim necessarium, vt primum testamento, quod haredis institutio, tollatur per secundum, posse hareditatem adiutri secundi testamenti, licet non adiutor vere & actu. l. cum in secundo §. de iniudic. rupt. l. pater s. de hared. inst. Paul. & Alex. col. fin. in d. l. secundum. Bal. & Imol. in. l. sed s. in conditione. §. fin. s. de hared. inst. idem Alex. in 109. 37. vol. 1. col. 2. dicens, hanc opiniōnem communem esse.

Hiero omnes Bart. reprobant, qui dixerit, ad confirmationem reuocationis primi haredis, oportere actu hareditatem adiri, ex secunda ultima voluntate, cum fatis sit, secundum eos posse hareditatem adiri ex secundo testamento, quamvis actu non adiutor, cui censurē anfanū præbēre verba ipsius

Bartol. male concinnata in d. l. fin. & in d. d. sed s. in conditione. §. fin. cu tamē Corn. in d. l. faciuntur. 2. col. animaduictar. Bartol. in finu & intellectu minime difcili est vera & communis Doct. sententia. Ex quo deducitur, primum testamento etiam quod haredis institutio per secundum, in quo sit expresa vel tacita haredis institutio, omnino renocari, si ex eo hareditas adiri possit, licet adita non sit. Quod si in secundo testamento deit haredis institutio, faltem tacita, vel solennitas tenui: primum non tollitur quod haredis institutio, tamē haredes defuncti, qui ex causa intellecti succedit, ipsam hereditatem adiuerint: quia in re illud est aduerendum, ex clausula codicilliari apposita in testamento solenni: quod tamē ex causa præteritionis aut exhortationis rumpitur, nihilominus iaceffores ex causa intellecti vocari, & tacite infiniti: cum illa clausula, ex recepta ab omnibus sententiā, per amb. ex causa conferuerit, sic affectus Alber. in d. conf. 37. 1. 2. vol. 1. e. quibus ultima hinc affectus plane intelligitur.

* His omnibus addit, quid dicendum si in illa questione⁸² singulari protectio & egredie: an legatum⁸³ traditione rei legate vera vel fiduciæ, sicut per constitutum, quia testator constituit scipium nomine legatarii posse fore, hat ex hoc ei reuocabile, & non possit a testator reuocari. Nam glof. int. legatum. in. l. §. de leg. : scribit, in hac specie legatum irreuocabile, allegat ad hos duos texti, qui parum, cuius opinionem probant: & fane dubia est admodum eius opinione. Donatio etenim causa mortis, qui similes est legato, quod causas reuocationem, & aliquando fortior, etiam a traditione incipiat, reuocari potest, l. ensuita in prim. l. fin. mortis causa res donata cum l. fin. s. de donat. cas. mort. Autem ann. §. si cert. pet. l. videamus. §. idem. id est si mortis s. de iur. atq; ideo Alber. post Rainier. A. c. f. sententia hanc esse existimat in d. legatum. quibus accedit Bal. in. 1. C. si quae usus. testam. ann. 8. & in l. l. t. de iur. & fructu. leg. dicens, hoc legatum, cuius traditionem testator fecerit, center donationem causa mortis, qui reuocabilis est, idem adnotauit Crementius. §. Dynus tamē gl. ex sequitur, quod traditio hanc rei legate mutet omnino legatum, in donationem inter viuos, qui irreuocabilis est, quod minime probatur iure. Quamobrem fatis erit, si glof. & Dyni sententiam vere esse arbitratur, quoties tradiitio potest testamento fit simpliciter, nulla mentione ultime voluntatis facta, nec eius ratione: quod si traditio facta fuerit causa ultime voluntatis, proculdubio adhuc legatu reuocabile est, & ultime voluntatis naturam obtinet, sic Bar. Bal. Imol. & Cum. controveriant utam diffinire in d. l. legat. idem Paul. de Calt. in. 3. §. de leg. 2. Fr. Loxas in rep. l. fin. ann. 11. 2. s. fin. s. de legat. 1. ann. 12. dicens, hanc opiniōnem communem, cui illud est adiudicatum, traditionem rei legate, etiam simpliciter factam, & ideo irreuocabilem iuxta pronata tamē relutionem, effectum habet extinguitu ipsum legatum, ita quidem, vt pro eius executione facta conclearū, sicuti probat text. in d. Lus. Nec prædictis obserbit pulchra Alberi decisiō, qui in rubr. C. de donat. scribit, traditione rei legate veram vel fidicam ita irreuocabile esse, vt propter hæc traditio posteriori ex vi secundi testamento fidei preferenda sit, quod Iaf. cōmentat in l. quatin. C. de rei vend. col. 5. Nam vere Alber. & laf. loquuntur in re donata inter viuos, ipsa donatione in testamento facta, sicuti fieri potest, ex glof. & communem in d. heredes palam. §. fin. s. de testam. non autē in re legata, & eis ultime voluntatis relata: si enim intellexit Alber. sententiam Andr. Tiruel. in libel. de confusione. part. 1. num. 2. 2. 3.

EX TERTIA RVB. PARTE. S V M M A R I A.

1. *Donatio mortis causa inter v. v. voluntates computatur, licet aliis inter viuos familiis sit. & non. s. q.*
2. *Donatio causa mortis causa inter viuos & uxorem.*
3. *Donatio inter consanguines fratres & sorores ex parte exogenit. quia morte confirmatur.*
4. *Donatio causa mortis causa inter consanguines fratres & sorores ex parte exogenit.*
5. *Familia donati mortis causa inter consanguines fratres & sorores ex parte exogenit.*
6. *Fratres & sorores mortis causa inter consanguines fratres & sorores ex parte exogenit.*
7. *Donatio inter consanguines morte confirmatus ex testator recte, & non intellectu.*
8. *Fratres & sorores mortis causa inter consanguines fratres & sorores ex parte exogenit.*
9. *Filius familiaris ut ipso potest agere causa mortis abesse indicis auctoritate.*
10. *Filius familiaris ut ipso potest agere causa mortis abesse indicis auctoritate.*
11. *Filius familiaris ut ipso potest agere causa mortis abesse indicis auctoritate.*
12. *Filius familiaris ut ipso potest agere causa mortis abesse indicis auctoritate.*
13. *Conjuncti patris in donatione causa mortis debet esse specialis.*

In qua de donat.causa mortis.

- 13** *Veniamur maritibus ex possit donare causa mortis, si intellexit c-quaum
quem de viror. in.*
- 14** *Sic taliunt non possit, non donare mortis causa possit.*
- 15** *Vix contrairebatur nra possit, non causa mortis, ergo non donare mortiscausam
cum, si taliunt intellexit l. 13. Tunc.*
- 16** *Donatio causa mortis cum ex agere praestimatur & conuenienter expremat illius,
cum.*
- 17** *Baldensis donatus requiratur, ut donationis obiecta falli alia et obiecta,
Donatio adicta falli sit.*
- 18** *Donatio praeclara & taliens fallit, ut vobis sit.*
- 19** *Donatio fallit, quando rebus arti possit.*
- 20** *Donatio facta causa mortis quando rebus arti possit, perit ex
querundam opim contrar-recte Ceterum idem.*
- 21** *Heretici doceantur an donationes defacte fallant ratificare possit.*
- 22** *Donatio causa mortis modo prole hoc possit.*
- 23** *Donatio inter vivos quoad officia, vita & voluntati magis simili est
quam contraria.*
- 24** *Donatio sit donare causa mortis quando transcurat in eum, cui fallit a suis
objectione traditum.*
- 25** *Alio computat pro donatione causa mortis.*
- 26** *Alio computat pro donatione causa mortis in suis bona fidei.*
- 27** *Donatio causa mortis am reuocari sequitur a alienacione & remata.*
- 28** *Donatio usci facta a vita quoque maxima ratione possit, non reuocatur
generali hypothesi, sed per eum in speciale.*
- 29** *Legatum reuocatur propter alienacionem excoenit, quanto lacrymam.*
- 30** *Taliens reuocatur inter vivos quoad officia.*
- 31** *Sed in adiectione ad donationem causa mortis.*
- 32** *Sollicitudo a testamento voluntate & tremore am confutatur in donatione causa
mortis subiecta.*
- 33** *Donatio causa mortis quoad confirmationem contrahit filii familiaris est, q. uia
ultima voluntatis.*
- 34** *Donatio causa mortis quod possit reuocatur.*
- 35** *Donatio causa mortis familiis non reuocatur, q. sive herede donator de-
cessit. & intellectus l. 1. si qui sine maximaq; ad liber, peruta.*
- 36** *Donatio causa mortis qualiter cognoscatur.*
- 37** *Volum ultima intemperita.*
- 38** *Matri causa capio nulli sit.*
- 39** *Emphytensis pro & hinc causas quid speratur.*
- 40** *Festina qui tard a filio denunciat.*
- 41** *Accrescendo inter vivos hereditaria.*
- 42** *Taliter facili est donare causa mortis, ergo omnia testari per se, qui non
probavit, qui probavit, etc. id est quoniam quis.*
- 43** *Donatio sit donatione vel ad perpetuum cursum, ex possit trifari.*
- 44** *Filiis familiis ad testam possit. & illis traditur, ut testari valeat ad possi-
tas.*

TERTIA RVBRICA PARS.

De mortis causa donatione.

- 1** *Ex ipso huius tractatus titulo id aperte constat, non tan-
tum de testamento hic est agenda, sed & de ceteris
victimis voluntatis, quibus donatio causa mortis admu-
neratur, cum id expressum confit ex §. 1. In p. de donat. l. fin.
C. de codicis adiuncti. §. 1. de donat. et caus. in. Non videtur ss. de do-
nat. causa mortis. Rutius hanc donatione actibus viuentium, & co-
rum contracibis simili est, probat text. in l. t. a m. 1. ss. de
donat. causa mortis. l. p. legatum. §. 2. de his quib; viri in. l. in. l. 1.
ff. de don. & leg. quam prater Docti ibi dicunt singulari. Alex. in
l. 2. §. 2. de leg. 1. Bald. in l. 1. p. ad p. idem Bald. m. eius in. l. 2. l. ff.
de translat. & notab. lat. in § annis de aliis. Quis quide con-
trouit frequentius affectionis est diffinienda.*
- 2** *Prima afflitione: Donatio causa mortis, quoad cius initium
& ordinacionem, potius contractu quam ultima voluntatis
admittit, ita vt non omnia, quae in agenda aut constitutedi
ultima voluntate exiguntur, in actu donationis causa mortis
sit necesse, si tamen, que in contracibis incurrit
requiruntur, in eadem donatione adhiberi oporteat. Bald.
committit receptus in d. l. 2. vbi lat. scribit, a nemine non re-
cipi hanc tentent. Ex qua plurima a iuri virtutique pro-
fessoriis sed ducuntur.*

Primum: Donatione causa mortis factam inter coniuges, minime valere: atq; in hoc familiis esse donatione inter vi-
tos, moris, si de donat. inter vir. & vxor. gloss. ab omnibus proba-
ta in d. l. 2. ff. de don. & leg. vbi confit ex Doctiorib. in d. l. 2. ss. de
legat. l. vbi Franciscus in ceterum sententia discedit
affir. potius in hoc casu donationem causa mortis ultime
voluntati, quid actui inter viros simili est, ex eo, quod sicut
legatu factum a viro vxori valet, & morte confirmatur, ita
donatio causa mortis facta a viro vxori valet, & morte
confirmatur, l. mortis in 4. ss. de donat. causa mortis. Ergo magis co-
venit donatio causa mortis hoc in exemplo legato, quia dona-
tioni inter viros coniuges, quid combat. Fallitur tamen ipse
Ripani licet donatio causa mortis inter non coniuges facta
morte confirmetur non facta inter coniuges, nisi tradi-
tio praecipit: scilicet Iurisconfutus premittit videret, n. l.
sed in iuris, per tota legem, cu sequens, ss. de donat. inter vir.
& vxor. Bald. in ceterum. nam. 34. C. de exercit. et iudic. qua in re
Ioannes Lupi diversu opinatur, in rub. de donatione. §. 77. Sic

- etiam cetera donationes inter viros coniuges facte traditione
exigunt, vt morte confirmetur l. i. iuncta gloss. C. de
donat. inter vir. & vxor. l. Papianum fidet, ut vbi gloss. quam effic
communis approbatam, facetur Iaf. in. l. frater sive condit, indeb.
col. permitt. notat Boer in confess. Bavar. iii. de conso, concubente
matrini. S. t. col. 2. Bald. in l. 1. C. de summa Trinitate. n. 3. Paul. Castr.
conf. 13. §. de donat. n. 1. vol. 1. dicens. hanc esse communem
sententia, cui accedit tex. in l. 1. t. servis. ss. de donat. inter vir. & vxor.
Idem notat Fernand. Loazes Ilerdensis praful, in l. fl. suis semi-
lis. §. diuis. num. 8. §. de leg. 1. Paul. conf. 193. col. 2. & cons. 82. Hac
vero traditio in legato non requiratur: igitur aduersus Ri-
pan Doctorum opinio recipienda est. Hinc inferunt, do-
natione causa mortis a viro vxori factam, nulla existente
suspicione poca, ipsius viri deportatione non extinguit, immo
quod dominum confirmari, sicut reuocari possit a donante
vsiq; ad morte naturale, l. f. s. de mons, vbi gloss. ff. de donat, inter
vir. & vxor. Bald. in d. l. executorem. Paul. in l. p. conf. in su. ff.
de donat. laf. in l. ff. stipulata furor. §. 1. p. en. col. ff. de verbor. obligat.
idem Iaf. in authent. ingress. C. de exercit. eccl. sum. 20. licet ipse
nimis extendat sententiam Bald., quod etiam locum habet
in donatione facta inter viros coniuges, res exercit. C. de donat.
inter vir. & vxor. Imol. in l. 1. aliquis ff. de donat. causa mort. Cum tan-
tem donatio causa mortis inter extraneos facta, per capita
lennitatem euanciet, etiam facta absque metu peccati.
d. l. s. aliquis vbi hoc notat Paul. Castr. Imol. & Doct. com-
municant. Ioannes Hannibal post Bartol. ibi, in l. p. contractum ff.
de donat. num 349. Ex his cuius deducitur, donationem causa
mortis inter coniuges factam, prima facta morte ac morte
donantis sequita, retrotrahit ad tempus traditiois, quoad
fructus, licet non quoad dominum, cum in his, qui diximus, donationi inter viros coniuges facta simili sit, in qua
morti donantis deportatio non relinetur donationem, sicut
ad mortem vissque eam valeat marius reuocare, l. et vxoris, §.
C. de donat. inter vir. & vxor. Et prateries donationi in conting-
tia prout traditione, morte sequita, retrotrahitur ad te-
psum traditiois, quoad fructus, non tamem quod dominum
de donat. causa mortis, parentes. C. de donatione, inter viros & vxoris, vbi gloss.
Bartol. in L. L. vieni ff. ex quibus causa maior, idem Bartol. in l. ff.
conditione, colom. 2. ff. de slot. Ioannes Lupi, in r. r. de donat. et vir.
& vxor. §. 72. glot. & ibi Salic. in l. 1. C. de inq. de don. et quorū opa-
tio communi est, secundum Alexand. in l. talis scriptura, col. 3. de le-
ga. 1. ola. Crotte. l. s. si qui pro empereor. col. 11. ff. de vxoris, apud
hoc sensu fit intelligendum Papi. dicet, si mortis causa inter
virū & vxoris donatio facta futuritate sequitur, reducitur ad
id tempus donationis, quo interposita fuit, l. mortis. ff. de donat. causa
mortis, sicut enim id verum, quoad fructus a tempore traditio-
nis perceptos, non quoad fructus dominii, ex l. f. interius, in
princip. & per totam legem, ff. de donat. inter vir. & vxor. nec recte a
glossa Paul., & alijs intelligent d. l. s. mortis dum Doctores
eam intelligent, quando in donatione causa mortis appo-
nitur promissio non reuocandi, tunc estet donatione inter
viros, non causa mortis; et estiam prohibita inter
coniuges, l. vbi de donat. ff. de donat. causa mortis. Porro ante orationem
diu Marci, qui obtinuit donationem inter coniug-
es mortis donationis prauia traditione effectum fortiri, do-
natio mortis causa inter coniuges valebat, quia in tempus
disoluti coniungi conferebatur, l. c. de vxoris in fin. & l. q. ff.
de donat. inter vir. & vxor. Atque morte donantis confirmabatur,
nulla reuocatio ex poenitentiis donationis prauia.
- Secundo, hinc potest perpendi ratio ad l. t. in §. fin. ff. de
donat. causa mortis. & Regiam l. t. t. 4. part. 5. quibus expressum deci-
sum est filii familias posse patre consentiente donare causa
mortis, quamvis taliunt etiam ex patris consensu non possit.
id estenim contingit: quia donatio causa mortis, quod ini-
tiu, contractus equparatur, secundum cunnam. Doctori. senten-
tia cui illud obterit, quod filii familias quilibet contractus
agere potest fini coveniu patris, prout contractum mutui &
voti, l. d. ex contractu ff. de iudei. Igitur hac in re differt donationis
causa mortis a contractibus. Nec prodest respondere cu lat.
in l. t. annum. C. qui testam, fac. possit, et per coveniu patris in donatione
causa mortis exigat a legi, propter patris praudicium, non ad
follemente actus, cui id fallum fit: inquit coveniu patris
requiratur in donatione causa mortis ad authoritatem & iur
lennitatem actus, vbi fatent Doctores communiter, teste
Socin. in l. t. §. fat. quesum. col. 4. ff. ad Trebell. Et confit ex hoc,
non posse filium causa mortis i. patris familiias donare, c. d.
authoritas cuiquam patriconi nequeat in causa propria,

l. i. ff. de authoritate, ut vbi gl. & Bart. in hac specie donationis causa mortis à filio patri facte, eadem opinionem in tenet, quam communem afferunt Imol. in d. §. fuit quodammodo & Socin. in d. 4. in Corn. cons. 294. vol. 2. Dec. conf. 245. col. 3. & conf. 279. col. 1. idem in l. 1. etiam C. apud reg. fac. pof. col. fin. & licet ibi quendam diffinitione vti velit post alios, afferit tamen esse hanc opinionem communem, dicens, debere fieri hanc donatione auctoritate iudicis, quod & Crox. commendat in l. frater. quell. 11. ff. de condit. subd. vbi referit Alexand. in d. §. fuit quodammodo & alios Dd. libi aduersus Bart. tenent prædictum donationem à filio patri factam ex conuenienti patris validam esse, quos etiā reutulit Dec. in conf. 279. & in d. 1. semin. vbi Paul. Cafren. eandem approbat, & profiteretur esse communem, Franciscus à Ripa in d. §. fuit quodammodo. in d. 2. à priori tamen fententia non arbitror esse recedendum. Nam hic conuenientis patris, vt filius donet causa mortis, ab initio actus debet præstari, vt auctoritas Bal. in l. 1. frater. C. de condit. infer. column. 2. idem Bal. in e. com. conuenientis. 2. col. de confit. Franc. Cremon. singul. 69. conuenientis etenim, quid actus folennitatem requirit, est præstandus ante actum, vel in ipso actu, Alex. & Iaf. pof. Imol. ibi. l. 1. ff. qui milia bona. ff. in col. per ff. de acquis. baled. Bald. in l. 1. C. qui admitti. col. pen. & fin.

His vero & illud est adiungendum. Cuman. in d. 1. tam in d. §. fin. dixit, filium familiæ bonipius filii, etiā patre conuenienti, non posse donare causa mortis, atque text. illū procedere in donatione bonorum ipsius patris, quam sententiam defendit Crox. in d. 1. frater. column. peccatum. & disputante de laf. in d. 1. semin. num. 3. & Dida. p. Segn. in l. Imperator. fol. 9. ad Treb. almonitores, contrariantur esse veriore & communem, à qua non video cur sit distinctum. Igitur dicendum erit, donationem causa mortis à filio familiæ factam, nec omnino esse similem ultime voluntati, cum nec ex conuenienti patris testari possit filius familiæ nec contraferri: si quidem contrahere filius familiæ potest absque conuenienti patris, sed affluit in hac specie donatione causa mortis medium viam, & ita lex requirit parentis conuenientem, vt explicat optimus Soc. in d. §. fuit quodammodo ad fin. & idem in d. 2. ff. de leg. 1.

Ceterum nec bona adiungenda, in quibus vñstribus patrino non competit, donare potest filii familiæ causa mortis absque patris conuenienti, cum patris conuenientis ad auctoritatē & folennitatem adūs exigatur: ita expressio nota, Alex. in d. penit. C. qui reg. fac. pof. Iohannes Crox. in d. 1. frater à fratre. 1. 3. col. Dicit tamen contrarianti opinionem magis communem esse, quam tenetur Paul. & Iaf. in d. 1. semin. col. fin. Rominald. & Iaf. in d. penit. Lud. Roman. in autb. finaliter. C. ad leg. Fidei. sp. etat. 19. Cuman. in d. 1. tam in d. §. fin. quasi patris conuenientis exigatur in donatione causa mortis, ab ipsius patris prædictum, non ad folennitatem, sicut superius improbabūm. Vnde verior videtur Alexand. opinio, que maxime coadjuvatur ex l. filius familiæ. ff. pof. de donat. vbi filius familiæ castrensis bona donare potest causa mortis factum patris conuenienti, quia testamentum facere eis potest. Igitur bona, quorum dispositio in testamento, cī minime permititur, donare non poterit causa mortis absque conuenienti patris. Bona vero adiunctitia, etiam corum vñstribus patri non competit, minime subiacet: testamento filius familiæ, qui nec de eis testari potest, vt ēl concordiam faciat, in d. penit. Qui reg. fac. pof. vbi Bart. Cor. Rom. Rimini. Alex. & Iaf. gl. Bart. & Comuni in loqu. in potestate. ff. in d. 1. fin. & d. 1. 1. §. in d. §. fin. & d. 2. Treb. & probatur in d. 1. penit. imita. l. fin. & ff. in d. 1. fin. que lib. pulchre Vigilias in d. §. pof. alieno. in 16. quib. non est permis. fac. test. ff. quodammodo & in testamento ad 7. & defendat eius opinionem Dec. in d. penit. & Crox. in frater à fratre col. fin. ff. de condit. indeb. Potest tamen filius familiæ hac bona adiunctitia, in quibus patrem non habet vñstribus fructuum, donare inter viros patris conuenienti, auctoritate & littera matr. & auta. in prou. vbi Bart. Paul. & Iaf. col. 8. in d. 1. semin. Cuma in d. 1. tam in d. §. 1. Roman. conf. 512. quam opinionem esse communem, afferit Aymon Satulli. conf. 92.

Erit autem in donatione causa mortis adeo neccelerius expressus conuenientis patris, vt non sufficiat, filium patre conuenienti testari, adieciā clausulæ codicilliari. Nec enim valerer hac dispositio, vt testamentum, nec vt codicillus, nec vt donatione causa mortis, cuius nulla mentio facta fuīt, Cyn. Ang. & Raph. in d. 1. semin. Iaf. in l. 1. §. f. qui ita. n. 22. & ibi Alcian. n. 18. optimus text. in l. filius familiæ. ver. 1. off. sufficienter ff. de don. Bar. in d. 1. tam in d. §. fin. Abb. conf. 40. 2. Nec sufficiat clausula generalis in modum testamenti, codicilli, seu cuiuscum-

que alterius ultima voluntatis: donatione etenim causa mortis, vt ultima voluntas, ubi his verbis non includitur, ex eo quod à filio familiæ fieri non potest etiam conuenientem in specie patre, si vt ultima voluntas iudicatur. Quod si dictum esset, valeat hic actus iure testamenti, seu cuiusvis alterius ultima voluntatis, vel dispositio, patre conuenientem, ipso etiam praesente, in quem actus dirigitur: donatione causa mortis concretetur valde facta, ex Imol. in d. 1. tam in d. §. fin. Corn. & Alex. in d. semin. Quo casu est necesse faria: stipulatio, vt prædicti Doct. sentiant, licet Dec. conf. 245. col. pen. & Aym. conf. 120. fin. col. existimare necessariam eisdem in prædicto casu stipulatio, quod paulo post diligenter tracabitur.

Tertio, hinc ego infero: t' intellectum ad text. in cap. quod. §. fin. de vnu. & d. quo vñstribus manifestus testari prohibetur poterit enim causa mortis donare, Bal. in d. 1. executor. no. 11. C. de exec. test. in d. 1. Imol. in d. 1. tam in d. §. fin. quodammodo dubius, & idem notat Dec. conf. 1. 6. Probus in d. 1. quodammodo. no. 15. & et communis opinio, tali Ripa in d. 1. ff. de leg. 1. num. 7. & verior secundum Soc. ibi. num. 6. Sed gl. in d. 1. quodammodo, tenet text. illum procedere in qualibet ultima voluntate, quam approbat Doct. cum muniter, vt facetur in d. 1. tam in d. §. fin. Vnde idem Bal. parum libi confitans, conf. 244. col. 2. voluntationem causa mortis à manifelio vñstribus factam, non feruata canonis forma, nullam efficere, idem Lapus alleg. 125. Laurent. de Rodulphi in tral. de vñstrib. q. 100. Joan. Anan. in c. quis in omnibus. col. 16. in d. §. fin. Franc. in subr. illius in d. 1. fin. & in d. 1. 1. à qua opinione recedendum non est, auctore Socin. in d. 1. num. 6. eo quod fauore in animarum concernit dicta prohibito testam. in d. 1. quodammodo. & concilio generali facta. Vnde mirum nō erit, si extendatur tamē prior opinio maxima ratione iuuent, cum in his, que initium donationis concernunt, haec ipsa donatione contractui accedit potius, quam ultime voluntatis. Atque ideo dictio donatione causa mortis à manifelio vñstribus facta valebit, nisi fiat illud: donatione omnium bonorum, vel maiorum partis: tunc etenim præsumitur in fraudem canonis facta, ex mente omnium, arg. l. nomes. §. L. in c. quis in fraudem credi. vel, nisi fuit in testamento, quia ex ipso ultime voluntatis vide iudicatur, Socin. & Hippol. in d. 1. 2. Dom. we. quodammodo. §. fin. pof. Paul. Lap. & Imol. ab. quibus accedere videatur Abb. conf. 40. col. 2. vol. 2. Hic tamen ultimus intellectus procedit, quando nec donatarij nec notarij eius nomine intercessit stipulatio: aliquo donatio causa mortis etiam facta in testamento, vt facta in contractu confenda fore, Dec. conf. 196. illud vero, quod dici solet, est, qui testari non potest, nec donare causa mortis potest. gl. Bart. in d. 1. tam in d. §. fin. in p. 1. quod pof. eff. ex ille. Calce. conf. 12. col. 2. locut. habet in eo, quia ex defectu naturali testari non valer. l. 1. §. 1. ff. de tur. & 14. ff. after. Imol. in d. 1. num. 12. 3. ff. de leg. 1. Qui nec inter viros donare potest, gl. fin. in l. qui in d. 1. fin. & in d. 1. 1. fin. secundū Alex. & Iaf. in d. 1. fin. d. 1. fin. C. apud reg. fac. pof. notat Prapof. in c. sp. apud d. 1. fin. quod maxime notandum esse conuenientem.

Hinc interro intellectum ad Regiam l. 5. Tauri, qua vxor prohibetur testare absque mariti licenti, idem enim erit in donatione causa mortis: cum hac contractu similis sit, quod ad ordinationem & initium sit. Is igitur, qui contractum agere abſit: certa oleumnitate non potest, nec donare causa mortis potest, Anch. conf. 384. Abb. conf. 59. in vol. 2. Alex. & Arct. in d. 1. 2. p. 1. ff. de vñstrib. oblig. Iaf. in d. §. 1. de aliis col. 4. Alexand. hanc opinionem esse communem, licet Iaf. ibi. ca. velit discedere.

Quarto, in hanc eadem stipulationem incidit ratio text. in d. 1. tam in d. §. fin. de vñstrib. conf. mor. vbi lurisconfutus, vt valer causa mortis donatio, exigit praesentiam donatarij, sicut & in donatione inter viros requiritur, qua si absentia fuit, nemine eius nomine can acceptante, minime valet ante absentia acceptationem, siquidem tunc renocari potest, gl. fin. communiter ibi probata in d. 1. fin. C. de sarcina. test. que loquitur etiam in conatione, que in pian caulam vel in Ecclesia conferuntur & can dicunt ordinari. Rom. conf. 95. & Amb. 8. 1. 3. 12. sic can intelligebis, pof. Arct. conf. 1. 7. col. 6. ver. ex nom. notat Soc. in d. 1. ff. ex nos. can. agat, in priu. & Iaf. in d. 1. fin. quodammodo. gl. fin. 2. ff. de verbis. oblig. & probatur in d. 1. oblig. ff. de donat. l. fin. & ibi Dec. ff. si. cert. p. 1. in omib. in d. 1. ff. de aliis & oblig. l. fin. quodammodo. 1. Cde dñs. atque hanc eis communem sententiam, & frequenter stipulatio gl. intellectum, fatetur Bar. in d. 1. fin. 1. 3. 2. & Paul. Paris. conf. 77. nam. 1. lib. 1. Vnde intelliges, qua ratione Rom. in d. 1. conf. 295. dicat sufficiat abentis acceptatione donationis vtetur; ab initio facta. Sed si nota-

In qua de donat. causa mortis.

7

Eius notariis nomine absentis eam donationem acceptauerit, acquiritur absentia actionis utilis sine cellione. Bart. in l. 2. cap. rem papilli saluum fore. Rom. conf. 51. 3. Aret. conf. 7. 4. col. 3. Corn. conf. 50. vol. 1. col. 4. Alex. conf. 3. l. no. 16. vol. 6. Dec. conf. 29. 3. Lud. Gozad. 4. 29. 7. col. 3. Nec reuocari haec donatio poterit. Paul. conf. 195. vol. 2. col. 3. Gozad d. conf. 87. Aufri. de deci. capelli. Tholij. q. 53. Bal. 2. 1. cam. 4. Soc. de iure don. Dec. in conf. 1. 66. col. 5. Aret. d. conf. 7. 4. col. 3. Socin. iun. conf. 1. 18. vol. 2. col. pen. dicens. hanc opinionem conuenerunt esse. & idem eam ex mente omnium , quos allegauit , quidquid tenere velit. Hic etiam Grat. conf. 25. vol. 1. col. 4. et 5. non intelligens exacte , quid hac in re dictet communis opinio.

Et tamen necellaria, utraccumque utilis absentiae cellione acquiratur ex notari acceptance, ipsius donatarij ratiabit. Bal. in l. no. 1. §. satisfiedo. q. 6. §. de adoptio. idem notari. Alber. in l. 1. 1. C. de futuro. eccl. & ius. Paul. de Castr. 1. 2. Alex. in l. quod mes. col. 2. §. de acqui. p. 1. Paul. Par. in conf. 6. 7. num. 26. lili. 1. late. Andr. ab Exca. in rubr. de pat. p. 1. 188. optimus text. in d. 1. reg. 9. de reg. g. 98. Quorum quidem opinio in Francia regno constitutione Regia comprobatur. Item carolo. Molinaro. in d. Alex. 2. 3. & in additionibus ad Dec. in contractu. num. 22. de reg. sur. ipsa vero lex manifeste est inter Francisci I. constitutiones. num. 1. 3. Paul. obit. 195. col. 2. & 5. p. 26. in 2. quo Paul. & Dec. exprestim notant, ante ratibationem absenter, posse dictam donationem, quam notarius absentis nomine acceptaretur, cuiusque ratione feta tradicio facta futuri per confirmationem, omnino tolli, si per donatorum alteri fiat, & dei donatio traditio in secundum donatariorum. sequatur. idem Dec. in l. contractu. num. 1. 6. §. de reg. iur. Curt. j. 1. num. 55. colom. 5. argum. l. quer. C. de rei veritatis. qual opiniionem sequitur Galiania iuris. ff. de verbis. obit. 1. 2. colom. 2. dicens, incipit donile in quadam controversia questione. idem Socin. i. 1. 3. p. 5. & 9. de iure. in rubr. de acquirem. pof. & omnium lalitudine. Andr. Tiraguell. in tract. de constitut. 3. pars. latus. 30. num. 8. & 51. quo in loco pluribus anchoribus citatus affilicitur ad opinionem praecedentem. ut regit. sicut tamen necellaria, quam ex Baldo, Paulo, Alberico, & alijs adnotauimus, veram esse, quam frequentior cito probatur. Eandem opinionem tener Alberic. id. nos enim. in d. a de prop. 1. col. 1. & Alciat. cam esse conueniit auctoribus. in d. 1. reg. 3. curia. num. 1. 34. licet. Corn. in d. conf. 50. & conf. 1. lib. 4. col. 2. probare conetur, per stipulationem notarii acquiri absenter actionem voluntetiam ante acceptancem: nec reuocari posse pristinam donationem, etiam nondum sequuta ratiabilitatem, quod est notandum: nam eis idem tenet Anton. Rub. conf. 1. 17. num. 4. & Galiania in d. rub. condic. 12. atque eis haec opinione communiceat, factor Carolus in d. contractu. num. 2. 2. licet. Nec vero, quia eo citantur, non tenent in specie opinionem itam: sed quod facta absentis donatione stipulante notario, sola renutatio donatoris minime impedit donatarij acceptancem, quod idem tenet. Paul. Castr. in d. conf. 1. 195. colom. 3. vers. proter. non interf. L. 2. in l. cam. 1. cetera. resu. cetera. C. de iure. Dec. conf. 8. 9. colom. 2. & d. 1. 25. 2. in l. 30. Alexander. Arctin. & las. d. qui Roma. §. Flamin. & alii, quorundam Andre. Tiraguell. meminit in d. latus. 30. num. 49. ex quibus dubio probat communis opinio in hunc lenitum deducitur, quod nomine absentis stipulante notario, etiam ante ratiabilitatem, hoc iuris queritur absentia, vt nec donatio nec venitatio renocari possit, sola voluntate donatoris aut venditionis. Idem affectit Tiraguell. in l. 1. reg. 9. C. de reue. donat. verb. libertas. num. 8. Etiam necellaria ipsius donatarij acceptance, quod faltum effictum hac fit donatio expresta ex parte donantis, nec fitacta, nec presumpta: & ideo facta est presentem donatorm tancre. l. 1. quod patitur. ff. mandat. nec regit. in d. 1. latus. existit aliud, quām praeferunt donatarij, quia tamen confitentie confundens est in his, quod eis cius utilitatem spectant, d. 1. quā patitur. Vnde suffici prefencia foli ipsius, cum donatione sit. Ang. conf. 1. 1. colom. 2. Curt. iun. in rubr. C. de pat. 1. colom. & Francisc. Purpur. ibi & idem in l. reg. 9. 3. 1. ff. ceterum p. 6. num. 6. Galiania in rubr. ff. de verbis obligat. p. 5. colom. 1. Ex quibus confit, donationem, qd. hodie fieri potest pacto nudo, ex l. 1. qui argum. C. de donat. posse

scripient & tacenti, nec talis est donatio presumpta, sed exprefita, contra Dec. in d. rubr. & in conf. 2. 4. colom. 1. possit, ut in l. finitum. colom. 4. C. qui testamentum facere possit, & cundem in l. 1. finit. §. qui non prohibet, ff. de regul. sur. & Aretin. in l. 2. colom. 2. ff. de legat. 1. & Alciat. in rubr. ff. de verbis obligat. num. 3. Et eis opinione Ang. commonem. alienit Curt. iun. in d. rubr. C. de lat. in ea. rubr. de verbis obligat. colom. 3. idem Alciat. in rubr. C. de pat. quam etiam Socin. sequitur confit. 1. 2. 2. 4. versi. al. quando. val. 1. Illud profectio pratermitendum non est, quod Paul. Calrensi in d. confit. 1. 95. lib. 2. col. 3. scripferit, donationem tamen stipulante notario factam, & ideo ab initio validam, minime polis a donatario acceptari post mortem donatoris, quam iam alteri, id est heredibus donatorem res est acquista, atque ideo in praeditum iuris alteri querit, donationis acceptatio fieri nequit, hoc ipsius probatur in l. 1. ego. §. ff. res. ff. de iure don. & in l. 2. §. sed si quis. ff. de don. subscriptio. Re Paulo in hac specie Anton. Rube. conf. 1. 2. 3. Chassan. conf. 7. num. 38. & Andr. Tiraguell. in tract. de contractu. latus. 30. num. 73. Quibus minime accedendum esse centeo, quippe qui existimet corum sententia falsum esse, caratione, quod ante acceptancem absentis prefata donationis, quod donatorem, omnino perfecta fit, nec reuocari ab eo possit, licet absentis quanto sit, sibi absenti, de prebenda. 6. l. 1. str. ff. de donat. l. 1. reg. 9. ff. de fuit. vif. p. 2. Et statentur expressum idem Paul. Castr. in d. confit. 1. 95. Anton. Rube. conf. 1. 7. num. 9. Corne. & Galiaula paulo ante citati, sentent, ac primit. Doct. quorum ipse memini d. lib. 1. variat. 1. 1. 1. 1. cap. 1. 4. num. 11. Ergo & quo ad donatiori heredes perfecta donatione censetur, cum hi defuncti per sonam repr. sentent. 1. 2. 2. ex b. ff. de servitorum obligato. Quamobrem heredes illi non poterunt donatario acceptanti refragarari, immo donatione stare tenubunt, sicut & defininchis teneatur. Nec oblat d. 1. 4. ego. §. ff. res. nam ibide agitur de donatione conditionali, & ad alium effectu, quem ipse explicavit in d. cap. 1. 4. num. 1. 6. Similiter m. 1. 2. & 9. sed si quis. tractatur de mandato ad donandum quod morte mandantis exipit. Hic vero disputamus de donatione pura, cui nulla conditione apollita fuerit. Nec item refert, quod ante acceptancem fuerit in re donata ius alteri quantum: quia id procedit, quando ex titulo speciali effectum donatiori redebitur in altera translatum, ut in singulari successore. L. quies. C. de rei vend. traditio. Dec. in d. conf. 25. & alij a me nominatio relati superius, vti. Et tamen necellaria, non idem est, vbi ante acceptancem dominium translatum fuerit in successorem donatoris viuifalem, qui saltare actione personali tenuerit omnino contractus & donationes a defunctis factas exacte feruare. Hinc tamen definim. poterit altera quanto hunc similiis, quam Tiraguellus tradit in d. latus. 10. num. 7. 3. & 7. 4. scribens ad eius decisionem, non posse donatarij heredes, etiam viacente donatore, acceptare donationem defuncti factam absenti, notario processu stipulante, & accipiente coniunctionem ex quidem, quod heres non possit, quod appelleniem, ratificare factum nomine deinceps, quamvis ex viente id actum fuerit, l. 3. 5. arguere. ff. de bono p. 1. lib. 1. ut. cui. L. liber. num. 5. res. rat. hab. Angel. in L. cuius. qui. colom. 2. ff. si. ceter. pat. idem quod Tiraguell. notat etiam Anton. Rub. in son. obit. 5. morti. num. 59. de ipsi spe. missis, qui hac in re citat. Paul. Calrensi in d. conf. 1. 95. qui in admirabili ditteria specie loquitur, ipse vero hanc sententiam probo, quod ad appelleniem & dominium ex ea acquirendum, etenim mortuo donatario ante acceptancem, factore ex heredis ratiabilitatem nec dominium nec appelleniem acquireri. Dominum quidem in defunctum translatum non est, quia mortuus est, priusquam ratsu haberet, quod eius nomine glorium fuit nec item poflelio, vnde heres eius acquirevera ratiabilitem eam non poterit, d. 5. acquire. eadem ratione nec dominium, quod precedentie poflelio acquirendum est. At quantu d. hoc, vt donatio valeat, nec reuocari possit a donante, vtque actione utilis sine concessione acquiratur, opinio posse heredes donatarii ratam habere acceptancem notarii nomine defuncti facta. Nam in re, quod a heredes pertinet, poterit heres ratum habere, quod nomine defuncti fuerit actum. l. 1. reg. 9. 3. ff. proter. ff. res. rat. hab. Dyn. in reg. statut. p. 1. q. de regul. sur. 6. Dec. in L. cuius qui §. p. 2. & Curt. iun. col. 4. ff. securit. p. 1. poft alios ibi Bart. in l. bonorum. & id. i. 2. 2. l. 3. res. rat. hab. Ex quisbus infetur in questionable his posteriori tradita per Andr. Tirag. cius responsum verā effe in his donationibus, quae ad carum vim requirunt precise posse

B 3 hinc in

Tomus I. de Testam.tertia Rub. Pars.

18

tione & traditione: cum eam minime contingat per rationabilem habitationem haresis, mortuo iam donatorio. I. Quamuis in viuierum eandem opinionem quam probat Tirag, veram esse, contentad Aciar. in d. c. cum eundem. n. m. 237. etiam quoad effectum donationis irreuocabilis & valida.

Quibus omnibus addendum est, donationem causa mortis 2 apostoli fieri hodie pacto nudo, & ex hoc sequitur, d. l. p. quis argennum, in donatione causa mortis locum habere, gl. in l. capitulo. §. Matis. ff. de legat. 2. quam Bart. ibi approbant, & dicentes sing. Bald. in l. ma. §. in auemur fin. C. de caduca. Paul. in l. qui in his statutis de testam. Alex. in l. 2. ff. de legat. x. Corn. confit. 107. in l. valam. 2. valam. 3. in personam de actio. n. 61. dicit nos. Bald. in l. cum hi. 1. l. ff. de transact. & videtur familiis gloss. in l. 2. C. de actio. de. & in hereditate ff. de legat. 2. quas Bal. allegat. conf. 248. vol. 1. quam opinione faturum est communis. Alexand. & Arctan. d. l. 2. col. 2. idem. Alexand. in l. temp. ff. de re iude. lat. in l. summa. 61. & ibi. Gontez. summa. 43. Corn. in d. conf. 107. & eam defendit Fortus. in l. iust. gentium. §. quinimum. ff. de pat. ad penit. & ff. licet. diffidat. lo. in l. 2. & quod ad causam. ff. d. 26. Quinimum sufficit donaturum esse praesentem, & tacere. sicuti Curt. inn. tradit in lib. C. de pax. vol. 2. & alij. quos paulo ante adduxit aduersor. Dec. qui conf. 245. col. pen. & ff. contrarium probare conatur. Regia vero. l. 3. tit. 1. lib. 3. ordin. [l. 7. statu. 1. lib. 3. Recip.] nec in donatione simplici, nec in donatione causa mortis, praesentia donatorum requiriatur.

Hic tandem constat, quod initium actus donationem causa mortis similiorem esse contractum, quam ultima voluntatis. Tamen si quodcumque etiam in his aliam ultima voluntatis conditiones, cum quinque taliis exigit, nec in confirmacionem requirat. l. fin. C. de donat. causa mortis.

¶ Secunda principialis conclusio: Donatio causa mortis, quod effectus, potius ultima voluntatis, quam contra-accedit. Bal. in l. 2. quem sequuntur frequentissime iuris virtutique professores, ex quo prededucuntur.

¶ Primum, dominium rei donata causa mortis statim à die mortis transit in dominarium illa via traditione, l. 1. & ff. de publico in rem. 2. quam dicit sing. Anan. in n. m. 201. 1. 1. de. n. 1. 5. de r. r. s. Joan. Lupi. in rubra donat. inter vir. & xxv. §. 77. commandant Alex. & l. in l. 1. ff. de legat. 1. Quod si tradita fuerit res donata a donante ipso donatorio, ita in transfectus dominiorum, & omissis pri. se. et. eam. conf. mort. reddit tamen ad donante, ex ipso, quo causa donata cellulat, vel ipsa donatio perit & evanescit, taliter quoque ultima actionem in rem. l. 6. mortis causa res donata, & l. 1. q. ff. de donat. causa mortis. vbi Bar. & Bald. hoc notare videntur, & Franc. à Ripa in d. l. 2. in 3. conclusio.

¶ Secundo, ex eadem conclusione perpendipotest, quae actione competit ex donatione causa mortis, quia in re communis est, & de donat. sententia, competere actionem ex testamento, si donatio fiat in testamento vel codicilli, l. 1. C. de donat. causa mortis. Sivero fiat extra testamentum vel codicilli, premisita stipulatione, competit action ex stipulatu: ea vero non premisita, condicio ex l. p. quis argennum. C. de donat. in quo Video, non omnino eiudem causa effectum hanc donationem causa mortis sequi naturam ultima voluntatis. Imo si donatio fiat in testamento, accidente stipulatione, ut contractus iudicatur, & actionem habeat ex stipulatu, non ex testamento. Salic. in d. l. Decim. conf. 269. ad 20. & ex mente Bart. in l. am. 3. §. ff. de donat. cau. mort. siquiescit in testamento contractus fieri potest, gl. Bart. & alij. in l. hereditate palam. ff. de testam. Bart. in l. cum quis decedens. §. codicilli ff. de legat. 3. Roman. conf. 53. & c. et. communis op. morte. Nicolao Boerio. de ejus. 553. vol. 2. Non tamen competit tacita hypotheca, l. 2. C. communis. delega. pro donatione causa mortis: cum id non sit in iure expellum. Bal. conf. 28. vol. 5. quem sequitur Franciscus. R. par. in d. l. 2. num. 16.

¶ Tertio, eadem ratione dicendum est, actionem ex donatione causa mortis competentem, in pluribus bona fide actionem parem esse, licet vera strictionis sit, gl. in l. sepi. §. n. m. n. f. r. confit. ff. de donat. 20. mort. quam vlera Doct. ibi dicit singulariter. Roman. conf. 117. lat. d. §. actio. n. m. 24. de ad. dict. notab. Dec. in c. cum vivis. de except. col. 5. Sicuti action ex testamento: quamvis strictius iuris, in multis tamen actioni bona fide similius centetur, l. 1. m. oram. vbi gl. C. in quo. conf. 20. ritig. restit. non est necesse. Bar. in l. schat. & e. quod certi loca.

¶ Quarto, his proxime accedit quarto illa, an donatio causa mortis per alienationem rei donata factam à donatore reuocatur. Nam legatum quamvis per alienationem à

testatore factam, rei familiaris inopia cogente, non renouetur; tamen si alienatio voluntarie fiat, centetur co ipso ademptum, l. rem legatam. & ibi Doct. ff. de adum. leg. 1. fidei commissa. §. ff. de legat. 3. Regla 1. 1. 7. tit. 9. part. 6. l. lat. in l. quis post. C. de legat. col. 2. etiam si alienatio prædicta, quia ex voluntate facta fuit, inutilia & inutiles sit. J. leg. 1. m. 9. p. pater. beras. ff. de adum. lega. etiam si rem ipsam post venditionem testator redemerit. & cum servus, & Barto. ibi. ff. adum. lega. Ang. Paul. & l. af. is. l. ap. qui pol. Nec refert an legati sit ex exprimit factum, quia etiam voluntaria alienatione, & si inutilis sit, reuocatur. Imo. & Alex. & Aret. in liberam. s. i. idem servus. ff. de lega. 1. licet diligentibus Ang. & Paul. & l. in hoc videntur. Si ergo donatione causa mortis expirat per candide voluntariam alienationem. J. leg. ff. de donat. conf. 1. D. in l. Stebam qui meus erit. ff. de legat. 2. vbi bald. Imol. Raph. Aret. Alekand. & l. in d. l. qui pol. 2. idem in d. l. 2. col. fin. post Alex. abd. Hippof. in fig. 236. dicens text. b. 1. 3. in p. ff. de adum. lega. locum ibi vindicare, etiam in donatione causa mortis. Hanc vero opinionem Dyon. sequitur cam protelius communis est Alcia. in l. 1. m. 200. s. i. p. s. et. p. contra Dicu. id. Nec tamen indistincte vereat fentia communis, siquidem procedit in dispositione speciali de re donata: nam si facta donatione causa mortis alius est etiam generalis haresis institutio, non centetur ex hoc derogatus donationi causa mortis, scilicet ita dicendum erit in quilibet alia generi dispositione. l. x. Aret. cap. 74. s. 1. 1. 2. 10. quem sequitur Aymon. Sanuli. in l. 14. 2. 10. quibus illud iurifragatur, quod facta a viro & viro aliquis rei donatione, que morte viri confirmari potest, non reuocatur illa donatio per generalem omnium bonorum viri hypothecam, tamen per speciem illius rei donata reuocatur, ut per mortem confirmari requiretur. 3. 2. 1. 2. et. l. 1. b. 1. statu. 9. fin. 9. fin. 9. ff. de adum. leg. 1. 3. 2. 1. statu. Anton. A. Fano. intral. et. p. 2. p. p. mense. 1. m. 4. Quibus ve propria materia litteris explicamus, addendum est, legati reuocationem tacite fieri, non tantum per alienationem subficiuntur ex contratu onero. & fo. sed etiam si alienatio fiat ex contrario gratuito: nempe donatione. l. rem legatam. ff. de adum. leg. etiam si donationem enfrimodi fit, ut ex ea dominium per traditionem minime transferatur. leg. 1. 3. ff. de adum. lega. Nam alienus vicinque inutilis facta per testatorium inducit tacitam legati præcedens ademptionem, vt paulo ante adnotauimus, & lat. in l. 2. statu. Rob. par. 2. 1. Nec refert quo ad hanc reuocationem, quod pollicis rei legate tradita, non fuerit virtute alienationis fecunda, text. optimus in d. l. legatam. ff. pater. horio. ff. de adum. lega. ubi tradi tacita virtute donationis, non translit dominium in dominarium: & tamen remanente dominio apud donatorem exhistimat, ut & collutus legatum rei donata ex donatione ipsa reuocari quinque & in causa libertatis manutinatio, data seruo in testamento, reuocata centetur per ipsius si. r. alienationem, & venditionem, aut donationem alteri post testamentum factum. l. 3. ram. 6. ff. de manu. rei. tell. quod si libertas datur in testamento verbis directis, hoc addito, quod seruo manutinio ab aliis de testamento facti libet, adhuc libertas ista effectum non habebit in vita testantis. donec ipse mortem obicerit: atque immo expelle vel tacite reuocari potest, sicuti probat text. fin. iuxta intellectum gl. Jac. de Arc. Oldr. Albe. & Plumb. in l. 1. q. 4. statu. 8. ff. de manu. s. tell. quo in loco Albe. centet, eam illam rationemque haec manutinio facta fuit in testamento, cum hac est propria natura, ut ante die mortis nulla habeat firmitate. Hinc sanguis incongrue queritur ad interpretationem text. in l. 1. m. 1. statu. de teplam. an ea consilium admittenda fit in telameto inter liberos vel ad prius causas. Nam agitur inibi de quadam tacita reuocatione testamenti quocties testator testamentum iam clausum figilloque signatum ipse aperuit, tollens ab eo signila, vel incindens linum videtur etenim testamentum illud reuocare, ac velle intellectus decedere, illudque rupere testamento: quia in re est considerandum secundu Alex. l. & alios in d. l. no. 1. 2. statu. quod plus operatur factu illud ad reuocationem testamenti, quia cancellario, indutio, iuste, quia per hoc factu totu testamenti rumpitur: nea est trachandu in hac specie, an hoc testator fecerit, vt aliud testamentum testator condet, quod tandem perficeret non potuisse etenim tunc nihilominus in effectu morietur: nullusq; locis erit dictum Bar. in l. 1. in p. ff. de leg. 3. eti in casu tradito per Bart. diuersa ratio fit ex eo, quod reuocatio testamenti nec perficiatur, nec probari posset plene ex forma, quod requiritur in s. a. et. l. s. s. quis am. 1. eff. 2.

diem manumittatur, eum seruum manumissionum censeri post diem illam, decedente ante diem venditore cum hæreda, vel fine hæreda, licet voluntatem mutauerit: quia mutatio voluntatis debet adeste eo tempore in quod manumissionis confirmatur, textus elegans in l. 1. c. 3. mancipia facit alienas. Cuius haec sunt verba:

Ei patruis pateatque te Hermi: e donationis causa dedi legi dicta, vi si quae dicim ambi causam servare, ad libertatem perducere, modo patrulas non contraria voluntatis fuerat, aut etiam si iam deceperat ad libertatem permissum.

Quibus verbis confit, perpensa alternaitione dictio[n]e conditione, decedente venditore vel donatore ante diem manumissionis, mutationem voluntatis minime obesse manumissioni, idem probat tex. in mancipia, q. qui pro me.

Aliae ergo inquit Papinianus, mares filie donaverat, sibi filia erat ex p[ro]p[ri]o mortis causa libera e[st] in donationis legi non esse obseruantur: ex sententia constitutions d[omi]ni Marci, libertate cibigere matre consente, se fons, quid si sine filiam mater deceperit, omnino nō.

Vbi accidit, stat si matr mortuus voluntate. Ergo in d. l. fine cum hæreda fine fine eo decelerit venditor seu, idem erit, nullaque constitutio differentia, atq[ue] ideo communis opinio probatione definita refellitur, & eam nouissime reprobavit And. ab Ex. ea Rob. ff. de pati. na. 159.

Fit autem donatio causa mortis exp[ress]um, ita ut dubitari non possit, quod non sit dicatur eam fieri causa mortis, nisi tam ab existente in aliquo periculo, ita vt donor post mortem his quidem verbis donatio causa mortis ceteratur. l. 2. ff. de donat. a[ctu] mori. & Bar. ibi. Bal. & præc. ceteris Alex. v. 6. in e[st] que datif. s[ed] pl[er]o[m]q[ue] Guile. Bene. in. Recusatio. Ilo. n. verbis. testam. n. 4. na. 23. Sed si fiat ab eo, qui nulla pericula conterrit et[hi]s tamen verbis: *deca p[ro]p[ri]o mortis e[st] donationem inter viros*, Oldrad. opinatur conf. 129. ex b[us] p[ro]p[ri]o mortem. Influit de testam. l. 1. ff. de donat. cauf. mori. & de condic. indeb. Bald. in d. 2. C. de var. dol. Guile. in d. m. 3. Hac tamē opinio procedere non potest ex l. 2. ff. de donat. cauf. mori. & probatur ea ratione, quod donatio causa mortis dicitur, vbi donator vult magis ipsū quam donatarium rem donata habere, ipsūq[ue] donatarium magis quia hæredem. l. 1. ff. de donat. cauf. mori. & l. 1. na. 1. ff. de ita, quia ratione hanc ultimā opinionem tenet Alberi, in d. 1. & ff. si non moria. l. 1. in l. que data. n. 4. ff. joh. matr. in idem laf. 20. v. 6. vol. 3. et al. Prima vero opinio procedere potest, quando mors est efficitur causa adiecta, ex iuribus isti allegatis, ut posse ei verbis executione donationis inducentibus mentione mortis fieret. Socin. conf. 3. rob. 1. colum. 3. Alex. conf. 14. yel. 1. colum. 2. Baldus in d. 2. Boerius descript. 253. num. 13.

Ex quibus appetat, non omnino certe can donationē causa mortis, in qua mentio mortis facta sit. Nempe si fiat mortis mentio in verbis executione, acutus inducentibus, quod etiam probauimus in d. 2. b[us]n. Rob. par. n. 13. Erit & alijs causis, in quo etiam facta mentione mortis in ipsa dispositione, erit donatio inter viros si fiat alii, & eius hereditibus. Hæc enim adiectio donatio causa mortis non conuenit cui il[legible] donatio transire, ad heredes minime transmittitur: ergo est hoc donatio inter viros. Bald. in d. 2. C. de irre dol. col. 3. Alex. conf. 14. vol. 1. n. 2. Aret. conf. 7. vol. 1. 3. Cauid. col. 4. & laf. n. 4. in d. 1. l. que data. Ferr. Cant. 30. in p[ro]p[ri]o. Boerius descript. 353. na. 12. laf. Deci. m. 20. mon. 11. ff. scilicet. per. Bal. conf. 108. volum. 1. Andab. Ex. ea Rob. ff. de pati. num. 504. quoru[m] opinio in praxi frequentissimo aurorem contentum potius obtinebit, quia contraria, que ab cod[ex] Bald. probatur conf. 391. n. 2. & alciat. in d. m. non omnis. 3. colum. & cam defendit Deci. conf. 470. c. 2. p[ro]p[ri]o, quæd[em] predicta adiectio hereditum hunc sensum habeat, vt premortem donatore, donatio ipsi donatario & eius hereditibus competat.

Ceterum donatio, in qua mentio mortis non fit, etiam si ab agro vel constituto in aliquo periculo fiat, inter viros est centenda. l. 1. na. 3. colum. 2. colum. 1. Roman. in d. 1. que donat. non. Corn. conf. 12. 4. column. 4. & Ripa in tracta de p[ro]p[ri]o. p[ar]. num. 170. Socin. inior. conf. 2. 1. volum. 2. in addit. tametis glori. l. 1. 3. colum. 1. laf. ex quibus plurimis factam fuisse mentione mortis, quam laf. sequitur in l. que data. & ibi Alex. na. 13. dicens, in indicando & confundendo ab eius intellectu non esse recendenda. Est ta-

men prima opinio maxime notanda. Porro & coniecturis quibusdam, nulla facta mentione mortis, postumus reprehendere donationem causa mortis: nempe si donator vita[re]t verbo, *selinq[ue]*. Dyn. in l. 1. C. de rev. donat. & Gui. Pap. fin. 45. vel si facta donatio sit ab infirmo, vel ab existente in aliquo periculo, facta ipsius infinitatis vel periculi mentione. Corn. conf. 124. rel. 4. & Ripa in d. 2. par. num. 175. optimus textus. l. 2. ff. de donat. cauf. mori.

Est & alia vituma voluntas, cuius meminim. liet. C. de 37 pad. vbi Dd. omnium confuscam appellant vitum voluntatem in nominatam, in generis: atque ita Accur. cam legem intellexit & Angel. in l. 3. & genit. ff. de acqua. ff. colum. 1. licet Deci. in d. 2. l. 1. colum. 3. contendat, illam legem loqui de donatione causa mortis respectu militum, in quo à communi sententiâ dificit.

Mortis autem causa capio[re] est acquisitionis occasione mortis aliquius, qui speciale nomen non habet. l. qui precia. l. mortis causa capti[us] hæres. mortis ff. de donat. cauf. mori. Bar. in d. 1. qui precia. Bal. in d. 1. sicutus ratiu[m]. C. de lacro. eccl. 7. in etiam mortis causa capit, qui aliquip[ue] confequitur causa conditionis impensa ab hæreda, vel legatario, aut statu libero. Ex quo Bart. infert se d. l. mortis causa capit, patre accipiente rem aliquam in emphyteum? pro fe & filiis, mortuo patre filios aliam emphyteum consequi à domino direc[t]o ex mortis causa capione, & ideo inter eos est locum iuri accrescendi, quod aliquip[ue] in contractibus propriis locum non habet. l. si mortis & Tusa. ff. de viris. abig. competit tamen in mortis causa capione. l. Thes. §. Sicutus ff. de fiducie, lib[er]t[ate], qui opinionem mire exaltat. Laf. in l. 2. C. de rebus emp[er]i. na. 2. 10. ex ea colligens, non posse patrem priuare aliquem ipsum hoc iure emphyteum coquin id non a patre, fed à vero domino filius occisione mortis patris capiat, quam illationem Bartol. afferunt in l. 7. sursum videlicet. ff. de liberis. ff. de oper. liber. Feder. conf. 228. Fallum talis est. & alii quos adducunt loan. Crot. in l. 1. si constante. 2. led. 2. 7. ff. folio marim & lafin d. 2. 10. dicens hanc opinionem esse conuincere, quam lacillime omnium explicat And. ab Ex. ea Rob. ff. de pati. n. 21. Curt. in tractat. de feudi. q. par. prima regu. questione penitus vel ex predicta. Zafius tit. de feudi alienis. fol. 6. id vero quod Bart. opinatur, hanc est mortis causa capio[n]em, fallum est manifeste: quia filii hanc emphyteum capiunt ex vero, speciali, & nominato titulo emphyteus. Sicut & in feudo vocati censentur, & invitatis ipsi propter esse concedente ipsi filii potius in dispositione & ab ipso domino timulus, ius, causam capiunt, text. in e. via. & ibi. Ifern. & Bal. de feudo Marchia. c. 1. scilicet de gradu, suffici. in feudi. & in. vno. de natura successioni. Et licet item Bart. conf. 58. & in d. 1. mbu. & Tusa. col. 5. eandem questionem repeat, quam ipse in d. l. mortis scripferat, ab ea tamen recedere videatur: dicens in predicto contradic[ti]o filios emphyteum consequi ex prima coceptione, & ex illo contractu: quod pulchre animaduerit Carolus Molinus in comp[ar]atione. Par. in l. 1. §. 22. 26. Quod vero Bart. dixerat inter filios & eis locum iuri accrescendi, id recipiendum est omnino non ex proprio iure accrescendi, q[ue] fed vitaciis paci[us] & lege concessiōn[is]: vitat[ur] Alex. in d. 1. mbu. & Tusa. col. 5. Curt. Senior. conf. 49. col. 3. & in 2. arti. fundame[n]to 11. & conf. 50. col. 7. & 8. Curt. lumen tractat de feodi. 2. part. q. ff. vers. secundo principali. lafon. conf. 117. col. 7. vol. 4. idem in l. 1. coniuncti. ff. de legi. 2. n. 2. & scilicet Bart. in d. 1. simili & Tusa. n. 2. vbi Aret. & Laf. eandem materia explicitant. Imo fati dubium est, an in mortis causa capione sit locus iuri accrescendi: nam id fallum esse certe Matthei. fol. 35. 3. quod modo nō disputo.

¶ Potremus illud omitendum non est, quemlibet tellari, posse, eis in ultima voluntate bona propria post mortem distribuere, nisi speciatim à lege prohibitus sit. l. 1. que data. ff. 1. 2. 3. colum. 1. Roman. in d. 1. que donat. non. Corn. conf. 12. 4. column. 4. & Ripa in tracta de p[ro]p[ri]o. p[ar]. num. 170. ex quibus plures colligunt pollici potest, quibus est interdicta libera testandi potestas.

Iure autem antiquo dominatus ad mortem, in metallū, ad belitas, vel deportatus, libertatem & cuitatem amitterebat, ad ideam tellari non poterat. l. que ultima ff. de p[ro]p[ri]o. l. 1. que data. ff. 1. 2. 3. colum. 1. Roman. in d. 1. que donat. non. Corn. conf. 12. 4. column. 4. & Ripa in tracta de p[ro]p[ri]o. p[ar]. num. 170. ex quibus plures colligunt pollici potest, quibus est interdicta libera testandi potestas.

In qua de donat. causa mort.

armatis ad mortem, quod apertus appareret ex *ant. decept. §. q. val. antem*, que est in nonnullis constitutionibus, *num. 12. quo dicitur ut receptum sit etiam hodie iure Cesareo*, damnum ad naturale mortem minime tellari posse. Bart. *in d. 4. s. q. 1. p. ypsilon*, & *idem in d. Leu. 5. & ibi Paul. & Aretin. dicens*, *hanc esse communem opinionem*, quam probat glossa in *d. ant. sed 1. b. & c. & repetit Bart. in d. 4. s. q. qui sibi exhibet data §. irritum*. *Regia l. 15. tit. 1. part. 6.* Prima vero opinio recepta fuit legata in Taurinae conuentu à Regina Ioanna Carolo Cesareo matre. *l. 4. Codice l. 3. tit. 4. sub. 5. Recupet. 2.* Ex qua etiam & illa dubitatio, an damnatus in perpetuum carcere tellari possit: qui in reg. Bar. *in d. 5. ff. de ha. qua pro v. script. auferunt eum tellari non posse. text. in l. 1. C. quibus posse alib. patetur. vbi hoc notatitudis & idem Imot. l. 2. co. 3. ff. de publice subde Baldus confi. 48. ypsilon. Gulielm. Benedict. 1. Raynaldus verb. merito tellare. 1. num. 12. 1. Barb. colum. 10. Imot. num. 23. in c. quia ingredientibus tit. Hippol. ypsilon 165: quam tententia in laicis communis esse extollit Abb. in hac rubr. 2. colum. dicens etiam in clericis veritatem effimatis Abb. in hac rubr. Franc. in rubr. colum 21. Anchast. *in d. 4. t. 2. inf. sed* & alijs quos Alex. Iaf. & Deci. referunt. Nec admittenda est distinctione Bart. qui in *l. qui in p. testate. ff. sed.* comune intelligit, in bonis aduentitiis, quorum viuis fructus patre non queritur, nō in aliis. Nam & li non definit, qui in eandem iuuent sententiam, Bar. cōmentum ratione omnino deficitur, & idea hācenus nondū est receptū. Hie profecto fistendit est, si quidem *l. 5. Taur. & l. 4. tit. 4. sub. 5. Recup.* E cantu extar filiūfamilias tellari posse liberte, patri potestate non impeditne de bonisfilis, quorū proprietas patre non fit iure quifira, nec patris confessus est necessarius. Vnde in his regnis non est anxiis inquirendū de testamento filiūfamilias, modo filiūfamilias tellatur scruta iuris solemnitate, *ex Bart. 2. et 6. vers. 10.* quorum opinio manifestissime comprobatur ex eo, quod frequentissimo omnium confessu hode nemo intellat illos pene efficitur, nisi ad mortem dannetur. Igitur si damnatus in metallum tellari potestur damnatus in perpetuum carcere non tellabitur: Nec quicquam facit. *l. 5. C. qui nos p. ad lib. v. cum in seruis loquatur*, & præterea statuta fuit ante iura authenticorum & Iustiniani Nouellas.*

Praemissa tandem Taurina lege dubium est, an damnatus ad mortem naturale tellari possit circa illa bona, que cum aliquo fieri regio competenter, referuantur tamen filiis, ac descendebut ab ipso delinquente, alijsq; personis, quāri meminit Aduentus. *Iona damnatur. C. de boni p. script. leg. 5. tit. 31. leg. 8. tit. 10. leg. 6. tit. 7. par. 7.* in quo illud iure respondendū est, postmodum hunc damnatum inter illos, quibus predicta bona praeterierunt a lege, tellari possit, vt pralegerem minime possit, nec unum ex vocatis a lege hācēdem inclutur, ceteris exclusis, ut probat efficeretur Rod. Zuares in *repet. 4. t. 1. l. 1. leg. 2. 3. Fort. 10. limit. in. fi.* cuius responsum coadiuvatur ex eo, quod nec damnatus ad mortem, poterit ad piam cauam tellari de illis bonis, que per Aduentus. bona damnatorum, quibusdam illi nominatis deterrunt. Nec alijs ab alijs Doctor. in *l. 1. Cod. de fact. et. eccles. 1. repet. 4. g. 5. n. 26. & est communis opinio* telle Panormitano in hac Rubric. *num. 11. n. 1.*

Caterum poli huius operis tertiam editionem legi eruditissimos in partitarum leges commentarios Gregorij Lopezin, quibus ad leg. 5. tit. 31. par. 7. ab opinioni Roderici palea vir eruditissimus ex Taurina confutione dicidit, & apertus ac vere cum iudicio Tellus Ferdinandus ad *predicando. leg. 4. Taur. n. 14.* cuicunq; in questione disputatio mīhi profecto, quod ingenue fateor, summopere placet, ut libenter eis opinioni affit: illud tamen addiderim, probari fortassis possit Roderici opinione, eo cum quippe videor in prima editione intellexisse, etiam si eius autor generaliter responderet, eiusq; sententiam fuerim fedulo legi. Existimo siquidem, vbi ex lege damnati bona fuerintifico delata, & ea speciali fācione hiliorum, ipsiis referetur, locum esse opinioni Roderici. Sed & tum minime agendum erit de spīlīus damnati libera, quo ad ea bona, facultate tellandi. Atque id est in causis non videtur ad Taurinam confutationem neque ad Roderici responsum pertinere recte posse, cum illis agatur de tellandi facultate damnatis permīlia, quo ad ea bona, que fieri deferuntur a iure in calu Taurinae legis, damnatus ad mortem, libera facultate melaniorum vni ex filiis vti poterit.]

45 Prohibetur etiam testamentum condere filiūfamilias circa bona aduentitia, etiam consentiente patre. l. qui posse. testate. l. 2. colum. ff. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31.

circumstātis ad mortem, quod apertus appareret ex *ant. decept. §. q. val. antem*, que est in nonnullis constitutionibus, *num. 12. quo dicitur ut receptum sit etiam hodie iure Cesareo*, damnum ad naturale mortem minime tellari posse. Bart. *in d. 4. s. q. 1. p. ypsilon*, & *idem in d. Leu. 5. & ibi Paul. & Aretin. dicens*, *hanc esse communem opinionem*, quam probat glossa in *d. 1. s. q. 1. p. ypsilon*, & etiam in his bonis patre vium fructu non habeat, secundum communem opinionem in *d. 1. s. q. 1. p. ypsilon*, cuius & nos superius meminimus. Imo nec in piam cauam tellari oterit filiūfamilias, patre non consentiente, si circa bona

aduentitia vesti tellari, licet eorum viuis fructus patri non fit quiescit, tametsi pīā cauam patre consentiente indistincti tellari valeat, c. licet. de sepiuli. in 6. Calde. conf. 10. huius. Abba. hui. 10. Dom. in d. 1. t. 1. stet. Angel. Salii. Roman. Alex. Deci. & Corne. poff. Bal. in d. 1. t. 1. Freder. conf. 298. Bald. in d. 1. t. 2. & in repet. col. 6. C. de fortal. eccle. quoruū opinio communis est, vt aferuntur Alexand. l. 1. g. 2. a. c. inuenit Sezat. conf. 10. ff. 4. d. 7. re. bel. Iaf. & Deci. in d. 1. s. q. 1. p. ypsilon. Et licet res fit digna disputatione, cōmūnis tamē opinio defendi potest: recte perennis verbis d. c. licet. §. 1. nūcta glo. ibi. atque ita in confundendo & iudicando erit exasē feruanda: etiam si refrangentur Ioan. Ardri. i. e. sic patet, illa in 6. Franc. in rubr. colum 21. Anchast. *in d. 1. s. q. 1. 2. inf. sed* & alijs quos Alex. Iaf. & Deci. referunt. Nec admittenda est distinctio Bart. qui in *l. qui in p. testate. ff. sed.* comune intelligit, in bonis aduentitiis, quorum viuis fructus patre non queritur, nō in aliis. Nam & li non definit, qui in eandem iuuent sententiam, Bar. cōmentum ratione omnino deficitur, & idea hācenus nondū est receptū. Hie profecto fistendit est, si quidem *l. 5. Taur. & l. 4. tit. 4. sub. 5. Recup.* E cantu extar filiūfamilias tellari posse liberte, patri potestate non impeditne de bonisfilis, quorū proprietas patre non fit iure quifira, nec patris confessus est necessarius. Vnde in his regnis non est anxiis inquirendū de testamento filiūfamilias, modo filiūfamilias tellatur scruta iuris solemnitate, *ex Bart. 2. et 6. vers. 10.* quorum opinio manifestissime comprobatur ex eo, quod frequentissimo omnium confessu hode nemo intellat illos pene efficitur, nisi ad mortem dannetur. Igitur si damnatus in metallum tellari potestur damnatus in perpetuum carcere non tellabitur: Nec quicquam facit. *l. 5. C. qui nos p. ad lib. v. cum in seruis loquatur*, & præterea statuta fuit ante iura authenticorum & Iustiniani Nouellas.

HACTENVS TRACTAVIMVS

B. QV AD HVIVS TITVL. QVALEM QVA.
Item cognitiam perteſe videbantur. Nonne vero, Dio-
doce, i. p. s. Constitutiones interpretabimus.

EX CAPITE QVORVNDAM I.

S V M M A R I A.

- 1 *Præbster propria bona habens in episcopum elegi potest, & illa bona iure reservata aitque solus explicetur*, quis fuerit auditor canonis, manufilia 18. quicli.
- 2 *Clericis vero patrimonio potest id conservare, & redditus ecclesiasticis propriis viis expendere.*
- 3 *Excedere bona pauperum alimētum destinata, diuinitus non sunt conser-
vanda.*
- 4 *Parochis ecclesiis bona distribuenda sunt.*
- 5 *Episcopis habens patrimonium, potest in ex parte voluntari hereditem insi-
tuere, etiam omnia propria ecclesia. & num. 23.*
- 6 *Reputatio iusta Caini episcopi qui filios, 12. q. 3.*
- 7 *Emptum ex persona ecclesia, non tanto eius nomine, sed ecclesia domino ac-
quiritur.*
- 8 *Acquisitus et prelatum, an prælamentar ex redditibus ecclesia habita,* & quod ex ait qui acquisitum ab uxore matrimonio constituta.
- 9 *Bonum velut ab prelatum, an canonicus acquisita ab eo p̄f dignitate obtinet?*
- 10 *Textus in can. 11. 12. q. 5. & in locam 1. axi episcopis suis Gregorij refutatis.*
- 11 *Probat in inutinari tractatur de rebus ex ecclesia factis.*
- 12 *Ita iuris arbitrio plurimum viri facit in inutinari, an uniuersi per prelatum quatuor ex eius iudicilia an ex redditibus ecclesiis obvenientur.*
- 13 *Quatuor per tractatus ex ius iudicilia, & causa persona ab obiectantib.
tellenam. & libra dispositio.*
- 14 *Canonicis viris quandoque preceptum inducent*
- 15 *Et ecclisia instituta heres de prelate, an tenetur alimentarium rei ex ecclesia per
eum factam approbare, & quid in filio herede.*
- 16 *Ecclesia instituta heres de prelate, an tenetur se modis que extraneos inventariuntur
factare.*
- 17 *Inventarii confidit temporis ex ecclesia vel papilio clausum, collitturatur &
cum num. 8. quid. quidam de inventarii confiditione.*
- 18 *Heres inventarii non confidit non censeat ad legal. & ultra vires har-
diorum, de quibus resoluta ex confiditione legatis remittit.*
- 19 *Heres inventarii non confidit non censeat, an in fore anima inventari ultra vires
hardiorum.*
- 20 *Confidit et forum. & iudicatis nullum habeat discrimen, & num. 8.*
- 21 *Tellatar. & non possit remittere heredes confidit non censeat.*
- 22 *Inventarii heros Episcopus an libertates a religione reguli & patru.*
- 23 *Quatuor & sua obletis ecclesiis seculari, an possit ad aliam eccliam trans-
ire, unde illam sicut defere.*
- 24 *Monachis a prima monasterio ad secundum recedere, an deferatur secundum be-
na prima monasterio iam quatuor.*
- 25 *Legatum conditionale adquirit caput tempore existentis condicione.*
- 26 *Transfice in legato & contraria dicta diversimodo operatur.*
- 27 *Berevitas que monstruo deforatur, an nonnulli acquirit sine ipsius ob-
iectu additione.*

CAPUT

CAPUT I.

Quatenus de Ecclesiasticis rebus testari licet.

Primo, ex hoc cap. colligere licet post Panorm. posse clericum habere proprium, ac lice in episcopum eligi, & denique electum ad tantam dignitatem illud retinere, quod Gratianus ex concilio Agathen. 4.8. comprobatur in episcopi. 12. q. r. plures ad id auctoritates doctissime congerens, item probatur in ead. manifesta. ead. quod ex Gracis Synodi, quas Martinus Bracharen. episcop. collegit sub Honorio Papa primo. c. 15. à quibus plurima decretorum per eundem Gratianum desumpta fuere, quae tamen falso, in vulgaris codicibus Gratiani, Martino Papae tribuitur, atque error frequenter missus est in e libro. & maxime in d. m. manifesta. Ceterum quoniam nonnulli illi populus ecclie catholicae, sub fortissimis ducibus felicitatibus Apostolorum charitate, res omnes communem habent, eamrum; distributione fida sinceritate pergeretur, ut perhibet testimonium liber. Actum Apostolorum c. 2. v. 1. e. 4. non tamen damnandum est, si ad clericatum recipiendos, qui propria bona habere cureret, & retinere contendit. eten. & seq. 12. q. 1. datus Augustinus sermones 2. & 2. ad fratres in eremo. Quinimodo clericus habens ecclesiasticum beneficium, & patrimonium, potest in propriis iuriis beneficiis redditus expendere, & lice propria bona conferare, autore Innocentio. episcop. de preben. quem Abb. Ibi sequitur, id est Abbas in disputacione incipiente. Tertius clericum. q. 1. abo. & in. 3. de pug. idem Abbas & Cardinalis col. fin. in c. pugnali. de script. & ibi Feline n. 6. Socin. conf. 1. v. 3. hoc ipsum ex verbis Thomae deducere contatur Caetani in 2. 2. 4. 8. art. 7. respon. ad 2. digno enim facerdos, seruens altari & ecclie, illam mercedem percipit, quae a canonicus aut prelatis fibi distributur. e. penult. 1. q. 2. ex concilio Agathen. 3. 6. & e. com. secundum, de prabend. igitur potest stipendiis familiis laboribus debita, & in primum concepta in alimenta viuisque necessariis ipsius, facerdos ecclie habens liceit expende. Nec oportet ab hac sententia discedere: nam & eam esse commandant fatentur Decius in d. episcop. Feline. & Barba. col. penult. in d. post. d. l. quo in loco identem Barb. & Dec. ab hac opinione discedunt, quibus suffragantur duo. Primum quod ex Hieronymo ad Damascum Gratianus reuult. 2. 6. cap. clericos. Enim inquit Clericos autem illo convenientie ecclie, & portentis sufficiant, quoniam & parentum & propinquorum nulla suffragantur bona. Quo autem bonis parentum, & opibus suis sufficiunt & sicut, si quod pauperum est, accipimus a sacra legione pro se committant.

Idem ex Hieronymo repetitum est in reg. monachorum. c. de paupertate. Alterum ex Proph. adductior. 12. q. 1. cili. antem. dum Propheta scribit:

Illi autem, qui tam infirmi sunt, ut suis rebus remunire non possunt, si ea, que accepti erant, a parenti relinquunt nihil habentibus conservando, sine peccato accipiant. Quia & quod quandocumque sua relinquunt, quando proprii convenientibus, nihil erit, quia Labor vel ordine suo debet arbitrantur, accipiunt.

His igitur sententia communis improbatur, quibus satisfacie oportet, ne toro facerdotum animas in discrimen. conjugiam: ut illud affirmet assertio anxi nimis omnitem.

Prima etenim auctoritas Hieronymi vel confutatim potius quam preceptum exprimit, vel probat illa bona, quae ex redditibus ecclieisticis pauperi alimentis veterem infinitum destinatur, non debere distribui in alendis clericis, qui ex parentum bonis vel à proprio nomine commode vivunt & vestimenta aliisque fibi necessarii consequi possint, non tamen loquitor de his bonis, quae in obsequiis & laboris mercede digni presbyteri debentur, iustus etenim eorum labor pro operi mercenariis haec stipendia petit qui fit, ut apud Hieronymum ipse accipiat stipendia pro decimis, oblationibus, & aliis rebus, quae à Christianis viris in eccliestan conferuntur: non autem pro mercede, quae ab ecclie clericis ministrantur & seruenti in cultu diuino exhibenda est. Aut, si malis, ita accipienda sunt verba Hieron. vt vere locum habent, data maxima & extrema in pauperibus inopia, vt intellexit Thom. a. 9. 18. art. 7. id. quo cauili clericis peccarent in abusivo, non subvenientes & pauperibus ex illis bonis, nec tamen tenerentur ad restitutionem: quod Caetani. ibi probat, & nos alibi dicemus. Proficeri vero dictum est referendum ad illud tempus, quo incipiebat florecere catholica ecclie, & Apostolicis conciliis propensissima erga Deum religio vtebatur spiritus mundani falsos cupiditatibus, quo clericorum vita mundillima, nullis labefactata virtus, Euangelicam do-

ctrinam referebat: sicuti diuinus Hieronymus ad Nepotianum plenissimamente admonevit: & idem in Epistola ad Pamachium de morte vero. & Gratian. cap. 1. q. 2. candem innocentem. spissimam afferit communem & eam sequitur Sylvestris, verbis clericis. 4. 9. 16. Soci. conf. 1. v. 1. 3. v. 4. Abb. in dupl. 4. docebat 4. Eandem probat Dom. Sol. lib. 10. de inl. 3. q. 4. q. 5. ad. 3. ad. 4.

Secundo, ex eodem capite colligo, Episcopum in bonis partim oneribus, & in his, quae ab eccliea non habuit, tenuerunt facere profite: & hereditem quem veluti infinitum, ita ve ecclieam non teneat heredem relinquere. Abb. hic probat hoc ipsum ead. 40. Apofol. 1. quae Grat. afflumpfit, finis manifesta. 1. q. 1. p. 1. scilicet voluntate, quae verbis suos in ep. quia nos isto in. & m. 1. t. au. prox. infra, ubi idem episcopis & presbyteris statuerit ad idem text. in e. fons. 12. 4. 5. & in e. quicunque. 12. 0. 3. instat gloriosus cap. episcoporum qui fons. 12. q. 2. etiam in episcopum filii & propinquorum carere, quia opinione mola preceptoris afferit in d. quia vos vbi Barba. v. 7. & hinc ol. 3. afferit candide communem ecclie. & in tract. de pote. Card. 1. parte 3. q. 3. na. 76. candem sententiam sequitur Abb. ibi. si que episcopus de hereti, vbi gloriosus. Ant. & ceteri Id. communiter hoc ipsum approbat. His tamen refragatorum text. in d. ap. 5. quae episcopum. dum difunctione dixit, episcopum instituentem hereticos aut extraneos à sanguine, eile excommunicandū post mortem: ergo non potest extraneos à sanguine infiniture heredes. Is vero textus intelligendum est, vt in eo episcopo locum habeat, qui hereticos consanguineos aut extraneos hereticos heredes infinitur. glo. recepta communiter ibi. & Rom. fons. 735 dicens id est in quoquacumque alio Christiano, quod in episcopo. textus optimus in e. fons. proficit, verbi, item multa. 2. 4. 4. & glo. infra in. inde in 2. De laude. Praeterea aduersus communem opinionem, tex. est in. Episcoporum qui fons. 12. 0. 3. inquit enim illi canon:

Episcopos, qui filii aut nepotes: non habuerit, alium quam ecclieam non relinquat heredem.

Ergo ecclieam tenetur infiniture heredes. Sed ille tex. conilium non necessitatem inducit, secundum glorios. & communem. Quod illi attendamus ad verba illius text. que multo integrum extant in conc. Agathen. 1. 32. parum obicit ille canon opinioni iam dura receptatione enim legitur;

Episcopos, qui filii aut nepotes non habent alium quam ecclieam reliquias, quid de eccliea non in eccliea causa ait necessitate infinitur, quod dist. axis, aut donatio, utrumque habeatur. Qui vero plus habent, de bonis que reliquias, ab heredibus eius indumentatione eccliea confundatur.

Hactenus igitur ille text. non cogit praecl. Episcopum filii carente ecclie infiniture. Vnde lenientia Dd. verior est, & expremere optime. Henric. sequitur in d. quae episcop.

Tertio ex ultimo hunc, verbis probatur, res emptas à pralato & pecunia ecclie, & dominio ipsius ecclieis acquireti, etiam si proprii prelati nomine fiat empito. Abb. Dd. hic. & idem fere statuit in e. fons. 12. 4. 5. 4. 1. q. 1. inquitur. de p. eccl. clericis. Vt enim in his iuris id tantum dicetur, debere praedictas res in iure ecclie conferrant non tamē ille a die emptionis in ecclie dominium translatas: & ideo Hoft. in d. inquitur. fatur hanc tertiam conclusionem aperte in iure non probari; licet Doctorium maxima autoritate fatis sit primumta. Commune tamen offitio ex verbis huius, etiam refragante Hoft. optime colligitur. & in sub. henniam. C. de episc. & cler. 1. t. Nec obicitur cuius regulam diaconis, emptum ex pecunia aliena in eni. acquiri, non ei cuius est pecunia, sed ex e. C. de rei vend. quia in ecclie erit speciale, vt emptum ex eius pecunia non emens sed ecclie domino acquiratur. g. fons. secundum Cardin. & Barb. ibi. col. 1. d. inquitur. quanto in loco certi Dd. idem approbat, quibus accedit Regia. 4. 0. th. 5. part. 5. glori. in episcopis. 11. q. 2. Corf. in fons. ver. empis. Rom. in an. similitud. C. ad leg. Falcid. col. 6. Bald. ml. quod presbiter. C. de episcop. & cler. Aret. in. cum beatus in p. f. de acquir. glo. fons. 1. vsar. marion. f. de don. m. 1. & vs. & in l. f. quan. de ex f. 1. in l. f. 1. p. 1. propria. C. de rei vend. vt idem dicunt in re empta ex pecunia milles, sicut in re empta ex pecunia pulilli aut minoria. l. 2. f. quando in f. sal. m. 1. 3. C. ad. 1. m. 1. Idei videtur in pralato, qui emit ex pecunia ecclie glo. in l. 1. C. si quis alteri vel fibi, cuius opinionem afferit Communem esse Ripa in l. f. fons. conf. 1. 1. 6. f. 1. q. b. a. an. p. 1. v. 1. hypob. Est tamen dubium, an sit dicendum, quando res pecunia ecclie emitur, supplex nomine ecclie ab eo qui ecclie praefatus non est, nec administrationem rerum ecclie traxat; & ex argumento minoris ad ecclieam c. 1. & aud. de in. integr. e. 1. l. 1. sp. 1. p. 1. l. 1. C. de episcop. & cleric. Regia. l. f. 1. tit. par. 6. Cyn. Bar. Alberic. Bal. Salyc. & Paul. d. l. f. vi. f. 1. propria. alle-

De Ecclesiast. rebus quatenus testari liceat.

13

rent, non esse idem: immo rem ex pecunia ecclesie emptam ab eo, qui rerum ecclesie administrationem non gerit, effici ementis, non ecclesie, nec vendicari ab ecclesia posse, nisi in subfidiū: ficut in re empta ex pecunia minoris idem est. 3. ss. de rebus cor. in prime. d. p. &c ibi Bart. ss. de solat. Paris. conf. 80. lib. 3. m. m. 19. quo in loco hanc dubitationem explicat Regia. 46. sit. & q. 5. que exprellam in ecclesia & minore, Bartol. Cyni, & aliorum opin. recepit, licet in pecunia militis abique villa di- functione probet, rem ex ea emptam etiam ab eo, qui militis res non administratur, effici ipsius militis: quod Cyn. Bartol. & ali, exceptis Gui. de Cu. & Bal. in d. l. vii. p. propria. in specie adnotant. Ergamus praeatis in locis Bern. & Accur. a militi ad ecclesie in argumententur, atque latius Eterad. c. 27. Id tamen argumentum recipiatur, et utrum regum iuris non dicendum: quo fit Bart. sententia, in d. c. iugurendum. col. 2. a vero diligenter: dum idem in ecclesia quodin militi dicendum fore existimat.

Quarto, x. codem. collig. omnia bona, que praeatus habet, primum: acquita nullae ratione bonorum ecclesie, & ob id pro ecclesia esse maxima iuris presumptione, & episcopos haereses probare debere, bona ab episcopo relata ex patrimonio, aliove titulo, quia ecclesia causa obuenientia, quod fudens potest ex l. Quinti. ss. de don. inter vir. & rx. letia. C. cod. iii. Regia. 2. sit. 14. pars. 3. quibus confitat, res, que penes vxorē mortuo marito reperiuntur, praeumi esse ipsius mariti, & Ideo oportet ipsa vxorē contrarium probare, qua in re sunt qui id intelligent verū esse in his rubis quae confit, vel probat mariti hares nullae acquitas matrimonio confitante: haec eternū res praeiumentum acquisitum ex bonis mariti, ne fiat locus suspicionei libidinis & adulterii: cuius causa ea vxor acquisierit, vt inquit ipsa lex. Hic vero probatione cefan- te, si et locutus praetate presumptioni: ita istum est Bal. in d. l. vii. vixem. C. de cond. infir. Sal. in d. etiam & in d. l. Quinti. Aym. Sa- uil. q. 6. 1. n. 7. Alex. conf. 42. vol. 5. Alciat. de presump. reg. 3. p. presump. 26. n. 6. Quibus tamē obicit Aret. qui contrarium responderit, em. 31. post Alber. in d. etiam. dicens, praeum illa bona con- stante matrimonio questa nullae, & ex mariti bonis. Nam eū bona reperiuntur tempore difluitionis matrimonij penes vxorē, praeiumentū est, bona illa est mariti, cui sufficiat in coniugal consorpio ipsa vxorē, eo etiam quod fe- mina non ita honeste ac licite patrimonium ex induleia so- lent acquirere, sicut viri. Et præterea cum ad maritum con- fortior accedunt, res, quas fecum defurant, in libellum & repertoriū redactas, maritus tradunt. ita ergo ipse dicitur. Ex quibus, quantum celst ratio presumptionis. d. Quintus. ad- fuit tamē alia coniectura: quibus opinio Aret. potius, quam contraria placet. Nec sequitur, res matrimonio confitante acquireti, praeiumentum ex bonis esse mariti ergo bona qua vxor possidet, acquirerit fuerint autem matrimonium, id vero coniunctio optimè signatur ante matrimonii res habita ab uxore ipsius esse, non mariti confundendū est. Atque in his regnis omnia bona, que reperiuntur tempore, quo matrimoniu- mū soluitur, indicantur eodem matrimonio confitante acqui- sita, & ob id communia fuit. 1. 23. p. 56. Minime tamen ini- ciator Sal. opinione poft admittit ex aliquo coēcūris, que animum iudicantis induceret ad credendum, vxorem bona illa, quia possidet, ante coniugium habuibile, quod Alciat. post Aret. animaduertit. In prælati tandem id apertissimum iuris erit, res acquitas potest dignitatem adaptam, præumi causa ecclesiæ habitas nullae. tex. glof. & Doct. m. i. de presu. id euia in hoc capite omnino probatur. Ad id tandem disputatio- nes tendit, in an dubio res prælumatur acquisitum ante dignitate, an potest? quia in re Gofred. in th. in summa. th. de fact. & m. scrit. ep. copiæ hareredibus incumbere probatio, ecclesia possidit, ac e contrario possiditibus ipsiæ hareredibus, oportere ecclesiæ probare, res illas acquitas nullae potest dignita- tē: idem Abb. luc. & in. 3. de presu. id. Barba. in d. c. v. sol. de pecc. clav. dec. reg. 6. c. 1. 2. q. 5. vbi hac affectio Gofredi pro- bari videtur. Obiter tamen admonendus lector est, id illius canonis inscriptionem depravatum esse: siquidem is canon est apud diuum Gregorii in epist. ad Deodatū episcopum Mediolanensem. libro epistola. 10. ap. q. 1. in lib. vero decreto Gregorio ad Lucidu episcopū regali tributus: confit ite ex eadem epistola. Luminolam, cui bona quādā Confat- tūtis episcopū reliquerat, nullae filia fratris euīdem episcopi. Nam dum legitur apud Gratianum, Luminolam ancilla Dei, & fratribus suis, apud Gregorium multo recius legitur, Lu- minolam ancilla Dei filia fratris suis: siquidem de iolla Lumi-

nosa in eadem epistola trahatur. Item ex epistola appa- ret, bona que episcopus ille Luminolus reliquit, immo- biliæ nullæ, cum ex Gratiano mobilia eis configurat. Ad- dit præterea diuini Gregorii, bona illa non esse auferenda à legataria, nisi ecclesia sc̄tores probauerint, post ipsam dignitatem ab eodem episcopo acquita nullæ quibus verbis adhuc Gofredi sententia fortior redditur, quā Abbas etiam sequitur in reper. ems. i. s. l. 10. 2. 4. Salicer. in d. a. auth. licentiam. glo. in. fint man. se. 12. q. 3. & in d. c. 1. q. 5. Bertac. de ep. ep. 4. lib. 4. par. nu. 6. Rom. conf. 35. 9. fin. vel. Ecce qua ratione Godfred. nitidat ad concordiam reducere canonem illum, & huius primi cap. verba, quia euīdem auctoris sunt, diuī nempe Greg. Papa primi. lib. 7. sp. lib. ep. 52. ad Anthemium Campaniū subdiaconi testamēto importuni. Atellanæ ciuitatis episcopi- cum tamē inscriptio vulgaris caput hoc dictatello Gregorii Papa III. ad Antonium subdiaconū. Nec eadem omnino litera vel vtricib: sc̄riptum enim est in hoc. Hortulanus ig- tur, vt sc̄licet de justis, & quae quid ipsam habuisse patuerit, a qualiter per- fma decesseris malitiosa patet, nisi hoc solum, quod cum ante ep. ep. patuerit ergo presumptionis habuisse conseruit. Apud Gregorii vero, hanciam ergo experientiam sed, ut sc̄licet iniquitatem dejustas, & quodcum ecclesia ipsi esse patuerit, a qualiter persona decesseris malitiosa patet, nisi hoc solum, quod cum ante ep. ep. patuerit, ergo presumptionis ordinum proprium habuisse conseruit. Quod si hanc litera vere est ipsius Gregorii, minimē in hoc tex. probatur quarta hanc Dōc. adnotatio. Ceterū to. And. c. 3 de pecu. clav. omnino contendit in dubio bona ab episcopo vel prælati dimisla, ex presumptioni iuris canonici cen- feri potest ipsam dignitatem acquita nullæ, tue possideat ecclesia eadem bona, tue prælati hanc idem Ant. Card. & Io. ab Imo. in d. c. 3. vbi Abb. hanc eile romanum fuit nianias profitorum, quam parum fibi confitans sequitur Barbat. hic num. 2. Henric. in d. l. de pecu. clav. Anchār. col. 2. Imo. col. 3. c. em. in ep. ep. tit. Bal. & Alberic. in gloss. sub. licentiam. C. de ep. ep. & cler. Arct. conf. 3. col. 1. vni. p. quam opinionem etiam fa- cultatem communem eile Corn. conf. 3. 14. col. 3. Scon. conf. 91. col. 3. vni. 3. & Albe. in d. a. auth. licentiam. vbi pro hac communia opinione est text. inq. & in auth. de excis. rit. & interdictu. mus. col. 9. & in. fin. manif. 12. q. 1. Eandem sententiam & coadiuvat ratio illa: nam licet sit dubium an episcopus vel prælatus tenerat repertorium feta inuentarium, rerum ecclesiæ facere, quibusdam dicentibus eum ad hoc tenetoris, quia tutor: filii est gloss. in cap. qualiter in 2. verbo reddi. de ac- cufatio. & in. c. audita. de in. reg. resist. & in c. nullis de reb. celos. & m. c. ega. de ep. ep. & cler. & in specie gloss. in cap. manif. 12. q. 1. Paul. Castr. in ep. ep. & cler. Bertach. de ep. ep. lib. 4. par. 4. nu. 32. sententia Anchār. Imo. & ali. Dd. in. d. c. em. in. 1. f. Aret. in d. conf. 2. col. 1. sen. Alijs vero contrarium afferentibus ex quod nullibz in iure cautum sit, prælatus teneri ad confidenciam inuentarium rerum ecclesiæ. Ab illa. elegerat in q. 3. dñiv. 4. Felin. in d. c. cum deputari. al. j. de iudicio. Barbatus in d. c. em. in officiis. no. 10. Nec omnino probatur similitudo prælati & tutoris, vt notat gl. in c. 6. q. 3. Abb. in d. c. auditis idem in c. 2. de donis nouiores, maxime Dec. in c. reprehensionibz. de appet. Aniani. in d. c. equaliter in prim. col. pen. Bal. in l. p. 3. deput. & curate. dñis. in ab. Felic. in d. c. cum deputati. Tame episcopus teneri tempore, quo dignitatem illam confequentur inuentarium facere terribus, quas ipse ex patrimonio, aliove titulo acquisi- uit. tex. in. de syracusa. 18. dñis. manif. & c. fin. manif. 12. q. 1. quod Abbas in d. abbo. 4. cōcēdere videtur. Igitur si præ- dicti inuentariū non fecerint episcopū, præsumptionis fraudis minime cessat: & ob id opimo Iohann. Andr. potius quam Gofredi mihi placet. Non oblat text. m. 1. ap. 5. quem pro Gofredo Abbas & ceteri eius sequaces al. 5. agant: quia ve- conit ex epist. diuini Gregorii, non tantū præsumptionis po- ffectiōis pro ipse legataria, sed & fama detulit ad Rom. Pontificis, illa bona, de quibus erat controvenerit, ante episcopā quāta nullae: & hic est verus intellectus illius canonis. Secundo, potest Gofredi opinio maxime procedere, quando confabat tempore promotionis ad episcopatum, ipsiū pro- motū bona aliquia habuile: ita vt ex hoc & ex possefōne oritur præsumptionis quædā ad transferendū probando onus in auctōre, qui ecclesia non possidente, nomine ecclesiæ illa bona peti: secundū Iohann. Andr. & alios, qui cōmiserit sic intelligunt opin. Gofredi. Et deniq. maxima iuris can. præsumptionis pro ecclesiæ, vt bona relata a prælatō cōfentaur causa ecclesiæ seu ex eius bonis acquisita, quod & Dyn. no- tuant in reg. stat. de reg. dñi. lib. 6. Hic vero præsumptionis elidit. Nam si episcopus, tēpore quo habuit dignitatem, tē- habe-

habebat patrimonium, iudex arbitrabitur, attenta quantitate & qualitate patrimonij, & rerum ecclésie, an bona poftmodum acquifita fint ecclésie aut epifcopi hæreditibus adjudicanda, vel inter ecclésias & hæredes diuidenda, ex quem gl. ibi intellexit in l. 12 q. 4 dicti ling. Roman. fng. 267. Barb. in trad. de pref. Cardin. t. p. q. 3. q. 47. commendat Abb. in l. 3. de pecu. cler. & in repet. c. omis l. 3. fo. 17. num. 24. Item li prælatuſ gellit negotia publica in aliquo magistratu, ex quo percipiebat aliquot redditus hi perpendit, iudex arbitrabitur, an bona per eum acquisita fuerint ex illis redditibus empta, argua. tex. in qua nos & in l. 3. relatum. in 2. ifto tit. quod prædicti Doctores fatentur, & explicat, alias notantes cœcitas. Corn. conf. 314. vol. 3. Cardin. conf. 7-6. in pte Socin. conf. 91. rel. 3. Nicol. Boer. decf. 20. Quibus illud addere omittit, quod Andr. Alciat. script. reg. 1. d. de fmp. 9. 7-6. in pte Socin. conf. 91. rel. 3. Nicol. Boer. decf. 20. Qui bus illud addere omittit, quod Andr. Alciat. script. reg. 1. d. de fmp. 9. 7-6. in pte Socin. conf. 91. rel. 3. Nicol. Boer. decf. 20. Qui bus illud addere omittit, quod Andr. Alciat. script. reg. 1. d. de fmp. 9. 7-6. in pte Socin. conf. 91. rel. 3. Nicol. Boer. decf. 20. Qui bus illud addere omittit, quod Andr. Alciat. script. reg. 1. d. de fmp. 9. 7-6. in pte Socin. conf. 91. rel. 3. Nicol. Boer. decf. 20. Qui bus illud addere omittit, quod Andr. Alciat. script. reg. 1. d. de fmp. 9. 7-6. in pte Socin. conf. 91. rel. 3. Nicol. Boer. decf. 20. Qui bus illud addere omittit, quod Andr. Alciat. script. reg. 1. d. de fmp. 9. 7-6. in pte Socin. conf. 91. rel. 3. Nicol. Boer. decf. 20. Qui bus illud addere omittit, quod Andr. Alciat. script. reg. 1. d. de fmp. 9. 7-6. in pte Socin. conf. 91. rel. 3. Nicol. Boer. decf. 20. Qui bus illud addere omittit, quod Andr. Alciat. script. reg. 1. d. de fmp. 9. 7-6. in pte Socin. conf. 91. rel. 3. Nicol. Boer. decf. 20. Qui bus illud addere omittit, quod Andr. Alciat. script. reg. 1. d. de fmp. 9. 7-6. in pte Socin. conf. 91. rel. 3. Nicol. Boer. decf. 20.

Ceterum, dubiu illud explicare oportet, an quaefita per 2. epifcopū poft dignitatem, t. ex propria tamen industria hinc cuiuslibet, ita vt libere valeat de teflari: & in presbiteria, qui cura habent animarum in aliqua ecclésia, alia ve obitum beneficia ecclésie, ex pfeſsum id est tanta ut, ut p. permifum est libere de ita acq[uis]itio[n]is bonis, t[estam]entum facere. et. quia una cap. relatum. in 2. ifto tit. cia si presbyter ea bona fuerit consequitus ratione ordinis faci, nullo tamen praetextu beneficii, vel bonorum ecclésie, nempe pro celebrandi m[u]ſarū folennibus, ex stipendiō alienis prælati, alterius, & cui presbyter vii capellani feruit. Cyrus & D[omi]n[u]s au[th]oritatis C. de epifcop. & cleric. Holstien. Anto. Anchur. Cardin. & Imo. in d. e. quia nos. Abb. in c. omis officia. 20. & ibi Barba. estam. illo tit. Boer. decf. 20. Sylvestr. pte clericis. q. 8. Abb. in repet. c. i. ejus. ifto tit. 2. 29. Domin. in c. ptef. omis. erit. in 6. Bologn. in conf. dianas 12. ex quisibus conſat, hanc opinionem esse communem: quod Barbat. facetus in d. 1. quia no. v. fin. Corn. & Socin. paulo poft citandis. in epifcopis vero Iacob. Butrig. int. farfanda. C. de epifcop. & cleric. diuinerum opinatur, cīcens, ipſos teflari non poſſe de bonis poft epifcopatu[m], etiam ex propria industria perfonas, utrumq[ue] acq[uis]itus, cui suffragari videtur textus in d. auth. diuinen. dicens, Epifcopo acquiri bona ei poft epifcopatu[m] obuenientia a cognatis, catena bonis ipsi ecclésie referuntur. Præterea textus hic. & in l. 12. q. 4. q. 5. i. folium permitit epifcopis teflari de bonis, que habeant ante epifcopalem dignitatem: acq[uis]iti poſtae negant omnino iura Ponitūca testamētum licentiam, nūi bona illa irre fanguinis acq[uis]itier. Eadem: opinionem Iacobi defendit Barb. hic. & latius idem in reāl. q. 1. cap. 1. parte 1. q. 3.

Sed si rationem prædictorum canonū consideremus, idem erit dicendum in epifcopis, quod in presbiteris ecclésiarum rectoribus: ea evenit, que poſt dignitatem a prælati acquiſuntur, ex eo ecclésie a canonibus adjudicantur: quod præsumatur, ex bonis creditibus ecclésie acq[uis]ita fuſte, textum gl. in c. de pecu. clericis: quam ratione mihi superius notauius & probatur efficaciter in c. fmp. 12. q. 4. q. 5. Vnde textus in brev. cap. & in d. 6. aſtis. diuent. ita intelligendi fuit, vt idem dicimus de rebus, quas confortat epifcopum ex industria propria nō fuisse, quod de illis, qui maniferte etiā r[ec]anguiſſum obtenuerint: atq[ue] ita idem prorūſus in epifcopo, quod in catēris presbyteri notat Abbas hic in fne. ex glo. vi. t[estam]entis. idem Abbas in c. omis vñig. Corneus conf. 314. vol. 3. t[estam]entis cōmunitate reprobari opinionē Jacobi Butrig. idem t[estam]entarior eandem Communem fecutus Socin. pte. 91. 3. reāl. & Syluest. reb. diuinen. q. 4. q. 5. Ex qua opinione inferit Socin. poſte Cardinale teflari de illo stipendiō, quod a Romano Pontifice datur ratione Cardinaliſti galeri, cum id non detur respetu ēm aliis ecclésiis, fed per rōm. ipſius Cardinals, quipm[us] Romanum pontificis in r[eg]imine ecclésie, cōſilio, & industria coadiuat. Hinc etiā ipso infero, epifcopos teflari poſte de his bonis, qui acq[uis]itū ex his, quod ipſis offeruntur, & eārū ab hi, qui facit ordinibus initiantur & insignificantur.

Glo. in verte. Huiusnam. dum exponit, præcipuus est p[re]tendat, quātā t[estam]entis uerba Exhortationis non inducunt p[re]ceptum, q[ui]d p[re]cipiuit, t[estam]entis alias in c. 6. q. 5. q[ui]d p[re]cipiuit,

epimetus tex. in c. 2. de fton. ex quo colligunt ibi Anto. Abb. Praeſ. & Fe[li]pi. per haec verba, menses, & indicia impliciter in reſcripto Principis appofita, non concedi potestate compelliendi ei, qui nullam ad compulſionem iuridictionem habebat. et. ex literis in 2. de ſp[iritu] ſancti, nota vltimam. in c. com no. literis. de conciſ. p[ro]ben. Ioan. And. Anch. Domin. & Fran. in c. fi p[ro]per. de p[re]ven. in 6. & Ioan. de Imo. in d. c. ap. can. noſſis. gen. cel. afferit hanc opinionem mente tenendam esse: contrariam tamen magis Commonem cum Archid. in d. ſp[iritu] ſancti, quod ipſe non habeo expeditum. Nam & Cardin. in clm. 1. q. 11. de filo, d[icit] primaria tententiam fequitur. Verum t[estam]entis v[er]ba ex 15. horatioris fint adiecta rei ap[er]tio, quod ex propria natura neceſitate obtemperandi p[re]ſer[ve] fuit, pro p[ro]ceptis afflumuntur, ita gl h[ab]it[ur] hic cui similis, in clm. 1. de rebus vbi Cardin. & Imo. in 1. d. aſt[ur]ida et[er]na. & quaſa. Fel. clm. 6. Deci. numer. 13. 1. 1. 1. 1. Idem Felini in c. 1. 1. c[on]c[ep]t[ion]em. 1. 1. c[on]ſtitu[ti]onem. Gloſſa in verbo patiari pro[p]ec]tare ecclésiati p[ro]lati h[ab]e[re] omnino debere approbare pro ea parte, quia si h[ab]eres, alienatione rei ecclésiatice factam ab ipso p[ro]late absq[ue] iuris folementiae, yet eo cau[us]o, quo alienari fecit illa poterat, nisi inuentari fecerit: tunc enim ecclésia alienatione ratam habebit ex ea quantity, ve alibi, ab h[ab]e[re] accepti. similiſ gloſſa. in c. 2. ep[iscop]i quod qui filios. 12. quell. 2. quas Communiſ Docto. hic approbat. Bartol. in l. 1. num. 111. 2. col. 2. de f[ac]tis vi[er]ap. Alexan. conf. 3. c. 2. vol. 6. 1. 2. de except. rei. v[er]o. vend. 1. 2. vendit. 2. de reb[us] aliis, non alienab. 1. um a matre. C. de reb[us] v[er]o. 1. 6. in comparatione. C. de iure deb[iti]. quibus adde Paraf. conf. 6. 2. lib. 1. Et idē erit in filio h[ab]e[re], qui etiam conſecuo inuentari tenetur, scilicet alienatione rei propria per patrem facta, eo cau[us]o, quo pater alienare non ponit, facta ad hoc, si necc[el]le[re] ad fuerit, copiatio[n]e legitime cum ip[sa] re alienata, gloſſa. in d. Doct. in d. 1. cuma matre. Abbas, & Imo. & Dd. hic Regia L. 2. 2. 1. 3. part. 5. et. c. Comuniſ p[ri]oris, telle. Ifaso. d. 5. in comparatione, aduerſus gloſſa. ibi, tandem etiam tententiam communem defendit Rodericus Zuan, in repet. l. quoniam in præsilio. C. de m[is]ſio. telle. 7. extenſione. clm. 8.

Eadem gloſſa. facet ecclésia alienis h[ab]e[re] non tantum conſidentem inuentari teneri v[er]a vires h[ab]e[re]d[ia]rias ad debita & onera defundit: sicut quilibet extrahens tenet inuentari non conſectio, ex l. 1. C. de iure deb[iti]. in quo gloſſo. ita lib. 1. est fecundu[m] Abb. & cam ſequuntur. Imo. Anton. & Barba. hic Idem Imo. in 1. d. de folia. Salicet. in autb. (ed. con teſlari). C. de folia. folia. Iaf. dicens, hanc opinionem esse communem in m. 1. l. 1. S. Joa. C. de iure deb[iti]. restituunt tamen eccl[esi]ad confiendu[m] hoc inuentari aduerſus lapſum temporis ſequundu[m] eos. Et probatur hac conſilio in amb[itu]. de herald. & gloſſa. vbi latuſi pupillum teneri v[er]a vires h[ab]e[re]d[ia]rias, non conſecetur inuentarium, nec petier[re] reſtitutionem ad id confiendu[m]: ergo c[on]cedit h[ab]ere eccl[esi]a tenebatur. nota Roman. 10. rub. f[ide]i acq[uis]itione. h[ab]er[et] Contrariā[mentu]m, t[estam]entis eccl[esi]am v[er]a vires h[ab]e[re]d[ia]rias non terret, etiam in inuentariu[m] non cōficerit, afferit Cardin. & Ab. hic & in d. ap. l. Bartol. in l. 1. num. 46. Cad. de farfanda. c[on]f. 1. bold. in l. 1. f[ide]i in t[estam]entu[m] de lib. colum. 2. A[llib]. in repet. ap[er]tio. c[on]f. 5. Maria. in p[re]cept. C. de iure lib. colum. 2. A[llib]. in repet. ap[er]tio. c[on]f. 5. M[ari]a. in p[re]cept. 1. 8. Ang. in authen. de aliena. & emp[er]io. 5. & j[ur]er. qui libert[er]. idem Ang. in d. 1. l. 1. S. Joa. si vere p[ro]fumam. Anani. in 1. literis. c. 2. de rapto. Felici. dicens hanc Opinionem communē efficit in c. de quaſa. de p[re]cepti. sal. 3. idem profutetur Aret. in rubric. f[ide]i acq[uis]itione. h[ab]er[et] c[on]f. p[ro]t. pro quibus adducit foli[er]tex. t[estam]ent. 1. 2. 1. 5. & hab[et] in re[gi]o. f[ide]i. biſ[ec]tus hoc p[ro]mulegium habet ergo & eccl[esi]a. arg. gloſſa. 1. de in[tegr]e. repet. item iudeat hoc ea ratione, quod p[ro]sumpto ſubtrahebit[ur] h[ab]ere[re]d[ia]rias, ex qua statu[m] obligatio h[ab]e[re]d[ia]ris non faciens inuentarium v[er]a vires h[ab]e[re]d[ia]rias ad legata & onera defundit. tex. in amb[itu] de h[ab]ere. 2. folia. 5. f[ac]tum. c[on]ſtat in eccl[esi]a: igitur ipsa obligatio ceflabit.

His vero respondet[ur], & primo textum in d. 5. in bone, non habere locum, quando bona non decuniant ad ſicuum, non vel alio ſimili timore, ut explicat Bar. in d. rubris. f[ide]i acq[uis]itione. h[ab]er[et] illi autē qui non fuit veri h[ab]e[re]d[ia]res, fed vniuersali alio titulo ſucedant, non tenentur conſicare inuentarium. Innocen. in cap. in p[re]cepta, de p[ro]b[at]o. Franciscus Porcellinus in tralat[or] de inuentariu[m] cap. 4. ad ſicu[m]. Secundo ſu[m]pondeo, argu[entu]m illud ratione ceſſante minime conuincere. Nam in pupillo cefſat illa ratio, & tamen in eo locum habent[ur] iuris p[ra]efati diſp[o]tu[ti]o[n]i. Clerici etiam eadem lege c[on]ſent[ur], quām[us] alieni fuit a fraude ſuſcipione, vt in eadem conſtitu[ti]onē de h[ab]ere. & folia. 5. f[ac]tum. c[on]ſtat in eccl[esi]a: igitur ipsa obligatio ceflabit.

& prin-

& principalis dicta decisionis in presumptione fraudis constitutio etenim *fors*, qua Iustinianus ibi vitetur, causam in pofuſum non principale inducit tex. & ibi gloſſ. Ino. & alij in clement. & de appella. gloſſ. in i. comitatus. & sicut in command. Alexad. in l. iuratione. & quod nullo f. leg. Falc. no. 13. Felin. in e. 2. col. fin. in tit. non cont. Dec. in cap. super litteris in. 8. de reſcript. quibus diligenter impeditis queſtio iſta dubia cefteſtur. Niſi dixerimus primam opin. quā gloſſ. hic afferuit, quo ad creditores hereditarios procederet, cū quibus hares, qui fine reportorii auxilio adit hereditatem, contraſtrahit. I. apud volumen. §. 5. f. de Trevela. & ideo adhuc ceſtante qualibet fraudis fulpione tenetur eis ſatisfacere, ut defundat teſebatur, etiā vtrā vires hareditarias. Secunda vero opinio poveritatem ad quoad legatarios, quibus hares non conſiliēſ inuentariū integrā legata ſoluit etiam iure canonico. C. Raynal. ad p. tit. tit. ex presumptione fraudis & ſuplitionis, quæ in ecclēſia & eius ministris cœlit, atque ita dubius iſtu diſſoluuntur. Alexand. & Corne. in d. §. fina. & Aretin. in. 8. mbr. §. de acquir. heredit. quibus accedit Bald. in filium. C. f. mand. heret. 29. col. penult. dicens. Tarede non conſilientem inuentariū non teneret ad foliendū legatarii integra legata, fī ex legatariōrum conſilientie conſiderat patrimonio haereditarii iuenticiens non eſſet ad integrum ſolutionem. Idem Alexand. & Aretin. 3. cald. rubr. f. de acquir. heredit. & Ial. in t. §. in quodquadragesima. f. ad ſenatus conf. Tribuſ. & quamvis Socini. alibi dubiter. Bald. lequantur Alexand. & Ial. in t. §. §. 1. c. de iure delib. Felin. in queſt. de prob. no. 30. & Catelli Cotta in tit. Memori. illatio. inventariū. Vbi plures citat de hac defundente dubitantes, quae in re miror Guald. de arte retor. in t. de acquir. hered. caute. 8. hac tentiuit Bald. etia in creditoriſbus in teſilexſe, quod in feneſu Baldi valde alienū eſt. Ex his etiā queſtio illa diſſiniri poterit hares non conſefito inuentario in anima & conſcienciam. 2. oris in diuicio fit obligatioſt ad foliendū onera, defundit vtrā vires hareditarias. Nam Bart. in d. sub f. de acquir. hered. & alij quos ibi referunt Alexand. & Ial. in d. filium queſt. habeb. col. pen. idem Bartol. in l. 1. num. 45. C. de facetaſ. acclif. 104. And. & Docto. in c. quinquaginta yf. in 6. Felin. in. c. de confit. num. 44. tenent in foro conſcientie heredem non conſefito inuentario, minime eſt obligatio ad eam haereditaria, vtrā vires patrimonij ad defunto relati, quia in eo foro presumptio fraudis eſſet, quia opinione communē cīl facetur falc. in d. rubr. & Carol. Ruini. in confit. 20. d. 2. Rurſus Feder. de Sen. in confit. 21. & Paul. de Cad. in ead. rubr. diuerſum opinantur, ac 2. nullū eſſet inter. 1. conſcientie formā & iudiciale diſcremunt. Lex etenim humana, que iuſta eſt, etiam in foro animi et feruanda gloſſ. recepta. Comit. in c. queſt. ecclēſia. rubr. de confit. Thom. 2. 1. q. 9. art. 4. Et vero lex clivis, que non conſefito inuentario cogitare de haereditaria onera ſubire, inuſtabit, nec in presumptione conſiftit, ut modo diſimus: ergo in iudicio interiori feruabitur. Verum iſtac 22. ratio quod creditores admittenda eſt, ut vniueſ locut. ſit opinio Frederici. Sed quod legatarios communis ſententia ſilibocum vendicabit. quod viuſ eſt Aretin. in d. rubr. f. de acquir. hered.

His proximum eſt, quod notant Paul. Are. & Alex. in. me. mo. p. 3. f. de lega. 1. tit. al. in f. fin. §. in quod. col. pen. C. de iure delib. Ial. in d. Lumen preſtit. t. 1. n. 55. & ibi Croſt. 19. Dec. cap. 1. t. 1. c. 3. Aymon. confit. 1. 74. Ferdo. Illeſidenz pref. in. filiuſ am. §. diu. f. de leg. 1. m. 71. Guido. Pap. confit. 3. col. 2. vna- nimi conſentientibus, testatorē non poſſe remittere ha- redi conſentientem inuentarij in praemittioſi creditoriſ, qui bus ipſe testator praeſe facit acere tenetur, ne poſſet ei- praejudicium inferre. Poteritamen testator predicanſ re- milione facere in praemittioſi legatarioſ, qui exprimunt notant Paul. & Aretin. Alex. Dec. Aym. paulo ante citati, & Bal. in l. com. tate. §. Tit. in de cond. & demoni. quorum Opus Ce- munis eſt, ſicuti Alex. afferuit ind. Inemo pat. f. 1. 5. & Aym. d. 1. 7. 7. 4. col. 5. Tametí Bal. in t. 5. C. arb. rat. contrarium tenetur, cui affentientur Ial. in d. Lumen. 1. deſt. in fin. Croſt. 19. col. & Gu- do. Pap. d. 1. 6. 3. col. pen. Quin & Aymon in d. 1. 147. reſpon- dit, testatorē poſſe herede grauare, yet etiam conſefito in- ventario eius beneficio non vtatur, ac teneat creditoriſ & legatarioſ ſatisfacere, perinde ac ſi inuentariū non fe- cifer, quod notandum eſt exiſto. His vero alia proxi- aptari queſtio poterit. Nam iure ſatis compertum eſt, iura- mentum in litem deferri aduerſus tutorem, qui inuentariū conſilientie omiſſerit. I. aſter. qui reſervoirum f. de adminiſtri. ius. tradit. Ial. in l. aſter. f. de in lit. iur. & in l. ſi gradi. C. vnde t. Eſt etenim

dubiū an idē ſit dicendum contra eum, qui fe haredeſ eſſe alii- cuius exſitūmans, cuius hereditatem obtinuit, vel ea ratione, vt deliberare poſſit, de hereditate adeunda bona accepit: qui quidem hereditatem omiſſe, aliave de cauſa à veris hreditibus conuenient, controverterit, fit ne locus iuramento in item aduerſus eum, qui reſervoirū facere omiſſerit? & Raphael Fulgoſ. in l. 1. §. ſed ſi poſſit del. beratior. C. de iure delib. ſcribit locum eſſe delatione iuramenti in item aduerſus eum, qui hereditatem aliquis defuncti ciuiti, bona accepit arque occu- patum, nec tamen inuentariū conſecrerit: tenui ſi poſſet contra eum aūum fit petitione hereditatis, & obtentum, co- genitus erit redere ratione bonorū per inuentariū ſcriam, aut contra ipsum in litem arbitrari, ſicut aduerſus tutorē, qui reſervoirū facere omiſſerit. Si enim Iuſtinianus ſcribit:

Si quis autem iumentaria proprieſtate deliberat inquit quidem peccat, iumentaria autem minime conſerptit, & vel aduersus hereditatis, vel minore & repudiarerit, ſi ſolū creditoriſbus in ſolū iuramento, fed etiam legi Fal- di ſenſio minime vitatur, quod poſſit deliberare, reſervoirū invenit, invenit & minimo conſerptio, reſervoirū creditoriſbus vel hi, qui ad ha- reditatem recauerit, legibus redere compelletur, quācūt etiā ſacramen- to reſervoirū manuſtanda, cum taxatione ad iudec- faciēda.

Hactenus Codicis textus, quo Fulgoſ. predicit opinionem deducit. Accurſius tamen verbo, *sacramenta*, eam decisionem viuſi intelligere, non de iuramento in litem circarerunt quantitatē: ſed de iuramento in item quoad ſeſtimatio- renum, quas habuifet reus ipſe ab hereditate conſiderit. In item, inquit, ſi non refutat omnes res, quas conſtat eum habuifit: & liet Corn. exponat. Accurſius verbum *confit.* id eſt, *per iumentarium in item, ea expofito admodum eſt violen- tia, & fenſia gloſſ. & Docto. omnino contraria. Nam vera conſtitutio ipſa Iuſtiniani & gloſſ. iumentario in item lo- quuntur, text. quidem quoad rerum quanitatē gloſſ. quod ad earum ſeſtimacionem: qui admodum diſtincta videntur. Nos vero exiſtimamus, iumentarium in item, quodad rerum hereditariū quantitatē non conſefito inuentario, deferrit adiutorius eum, qui bona defuncti & hereditatem eius accepit, in ea ſpecie tantum, cuius mentio fit in d. §. ſi quis au- tem, id etenim negari non potest: quandoque conſtitutio ea conſtituſ lati exprefia eft ab eis quia interpretum columnia diſtincte aſſeruerint inibi dicentes id ſpecialē eſſe in ea. Petrus a Bellā pertica, Cynus, Alexand. & Corne. quorum ſententia quicquid gloſſ. dixerit, ita eſſe accipienda cen- feo, vnde ſpecie d. §. non conſefito inuentario iumentarium deferatur in item, taxatione iudicis pmaſſa ſuper quanti- tatis bonorum iphiſis hereditatis, non ſuper afſimatione. Hoc autem idcirco ſtatuum fuſſe opinamur ob temeritate illius, qui abſque bonorum & rerū reſervoirū hereditatem nondū certus de eius acceptatione reſeptetur, etiūq; res oc- cupauerit. Item eo quod maxima lit doli praemittio ad- uerſus eum, qui repudiat hereditatem, quam ſemel obtinuit, & acceptū cū termino & facultate deliberandi: ſi enī enī ex eplura ſuſcipitur. Atque ideo equifimum eſt, quod ratio- nē bonorū hereditariū ex reſervoirū redat. Nec eadem conſtitutio in viuierum accipienda eft, nec ex tendenda ad quecumque bona defuncti, vel hereditatem alterius ob- tinentem: ſi quidem quod de tutoſ Fulg. adducit, maxime verū eſt propter conſeruandum pupilli & minoris patrimo- nium, quod nullum alium prater tutorē deſenſore habet, in quo maior eſt praemittio doli. vnde Fulg. opinio admittenda non eſt extra cauſam d. §. ſi quis autem vel horſan eſt ei- dem locuſ aduerſus eum, qui malā fidē veram hereditatem alienam, nec ad eum pertinetem, iniquilime occupauerit.*

Gloſſa penultima dupliſi in teſtū textus interpretatur, quorum prior minime conuenit litera qua exprimitur, ¹ hunc Episcopum potuſiſt iure optimo teſtari de re- bus propriis: iugur non erat monachus, nec renunciaverat proprii boni religionem profiliſ, quia tunc teſtari non poſſet. Pofterior autem intellectus appetit ex his, que iam fatis late tradidimus. Nam episcopus teſtari non poterat de acquisitiſ poſt ipſam dignitatem, ipſius & ecclēſiae cauſa, & ex eius bonis: quod in dubio prælu- mitur. Poteſt tamen de his bonis, que vel ante dignitatem episcopaliſ habuit, vel poſt dignitatem acquisiuit, que tamē probantur ex perſone industria, vel alias quam ex redditibus ecclēſiae acquiſita fuſſe, ſaltē ſufficien- tibus conieturis, que poſſet fore hereditam aut legatariū defendant. Ex priortamen intellectu huīs gloſſ. colligimur monachum promotum ad episcopatum acquirere ecclēſiae

De Ecclesiast. rebus quatenus testari licet.

77

Castr. in l. 1. §. si quis in d. depositum idem l. inter antiques. C. de rufis u. vbiab. & Salicetus idem notant, & Petrus a Perito in d. c. quod à se. Sylvestr. vero religio. 4. §. 10. Florent. 3. par. it. 1. 6. 4. §. 3. Soc. dicens hanc Opinione Communis, dicit et. 52. vole. 2. cui opinioni confitentur videtur. Constat. Harmen. b. 5. t. 4. in fine.

*Hi etenim omnes vnamini iudicio negant, quodam proprie-
tatem, bona, quae monachus tempore profectus primam
habebat, ad secundum monasterium pertinere. Nam illa bo-
na, quae monachus acquisivit, dum in primo monasterio ha-
bitauit, non transire ad secundum, factetur Dd. qui primam
sententiam defendunt, maxime Abb. & Cardin. & probatur
idem in d. cap. 21. 22. Apud Gallos confutandæ & praxi
sublate & antiquata sunt dictiones tex. in d. cap. 21. 22. C. de
factis eccl. in l. 1. 6. 20. 21. C. de prof. se. cler. Nā bona ingredi-
tis religionis, nisi ex pax monasterij referuerint, ad
confingentes proximiores pertinent: nec monasterii ex
proxima monachi succedit patri, nec matre, nec confingue-
ntis intestatis: que madmodum teluris Rebibus in processu
Regiam confirmationi. gl. 5. m. 21. & 22. qui & alios authores citar.*

EX CAP. QVIA INGREDIENTIBVS.

SUMMARIÆ.

- ¶ *Abbatia testari non posset.*
- 2. *An prelati monasterio est potest, qui eiusdem religionis professus non fuerit.*
- 3. *Professus canonicus aliquam non possit, sed expressa requisitor.*
- 4. *Bona regulari sibi confiderunt iuris secularium.*
- 5. *Seculari sibi possit confidere reliquit.*
- 6. *Monachus testari non posset, nisi professus eis curia decisio exire posset.*
- 7. *Quia fuerit bonorum causa author.*
- 8. *Testamentum fiducium ante professum, aut secunda professione rumpatur.*
- 9. *Legitima monachus reliquenda a monachis testatis.*
- 10. *Tu amato monasterio propter professum, an tuus professor bona possitis ab herero posse.*
- 11. *Papa apud suum vienit, qui religionis fuerit professor, legitimam par-
titionem fieri debet.*
- 12. *Item legimus filio affectio & potest post religionis professionem.*
- 13. *Wifeliusque, qui patet habet in lege admodum gl. 6. 16. 20. resuertatur ad pro-
prietatem patris religione professum.*
- 14. *Wifeliusque, qui patet habet in lege admodum gl. 6. 16. 20. resuertatur ad pro-
prietatem patris religione professum.*
- 15. *Filius familiæ sui utrum effectus si patre monachus ingreditur.*
- 16. *Testamentum in fiducia ante professum, non potest post in manuari & versari.*
- 17. *Cosa patell monachus literatum est, sibi causa condonatur.*
- 18. *Papa apud suum filium contineat, propriam dispensationem remittatur.*
- 19. *Obligatio vestis qui ex jure ducas.*

CAPUT II.

De personis que testari possunt.

Principialiter ex hoc cap. in summa deducitur, Abbatia non potest testificare facere, etiam ut de patrimonio disponat, licet habitu monachicu non acceptetur. Cum conclusioni obstant duo Primum, quod in prælature monasterij non potest afflui, si quia eadem religione expressi profectus non fit, et in nullius de cœl. in d. Secundum, quod ingressus monasterio profectus liberè testari, interim dum non proficer. Anten. Ingl. et. 21. b. 22. quæ menses. C. de factis. 21. eccl. & 22. in generali. C. c. 22. & v. 1. beneficio de reg. in d. 23.

*Hic vero obſervacionis quida recipiend. à hanc femi-
nam, ex eo quod conferente se ipsam in Abbatianum, eligi
professionis tacite feſcilia, et idem de regula, quia se immixtum
autem professione exigunt, & qui solis profectis conuenient,
quod, etiam probatur in cap. 1. de reg. 6. & 6. in præ-
sumptu. cuius est. 6. nō. quod cum
tum est in monasterio, vbi habent profectorum & nouorum
rum sunt indifferenti, professionem faciem ceteris eis, qui
per annum integrum habent illius religionis generis, neque
impedit huc professione distincto latens ipsius habitus. Tex.
in d. eccl. 21. de regula, sufficit tamē distincio latens ad in-
ducendum profectorum, que tacite causa ceteris ab eo, qui
scienter profectori habitum per triplum generis in ea re-
ligione, quia ante annū probations proteri possit post cap.
22. constitutio, ad fin. de regula, 6. neq. requiri ad hanc profes-
sionem, inducendam distinctionem patens in ipsi velibus
monachorum: nempe in feſcilia, colori, vel forma, & licet
hunc articulum confuse tractet Sylvestr. vero religio. 3. 19.
gl. Commentari recepta in d. eccl. 21. de regula, hic ipsum pro-
bat & latinus explicat.*

*Hec tamē solutioni non procedit, qui profectus tacita
non sufficit, sed expresa requiriatur, vbi quis expofit in
Abbatia alicuius monasterij, ex d. cap. 21. 22. & idem quod
Abbatia, ex d. cap. 21. in d. secundum, idem de cœl. in d. Etideo Ios. And.
Abb. & Dd. hic magis communiter tex. in d. cap. 21. intelligunt
in electione. Hinc autem tex. in prouincie, collatione, aut po-
fulatione. Nam is, qui exprefſe profectus non est religione,*

*eligii non potest Abbatem, potest si tamen potest, aut per
collationem seu prouisionem ad hanc dignitatem in aliis, idē
notat Ios. de Selva, in tral. de bono. 1. par. q. 51. Oportet
ergo facerit in hac decretali hanc dignitatem non esse ex his,
qui solent per electione dari: nam tunis fides Rom. Pon-
tificis poslet eam concedere aliqui in electorum prauidicum.
Ponit etiā dici non incongrue tempore capiunt potuisse
in Abbatem eligi presbyterū secularium, aut diaconi, vel subi-
diaconum, licet electionis tempore profectus minime con-
tingerit, ex Gregor. epist. 1. 14. 2. ap. 2. cuius meminit Gratia.
v. ep. prof. 16. q. 1. tamē tamen potest auctoritate fuerit contrarium
in nullius, & in clementiā, id est in d. cap. 21. ad nullam,
v. 6. 7. supra, & in clerus, v. de cœl. Vnde beneficia regularia
secularibus clericis non sunt confiderent, tex. in clerus, ne in 4
agro, §. sane in 2. de illis monach. & g. idem a Bellame, de cœl. 76. optimis
tex. v. 1. tamē de beneficio de prob. in d. probans recriptum R. Pontificis, clericis seculari concepcionem, v. Prioris dignitate
obtinet, esse intelligendum v. Prioris dignitate, que secu-
laris fit, non de regulari. Solē tamen beneficiū regulari
seculari clericis concediā Romano Pontifice in commendam
ad certū tempus, intra quod religionem profitetur, & secu-
laris professione illic habeat in titul. m. sic testatur Ios. Staph. de d. cap. 21. col. 1. Ludo. Gomez, in reg. de cœl. 16. 7. idem in tral. de exp. nom. 71. Sic & couerio be-
neficia secularia non sunt concedenda: religiosi, d. c. t. 1. de
beneficio. 2. de fl. monach. nova alio, 16. q. 7. v. monach. &
c. placent. 1. 6. q. 1. quod procedit in beneficiū simplicibus: nam
ad episcopatu religiosi potest, v. 18. q. 1. §. dicitur, c. si religio-
fis, quoniam de cœl. in d. 21. & de cœl. in d. in quo omnes con-
venient. Item ad ecclesiā parocele in aliis potest religio-
fis, modo id fiat stude vtilitate, nec pallium nec temere,
& ex licentia prælati p̄fus monachis, tex. que ita intellige-
t. gl. 1. Dd. 16. q. 2. idem de tunc. de fl. monach. & parocele, v. 10. q. 6.
& 7. & elefane Commune Opinione alterunt Abb. in d. c. quid.
Dri. in d. 16. col. 2. & Selua. 3. par. de benef. q. 7. 20. Vnde decito Rose
innum. 48. 2. contrariant sententiam probat dicens, non potest
beneficiū seculari conferri monacho aut religioso ablique
dispensatione Rom. Pontificis, vel Episcopi, cui monachus ille subdiles sit: idem notaç Alex. 20. ad p̄p. v. 2. imo nec
solet scilicet concedi, v. scribunt lo Staph. de cœl. grat.
& ins. fol. 20. col. 2. & Lud. Gomez, in tral. de cœl. a. 70. tamē tamen
idem Staph. primis & communem sententiam sequatur in ed.
Lb. fol. 86. c. 1. & 2. His accedit tex. v. 1. beneſ. 6. de reg. in 6.*

*Secunda autem obiectio ex eo celat, quod est professio-
nem monachus testari non potest, v. 1. benef. 1. In p. 2.
eccl. 21. v. qui mulier. C. rot. gl. b. v. r. Professio veracite
facta fuit à Sirica, cuius hic fit mentis, per assumptionem
huius dignitatis, potissimum solenni more Abbatia ab Epis-
copo fuit ordinata: quod manifestius constat ex epistola
dini Gregorii ad Iannarium episcopum Carthaginam, lib.
epist. 7. ap. 7. à qua c. quia. quia. v. 1. & 2. idem affl. 7.
t. p. 2. eccl. v. 1. probatur monasteriorum portionem legitima ob-
tinere in bonis profectorum, etiam qui filios habeat, quando
is ante ingressum de bonis propriis minimè disposerat:
qua ratione, testamentum ante professionem, actum ab eo,
qui cogitauit & animo conceperat ingressum religionis,
per professionem non rumpitur, nec monasterio aliqua in-
 eius patrimonio portio copitur. Bartolus in d. aut. q. qui mulier.
num. 7. Bal. c. paul. Caltroni, p. 1. lacob. Butri. ab. quorum
opinionē dicit illa veriorem Imo. in l. 1. q. 1. 2. num. 12. vbi
Aret. num. 5. tandem approbat Anton. Roel. in d. anten. in d. 7.
num. 16. Abb. num. 6. in cap. 1. par. 1. de prob. & illa hanc
Opinione, Communem facetur Dec. con. 21. col. 1. & Ripa in l. p.
invenit. C. de reuocando ap. 2. 35. Sunt tamen qui existim-
unt tanquam agnatione polthumi, l. p. 1. 2. 3. ff. de most. teſtam.
Monasteriorum etenim loco polthumi censemur. And. in d. cap.
22. 2. 3. Tresb. Vnde oportet, ne hoc testamentum rumpa-
tur, portionem, & legitimum titulo institutio monas-
terio religioni, vt not. Fred. con. 2. 56. q. 1. m. d. 2. b. si q. 1. mulier. &
9. in d. 2. 6. 1. 2. 3. d. c. q. 1. mulier. Petr. Cyn. Raphael. Fulgosi. in d.
2. 6. 1. 2. 3. d. c. q. 1. mulier, quorū Opinione Communis est c. secundum 4. mo.*

in d. l. §. 5. folia tit. nom. 11. & 12. in d. auctor. §. quia mulier. nom. 17.
 Sed hac sententia iure non probatur, quia testari potest ex legis permissione ingrediens religionem, ut in §. illud. & in d. cap. 1. ingredietur. Igitur lex ipsa expressum statutum tale testamentum rumpit non posse per ingressum religionis, alioqui vana foret testandi licentia, que volunti religione m propter liberime a legibus & canonibus cōceditur, ex his qui tradidit Constantini. Harmenop. lib. 5. tit. 4. nec valet argumentum ab agnatione posthumum, quia monasterium non fortiter filii vel successoris locum in his bonis, que monachus ante professionem proprio testamento distribuerat. auct. §. quia mulier. quibus rationibus refellitur praefata opinio, atq; ex eisdem minori negotio tollitur in hac re quod Sall. in d. auctor. §. quia mulier. probare nūtur, dices testamento etiā factū ab eo, qui cogitauerat religionis professionē etiam portione legitima monasterio tunc iniunctum dimisit per professionem rūpi, quasi per capitū diminutum. J. confi. tit. 1. cap. 5. p. test. de cunctis. §. de iure coll. §. de iure auct. & §. de iure quia mulier. tit. 1. in d. auctor. Nā si & testator sicut in adoptionē alteri dederit, & in ea mortem obiicit, irritum fit eius testamentum: quod ibidē probatur, & Regia l. 18. tit. 1. part. 6. candē opinionē existimat esse veriore. Ful. col. 7. & Iaf. un. 21. In d. auctor. §. quia mulier. & defendit sicut Rom. eng. 1. 37. Hanc vero sententia ratio apterius tollitur ex eo, quod constat in iuri ciuii hanc capitū diminutionem, que per religionem cōtingit, irrita non facere testamento, tex. in d. §. illud. & in d. auctor. §. quia mulier. Vnde in hac controvergia frequentius recipitur Bart. distinctione, quia primo reutus, ne se si nulla religione cogitatione testamentū conditū fuerit, sequuta professione renouetur, quāli ex noua voluntate, arg. I. fuscianum. C. isto tit. candē Bartol. distinctione Dec. defendit in d. pref. auct. de prob. v. 6. t. vbi limo. scilicet dicit eam esse veriorē, & ab ea non est recendū in iudicio, nec in cōfūlendo, secundum Fulg. & Iaf. in d. auctor. §. quia mulier. p. 21. Recit Ant. Abb. n. 52. & Feli. n. 54. teneat minime renocari testamento per professionem, etiā si fiat ab eo, qui nullam præmitū religionis cogitationem. Nec I. fuscianum. Bart. opinionem probat, qui & Aret. reprobat in d. 1. s. ille tit. numer. 4. nonquaque adducta Leonis confirmatione. Vigilius in p. 1. p. 10. sed. t. s. infra. Iuris. Ipse vero quamvis vidcam Bart. distinctionem magis Commissarii recipi, malū Abb. & Areti. conclusionē defendere, aut Bart. sequi, qui ad effectum, vt testamento factū ab eo, qui religionis professionem minime cogitauerat, professione fecuta rumpatur solū, quod legitimā portionē in monasterio competentem, quod placuit Ant. in d. c. in p. f. His vero addendū in dubio ex interculo temporis a testamento ad religionis professionem, p. 1. p. 10. iudicis arbitrio religionis professionem testatorem præmeditatum nūle vel non, quod ab omnibus probatur. Sed & illud erit obseruandum, testamento factū ab ingresso religionem, tamen ante professionem, etiā sine confusione prælati validū esse, nec professione renovari, ut pote factū ex tempore, quo testator liberam habuit testandi potestatem in cuius conculcionis probatioē est tex. Opt. in d. a. reg. 1. 6. quamvis contrarium teneat Roderi. Zuares in d. a. reg. 1. 6. 29. et al. vñ. post Arch. in c. nom. ante. 19. q. 3. Sic etiā factō testamento, quod per professionē rumpit non possit, statim ibi facta proficione bona hereditatis ad institutum pertinere, si monasteriu sit bonoru incapax, quod si capax sit bonoru, ipsa hereditatē morte naturali ipsius monachū ad hæredē pertinere, in eius vero iure vitā ad monasteriu, notant Ant. Abb. n. 58. & Dec. 97. in d. c. in p. f. Imol. in d. l. 1. vbi Aret. n. 6. dicit hanc opinionē esse Communē & idem non. Ant. Ruben. c. 155. Alex. conf. 1. 3. p. 4. 3. dicens hanc opinionē communē. Bart. v. 9. & alii, quos ibi recutit Al. n. 26. in d. auctor. §. quia mulier. idem Bart. in res xviii. C. de dom. inter. rx. & xv. idem in similī querito. in tral. minori. 3. part. verste. f. libredes. Soci. conf. 92. vol. 1. dicens fidei committimū relētū sub illa conditione, si institutus deceberit sine liberis, statim de beri fideicommissario, co quod institutus profiterit religionem, que etiam cōmuniū bonori incapax sit: atque ita est intelligendum. tex. in d. auctor. n. 1. reg. 4. C. ad Tresilian. & c. in p. f. de prob. vbi haec est Communis sententia, quam tuerit eleganter Fortun. in L. Gal. I. q. 5. & quid si rauum. p. 1. liber. ex p. lib. 1. p. 10. 32. ex quibus cōstat prima communis sententia, que probatur in l. Statut. §. Cornel. §. iure f. quam Bart. vbi q. 1. d. auctor. cōcluōne inducit, candē opinionem scribit communē sicut Roderic. Zuares in d. a. reg. 1. 6. 20. col. 7. Igitur si monasteriu capax bonoru est in vita monachi, exclusū hæredē instituto, bona hereditaria possidebit, adeo ut quibusdā placuerit, in vita pa-

tris religione profidentis filio legitimiā bonoru portionē nem̄ minimē debet, nec monasteriu cogi posse canducere in partem filio post professionem patris, eo viente, tradere. gl. Bar. & D. d. a. d. 1. s. quia mulier. per tex. vbi, quo probatur post mortem patris filium posse legitimā portionē a monasterio petere, si pater ante obitum bona propriā non diūferat inter filios; quā opinione testantur illi magis Commissarii Salic. & Iaf. in d. auctor. §. quia mulier. col. 1. 4. Dec. d. c. in p. f. a. m. 6. & ex veriorē Abbae c. cum finis de reg. Alex. in d. auctor. §. quia mulier. 13. folio. mar. & Feli. in d. c. in p. f. a. m. 56. Quibus refragatur tex. in d. c. cum finis quo probatur tradendam esse filio portionē legitimā ex bonis patris religionem profici, latitudinem ex pectata parva morte. Nec obliteret, si quis dixit in eo cap. patrem mortuum esse, cum de eius lucifelione mentio fiat. Nam monacho viuenti succelloc datur, & s. 50. quell. 3. & ex integra decretali constat patrem viuere ex tempore, quo portio legitima filio tradenda erat. Vnde text. in d. c. cum finis. probat hanc lecundū opinionē, & eī singuli, secundum Abb. ibi, commendat Bald. in d. auctor. §. quia mulier. col. fin. idem. loan. And. & Doctor. in d. c. cum finis. gloss. que abī nō est secundum Abb. ibi, in cap. transposita, qui plurim legitimi. Singulare secundum Aretin. in l. 1. m. 6. gl. 1. fin. quā opinionē defendit Corset. in iug. a. vbi legitima. Ann. in cap. 2. col. 1. p. d. d. p. p. p. p. Propterea secundum Abb. ibi, commentat Bald. in d. auctor. §. quia mulier. col. fin. idem. loan. And. & Doctor. in d. c. cum finis. gloss. que abī nō est secundum Abb. ibi, in cap. transposita, qui plurim legitimi. illis alignare: quod minimē permitteretur, si bona illa à monasterio patre viuente quo ad legitimā filiorum portionē auferri non posset. Nec infir rem dubiam esse, fatoe tamē opinionē ultimam requiriēt esse, & vtrōque forē feruari oportere, propter maximā aquitatem, cōi inuitū iūlīcē opīo, vt facetus prater alios Abbās, in d. c. in p. f. a. m. 5. Potest etiam tex. in d. auctor. §. quia mulier. dū innire ex pectata fore mortem patris religionem profici, intelligi, vt loquatur enunciatiū, quāl morū patre non facia inter filios diuisionē bonorum, nec ab ipso filiis petita sit ā monasterio danda filiis portio legitima. Quod si nofrates in hac sententia non falluntur, in simili questione erit dicendum, vñmfructū, quem patrē religionem proficiētū habuit in bonis filiū familiā ratione patris pectatis, ad ipsum monasteriu non transire, sed itām professione secuta ad proprietatem redire, cōi patrī pectas extincia. Martinus Silma. Salic. q. 7. Iaf. col. 1. in auct. arg. p. 1. C. de jactū. eccl. Cynthus & Albert. in auctor. in v. 1. C. de vni que liber. Hippol. fol. 6. 8. & hoc est. Commissarii opinio authore Saliceto in d. auctor. id est. Tā metū globi teneat, vñmfructū, ad monasteriu viuentē patre pertinere, quāl sequuntur ibi Bald. P. & Corn. ac Dec. in d. c. in p. f. a. m. 6. & Bart. in d. auctor. ingref. in re p. 49. Ant. Rofellus illic m. 18. Guid. Pap. 155. August. Beronus in d. c. in p. f. a. m. 14. 8. 10. Lup. in v. 18. de doce. §. 5. & Fulg. dubius tamē in d. auctor. idem est. Nam & idem Bart. in d. auctor. id est. afficit dimidiā vñmfructū parte ad monasteriu pertinere, altera vero dimidiā ad filiū. arg. 1. vñmfructū. & in auctor. C. de vni que lib. ibidem notat Abb. in d. c. in p. f. a. m. 57. & in d. c. cum finis. Ego equide non video, cur integrē vñmfructū ad filiū non pertineat, statim facta professione, cū & ipse filius ex patris bonis petere possit legitima portionē adhuc viuentē patre, ac ilī si morit oblitēt. Quaratione in prima & secunda huius operis editione conatus sum Siliani sententia reprobata, quā forfatis aliorū auctorū suffragio nec omnino de ihuūtū, nec prorsus repulsa patitur. Exigitur enim distinguenda illa opinione, gl. in d. auctor. ingref. ab illa, quā gl. exprelī tradit in d. auctor. idem est. Si quidē prior verum esse cōtentit, per ingressum religionis, vñmfructū, quā monachus habebat, minimē fusile extinētū, imo evenit monasterio quoad utilitati debet & acquire. Quod ipse fatecē rectissimum iuris esse, sequuntur glo. Cynthus in d. c. v. 22. Bart. v. 42. & alios in d. auctor. ingref. Inno. in d. c. in p. f. a. m. 5. Imo. in d. c. cum finis. §. gl. de leg. 1. quorū Opīo Commissarii est secundum Abb. in d. a. reg. 1. 6. 20. col. 2. p. 10. 10. 1. in 6.

De Personis, quae testari possunt.

29

- in 6. & 10. Crot. in l. Galli. §. & quid statim. n. 50. ff. de lib. & p[ro]p[ri]o. Qui denique authores Siliman sententia non videtur omnino improbare, quam nec ea in specie tractaerint. Sec nec ipse Siliman communem hanc op[er]i negat: imo cum admittit in vi fructu, quem quis alia ex causa, qui iure patrie potestatis habet ea tempore, quo religione proficitur. Quo tendunt omnia, que a praecitatibus authib[us] tradicuntur. posterior autem gl. ceteris vii fructu[m] patri iure patrie potestatis competentes, si pater ipse religionem proficitur, adhuc ipso vienite quodam vilitudine monasteria acquiri, non filios: quod Siliman & qui cum sequentiuntur negat: tamet[ur] gl. opinio recepta fuerit ab his, quorum paulo ante mentione fecimus, du adduximus gl. d[icitu]r d[icitu]r sicut reliqui vero auctores, nisi fallor ipse, Silimano minim et refragatur. Na Cyn- & Alb. in d[icitu]r sicut Siliman distinctione referunt, lectorum que remittunt ad casu, qui ipsi scripti per d[icitu]r, n[on] ipso in loco ipsi gl. illius continuationis, quo Siliman non obstat, simili per sequuntur: atque ideo potius videtur Siliman distinctione admitti, que reprobat. Sed & Alex. in c. 139. lib. 2. n. 5. atque de Capo. an. 22. n. 4. quāmis meminerit gl. in d[icitu]r. Ie[us] corum tame ratione generalē questionem attingit, que ab Accu. in d[icitu]r amb. aggr. fuit expedita. His accedit, 25 quod paulo ante obiter adnotauimus, nempe filiū familiās per professionem religionis a patre facta effecti sui iuris, & à Patria potestate liberum esse. Sicuti existimant, & vere Dy. Bar. id. Ang. & Fulg. in l. parte furioso. ff. de h[abitu] fui sicut. Abb. in d[icitu]r reg[ulari] Op[er]atione Communis ecclie pulchritudina illustratione alicuius Emanueli a Costa. in d[icitu]r patet, de reg[ulari] am. in d[icitu]r. 2. inter. se facere mortuorum. g. & loq[ue]t[ur] Dic[te] in e[st]a. in pr[esentia]. de p[ro]fessiōnē. n. 6. Alb. in d[icitu]r amb. mg[ra]ffii. & Corneo in d[icitu]r. d[icitu]r id vero, quod poti[us] illar. & commune diximus monasteriu[m] vivente monacho, qui ante professionem heredem alii in influxu, bona testatoris obtinere, n[on] posse: & eis vti & frui posse, intelligendū n[on] sicut testator exprimit in testamento, cauerit, velle herede infinitū bona accipere, eisq[ue] vti & frui flatim potius religione ingressum. Na tunc monasteriu[m] cui vivente monacho testator, excluditur auctor[um] lmo. in d[icitu]r. 14. ff. 164. sed id probat n[on] citato Lib. Gozad. c[on]f. 4. 11. 1. & 17.
- His enim adiungere libertatem testamenti facit ante professionem, poti[us] a maiori aut renocari non posse siquidem professus testari non vallet, etiā si profectus tuerit ea religionem, que communia bona habere posilit: quod h[ab]et probatum. & in d[icitu]r. quia ingredientur in amb. de monach. gl. d[icitu]r & in specie not. Abb. in d[icitu]r pr[esentia]. n. 6. lmo. & Ang. in d[icitu]r. d[icitu]r sicut. d[icitu]r. quia mulier. n. 27. contra Bar. ibi, cunctis opinionibus & Dec. reprobatur in d[icitu]r. in pr[esentia]. n. 68. & Rube. an. 15. d[icitu]r. tradit late August. Bero. in d[icitu]r. in pr[esentia]. n. 37. qui Bar. sententia falsa est cetero, rursum & idem Deci. in d[icitu]r. aggr. n. 13. à Bart. dicitur, ut si opinionem Bar. sequentiū Aretini. n. 5. in d[icitu]r. Roder. Zuar. in alleg. 20. ful. pen. Ant. à Rolfe. in d[icitu]r. ingrefi. et. rih. Ant. Butrig. in c[on]tra pr[esentia]. n. 34. & in c[on]tra. 79. Guili. Bened. in d[icitu]r. Regiom. de t[he]o. verb. mortuorum. refutatio in prima. n. 2. 79. & sequentiū quorū auctoritate non ponimus a priori sententia nec trahimus iun[us], quod sunt, auctiū proficiuntur, quippe qui existimemus baro, maxime adulterari iurius Pontificis & Caesaris constitutio[n]ibus, carunque veris & propriis rationibus. Vnde licet revocatione testamenti fiat in favorem monasterii, ea minime valebit, nec iure subficitur: quod ex profiliū Augusti. Bero. adnotavit ex corū mente, qui priorem opinionē probat. tamet[ur] laf. in d[icitu]r. amb. quia mulier. n. 32. proff. Bald. id. n. 8. & Paul. Caſt. cen. Deci. in d[icitu]r. in pr[esentia]. n. 63. respondeat, testamenti facit ante professionem etiā prattica cogitatione ingressus, posse ab ipso monacho renocari, post professionem, in fauore tamen monasterioru[m] sua decisionem, que traditur in d[icitu]r. amb. quia mulier, que tantum ab eis huius opinione probatur, ut minime dignū sit, eam induci ad propofitū questionis distinctionem: cu[m] in propria specie, & eis sit seruata, nempe cu[m] inter proprios liberos legitimos & naturales, quibus pater nocere non potest, monachus testari vult, & propria bonitate eos diuidere. His etenim inquisitio potuit patre pratiudicare, quo ad portionem legitime debitam. Monasterio autem potuit per testamentum faciū cogitatione pr[er]missa ipsius ingressus pratiudicare, etiā tacite instituendo extraneū dante professionem. Quod non impedit d[icitu]r. quia mulier, nec regula lex ei filialis ml. 17. ut. i. p[ro]p[ri]o. 17. Solet tamen Romanus Pontifex monachis concedere ius telitandis ut modica quantitas corū testamento dñe[m]bauerit, etiā ad hoc accidente pr[alati] monachorum cōfessione.
- Si: sicut afferit Io. Steph. de lit. gr[ati]a. & in d[icitu]r. l. 1. ss. col. 2. Potest enim Papalitatem terlandi religiosis concedere: & i[ps]i quād[ic]ta in yr. 3. d[icitu]r. de m[anu] t[em]p[or]is. & recipi d[icitu]r Soc. c[on]f. 13. n. 1. Fran. m[anu]l. ss. 10. 6. d[icitu]r. Ia. d[icitu]r. sicut per eius adductis in ant[er]iori. 2. co. 1. c. de prof. eccl. Bar. in d[icitu]r. si quando. Barb. in d[icitu]r. in d[icitu]r. ff. ff. in d[icitu]r. p[ro]p[ri]o. Bape. de S. Seuerino. in traſl. de p[ro]fessionib[us]. q. 19. in d[icitu]r. quibus accedit illa ratio, quod Papa potest monachū a votu cōsentienti eximere, propria dispensatione. Inn. 10. And. & alij in d[icitu]r. ad monach. lib[er]t. de stat. mon. vbi Abb. 3. col. & Soc. 4. conf. 13. n. 16. afferunt hanc Op[er]atione etiā Communem, quā Caiet. profetetur 2. 2. 9. art. 11. 10. Mai. in d[icitu]r. 3. d[icitu]r. 14. & ibi Durand. q. 3. Palu. q. 4. art. 4. c[on]f. 1. & Card. à Turrecrem. 3. d[icitu]r. de clericis. 32. d[icitu]r. & probatur plurib[us] rationibus, quas adducit Tho. hanec partē secundus in d[icitu]r. 5. 8. q. 1. art. 4. tradit multa ad hanc opinione Claudio Sp[ec]cato lib[er]l. De invenientia. q. 9. In sequentiū & h[ab]et magis cōmunius opinio secundū Fel. in d[icitu]r. quando. col. 3. de recip[er]i qui plures authores huius sententia diligenter conseruit, & idem fatebitur Paris. an. 63. vol. 4. p[ar]t. 14. 48. Semper enim in his votis auctoritas Romani Pontificis excepta censeatur, i.e. debet esse, & non est de iure, in d[icitu]r. vbi latet fel. in d[icitu]r. i[ps]a t[em]p[or]is, & recipi. Abb. in d[icitu]r. de iure, in d[icitu]r. lib[er]l. Thom. 2. 2. 9. 99. art. pen. Poteretur Rom. Pontifex si dicit videlicet expedire reipublicam, ut animarū salutis, voti obligationem remittere, quod continuum ergo & quod paupertatem. Ant. Rub. em. 147. Nec me latet d[icitu]r Thom. 2. 2. 9. 8. art. 11. pr[et]erius maxima deliberatione: sternerere Rom. Pontifex nō possit nō propria dispensatione cōtentim[us] folē monachoru[m] votū tollere, ex autoritate exp[er]im. ad monach. lib[er]l. in vbi. vbi Papa proficit, nō potest ipsum voti obligationem tollere, d[icitu]r d[icitu]r casitatem aut paupertatem monachoru[m] Rom. Pontificis licentia indulgere non potest. idem gl. in d[icitu]r. sicut. 25. q. 1. gl. in d[icitu]r. c[on]s. ad monasterium. & Al[io]t. lib[er]l. 3. d[icitu]r. 23. Card. à Turrecrem. in libro Separatione trium quaq[ue] lib[er]l. q. 3. Almain. in traſl. de p[ro]f. Papa. 1. 2. Sylve. verba. retin. q. 5. & Ambro. Cathar. in traſl. Caiet. lib[er]l. 6. 1. & diligenter Rober. Arbor. Episcopus in traſl. pr[et]erius faceta d[icitu]r calvus. Tom. ex eo t[em]p[or]is, quod feruare folēne votū, quo quis seipsum tradit[ur] religioni, fit iuri diuini cui propria dispensatione, non potest Rom. Pontifex derogare: & eadem ratione, quo ex decretili colliguntur, idem erit dicendū in voto paupertatis, hoc op[er]i. D. Thoma defendit op[er]i, ac probat Domini. Sol. to. d[icitu]r. de reg[ulari]. & in d[icitu]r. q. 171. qui excedit. Iohm. & alij deducit, h[ab]et dispensationē permitti super cōsentientia sacerdotiū. Oportent primā opinionem defendere, ne quis pallium fiant, euertatur omnino, licet Reipublica Christiana maximē cōuenient, summi eccl[esi]a principem hisce iuribus raro & ex euidētē vilitate Catholice religionis vti. Sed vera illa c[on]s. ad mon[ast]ri, vel procedunt manente ipso votō non enim potest Papa monachū indulgere, ut eximere monachū v[er]o rem dericeat, potest tamē eum eximere à voto & religione, vt fit exemplus vxori[us] ducere valeat, & propriū patrimoniu habere, & testari: vel intelligenda sunt ex modello Rom. Pont. Concedendum illū Abb. ne eximatur fei[pi]l[ic]tū mēnachis licentiam cōcedere potest aduersus votū paupertatis. Id vero, quo[rum] dicitur, votū obligationem esse iuri diuini, atque idem nō potest solli[us]i p[er] principem eccl[esi]a, non procedit: quia h[ab]et obligatio prouenit ex voluntate humana, licet ex iure diuini sicut executioni traxētū actus[us] humani Princ[ip]ibus sibi[us]cūtū, vt cōstat. Hinc etenim fit, votū filij parentis indicio submitti, quid potest irriti facere. Mirū ergo non erit, si Rom. Pontificis votū subficiatur, vt is possit eius obligationem remittere, si dicit videlicet expedire reipublicam, sicut probat Ioh. à Medina in traſl. de confessione, & de dispensatione sive regulanda confessione. Præterea iuri diuini est obligatio voti in communis & generali obligatione, quia tenet[ur] vota feruare iure diuini: non tamē peculiare quodlibet votū est iuri diuini. Sic obredit legibus praeceptum est à Dio, lege diuina: non tamē qualibet lex humana est iuri diuini, qua ratione paſsim omnia cōfentia recipiunt[ur]: est[ur] poti[us] licite & iure dispensare Romanū Pontificis in voto simili, etiā cōtentia & religiosis. Qod & idem De[ci]m. Soto in d[icitu]r. q. 4. art. 1. longius explicat & probat.
- EX CAP. NOS QVIDEM. III.
- S V M M A R I A.
1. Existens ultimorum voluntatum annis præficiuntur, & die monitionis, à indicis fatid. iure nescienciae tantum sex menses a die oblationis te[men]ti.
2. Voluntas testatoris est ex executioni mandata intra tempus ab e[st]e[re] d[icitu]r. te[men]ti.
3. Ad exequendum ultimum voluntatum datur à iure annui à die monitionis.

Tomus I. de Testament. Cap. 3.

- 30
 4 Tempus datum ab episcopali constitutio ad executionem ultima voluntatis curis ad edidit hereditati.
 Executio hereditatis compellere potest ad eam intra tempus constitutum.
 6 Impedit, & ignorari non currit tamquam.
 7 Tempus ad executionem ultimum voluntatum non currit ignorari non impedita.
 8 Postea ex executo ultimam voluntatem, ex ante annis transferatur in legacionem.
 9 Ad requendam legata pia, quod tempus datur à iure.
 10 Elegit autem pericula ultima voluntate nostra tempus datum ad eius executionem.
 11 Executio nulla per testatorum nominatio, ex competit executio, atque ultima voluntate obstat.
 12 Monasterium, quod non possit in lege per testatorum electione constituit, alibi est confirmatione.
 13 Personam residuum & ultimum opere, per testatorum intentionem, auferet hereditas adiuva deponit.
 14 Legatio pro parte aliena quale sit, disponentur ad partem.
 15 Legatio postulata, ut nubat, an purum, condonabile, vel sub modo fit disponentur ad partem.
 16 Datus legato quando soleretur, & in quo suspensus impendebat. § numer. 13
 17 Statuto quodlibet data, exigitur maius, non successus, si patet, si patet pro parte legit.
 18 Legatio ad ecclesias adiutorias non effici cadacum, ex in quo locis non fuerit adiutoria ecclesiastica doceatur.

C A P V T III.

De executione ultimarum voluntatum.

Deducitur huc decretalis ab Epistola diuini Gregorij lib. 3. epis. 10. ad Ianuarium episcopū Calaritanū & ex epis. 8. ad eundem. Ex quibus addi posunt aliquia, que hic definet ad perfectam cognitionem huius controverzie. Habet eandem hoc caput in iumma, annum prescribit ad executionem ultimarum voluntatum: id est: tempus cedere à die mentionis per iudicium factum, ad idem auct. brev. amplius, C. de fiducie, cui affectioni obiectio ea, que in Nouel. statuta sunt, nempe ad exequendā ultimā voluntatem, fieri manens dari à die infinitationis testamenti, ad ecclesias, & s. i. ante legatum. Rursum lib. 10. §. qui auctoritate, quinque anni constitutio ad exequendā ultimā voluntatem. Quoniamobré ad intellectū huius capituli libertaliq; axiomatico proponere : quibus exponentibus aliqua ex parte tractata De executione ultimarum voluntatum.

2. **P**rima conclusio: Testatoris voluntas est ex dictione mandanda intram tempus ab eo diffinitum, id est: currit a die adiutoria hereditatis. Abb. hic 2. col. probat hoc ipsum tex. in l. p. stat. liberorum, & s. i. qui hereditas si de statu liberorum, que dicit esse folennem. Et ceterum est ab omnibus singulis cedula Alex. in l. p. m. & tib. 1. s. i. de legatis, nulli ut etenim est, ante adiutoria hereditatis dicuntur ad exequendum non currere.

3. **S**eunda conclusio: Nullo tempore ad testatorem ad exequendum constitutio. Nuper annus datur herediti vel executori testamentario, ad soluenda quaecunq; legata, que non sunt causa pietatis relata, & ad exequendum rebus ultimā voluntatem. M. illi, C. de epis. & ceteri, qui anno lapsu ad episcopū transferuntur exequendi text. ibi, & late. Fel. in s. i. quis contra. 2. col. de for. compet. nisi testator in casum negligenter alii executor substituerit. Bal. in l. p. fundam, §. Statu. m. de leg. Barb. in s. i. nov. hoc nosferit de testam. 14. Capula castella 29. id est Bal. in l. p. 1. pr. 2. col. C. de ced. tull. in anab. dec. C. de epis. & ceteri, & hic annus currit à die mentionis factum per iudicium, quod hic probatur, sicuti auctorit. Card. Anch. Abb. & Imol. Bald. in l. d. quod pauper. In p. 11. C. de epis. & ceteri. Iac. à Canibus in tral. de exect. vlt. vol. 2. part. 9. §. m. 11. quorū opus Commissar. est secundū Bal. in dno. 11. Abb. com. 2. & conf. 59. vol. 1. & Roch. de iure patr. verb. to. finit. q. 10. Barb. in p. 8. & 1. col. 4. licet ipsi ibi & hic, m. 33. contraria defendere velit, cuius opinio probatur in Regia 1. 6. 10. & 1. 10. qua exprimitur, tempus datu à iure ad executionem ultima voluntatis currere à die mortis testatoris. Poffet tamen lex illa intelligi in exequendis legatis, que non exigunt adiutoria hereditatis.

4. **Q**uin & constitutio epis. copialis anni, à die mortis executionis testamentorum constituens intelligenda est, ut hic annus à die adiutoria hereditatis & scientie currit. Abbas hic 2. col. & Roma. conf. 28. col. 2. & probatur. Nam ante adiutoria hereditatis impedit exequutum testamenti, etiam si testator intellectus decelerit. gl. L. s. i. qui filio. §. i. de heredit. in festis, quam dicit singularem Alex. in l. 3. col. 2. de legatis, 1. notabilis, idem Alex. in l. m. nos possit. col. 2. follemin. Iaf. in l. eam quam. C. de fiducie commissar. & Notar. Bar. per textib. in l. a. o. ff. de adm. & char. leg. Ang. Art. in adat de ref. verb. & executores. Ad id & iam plurimum conductit. L. s. i. de test. & t. s. vndict. vt executor testamentarius posset heredem compellere in dictis precepto ad adiutoria hereditatem. Spec. t. s. i. de in-

trumento, edit. §. nunc vero aliquo. Jacobus à Canibus in l. d. tral. part. 1. §. 1. quod si legata fint pia, an possint tradi executioni non adita hereditate, scribam in cap. Raynaldus, ed finem isto iuino. His citam adinstigunt, quod impedito agere non latitum tempus alignatum ad aliquid agendum, & quia dies fata temde omnes probant. l. t. C. de anno excepti, atque in hac specie, executionis tempus non currere ignoranti aut impedito, probatur in hoc capit. Vbi dicitur Gregorius negligentiam heredis perpendit, quod animaduertit. Abb. in s. i. repeat. epis. 10. epis. 10. ii. ff. Freder. conf. 11. 9. Hoff. Imo. loc. 1. Roman. hanc opinionem communem esse auctorit. conf. 22.8. Nec obliter quod tempus datum in fauorem alicuius ad agendum acutum non in odium ipsius, cuius datur, 7 currit ignorantia & impedito. gloff. in cap. 9. autem, de probab. in 6. singul. secundum Barb. hic m. 1. 3. & in cap. plurim que, de rescript. 3. col. & Abb. in dec. cap. eam. ff. etiam. plura. And. Tiraquel. l. 1. de retral. §. 35. in gloss. numer. 25. pulchra legis Regis decimo in l. 7. ius. 7. lib. 5. ordin. I. bidul. S. i. 11. lib. 5. Recept. 7. quia id procedit, quies dies datur in meru alicuius fauorem; fecus quando constitutus etiam ad coniuncturam alicuius negligentiam, vi in presenti questione à iure conceditur, & ita respondent Abb. & Imol. tametsi Spec. in t. s. i. de instrument. edit. §. nunc vero aliquo. num. 29. dixerit tempus datum ad executionem ultimarum voluntatum etiam currere ignorantia & impedito, quia datur in fauorem pauperum, & corum quibus aliquid ex testamento est distribuendum, non in odium ipsius executions. Cuius tententia contentient Cardin. hic, idem in d. ap. quod in testam. 2. col. Barb. hic numer. 3. 3. Bald. in cap. 1. c. de testam. mult. colom. fin. dicens cum vobis in praxi ferari, & plurimum coadiuvatur Regia 6. titul. 10. part. 6. que de iure procederet, si impedimentum esset, aut apparebat perpetuum, vel ad longum tempus permanfuris, attenta ratio tex. in c. p. ff. f. 10. in 6. Alioquin quicquid fit in praxi, prima opinio iure verior est, quam & Oldend. sequitur in tral. de exect. vlt. vlt. 7. Bart. in d. a. genere. Bald. conf. 1. 7. v. 3. Alber. Brun. in statu. verb. exercitio.

¶ Tertia conclusio: Potest exequendi ultimas voluntates etiam annum auctorit ab executor, & transferitur Episcopum, ab Episcopo bis monitus executor ultimam voluntatem exequi noluerit. sub. de exect. & fin. auctor. qui hoc facere. Spec. in d. s. i. nunc vero aliquo. 8. 2. Abb. hic. col. 2. Iaco. à Canibus in d. s. i. de exect. vlt. vlt. 2. par. 4. 3. quod procedit in legatis p. 13. vt existimat Imol. hic, & Salic. m. amb. hoc am. C. de fiducie commissar. 2. 3. nec tamen restituuntur ad legata alimentorum, adiutorius Barb. hic, cum hic favor iure optimo pietati conueniat.

¶ Quarta conclusio: Ad exequendā legata pia à iure difinitur tempus fixus mensum, quod credit a die infinitationis testamenti, §. fin. auctor. legatum, in amb. de ced. vlt. Abb. & Dd. his Commisar. & Iac. à Canibus. in d. q. 3.

¶ Quinta conclusio: Non obstante iuris civilis dispositio, etiam ad coniuncturam ecclesiam, aut monasterium: annus hereditibus aut executoribus præfigatur à die mentionis. text. hic, ex quo id admotarunt Hoffm. Ioan. And. Anto. & Imol. dicens hanc Opinione est Commisar. col. 2. & Rochus de iure patr. verb. confitit. q. 10. qui post Abb. hic addit hanc conclusionem esse intelligendam, quo ad constitutendum heredem, aut executorum in negligentiā incipendi adiutoria ecclesie, aut monasterii, sed ad constitutendum heredem aut executorum in negligentiā perficiendi opus intra annum incepsum arbitrio iudicis tempus confitetur, attenta operis qualitate. Quid enim si ipsius adiutoria quinque annos exigat ad eius perfectionem? oportebit equidem id tempus expetrari, vlt. 3. & 5. quod adiutoriam. abb. de exect. vlt. col. 9. atq; Dd. hic fententia ex quibus hic text. erit intelligendus, quando monasterium potest intra annum incipi, & ad perfectionem duci.

¶ Sexta conclusio: non tantum executor, sed & is, cui elecio a testatore comissa est, intra annum, aliud vetem tempus ad executionem designatio, eligere debet alioqui ut eligendū ad episcopū Speciat. Card. Imo. & Barb. hic n. 41. id enim, quod ex electione executioni tradendum est, prævia electionem possum, la fine qua fieri nequit executo, iugurta intra tempus executionis oportet electione fieri. l. oratio. ff. de spos. hanc etia auctoritate probat Bal. in l. c. quidam in 2. ff. de leg. 2. Ang. Cor. & Lal. pertenc. in his lib. §. 1. C. de legat. Ang. m. 6. 4. Anch. conf. 37.8. quorū Opinione Commisar. esse auctorit. Cor. & Iaf. in d. s. i. de in. p. 1. quia in re Bar. in l. s. i. quidam. contraria fententia

Hec eadem opinio eti placuit Bartol. in d.l. Cod. de inst. & futili. secundum quam sententiam confit maximus effectus, quod legatus pro dote modale iudicetur. Sed aduersus hanc opinionem communem quidam tenuerunt, praetertim Ang. Pulg. & Dec. num. 11. in d.l. Cod. de inst. & futili. Corn. in d.l. 1. solam sicut C. de his, qui sub mod. cuiusque questionis disputationem late tradit Emanuel à Cotha in d.l. 22. mero. 7. qui exstimat, non facit responderi pacie Papiniano, qui in d. 8. Titio, ver. ante nuptias, inquit mortuo Tito ante nuptias, legatus matrem penes heredem testatoris. Quod Imobil pale concepit. Et sane qui Bartol. intellectu in d. 8. Titio, lequi velit, facillime cùm unopinione in defendit. Siquidem Bartol. intellectu xii. Jurisconsulti in d.ver. ante nuptias, locuplet de legato conditionali: & deinde in ver. Sed cum ante, speciem murphae, & agere de legato modali, aut simpliciter per. Qo tamen interpretatione maxima habet difficultatem, idcirco modo communem opinionem admittimus faltem, et tam in praxi feruanda fore admoneamus: Bartoli vero distinctionem non omnino probamus: denique opinamur, aptior enim esse intellectu ad reponita Jurisconsulti, quem ex Baldo in d.l. plures adduximus: quamvis adhuc maneat in diffinitione obex, quem communis sententia obiecimus. Sed & legatus pro dote modale sit, non omnino purum nec conditionali: sed ad heredes transmitti mortua puella ante matrimonium cenfet Bald. Nouell. de dote, 6. pars prim. 76. mero. 5. Contrarium iure defendit Emanuel à Cotha: tenendum esse in confundendo & indicando affectuerat in d. 22. mero. 11. ex autoritate Petri. Cyri. & Bald. in d.l. genit. Bald. in d.l. plures, sum. 5. Senfif. Bartol. in l. quibus debet. §. Therm. Miner. numer. 1. 3. de cond. & demiss. ex quibus fatis conflat. legatus aliquis puella pro dote, iuxta nubas, reliquum, etiam si modale sit, non transmittit ad eius heredes, si ea mortua fuerit, antequa nupserit: immo si oblati cautione legatum accepit, id erit, ea mortua ante matrimonium, testatoris hereditibus reliquit in domum quo antiqui & iuniores conuenient, ut scribit Corn. in conf. 229. num. 4. lib. 4. Nam & si communis opinio, cuius paulo ante meminimus, vera sit, & obtinet, vbi causis contingit in persona alterius, iuris fundi per fidem & sumptus. §. 1. de leg. 1. Quod si legatus ipse, cuius modus personalis est inimicus, decedat: modus omnino defecit, nec legatum debetur: Quemadmodum deducitur ex Bart. in d. 8. Tertius Miser. Soci. in l. p. Titio statu. in 8. In testamento. 2. in princip. §. de condit. & demiss. notari: omnes in l. 1. Cod. futili. & futili.

Secundo apparet, legatum ita conceptum: Leg. puella certum ut post nubem: esse legatum omnino parum, & id transmitti ad puellae heredes: matrimonio non fecuto, non ad heredes legantur s. quod Bald. notat in d. 20. 1. 249. lib. 4.

Tertio inde constat legatum hoc, de quo in hac parte agimus, purum esse, & ad heredes legatarum, non ad heredes testantes pertinet, etiam si matrimonium non fecutum, quoties a testatore fit mentio de dotis causa, aut de matrimonio in ea parte testamenti, que ad executionem legali non adeo eius dispositionem pertinet: sicut probare conatur Aymon. Sailli: in conf. 10. opusum testis, in elem. 1. de rebus, 13. verba. 3. conclus. 3.

Quarto inferunt, legatum pro dote puellae factum, parum esse, non conditionali, & ad heredes legatarum transmitti, adhuc non fecuto matrimonio, si iuxta communem vñum loquendi in ea prouincia noscitur appellatur cuiuslibet puellae patrimonium, quod habet, ut maritum ad legatum, notari Bart. in d. 8. Tito gener. idem Bart. in conf. 200. Laurus à Palatijs in d. test. de statu. col. 39.

Quinto inde colligitur, nempe ex presumpta testatoris mente legatum aliqui puellae reliquum, ut ea nubas. Tito, non deficeret, etiam si Titus moriatur ante matrimonium, si illa puella pauper sit, ac velit alteri nubere: notari Bald. Nouell. de dote, 6. part. prim. 76. lib. 4. quod fecus erit, sicut puella diu fuit, arg. text. 4. Titio §. Tito gener. & exprelim. scribit Bald. in d. legatum, Cod. de condit. infer.

Sexto, ex proximata ratione constat in hac specie idem esse, si puella haec velit religionem profiteri, tex. optim. in amb. suis regali C. de trebex quo nuptiarum coditio obtinet in religione professione, etiam si certa nominetur persona ad matrimonium, modo illa mortua sit, secundum Nouell. in d. 6. part. primileg. 77. quod si puella cui legatus est, ante matrimonium mortem obierit, pecunia legata, vt diximus, in similem prius opus dotis ad matrimonium carnale erit expenda, non autem in dotem ad religionem professionem: nam id est

contra voluntatem presumptam testatoris: quemadmodum Bald. senf. in d. audib. nisi regali, in qd. ex eventu tij auctorario, teneat in hac speciali: Bald. Nouell. de priu. 77. coll. 4. penult.

Septimo illud in differm folec adduci, quod Bart. in d. 16. Tito gener. col. vi. respicit, legatum scilicet pro puella matritanda, quae nubilis sit, statim ac hæredem solitudinem eile, data cautele, quod ipsa nubet, ac matrimonium contrahet: non enim tantum pro dote legatum hoc factum esse censetur, sed & pro expensis faciendis in querendo marito, & in aliis quæ præmiti folerat ad matrimonij contracitatem. Hanc Bart. opin. sequuntur Bald. in l. f. genit. mm. C. de nupt. & Laurus à Palatijs in d. 39. eam tamen improbat Paul. Coll. in d. 8. Tito gener. ex eo quod mens & intentio testatoris fuerit, hanc sumptum pro dote legatum expendi debere in ipsam matrimonij donem, non in alias nuptiarum expensas, saltem non in eam causam, quæ procedere plerumque incusat matrimonium foleret: nempe in querendo marito.

Octauo a mente presumpta testatoris derivatur genera lis quæ huius controverbi definitio, scilicet legatum hoc pro dote reliquit ante matrimonium deberi, & transmitti ad hæredes legatarum, etiam matrimonio non fecuto, quoties ex certis quibusdam conieciuntur appearat legatum hanc habuisse mente, quod Bart. not. in d. 8. Tito gener. per tex. ibi, veri, iur. car. iure nuptiarum. Quem Doct. ibi sequuntur, & Aymon. ad. conf. 1. o. Abb. em. 92. lib. 3. vbi dicit han Opinione Comunelle, quæ probatur ab extranis ff. de condit. in qd. ann. quæ etia tentata est Anch. in conf. 242. Corn. conf. 4. opus. num. 15. lib. 4. scribit. Corne. in l. 1. ad fuentes. C. de his, quæ ff. sed m. & compl. 31. lib. 1. num. 1. optima glo. in l. 1. C. de fidei. inf. subff. Aret. in conf. 93. col. 3; qua ratione in specie subinferunt, quod si pater relinquat filiæ, cui aliquo legitima portio relinquit & retinetur, centrum pro dote legatum est purum, non tantum in eo quod ad legitimam attinet, sed etiam in eo, quod ipsam legitimam excedit, ita Barto. censet in d. 8. Tito gener. tunc opinio videtur esse communissima tibi Bald. in conf. 249. lib. 2. tenet contra Bart. cui deniq; maxime adueratur tex. in d. 8. Tito gener. ref. ante nupt. iac. in quo responderet, Tito ante nuptias defensio, Sez. legatum non deberi: & tamen Sez. Seia erat illa testatoris.

Nono, subducitur ad effectu statui dicentes, quod si illa donata exibentibus maliciis, non succedat, filii dicto d. 17. statui, quando pater ei relinquat mille pro dote: pater enim ita legando exerceat actum paterni & consuetudini docem filiatq; & ideo statuo facilius videtur, secundum Bart. in d. 8. Tito gener. Bald. Nouell. de dote, 6. part. prim. 77. col. 4. & part. 2. lib. 2. C. de nupt. 2.2. Communis opinio secundum eundem Nouell. part. 1. col. 4. & Alb. Brit. in d. 1. m. 1. d. 1. statutis excludentibus, sum. 6. art. 9. q. 7. q. 9. loco de veritate disputat, affuerunt contra opinione iure verior est esse, post alios, quorū expressum mentionem facit fed pro Bart. ex op. gl. in l. compl. 4. & pp. 21b. alia part. 4. de adm. at. quam ipse Bart. ibidem notat.

Dicimus ex primillis apparet, in specie huius statuti, cuius modo meminimus, legatum à patre filiæ factum pro dote non posse statim peti: nec purum esse, sed conditionale, quemadmodum Bart. opinat. in d. 8. Titio, non enim tenet pater, stante statua predicto, dare dote filiæ, nec ei relinquere statim purum: sed tatis est, quod dos deus eo tempore, quo matrimonium contrahendum est. Verum quia stat. in l. f. genit. mm. C. de nupt. contraria tenet, idcirco Bart. tenet potest commode intelligi, vbi statutum dicere, feminam extabimus maliciis non succederet, detari tamen debere, quod ilia ita conceptum fuerit statutum, feminam donata non licet ducat extabim: maliciis: tunc fallit eti opinio Bart. si quidem dicta dote qualitas ad eile debet tempore, quo filia excludatur a successione: nec donata dicitur ea feminam falem vere, quæ dote haberet filiæ in ditione reliquit, vnde in hoc casu adueritus Barto, tenuerunt Paul. de Cast. ibid. Alber. Brun. in d. tradi. de statu excludentibus rem. art. 11. q. 3. eo tame cafu, quo vera sit opinio Bart. filia percepere debet alimeta ab heredibus patris, interim dñi matrimonij ceditio non euenerit, authore Saliceto in d. 1. f. genit. col. viii.

Potremo, in hac questione quæ hic obter. examinamus, adm. notandum est, legatum reliquit pro dote puellæ adulst. & debet ipso die, quo matrimonium contrahitur, per legatum s. cōfitemit præsumit verbis, quæ de prestanti vulgariter dicitur: si autem legatum sit reliquit puellæ impubes, non debetur ei, donec statis nubilis sit: & matrimonium de prestanti contraherit, sicuti Barto. explicat in d. 8. Tito gener. col. vi. cui accedit Laurus à Palatijs in d. 1. de statu excusand.

De executione ultimatum voluntatum.

33

Act. famili. col. 39. Tametsi Nonell as d' p'ma. 76. ut primus scribat, legatum impuberi relatum, vt nubat, et statim debet cautione data, quoniam non sit nubilis atatus. Cuius opinio refragatur his, que Bart. scribit. Nam eti in causa tradito per Nouellum constitutamus, legatum esse sub modo, atamen non erit solvendum, donec latet in hac specie puel- la sit nubilis atatus, ex argumento, *Act. famili. 5.* si in batisatio ne si quando dies legati ecederent, tradit ex multis Emanuel à Colla, in d. 1.20 num. 102, et in *Leum filium. 9.* vñ p'p. educari debet. Erit etiam his abdendum, quod ipse adnotauit in *cap. officij. 4.* hoc nostro titulo, nro. 10.

* 9. Glossa scribit, legatum ad alicius ecclesie con structionem non effici caducum, etiam si locus edificio non fuerit de lignis; quod Dd. hic approbat, & dicit hanc gl. nota. Bart. in *Lipater. 8.* *Tufulani. 6.* de leg. 3. hoc ipsum probatur a Iurecōtulo in l. s. cib. vñ Bart. de anna lega idem Bar- pertex ibi in *l. quadam. 6.* de legat. 2. Bart. in *l. Bispitatu. 4.* op. 10. posse permissu de verbis obig. et ibi Alex. las. & Ripa no. 19. Roma in sub. similiter. *Cad. Falcid. 27.* p'p. quibus accedit ratio huius cib. *Ligatum. 6.* de r'fract. legat. cuius in precedentibus tab. mentionem fecimus.

EX CAPITE INDICANTE.

S V M M A R I A.

- 1. Quod aliter in hoc expresso intelligitur ista verba, Nostri verbic' inquit vobis datur.
- 2. Legatum velutum testis ac beatus, qui legato ex plurimo debetur.
- 3. In legato cuiuslibet Ecclesie legatus ac beatus.
- 4. Ecclesie enim competit, se in duabus equivalentibus debet.
- 5. In Legato autem comprehendatur quadammodum unum ac quod minimum est, quod in legato plus.
- 6. Perpetua in *Tit. 5.* Sicut si de sur. & arg. legat.
- 7. Servus legatus fugiens, cuius inductio & exemptione sit inquirendas, be- traxi an legatus.

CAPVT IIII.

De Legatis.

Verbis huius capitis fuisse apud diuinum Gregor. lib. *Epih. 12.* Epif. 30. ad Petrum subdiaconum Siciliæ, quam fit diligenter perpendere, videbis, non oportere nimis anxijs perscrutari intellectum horum verborum. *Natu' veru'.* postulare enim intelligit nuda verba à testamento, vt Abb. & alijs hic intelligunt magis communiter, ita vt haec femina voluerit decedere interita, vel nuda hęc verba dicatur, co quod hoc legatum fuerit factum abfugie scriptura, iocan. Imo. Ant. & Barb. col. 1. *Nuda etiam verba* intelligo a foliamentate iur. Civil. zion a foliamentate iuris *Cati. & relatum. 1.* *cum ejusmodi iur.* Sic etiam & quanto polunt hęc verba appellari nuda ab illis superfluitus legandi modis, quos antiquum ius cuius probauerit, quorūq; meminit l. 19. *C. de legat.* g. 5. *sol. 1m.* *leg. vbi* Theophilus priscus cuiusmodi modi verba refert. Ex his ignis hoc caput intelligens, tandem gl. adducere hunc cap. hinc iuris cuiuslibet dictacionem m. l. p. C. de plau. & iminerico: cum tunc liba habeat peculiariter & frequentissimum Id. calculo probatum intellectu, vt procedat, quid hęces conuenientis a legatario ex minus leniente testamento negavit facta fuisse legatum, & demū delato ei iuramento opposuit legatu fuisse factū in volumine minus loquacitate, et ceteris capi iurare cogitare hęres legatum vere scelus, quia in testamento minus lenientia gl. ibi. quam sicut interpretari possunt approbavit quod nullus repeatem in d. t. eti. 10. 10.

* 8. Glos. magna querit, factio testamenti, & reliqua decem arcis ecclesie ditta Maris, cui in eo loco sint tres ecclesie dicatae, cui earū debetur legatum & responder, pauperi; hoc tamen procedit, nisi ex aliquo concurris contrarium appearat testem volumine. Abb. Imol. & Doc. hic. Quid enim in vna ex his ecclesie erat intra propriam territorio parceret, q. condic. g. 5. p'p. de condit. & demol. vbi Bar. ant in aliqua carundem ecclesiārum frequentius ipse foliaborare. Arg. *l. quae semper. 8.* *fin. 5.* de vñ. Quod si dīlmingui nō possit ecclesia pauperior, nec illa, de qua testator senilevit, scribit Cynus in l. 1. C. *factio* ecclesie legatum hoc tanguam in certum perire, q. quoniam ferum, g. 5. *inter doss. 5.* delegat. 2. quod falsum est, nam primitia lex non procedit in legis p'is, scitu in precedentibus cap. diximus. Et ideo Holiensis Anton. Abb. Imol. & Communiator Doc. alterantur, Epitocum posse in hoc dubio legatum illud integre concedere re illi ecclesie, quā si maluerit eligere, ex. s. de parage, tametsi Bart. hic, sol. 3. opinetur ille hoc legatum inter predictas ecclesias dividendum equaliter, per te, in c. cum quo, g. 1. de jepiti. lib. 6. Cuius opinio mihi huc verior videtur aduersus communem.

¶ Adde glossa, quart ad intellectu' text. qui meminit legati cuiuslibet Scutelle argenteis, quid si testator plures argenteas scutellas haberet, cui competenter electio? & respondet electione enim illi heredes. *I. legato generaliter.* g. 1. s. de leg. 1. vñ probatur electionem hereditis effe, si testator electio incertu' de certis, nempe Stichum feru' cum plures Stichos feru'os haberet, quod etiam notat Conflanti. Harmenopulus lib. 4. s. de leg. 10. Nam & idem est si legetur genus, & id non erat in hereditate, licet focus esset, si ex eo generet aliqua effet in hereditate species: quia tunc eligit legatarius, & crit exemplum, si testator dixerit lego vnum de feru' m. l. s. de viu' triu' & de leg. 4. *legato generaliter.* & g. generaliter. *infect. de legat.* Non. Henr. hic. Quibus adiungendum erit, cum cuius legatio competit, debere in eligendo equatim obseruare, ita vt heres dexteris non eligit, nec legatarius id, quod melius est accipiat. Confl. Harmen. m. 11. n. 10. quod in d. & probatur, vbi gl. & Dd. in d. & generaliter, scribunt hęc omnia in dubio procedere. Nam si verba executionis legati dirigitur ad legatarium, vel herede cius, omnino crit eligendissimum. Ceterum in alternativa legatis electio erit legatarij. gl. in *I. loco. 6.* de legat. 2. quam Imol. hinc dicit notab. & magistrum. *In al. plane. 5.* g. 5. de leg. 1. ad fin. & in proprio loco sequuntur eam Bart. & Dd. *Communiator.* Hac autem omnia locum habent, vbi electio datur legatario, vel heredi in his rebus, quarti, aliquam expedie potius non habere. In his vero rebus inanimatis, quarum nulla inutilis est legatario, in legitudo dubio comprehendit, & legata censetur minimares, *I. ambo. 5.* de leg. 5. s. apd. *Indicanum. 9.* *fin. 5.* de leg. 1. *temp. in vñ. 5.* de regu' gl. *Imo.* & Dd. in d. *legato generaliter.* g. 1. vbi *Aret. 2.* & 3. & dicit hanc *Officinam* se Communiator: ex quo videtur hunc gl. responsum fallsum esse, nisi diximus in legis p'is id comprehendendi, quod manus sit, non quod minima. *J. Tit. 5.* *Seid. 5.* de sur. & arg. legat. vbi Bart. hoc notat. dicit illum tax. Singul. Roma. sing. 515. idem Abb his fin. sol. cui accedit Bart. bar. 12. dicens hanc opinio communem. Contrarium tamen co- nuntur defensione & probare Dec. in d. *tempor. in obscur.* & ante cum Bald. Nouell. de dote, par. 6. p'p. 73. *Imo.* & *10. 1.* *fin. 5.* *scriptum.* col. vñ. ff. 1. l. 1. ino etiam in obscuris legatis p'is, quod minimum est comprehendendum autem quod maximu' est, quorum sententia probatur id, ex parte, de sensu, vbi votu' foliamenti dico. Iacob. & eius ecclesie ministris, vitam membrorum tritici, intelligitur de minima censentur, non de maxima censentur confutundis interpretatione, nec Abb. intellectus ad illu' tex. placet, nec procedere potest, vt optimè animaduertit Dec. Cui etiam futuragur 7.4. *seid.* pro communi opiniōne pallium adductus: quia ibi argentei imago intelligunt, legata ex ratione, quod in templu' folium erant aure & argentei imagine. Vnde voluntas ex ea cōsuetudine colliguntur, nempe cellatore ipsum voluuntate argenteam imaginem legare: non autem aream, quo fit, vt ibi potius probetur Dec. & Nouelli sententia, quam communis: si quidem ex argenteis & aureis imaginibus lex illa itaue argenteam debet: libet tamen futuri confutari verba referre, *de re latente da casti.* Si in b' per conditionem humanam cōsideris ipsa facias. Si minus autem, ab heredatu' metu' fieri role, tubero, fin. 5. *scriptum.* De libris centu' in illa faceta ad. *Em patr. p' p'us. comp'j. serp'.* nomis mei. Quasi' est, cum in illa templo non nisi area aut argentea for' dona: heredes Seta virum ex santo an argenteo signo non posse compellendi sunt, an arena? Respondi, scandum es, quia preponere, argenteum possemus.

Hactenus iurisconfutus, qui attenta habet illius lex. lectio ne, non probat communem sententiam, quod obliter adorant Carol. Mol. *de contra. 12.* n. 2. 02. Alter tamen in Caligatio nibus Halocandri & ex Pandectis Florentini. l. illa legitim. Quasi' est, cum in eo templo non nisi aut area aut argentea tantum fint dona, heredes Sein' vtrum ex auro & argento signum ponere compellendi sunt, an rectum? Respondi secundum ea, quia proponerentur, argenteum ponendum. Quam lectionem agnoscit Barb. hic, 1. 2. ceteri, qui ex illo tex. Communem opinionem deducunt. Hac ligatur sententia, vt frequentiori calculo recepta, erit iudicio recipienda, licet res ita fit disputata mea digna. Pote etenim caput illud, ex parte, *decessibus.* intelligi & benigna interpretatione Romani Pontificis: ne videantur per sona ecclesiastice inihi lucis temporibus tanquam exadi'ores: cum illud votum factum ab initio fuerit gratuito a pluribus, qui proprio patrimonio id solvere debent.

* 9. Querit præterea gl. feruo legato fugiente, an ab herede anlega-

an legatario si querendum? quia in re primum id constat, seruum legatum eo tempore, quo erat in fuga, querendum esse induitio & expensis hereditatis. *Cum seruo in p. i. de leg. 1.* vbi gl. & hic item notari: quod tamen est intelligentiam, si seruo ita longe abest, ut si legatario expensis querendum esset, legatum esset inutilis. *Bar. Pau. & Alexan. in d. l. cum seruo. Abb. & Id. b. c. arg. 1. fr. 1. s. de leg. 1.* Secundo notandum est, cum seruum, qui post testamentum & ante sellantis obitum effectus ficingimus, expensis legatario querendum esse. *I. seruo legato. in p. i. de leg. 1.* quia heres rem legatum tradere tenetur eo loco, in quo a testatore relata sit. Nec opinor teneri baremo hoc in casu ad praestantiam operari in querendo seruo, ex eadem ratione: cum & Constant. Harmeno. *In Grecis iudicis Editione. l. 5. t. 10.* scribit in hac specie legatariorum cogendum esse seruum legatum querente, non autem hereditem: tamet gl. & Id. d. l. cum seruo. velint, hereditem expensis legatario debere hunc seruum finguimus querere. Quod si seruo legatus fugam arripuerit post mortem testatoris sine culpa hereditis, canebit heres de restituendo cum legatario, si ad eius potestabat peruenire. *gl. in d. l. cum seruo. & b. c.* Nec tenetur praefare operam ad inquirendum cum seruo. *Alex. d. l. cum seruo. Bart. Ang. & Imo. in d. l. cum res in p. i. de leg. 1.* in hoc tamen diversum notant Cuma. & Caltr. in d. l. cum res dicentes, hereditem debere diligatim & operam exhibere ad querendum seruum, expensis taliter legatario, quorum opinio deducitur potest a *I. seruo legato. s. i. s. de leg. 1.* idem not. Barto. contra Acc. ibid. *I. seruo legato. de leg. 1.* idem aliorum Aret. & Iaf. in d. l. cum res vbi Alex. Imo. tandem facetur hanc opinionem vulgo receptam esse.

EX CAP. FILIUS NOSTER.

S V M M A R I A .

1. Re aliena legata, ne prosumatur testatorum ex certa scientia eam legasse.
2. Testator legatum rem, in qua aliud est ut haberet, etiamcum eis periretur, illud nisi legare posse.
3. Legatum rei hereditatis, quae effectus habent.
4. Reputatio testatoris legato posse.
5. Legatum rei aliena, etiam si gravante relata consanguineo & coniunctu.
6. Legatum rei hereditatis a testore, & post efficiuntur fortius, & quid de legato non debet.
7. Testificatio causa alienaria, quae scilicet nata requisita premissa.
8. Minori rei legato, nulla causa.
9. Au. si huius in re evidenter aliquod inter nos Canticum & simile.
10. Ita cuius si immixta est, non efficit proximum, sed ipsa invenit, & seruator.
11. Bas. aliena nec in re causa, nec coniunctio, id est hereditate legatario, suauitate deponit.
12. Canticum Iudei cap. 1. in testator.
13. Aliorum retinendum non est recte domino.
14. Verba latine capitio introductio.
15. Propositio rei aliena, legatario a herede tradita, legatarius in iusto domino reuictus non pugnat.

C A P V T . V .

De Legatis.

Huius decretalis auctor diuinus Gregorius libro Epistola LXXX. p. 4. ad episcopum Melitinianum. Cuius interpretationi premittendum est, rem alienam legari posse iure ciuitatis ad hunc effectum, ut si testator sciens eam sem aliena esse, legauerit eandem, heres cogitar vel rem emere, & eam tradere legatario, vel eius estimationem ei soluerit: sed si testator ignorante rem legatum esse alienam, quippe qui existimat propria esse, legatum non debetur, etia quod ad estimationem, *I. cum aliena. S. de legat. Regta. l. 1. o. 9. par. 6.* *Constatn. Harmenopol. lib. 5. tit. 10.* ipse vero legatarius tenetur probare scientiam itam testatoris: nam in dubio presumendum est, ipsum testatorum credibile rem illam propriam esse, *S. i. usum astem. & b. c. Theophil. Instr. de legat. gl. d. s. verb. alieni. 4. o. Regta. l. 10.* potest tamen scientiam presumulam aliquot coniecuris, nempe, testator vel rem illam ex proprio facto acquisitus. Cyn. Bal. & alii committunt auctore Iaf. in d. l. cum aliena idem notari Bar. b. d. 12. quod ipse existimo relinquendum esse arbitrio iudicis, ex notatis per Imo. in d. l. down. *S. i. d. l. s. de legat. 1.*

¶ Cetero, si quis rem legata, in qua habet aliquod ius, vel partem aliquam, scientiam legare illud ius, vel illam partem qua ipse habet, nec debetur totius rei estimatione, *I. seruo electione. S. gen. & p. i. de legat. 1. d. l. cum aliena. S. i. s. de legat. Dd. in d. l. cum aliena. C. de legat. 1.* secundum Paul. & Alex. ibi in d. l. cum aliena. *S. i. s. de legat. 1. Paul. & Iaf. in d. l. cum aliena. Corn. conf. 22. vnu. t. 1. d. p. fiducies hanc Opinioneum Communem: videtur enim rem illam legaliter testatorum est, potius quod habere se crederet, quam quoniam rem heredes volunt. Igmar si sit titulus, ex quo vere & in species res legata ad testatorum pertinebat, iam tempore testatorum initio testatorum esse, legatum relatum confanguineo penitus euanescere stetim quod dicunt legati rei alienae, etiam ab ignoto dimissum coniunctus, validum esse, procedit, ut testator simpliciter rem legatum credebat esse propriam. Secus vero si reipublica aliquis causa iam extinxit, existimat et propter ipsam.*

Hoc tandem omnia co tendunt, ut ex iure ciuilis satias consideret, & idem notari Iaf. in d. l. d. g. in terret. *S. i. instab. 1.* Hoc tamen sententia cellat, si testator addidicere, velle omniam contenta in suo testamento effectum fortiri, et onus aliquod legatario adiecerit: his etenim coniecuris praesumitur, testator ipius rei estimacione vel ipsam rem legare voluisse, quod notari Alex. conf. 9. viii. dicta themate vol. 2. s. 24. p. 24.

¶ Porro si testator legatum rem hereditis, sive ignorante fuisse scienter, legatum omnino debetur, quia testator ita potest re hereditis legare, sic ut propriam posset, *I. regna ex familia. S. i. s. de leg. 2.* etiam ut Pontificis. Inno. hic, quem sequitur Iaf. in d. l. heredit. C. de fiducie, & idem erit si testator legauerit rem subiectam estimationi ipsi herediti, *s. filius familia. S. i. s. de legat. 1.* modo heres ita institutus in aliquo bonis vel tria legitimam si filius sit tantum in legitima, institutus a patre, non procederet legatus extraneo racu, quo res ipsius comprehenduntur, ex apostolico in probat. *C. in p. i. c. 1. vbi Roderic. Zuares in 7. ampl. Speciam scribit, filium primogenitum hereditem influyunt a patre ultra legitimam, & rogatum secundogenitor tradere aliquam rem, qui ipsi primogenito non erat resumenda post mortem patris, debet eam rem dare. Idem probat ex d. l. *I. regna ex familia. S. i. s. de legat. 1.* qui tex. & alij ad hoc addicunt procedunt, quod res legata est ipsius hereditis, vel ei resumebit debet fideicomisi. Sed si res illa est prohibita alienari, & vinculo maioratus subiecta, quicquid scriperit Roderic, ipse confitetur, hereditem ad estimationem quia res alienari non potest. Orsan tamen, nisi alij ex mente testatoris contaret, hoc legatum possit intelligi quod ad quod heres in re habet nece vnum fructuimini & heres ex hoc propter legem influyunt maiorum, etiam illam fore amittuntur. Hoc tamen terperanda fuit ex l. imperator. s. de legat. 2. & his, qui statim dicimus, num. 5.*

Quin & fitator in re legata, que hereditis, in aliquo vel partem habeat, legatum omnino quad totam re effectum habet, *I. cum aliena. S. Deponit. s. de legat. 2.* vbi Bart. & Dd. dicunt illum test. singul. Roman. pug. 7. 3. idem approbat Anchar. & Imo. hic num. 19. Corn. conf. 8. 4. vol. 2. column. 2. & cit. Hoc Communis opinio, teste Ripam. *I. seruo electione. S. i. s. de legat.* 1. ubi tamcius Socii reprobant hanc opinionem, & Alex. in d. l. cum aliena. *S. i. s. de legat. 1.* acipit Ripa dubitant ex eo, quod in d. l. *S. i. s. de legat. 1.* Bartoli opinio non probetur. Mihili tamcius placeat sententia Communis, nisi testator dixisset: *I. regna tecum, tunica legata videtur partem, quam in illare habet. Barto. & p. alios Iaf. in d. l. d. g. s. i. s. de legat. 1.*

¶ Verum si legatum rei aliena in confanguineo aut coniunctum per sonam conferatur, cum ignorante testatore, valer omnino & debetur vel ipsa res, vel eius estimationem, esti testator itineri rem illam esse alienam, nihilominus vel illam legare, vel eius estimationem, aut famili quantitatem, *d. l. cum aliena. quod locum habet, nisi testator tempore quo legatum fecit, creditissit rem legatum ad se pertinere titulo aliquo speciali, qui tam iam existens erat. I. statu. ad finem. S. i. s. de legat. 1.* vbi gl. & Barol. glo. ling. secundum Paul. & Alex. ibi in d. l. cum aliena. *S. i. s. de legat. 1. Paul. & Iaf. in d. l. cum aliena. Corn. conf. 22. vnu. t. 1. d. p. fiducies hanc Opinioneum Communem: videtur enim rem illam legaliter testatorum est, potius quod habere se crederet, quam quoniam rem heredes volunt. Igmar si sit titulus, ex quo vere & in species res legata ad testatorum pertinebat, iam tempore testatorum initio testatorum esse, legatum relatum confanguineo penitus euanescere stetim quod dicunt legati rei alienae, etiam ab ignoto dimissum coniunctus, validum esse, procedit, ut testator simpliciter rem legatum credebat esse propriam. Secus vero si reipublica aliquis causa iam extinxit, existimat et propter ipsam.*

Hoc tandem omnia co tendunt, ut ex iure ciuilis satias consideret,

stet legatus rei alieni scilicet reliquum, sicut quod a affirmatio-
nem validum est. Cur igitur diuus Gregorius in hoc capite
contraria respondit? poterit igitur huius responsum expeditum
expendere ad huius rei veram & perrectam cognitionem.

¶ Primo, hie textus intelligitur quando legatus res aliena,
qua est, alius ecclesiae: tunc etenim legatum non habet
effictum etiam quod a affirmacione, gl. m. si ep. i. p. 12. q. 5.
Constat autem testatorum, cuis hic manifestus Gregorius, le-
galis ecclesie Melalina prater alia purerum, qui erat cuius-
dam ecclesie, diecepsis Confentina, ex cuiusdem Gregorii
Ep. 4. lib. 7. & terret manifeste lat. d. cum alienam. id 4. hanc
intellecnum dimitinum quandam esse professa, canderem
interpretationem probant Inno. Ant. Anchara. & Imo.
Bar. & Alber. id apud Iacobum. & const. p. 1. t. 1. a. qua lege
deduci potest ratio huius conclusionis: si quidem ex ea, le-
gatum rei qui alienari non potest, minime valet, etiam quo-
ad affirmacionem, res autem ecclesie alienari non possunt, vt
comit. Ignor legatum rei ecclesie non valet, nec quod
a affirmacione, idem notat Paul. d. cum alienam. vbi Cor.
alieni hanc Opinione Communem esse. Quin & Fortunio
vra. de vita sua illar. 12. placet illarum opinio, licet dicta ipse
se eam non procedere, minime tamen apatria huic capitulo,
quod illa virtutis ratione, sed quia lege Dei, non autem lege
huius seculi viuimus: his enim verbis non considerat. Ro-
manus Pontice rem legatum esse ecclesie, sed regnorum
ciuilius refert. Nisi legatus rei ecclesiarum non esse iudican-
das lege huius fecili est, iure ciuilis, de legi Dei, id est,
iure canonico, vel lege Dei viuimus; secundum quam non
poterit aliena decerni, non legi fecili est, non alium
occatione a legi seculi male & perperam intellecta. Ve-
rum hoc intellectus Inno. & Ibar. certior est, eo quod res
7. ecclesie possunt alienari, exhibeturis canonico iollan-
tate, s. sine exceptione, 12. q. 2. quoniam prohibuit sit eas alienari
& tamen legatum rei qui alienari potest, licet difficultus sit
ipia alienari, valet, d. apud Iacobum. & const. ergo legatum
rei ecclesie habebit omnino effectum, quod a affirmatio-
ne ab harenre solendum. Praterea legatus rei aliena-
tum est, ex eadem ratione prefati & const. valeret quod a affirmatio-
ne, sicut notant Paul. Alex. & Iaf. m. d. s. const. Bal. No-
tull. de auct. p. 1. p. 1. p. 2. Bar. m. apud id. de ref. mod. con-
tra gl. ibi, quam communiter reprobari alterum Paul. Alex.
& Iaf. in dico. & const. solven. Quin & Fortunio, in dico. illar. 12.
hanc Opinione Communem sequitur. Et idem est ex confessu
2. omnium, s. legatum res minoris. Ha vero res, & si difficilis
sit earum alienari, legari possunt ab eo, qui earum domi-
nium non habet. Cui ergo res ecclesie diuino iure cer-
tentur? Nec obiret inducit d. apud Iacobum. & const. n. ille
textus loquitur quando legatus res aliena, quae vnde non po-
teat sine confundendo principiis, qui cum confundam minime pre-
flare solet, vt ipse paragraphus probat, & nos id notatumus
in epitome de p. 1. p. 2. p. 1. t. 1. s. 8. Imo aduersus hanc Inno.
opinione optimus res t. m. si ep. i. p. 12. q. 5. ex Concilio
Agathen. & s. qui fit, vt legatum rei aliena, etiam quod sit
ecclesie, testator scienti reliquum, validum inquit a affirmatio-
nem. Hoc enim, Io. And. Abb. & Barb. hic idem Abb.
in resp. c. com. ejus iba ill. 1. Paul. Aret. Alex. & Iaf. n. 44. t. 1.
§. 2. dicitur, dicens hanc esse Communem Opinione apud iuris
ciuilius profectoribus. Bal. in d. cum alienam & ibi lab. dicens hanc
esse communem, al. p. idem fatentur eam feci. Corn.
en. 1. p. 1. vol. 1. t. 2. Curt. lun. 109. 32. 32. Nec arbitror priore
sententiam eam communem, eti. Corn. refragetur.

¶ Secundus huius capituli iensus est, vt iure ciuilis legatu-
ri alieni aliciente reliquum, valeat quod a affirmacione
iustificare Canonico, nec quod a affirmacione, gl. he,
& in d. cum alienam. Imol. & Abb. he. Idem Abb. in c. com. ejus,
ill. tit. in resp. num. 19. Alex. & Iaf. in d. cum alienam. Rom. in
aut. finaliter. C. ad legm. Falsi. 10. f. f. f. qui omnes a verbis
huius text. conatur hanc distinctionem iuris Canonici a
ciuili deducere. His vero aduersarii text. in d. c. ep. i. p. 12.
q. 5. s. vbi legatum rei aliena, vbi cuius ultimum domi-
nium foliatur, ut alia res ei debet cuiusdem valoris. Praterea
hinc differentiatione inter iuris canonicum & ciuile, si ex hoc capi-
cias admittenda est, non alia ratione probatur, quam quod
20. lex ciuilis inuita sit: vt patet in textu. si vero ciuilis lex
et inuita, nec res nomen habere debet, nec in republica
ciuili est feruenda. ead. ext. extra lex. 1. distin. cap. p. 1. de p.
script. & coveniente. f. de p. d. d. hoc autem absurdum est: cum
lex hec ciuilis inuita sit: siquidem testator sciens rem,

quam legat, alienam esse, apertissime vult, vel illam rem ab
harede emi, vel domino inolente eam vendere, affirmatio-
nem eius legatario foli. Lex rem, & propria. C. de lega. null
engo iniurias, tradatur a lege, quae ultimam testantur
voluntatem feruari ad vnguen thidet. Nec domino rei inhu-
ma sit, nam inuitus vendere non cogitur, vt patet. Ex qui-
bus ne minimi licet sit, audacem ac proternum esse, vt lunc
diffissimas leges in Reipublice vitilatem influant, inuitas
hie a Gregorio decerni profitentur, quod & Fort. optime
demonstrat in illatione, 11. Vnde hic intellectus secundus
etiam Barba, hic displaceat, & communiter reprobatur teste
Corne. d. conf. 32. col. 2. t. 1. v. licet obiter Felini. cum recepe-
rit, in c. eccl. sa. Maria de confus. num. 1.

¶ Tertius intellectus huius capitulo, vt licet iure ciuilis
res aliena scienter legata posuit licite ab harede eam pol. 12
fidete tradi legatario, & ad harede tenetur: iure tamen ca-
nonico non tenetur, nec potest heres eam legatario tradere:
imo est illius traditio, nec tribuit ius viciapendi rem ipsi
legatario. Ita Imol. 2. col. 1. & ibi Aretin. in d. apud Iacobum. §.
conf. 1. qui tamen hallucinatur nullibz enim ciuili huc illa
traditio rei alieni, quamque heres scilicet alienam esse, appro-
batur, nec licita certetur in iure domino, aque nihilominus
si facta fuerit traditio, ius canonicum non vetat legatarios
eam rem vbi capere posse bona fide, c. fin. de p. script. Vnde
hac interpretatione Imol. & Aretin. admittenda non est,
quippe quae a vera vtriusque iuris ratione fit detinuta.

¶ Quartus denique intellectus huius capitulo, vt nihil in eo
divideatur a iure ciuilis statu fit. Sed id tantum in eo pro. 12
hiberi, ne res aliena in iure domino pretextu legati a legato
traietur: legatarius enim domino potenter cogi de-
betem statim restituere, licet ab harede potest eius a affirmatio-
nem petere ex iuri ciuilis decisione, atque huc tendit
totu. diu. Gregorii epistola, quod gl. hic sensit Barb. etiam 2.
l. column. Gvyn. Sal. & Paul. in d. cum alienam Corn. conf. 3. col. 1.
column. 2. dicens hunc sensum communem esse, quem in effectu
probat Fortu. in illat. 12. difficile tamen est intelligere, qua
ratione diu. Gregorius in hac responsione iuri ciuilis
meminerit, quasi ciuius voluntatis ac legi diuinae repugnantis.
Et Ioann. Ann. in L. Natur. liter. ff. de r. p. m. 1. 4. scribit voluisse
Rom. Pontificem rem alienam legatum minime detineri in-
iure domino a legatario, sed eam statim restituiri, idq. iuffum
esse ex lege diuina, que aliena restituti dicta manifeste: & 12
ideo leges ciuilis minime posse hanc restituitionem impedit
neque obsecit iulationi: non tamen ex hoc eadem leges
quoad a affirmacionem improbat Papa. Fortu. in illat. illat. 12.
ad idem scribit, Rom. Pontificem noluisse legem ciuilium
retradare, nec iniquum decernere: sed quia d. lex adde-
batur a defensione legatarii inique obtinente rem aliena-
nam, facili responsio eam diluit Rom. Pontific. dicens, eam
legem etiam? expressum id fanxiſerit, non debere impedit
re restituitionem, que fieri debet ex lege diuina. Addit. his¹⁴
Fortu. iuffum harede hic concuerit ab ecclesia dominica ei
legatus, vt saltu a affirmacione sibi soluerit: cum non pol-
lere a legatario rem obtinere. Sed si iure canonico hare-
tenuit a affirmacione soluerit, & haec ab eo petebatur, quam ob-
lectro in iuria paucabatur huc hares, vt graue querela ad Ro-
manum Pontificem deferret? Quamobrem, ni fallor, existimo
ecclesie testata legata dominia, ipsam re penitile ab ecclesia lega-
tarii harede vero conqueri ex eo, quod ipse tenebatur
ecclesie, cuius erat res legata, damnum refarcire, casu, quo
propria rem non obtinere vel quia nolebat soluerre a affirmatio-
nem rei legatae legatarii, que fallo & inique a
iure ciuilis perperam intellectu occisione capiebat detinendi
aliena: nec tenebitur a affirmacionem foliure hares, cum
non constaret scientia testatoris, datus Gregorius in d. epistola
abolutum harede hunc a solutione a affirmacionis rei legatae,
ex eo, quod in preciū sepulchri ecclesiasticī legata esset, & ab
eo, qui filios haredes insuffit, quibz non admotu anplum
& pingue patrimoniu reliquerat. Ex his igitur potuit Rom.
Pont. animu inducere, vt hoc alieni rei legata exerceatur,
idq. quod a affirmacione irritu decerneret: quod ipse a
nimaduertit ex prefata Epistola: quia exalteat ac diligenter
perlecta, non possum mihi persuadere in hac ipsa huius ca-
pituli specie ab harede deberi legatario a affirmacionem rei
alieni legata, etiam scienter. Item minime opinor etiam
iure ciuilis legatarii possitorem rei alieni fibi legata
ex traditione haredis posse eam retinere, donec a affirmatio-

sibi debita ab herede solvatur, quanvis Barba. hic vnde*ci-*
mo*intellec*tum** contrarium afferat.

EX CAP. SI HÆREDES.

SUMMARIA.

1. *Ad cives iudicem etiam pertinet cura, ut ultima defunctorum voluntatis exequias perit.*
2. *Quibus pars iudicem adire, ut legata pia solvantur, & effectum habeant testamentum apud quem iudicem sit influentum.*
3. *Episcopus potest intra tempus arbitriariorum, etiam ante annos, cogere executores vel heredes ad exequendas ultimam voluntatem.*
4. *Quoniam panum patitur heres, non faciat neglegit legata pia.*
5. *Quia causa sit placita aduersariis, qui negligunt solvantur exequias legata pia.*
6. *Terpendit in intellectu testis in existente, hoc amplius, & de facili committit.*
7. *Possa hereditas excludit panum legia curia.*
8. *Exequias hereditas amplius non fit placita ipso labore.*
9. *Fundato verbum quid importat.*
10. *Ad fuisse verbum quid importat.*
11. *Ad dicitur verbum quid importat.*
12. *Filiis non exequias voluntatem patris quidam pia legis, ad amictus legitimam portione.*
13. *Legitima item non amictus a filio non solvente legata pia intra tempus præstatum, & num. 17.*
14. *Legitima item non amictus ab non consilium inuentariorum.*
15. *Primum genitum gravari non potest aliquo errore.*
16. *Primum genitum amictus in negligencia filii non exequias voluntatis patris, & intellectus a dicit de sorte.*
17. *Papa non regnum alienum ex causa auferre possit.*

CAPITVL VI.

De Executione Testamentaria.

¶ Rater alia quia circa executionem ultimarum voluntatum scripsimus in c. 3. huius iii. illud hic adnotare libet, & necesse est, nos tantum ad Episcopum pertinere curam exequendi extremam morientium voluntatem, ita vt heredes aliove testamentarios executores monent, & compellat executionis officium peragere, quod hic probatur. in c. tra. & in. lxxviii. illi sit, verum etiam iudicem ciuilem candens facultate habere adiuc in legatis hisc etenim munus est mixtiori. Abb. & Barba. hic in l. 1. & 2. text. in aub. de eccl. sit. §. si quis autem adiunctionem coll. 9. melior in l. hereditatis, ff. de petri. hered. quem hic dicit fidejussionem esse Barba. col. 2. imo ex eo probat, nemini potenter officiū iudicis exerceri posse circa executionem legati pietatis causa reliqui Roman. in aub. punitur. C. de leg. Falcid. special. 20. ultimam voluntatem. Hinc denique perfidum est omnibus hominibus peccare, vt legata pia foliantur, adiue executionem deducantur, si videant aduersarii testatorum voluntatem, vel ex hereditate, text. optimis in l. nulli, in f. C. de epist. & in der. & in d. aub. b. de eccl. f. cap. tit. 6. Rom. cap. 6. Regia. 7. Aret. in a. cum opib. de testib. & Roma capl. 6. Regia. 7. Aret. 10. parte. 5.

¶ Et eadem ratione & infinitu[m] testamenti, vt quae se mel apud iudice competta fuerint, non possint villo modo interueri, l. re petra. C. de epist. & cleric. Confusa. C. de testa. quae quidem infinitu[m] potest fieri apud iudicem ecclesiasticum, licet testamentum non sit in piam causam conditum, argumento sumpto ab hoc capite. Imola in cap. fin. fidei in fr. vbi Anton. & Felin. dicens hanc Opusculum Convenit in eis, num. 3. gloff. tamen hic verbo, ab episcopo, diuersum probat, dicens testametum infinitu[m] eius coram iudice seculari, quod probat, quando testator erat laicus, & minime competit est, an testamentum sit pietatis causa factum. Barba. hic in l. 10. Ioan. Andr. & Abb. in d. 5. Auferitur in l. 1. de ob. ordina. regal. 2. Fall. in. etiam hæres in codem testamento infinitu[m] sit clericus, secundum eisdem, quorum opinio mihi videtur magis Convenit, & Regia probatur. 4. tit. 2. lib. 5. in verdi. Regia. [bodie l. 1. 4. num. 4. libr. 5. Recipit. Idem notant Bald. & Corn. in Lxxviii testamento. C. ista sit. idem Baldi. in aub. clericus. & in Lxxviii. C. de epist. & cleric. Gulic. Bened. in cap. Raynini. col. tit. verb. & versem. num. 410. [400.]

Eadem vero glo. senfit hanc curam, vt testamenta executione tradantur, Episcopo incumbere, etiam si legata non sint pia. & id in hoc text. probatur, & communiter receptum est, vt fatentur Card. & Barb. hic in. 3. Antonius in cap. lxxviii. hoc sit, quam opinionem communem effi afferit Alexander in confi. 30. lib. 6. col. 3. cum fecutus: tametsi aduersari hanc sententiam disputet hic Barbar.

¶ Exterum ad huius cap. intellectum duo tractanda sunt. 4. Primum, an Episcopus [†] ante annu[m] datum executioni possit cogere heredes aut executores testamentarios exequi ultimam voluntatem. Secundum, qua pena puniatur heres,

aut executor, negligens executionem peragere intra tempus a iure diffinitionis: quod tractat textus in aub. hoc amplius. C. de fidicis m. quem Bernhard. hic adducit. Quad primum igitur proponimus afferitionem, posse Episcopum intra quinque menses, aliudve tempus arbitrariorum, cogere heredes, & executores testamentarios ultimam voluntatem ad executionem deducere, per cenit[ur]a ecclesiasticum, vel per interdictum administrationis bonorum deficiunt. textus optimus hic, ex quo precipue hæc afferit colligitur, etiam quod ad legata profanat. Abb. col. 1. Imol. col. 3. barbat. nu. 8-8. Cardin. bie. & id comprobatur à l. dom. §. in pecunia. & Lex res. f. de legatu. quibus apparet herede debere cum primum poterit exequi ea, que testamento disposita fuere. Nam textus in d. aub. hoc amplius, annum conciluit, vt colpo. heredes puniantur: vel vt execution ad Episcopum deuolutor, ex iure Canonico & Ciuiili: & id ex eo etiam comprobatur, quod Episcopus potest propria confititione excommunicatio[n]is penitentia statuere contra executores negligentes in ultimam voluntatum executions. Fredericus conf. 95. Romani. conf. 22. latini. Bottaccio in tract. de synodo. 3. part. artic. 1. num. 172.

¶ Circa secundum ut prima conclusio: Heres negligens exequi & soluere legata pia intra sex menses, in peccatum cogitum legatum reddere cum omni emolumento, quod ex eo potuit percipi à die mortis testatoris: fex vero menses ab infinitu[m] testamenti computantur, textus in aub. de eccl. f. i. §. si autem legatum col. 9. dixit singul. Baldi in cap. ad nostram, de surer. col. 2. notant Abb. 1. Mol. col. 2. Barbat. num. 8. hic & optime. Contant. Harmenopolus in epote in his Cantab. lib. 5. tit. 10. cap. de legio. p. dicens, heredem negligenter per annum soluere legatum factum ecclesia, ad dupli posse contueniri, quod arbitror notandum esse ad text. in §. item mil. infisi. de auct. b. ubi duplo foluet heres, qui diffulerit legatum eccl[esi]f[ic]t, at loco pio soluere donec apud iudicem conuenient fieri: quia in re forsan erat Harmenopolus. Quod si heres primitia bina ad monitione, facta ab episcopo per publicum nunciū aut Episcopi economo, legata pia exequi neglexit, etiam ex anno priuatur commodis ex testamento ei delatis, text. in d. aut de eccl. sit. §. si dicit qui hoc facere iniquis sunt. 1. mol. lib. 2. col. 2. Bart. Salycet. & Doctor. in d. aubeni. hoc amplius, idem probat text. in aub. licet. C. de epist. & cleric.

¶ Secunda conclusio: Heres aut[em] executor testamentarius femel monitus non tradens executionem extremam defunctorum voluntatem, an ita omne lucrum ex hereditate vel testamento fibi competens, autben. hoc amplius. C. de fidicis. Regia l. fin. 10. part. 6. ita vt heres etiam prelegata amittere. Baldi. & Alex. in. qui. fiduci. §. f. f. de legat. 1. Est autem maxima dubitatio, an praefata monition fieri debet ab ipso iudice, vel si fatus heredem amitteri per nuntium publicum. Et Paul. Catir. Angel. in aub. de hered. & Falcid. §. si quis vero non implens, cap. 1. Gifelius. Bened. in cap. Raymuni, hoc tit. verb. cap. 1. aut. 2. col. 1. Gifelius. In cap. 2. Raymuni, hoc tit. verb. cap. 1. aut. 2. num. 199. quibus ipse minime afferit, tantu[m] abelli, vt eos sequar, quippe qui legerim in d. aubeni. de hered. & Falcid. §. si quis autem non implens, a quo aliumpluma fuit breuis decido. autben. hoc amplius. hanc admonitionem decreto iudicario fieri debere: non ergo ab ipso iudice: fatus enim est de eius decreto aut litteris heridi, qui glo. probat in aub. aut. §. illud quaque verb. decreto, quia dicit singul. Coricet, in fuga. verb. cap. 1. & Angel. in d. aub. hoc amplius, idem notaunt Francise. Baldi. in aub. aub. de hered. & Falcid. ver. de re iudicario. Nec Regial. fin. 11. 19. part. 6. iudicis mentione fieri in heret. monitione. Veri, quia quisquis is est, qui iustini nouellus as Codicis inferunt, concilii nimis & quandog[er] peruerse eas in illa epitione rediuxit, hic oportet prædicta ultimani lanctione adscribere ex ipsa Nouellarum prima confititione ab Halando in Latinum sermonem ē Greco traducta. Hoc autē a nobis definito est in capitulo vi. b. qui vel heredes ab aliquibus scripti sunt, vel fidei communis, sive etiam viuunt arsis sine fine (scripta sunt) aut legata ueretur omnino decessu etiam inveniuntur implenda eius, quod testator, aut qui legato eius b. ueretur, confitit modo quod inveniuntur illi deponunt, nec rara sit lex probatur, aut ex maxime honorabili facere omittunt, etiam ubi minus fore expedita veris demonstrantur. Si quis autem quod a testatore est in implessu, sed dū quod in fissa est facere, recusat, decreto iudicario admonitum per intray annum est, que horaverat reliqui nomine copiunt, extrahatur si quide ex illo numero est, qui ne-cessario

De Executione testamentaria.

37

scriptio aliquod lego capiat, in maiorem autem partem, quem lex requirit
heres scriptus est, statu capiat duxat, quantum illi in ratione trai-
tu iure successione ab invisa ista lex dari concedit, quod reliquum est, idem
est utrum auferatur, & siquid alij heredes scripti existant, aduersari illis
pro eparies que enique institutione attributa est, quod si nemo eius habet
existat, aut scripti sunt, hereditates forte non audeant, tunc quod aufer-
tur, aduersari reliquum rebus, necnon legataris, sicut communiteri, & ferari
libertate donari, cetera sicut aliena & acquirenda eius hereditatis, &
tam modo omnibus imperata faciant, videlicet, carmine prim. ab ei
præstanda, prout vel rerum vel persimilium ratio admiserit, omnia je per-
cepit reliquum facturas, quo telis aversus rest voluerint, Enimvero siquon enim
quorum in testamento habita est melius, hoc est, nec obversus, neque legato-
rur, neque reliqui commissari, neque seruare libetatus donatus adire voluntas,
tunc poli ex, qui scriptis quidem heres, in legitimum vero duxat, tam
per hanc legem conclusus est, ad alios, quos ab invito lex vocat, bona
deseratur, et consimilari cautivorum de se compleverit, que testamento
sunt comprehenduntur.

Hacen itinlinian Nouella, que vberima oratione
proficitur ea, quae in d. authent. hoc amplius dimittit tradun-
tur. Id vero, quod in d. authent. hoc amplius, dicitur, heredem mi-
nime exceptum iudicium defuncti lege representatum,
non incidere in hanc penam, ita intelligendum est, & vi-
dicionem representantum dicatur circa libertates seniorum,
quas nullus testator heredem intra annum concedere, lapso
extenu anno a lege concedundat ipso herede negligenter.
Item vero, §. subuenienti, ff. de fiducie, ff. de libert. & ff. pecunia,
ff. de condit. causa dat, hoc ipsum in Nouella exprimitur illis
verbis: *ut maximus honoratus facere amittere, etiam nihilominus/ut
expresus verba demonstrari.* Tamecum Francile, Balduinus con-
dar, hoc alineatum esse à Itinliniano institutio-

Hanc vero peccatum effugiet heres, cuiuslibet minor pena
8. a testatore indicata fuit ob hanc negligientiam: illa enim
operatur, ut legis pena ceaseret ex notariis in l. p. fundam sub-
conditio, §. Stichom. ff. de legat. 1. i. §. 4. ff. de pecunia, per Alex. in
Lata ligulata, col. 2. non obstat, sed enim erit, ut tempus prolixus testator designauerit ad excepcionem eius ultimam
voluntatem, ex l. auth. ff. delegata. 2.

9. Porro penam hanc ipso iure negligientibus exequi vili-
times voluntates statui, ut vienit necessaria non sit ad
eum indicendam, probat gl. in d. auth. de hered. & Falic. §. quis
autem non implens, verb. auferri. Bald. Salic. Ang. Corn. & I. d.
auth. hoc amplius, ff. super tex. ibi, amittere, quod verbum pri-
uatione inducit ipso ure, gl. in Lata ligulata, §. qui deficiens, de capu-
diminatio. Bald. in l. 1. C. si mulier secunda nosf. Ad. in l. 1. com. in
cautio. §. min. col. 2. de electio optime in aut. dict. C. de episc. & cler.
dicens, heredem, negligenter post mortuionem soluere legit-
pia, amittere lucrum, & idem ipso vendicare potest. Ver-
tendum enim, Vendicare, premitit amiliorationem ipso iure. His e-
stiam accedit, quod verbum, auferatur, inducit priuationem
ipso iure: quod verbum in dicta prima constitutione Nouel-
larum in hac specie apponitur, sicut Tiraquel. §. in quoq.
C. de resu. donatu, verb. Reuertatur, num. 1. 8. Ego vero libenter ab
22. hac opinione discentio: neq; enim arbitror verbum, amittere, &
ipso iure esse intelligendum, & Communis Doctoris in l.
ff. quoniam in tam, C. rite v. Ripa in cap. sape re filiis solvito col. gen. gl.
in l. 1. q. qua in feminis, & ibi Bald. C. de fecundis nuptiis, gl. in cap. si diligen-
ti, de foro competere, probatur in cap. quia nulluslibet clericis non redi-
tibus, nullos cap. de multa de praved. quam opinionem sequitur
eam dicens magis communem esse. Andr. Tiraquel. in L. Vngua,
verb. Reuertatur, num. 1. 7. & q. scilicet non definet, qui ab hac sete-
ria discedit. & idem dictum est in verbo, auferatur. Nec
hinc sententia obseruit textus in d. auth. sicut, quia loquitur
in alio dilimili callo, ut ex eo conformatum fit videntur, ut
necessaria, haec questione, quam tractamus, ad priuandum
heredem & executeor testamentario lucro ob negligen-
tiam exequendi ultimam voluntatem defecit. Paul. C. in
d. auth. hoc amplius, 2. eti. Ang. in d. §. quis reg. Reg. & cognitis lex
ultima, tit. 10. part. 6.

13. *Egregia vero dubitatio hie sepe insinuat, nbi filius heres, negligens legara pia soluere, amitterat legitimam illam
portionem, quia fibi a lege deferuntur. Sunt enim, qui existimant
ex hac negligentiā etiam legitimam illam partem a filio amitti,
ex eo quod in capitulo de vot. filius priuatur legitimam
portionem & primogenitū, quia opus plū a patre fibi in-
dument exequi noluit. Item, qui monitus bus a iudice recularū
soluere pia legata, etiam ante annum priuatur lucris ex
testamento ad ipsum pertinentibus, authen. liceat, C. de episcop. &
cleric. authen. de eccl. iur. §. quoniam quis hoc facere in suis fini. Hoc vero

decifio in filiis quoad legitimā locum habet: siquidem no-
uela Itinlinian, quae legitimam portionem filiorum ex-
cipit, in legis pīs minime procedit. Nam lucrum quod ab
herede negligente auctur, per eandem constitutionē sub-
fluit, concurrit, aut legataris defertur: at illud quod tol-
litur ab herede ob segnitatem exequēdi legata pia, distributione
Ep. Copi offertur, vt in d. auth. liceat, igitur dispositio
Itinliniani in d. auth. hoc amplius, legatis pīs minime continebit:
His tandem rationibus hanc opinionem afferunt Archid. &
Domin. in cap. Sylvestri, t. aquil. i. Ioan. Andri. Hofstensi. Antō.
Anchar. & eccl. Communis testatur Imol. hic. Sed contrarium
probabilius. Primo, quia in d. auth. hoc amplius, sic mentio legit
libertatis, & filius negligens in libertate concedenda ex-
testamento patris, non amittit legitimam: igitur non ex-
14. quis pia legata, portionem illam minime perdit, & tamen
legatum libertatis pīus est, l. 1. §. si antem, C. de com. si. manu.
& ibi Bald. Iaf. illam textum dicens eccl. meliorem iuris in l.
1. §. si quo ita nom. 1. 2. de verb. oblig. late Ester. in Topicis, cap.
22. ad etiam facit, quod in iuris vtriusq; locis quibus puni-
niter dilatio exequendi legitata pia, nullib; fit mentio legit
ma portionis. Sed id tantum sanctum est, lucrum testamen-
tarium hereditibus aut executoribus afferri: portio autem
legitima non est lucrum, sed quasi debitum patrimonium,
l. s. legat. §. s. v. v. biglof. celebris hoc afferit, ff. de fallo, pro-
bat l. v. res, non res, v. oblig. C. de codicil. notar. Iaf. in L. un. q.
C. de in. s. sef. sef. Præterea, si precedens opinio vera est, cō-
tingeret seipsum portionem legitimam filio relinquī, nō
leminidetur grauissime, quod est contra textum iur. iul.,
nam in priorib; C. de in. s. sef. sef. Quoniambre vitium huic
tentis subscrubunt Cardin. Abb. Imol. Barat. b. in. 10. Bald.
in d. auth. hoc amplius, nn. 7. & Sylvestr. t. verb. testamen. 1. 2. 3. 10.
optime Didacus à Segura in l. 1. §. fin. de liberis & pofib; fol. 7.
et. 1. ex hoc scribens, filium, cui pater in his regnis reliquit
terram & quintam bonorum partem, differentem exequi
parentis ultimam voluntatem per annum integrum, quin-
tam partem amittere, non tertiam, que lege Regia pars est
legitima portionis. Hanc etiam ultimam opinionem sensit
hic Bernard, in ultimis verbis dicit eam Communis Ioan. Le-
cerier de Primogenitora lib. 3. o. 6. & can. sequitur Carolus Mo-
lineus in confutat. Parisien. l. 1. §. 8. in glof. 3. quæst. 3. Non obser-
vit hinc sententia textus in d. auth. liceat, quia illa decifio procedit
in vota fato a parente, quod filius exequi noluit, & ob id
priuatur tota hereditate, atq; etiā legitima: cū hereditas el-
festindividua, regnum, inquit, tex in constitutione Frederici, cit. de
prob. feud. alien. per Frederic. quo fit, vt sit pīculeare in voti
executio ne omiffa. Bald. in d. auth. hoc amplius, col. 2. Doctor And.
l. licet. qui in hoc concounit frequentius, vt afferit Roderic.
Zuares in repet. Aquilon. in priorib; Col. de in. s. sef. sef. fol. 5. col.
ff. pīs excepit compertu habeo, solum grauari non posse quod
legitima portionem, etiam fauore pietatis, vt aliquod onus
pīb; subire teneatur, c. fin. 17. quæst. 4. & id etiā in voti nota
Alberic. in d. 1. quoniam in priorib; in prim. Barthol. Brixiens. quæst.
venerei 37. fīe voti executo confitatur in conditione
potestatis, catus, vel mīta. Doctores in d. 1. quoniam in priorib; vbi
Roderic. Zuares in l. ampliato, glof. Bart. Paul. Alex. & ali
magis communiter in l. 1. pī. t. C. de in. s. sef. & subtilis. Regia.
17. iii. 1. & l. 1. t. 1. t. 1. 4. & 7. ex quibus confit. à portione legitima
proflis excludi quoniamcunque conditionem, sive fit con-
ditio a casu, filii potestatis, vel mīta. Vnde non placet
Ioan. Andr. Henric. & aliorum opinio, qui in d. auth. cap. huc
existant conditione voti adimplenda legitima portione
non excludi, si pīdeat a potestatis filii; quod admittendū non est.

Item illud adnotandum est, filium à patre heredem infli-
tutum, ad euentum hereditatem, ab ipso beneficio inven-
tū, cīnsque confectione omisita, pīle legitimam portionem
deducere ex legatis: glof. in d. auth. hoc amplius, glof. in auth. led
cum testator. C. ad legem Falicidam, omnibus confitit recepta,
vt Alex. afferit in l. finis, pī. 18. col. 7. vol. 4. & Roderic. Zuares in d. 1. quoniam
in priorib; 7. ampliato, idem Alex. confit. 6. 7. lib. 4. vbi Carolus
Molinus eandem opinionem approbat: & Communis
esse idem scilicet Didacus à Segura à repetit. l.
vnon ex familia. §. sed si priuandum, nn. 16. & 17. legat. 1. famili
glofia in authent. de heredib; & Falicid. §. si vero non fecerit, verb. du-
catur. l. 1. d. 1. simus in prim. Regia l. 7. in. 1. part. 6. itatame, vt
ratione legitima legata diminuitur: sic vero diminuta
fuantur ultravires hereditariis. Bart. poit. Cyn. in d. authent.

D

fid

*sed cetero statu idem Paulus, Baldus, & Angelus Aretinus in libro 1. c. viii. §. p. 1. Corn. in eadem l. §. vi. vero. Baldus in l. 1. no. 3. C. de binis suis, iudicis postul. Corn. in d. 1. §. 80. Quares in d. ampliatione 7. ad finem, quibus addendum erit, quod ipse tradam in e. Regnatus. §. 11. n. 7. Ceterum ut ingenuo fatear, praedicta Bart. verba dubio sensu habere videtur: nam si filius ex legatis, non confesso inventario, indubitate legitima portionem detrahere posset, frequenter omittet etiam confessionem, ut ex bonis haereditariis fecrete legitimam caperet, & iterum legata diminueret, deducita portione legitima. Quid si dixerit hanc presumptionem in filio minime locum habere, id apte contingitur nam & in eo locu habet test. in art. de hered. & fact. §. 8. hoc nobis. Deinde Bart. ceterique frequentissime hoc presumunt, dicentes, filium legitima solutum, etiam ultra vires hereditarias, deducit tam legitima portionem enim quicunque filius haeres foluerit ex proprio patrimonio ultra vires hereditarias, si prae dicta iuris presumptione in eo cellaret. Quamobrem, ni fallor, Bart. & sequaciorum opinionem ex parte intelligendam esse opinor, vt si filius haeres probaverit legitimam probacionis hereditatis quantitatem, condemnatur certa & diffinenda, legatis tamen vel qualitate, vel minore ipsorum fame ex legatis legitima, deducere portionem, eaque deducita, legata ipsa per eam deductionem diminuta, folueret teneat, tamenque in quantitate haereditatis excelleret. Sed & si minime probaverit, filius haeres certa haereditatis quantitat, allegans tamen non esse in hereditate bona, que sufficiunt legatorum, nedum legitima portionis, solutione, foluet omnino integra legata, nulla facia legitima portionis deductione, cum hereditatis presumptum opulentia ac sufficiens, nisi contrarium vel cursive, reperto vel legitimis probacionis, apparuit, ex illa opinione, quam aduerserit Bart. probabit. *lib. collatione, in prim. ff. lib. matr. 7. q. Si vero sententia Bart. probabit, in hac, quam tractamus, ratione dicet, filium haeredem ex legatis posse portionem legitimam deducere, atque ita, legata per hanc deductionem diminuta, solutorum.**

Tunc tamen non poterit certi sciri, an haec legatorum solutio vires hereditatis excellerit: quod videtur Cyni, Bartoli, & Doonorii opinio aliqua ex parte refutari. Oportet autem aduertire, quid Regia Particularis constituto vera habeat in questione sententia: nam licet communis opinio, quam ex Accurcio retulit, eam possit patre declaratio, quam Cynus, Bartolus, & alij frequenter communiquerunt. Regia vero lex ita communem opinionem probat, ut seclusa Bart. declaratione, filius haeres legitimam portionem, prius quam legata, deducat ex bonis, que confluunt in patris haereditate ex mortuo manifilem legata, solute tenebitur, nisi quantum possint, deducita legitima, soluta ex bonis hereditariis. Et siquidem lex statuit aperte, filium haeredem non confesso inventario, legitima portionem posse deducere e modo, quo haeres confessus invenitur in Helyciam est legitimus deduxit?

Praterea considerandum est, si filium ad primogenitum vocatum post obitum patris, non posse a patre graui aliquo oneribus ex primogenito foluendis. *L. vnum ex familia. §. 1. ff. de l. g. 2. rati. 10. Leciric. de primogen. lib. 3. q. 6. & Carol. Molin. in conf. Parisit. 1. §. 3. Anglia. 1. q. 3.*

Ex quibus ipse deducit, filium minimi mandantem executioni ipsi legata intra annos, etiam praemissa monitione, ratione tunc legitimam, nec iure primogeniti ex hoc priuari, utrumque expressum concedit Carol. Molin. in d. 8. gl. 1. q. 4.

Hinc denique infero, filiam esse communem interpretationem. *I. sec. d. rati.* Nam si ratione pietatis nihil est ab eius parte legitima auferendum, eum potius tota hereditas individualiter legitima pars, cui potius fauendum est, non dimittitur apud filium, quam ab eo integrare afferatur, ratione eius pars, quam negligenter amittit?

Et quod fortius est, cur primogeniti priuatur filius in d. c. dicit, ex negligenti exceptu vobis pluri parentis, si & id conflat ratione primogenitura, & in rebus sub ea comprehenis, minime posse omnis aliquod iniungi, cui ipsum hoc ius defertur ex antiqua institutione? Erat igitur ille textus ita intelligendus, ut illius priuatur paterna, haereditate ob id, quod ab patris votu & legata non mandauit executionem. In hac vero priuatione mentio legitima nulla fit in prima illius c. parte: quo fit ut recte istuc primo intelligi deducatur legitima. Ceterum, dum in ultima illius decretalis parte priuatur regno, quod ex iure primogeniti delatu est, ex eis, quod filius ipse promiscuit votu parentis ad executionem

deducere, & ideo id exequi tenetur, ut scribit Carol. Molin in conf. Parisit. d. q. 3. & monitus a Romano Pontifice, ut proprium promulgatum aboleretur, hoc agere noluit, atque ex causa pro nomine contumacia excommunicatur, & in ea proterve persecutus, a Roman. Pontifice regno indignus censetur ac punitur: si quidem potest ex causa Romani Praxit. Regem aliquem regno priuare, quod probat optimus textus, ex gratia de jure possit, praeceps. in d. cap. 1. m. 1. q. 6. c. d. tr. m. 6. 3. d. 10. Lupi, de regno. Nobat. 2. part. §. 7. c. Apofolita. de re iudic. in 6.

EX CAPITE, CVM MIN OFFICIIS.

S V M M A R I A.

1. Clericos habentes beneficia, vel ecclesiasticaria, an usurpari sint similiter.
2. Clericos ecclesiasticis redditibus id sanctum non habentes, quod ei a ecclesiastica administratio administratio.
3. Ecclesiasticis redditibus idem.
4. Ecclesiasticis ministeri quid ex temporaliis beneficiis, quod inter similes, vel equaliter, vel eiusdem consuecat debent.
5. Inter diuinorum & cetero disposito & differentiis rerum Ecclesiasticarum.
6. Beneficiis & ecclesiasticis redditibus restituimus, ut quoniam respondeant.
7. Ecclesiastis & sacerdoti patrimonio numero 12. quod non bona pauperum.
8. Decreto ecclesiastis in quin vicem in predicto.
9. Clericos habentes beneficia ultra (tempore p. 15.) & familiis necessariis, ecclesiasticis redditibus dependentes ex prefatis vicinis, an teneantur ad restituendum.
10. Ecclesiastis & sacerdoti patre redundantibus ecclesiasticis redditibus.
11. Clericos habentes beneficia ultra (tempore p. 15.) & familiis necessariis, ecclesiasticis redditibus dependentes ex prefatis vicinis.
12. Ecclesiastis & sacerdoti patre redundantibus ecclesiasticis redditibus.
13. Ecclesiastis & sacerdoti patre redundantibus ecclesiasticis redditibus.
14. Differentiis & quotidianis clericis acquistantibus, quod liberum coram eis disponit.
15. Clericos donare possit de bonis ecclesiasticis in plus usus, si agros & intellectus eis ad ead utilitas.
16. Clericos & sacerdos non possit de bonis ecclesiasticis clericis acquistare.
17. De redditis beneficiis quoniam clericos & sacerdos possit.
18. Beneficiis complexibus habentes, ex prefatis liberis eisiam in testamentis redditus ecclesiasticis differentes.
19. Patronum patrum possit de redditibus in profectio ecclesiastica, perceperit.
20. Eiusdem patrum permittit clericis liberam usq. facultatem de redditibus ecclesiasticis.
21. Testis de literis & intelligentia de prima testamento, & re integrante, concordante fuisse.
22. In eis qd. si aliquod concedatur, hoc tantum pro prima illa concessum intellegatur.
23. Concedit uxor & filii ecclesiastis, qui permittit clericis de redditibus ecclesiasticis testari, defundit.
24. Reditus ecclesiastis in quoniam vicem dependunt.
25. Successori bona clericorum qualiter sit.
26. Clericos & sacerdos vacantes ad defunctionem pertinent per aliquod tempore.
27. Concedit sacerdos & clericus, quoniam efficiat principis licentia & privilegium.
28. Donantur ad remuneracionem naturaliter obligatorum.
29. Donant remuneracionem a propria donante, & quoniam efficiat habent.
30. Remuneracione donante.
31. Ingratitudine pecuniarie mortale, & in initio de ingratis aliis.
32. Paupers nudum partis naturalium obligacionem, qd non alienum de iure ci- mis, item iure rationis.
33. Donatula acceptiva fit recipi et.
34. Opera officiales, aliquaque vel fabriques a libertate patrono praefixa, quando recipi possunt.
35. Regi possunt leges intellectus, p. 15.
36. Pater remunerari patris liberis, & ex remuneracione tanquam ex alienum deductor. & quantum hoc procedat.
37. Legitima liberorum minorum non debet donatione patris in viuus ex libera voluntate, sed remuneratoria sit.
38. Donatae remunerari alteri ab extraneis facta, si simplex est, non ad communem, sicut si remuneratoria.

CAP V T VII.

De ultimis voluntatibus clericorum.

Diximus in cap. 1. binae tunc an episcopi possint hac in ultima voluntate distribuere bona propria vel ecclesiastica. Nunc vero oportet candem questionem repetere in clericis, sacerdoti, quae beneficia vulgo dicimus, obtinentibus. Eten his clericis, qui curam animantium & administrationem ecclesie gerunt, est considerandum, quod ius in ecclesiastis redditibus habeant. Sunt enim, ut quibuscum placet, in bona Valentiniana constituti viufructuari. In agrimundi vero, a qua decadunt, & viuari gloso, ex p. 15. de ord. 6. quam dicit singularem Bartab. in c. requisiti, id est, num 34. idem in cap. reveribili. de off. deleg. col. 10. & in tract. de prelatis. Carol. in 1. part. q. 2. col. 5. idem gl. 1. in cap. 3. de probatibus in cap. p. 15. de rebus ecclesiasticis. Ruris clericis habentibus beneficia esse tantum viuarios, afferit gloso, in cap. quia nos. isto ist. in cap. fin. de pecun. cleric. aliam in cap. 1. confit de p. 15. in cap. 1. in ultima de rerum perman. quibus in locis mire Doctores variant, ita ut certa ex eis sententia capi non possit, tametsi Abbas in repetit. cap. cum eff. ista tunc. 2. 1. late super hoc disputet, magisque probet vitamiam episcopionem. Mihi vero nec est faus compertum, clericis habentibus

bentem beneficium esse omnino viufructuarium, nec prorsus viuarium. Nam viufructuarium potest disponere de his, que ex viufructu, & quod non potest hic clericus. Viuarius vero nihil prater vium habet, ac clericis beneficium ecclasticum Canonico titulo polidens, plus iuris habet, quia viuarius sicuti apparet ex his, que statim tradam. Vnde neutra Doctrorum opinio placet, & cib, si fallor, iniustilis, atque ab hac disputatione extranca ipsa hac iuris Canonici interpretum consideratio.

² In his igitur ecclasticis redditibus id iuris habent clerici, quod a canonibus expressum fibi conceditur. Innoc. in cap. indecim. de stat. & quod glo. in res script. 1. 2. 9. 1. Archidiacon. in c. statum. & res script. in 6. pulchre Cardin. conf. 110. 3. 10. 2. siquid res eccliarum? Subiacent administratione Romanorum Pontificum & Praatorum; ac quibus ipsa Catholica ecclasia regitur; & canonibus ecclasticis ipsum ecclasticum patrimonium communis est ex quo reguli plurime dedicati possunt hac in questione, pro certiori notanda. Illud tamen obseruandum erit, & omnino admonendum, ut plane intelligamus, quid iuris, quid humani, & pontificium ad huius disputacionis radicem infiniter. Iure quide dicimus, quod diuinum proprii deci foler & debet, ex lego nuite manifesti, ministris & ecclasticis nihil aliud ex rebus ac bonis temporalibus competere, quam quod ad vium & alimenta fuerit neccliarium & sufficiat. Quod in questione de statu lib. 1. Varie, evidenti ratione probauimus. Quod si quid eidem ministris datu est, quod neccliarium vium excedat, iure humano & Pontificio, aut denique Principium & piorum hominum largitionibus datum fuile, apertissime confit. Vnde fit, ut quoniam paucos haec iure humano, aut piorum hominum libera concepcionis ministris datant, expendenda lege iustitia, que specialis fit erga eccliarium ministros, ratio ac regula omnino petenda fit, vel ab ipso iure humano, vel legibus, ac conditionibus donatorum votu lateante ipsi in donationibus expressum praeceptis. Atque ideo, si allicubi a sanctis patribus diuinis iuris mentio facta fuerit circa horum bonorum distributionem, vel corrum communionem, aut quibus fint communica, ea verba intelligenda sunt de eo diuino iure, quod latiori significacione diuinum ius dici contingit, propter amplissimum summumque fidei Apostolicum, enique ac tocius orbis Pontificis Maximi, qui vicaria Christi viuit potestate, supradictius humanum auctoritate, textus optimus in capitulo de iure interpretatione Hollien. Jo. Andr. Anto. Cardin. Anchar. & Imola, textus item in c. qualiter in 2. de accusatis & in c. de iuram. calum. Cardin. elem. 1. de iuram. calum. tradidimus & nos in c. 3. 1. prael. quatuor.

Sed & pof viam & alteram huius operis editione, scripere vii pietate, moribus & diuini & humani iuri profiliione celebres hac de controvergia. Ita tamen, vt ex c. quidam confitetur affuerauerint: sic etiame diuina legi Evangelice, bona Ecclesiastica debita pauperibus, prater ministrorum congrex ex via iustificatione, vt nullo modo diuilio facta poitea iure humano pauperibus praediudicium aliquid attulerit. Alij vero hanc legem communiones bonorum Ecclesiasticorum cum pauperibus, iure diuino Evangelie legis institutam esse fatentur: & tamen probare conantur, postulare iure humano diuilonem fieri, ne nec teneri ministris Ecclesiasticorum ex ea parte, que ei contingit hac diuisione facta, lege iustitia, que eius conditionis fit, vt ad restituendum obliget, pauperibus distribuere, que ei prater necessarium fibi vium superfluit. Hanc vero item ego componeo non autem ea etiamentem legem, que tradidic in capite, scripsi, vt que mibi tunc viua fuere canonicus & interpretum opinionibus bona ex parte conuenire, his commentariis admettere. Taceremus Ecclaeus arque diuinis & humanis iuris peritissimum virorum censuram animo candido subfuturis: ex prateritate obtestatione, vt lector hanc obligacionem refutendi, qui potissima pars huius contestationis est. Nam de peccato gravi & mortali, quidem, id est anchorum iudicium) in proprio iudicio examinare velit, vt ea in dubio sequatur sententiam, quae fit frequenter iuris diuinis & humani interpres & sanctis patribus recepta: nam & haec in anno iudicio tutor est. Neque tamen omniam, quando de lege Evangelica agimus, aliquot eiusdem diuinis iuris loca, quae hanc causam solent à prudentibus anteribus adduci.

Primum etenim extat fass. 13. locus insignis, quo probatur

Iesum Christum Redemptorem nostrum, & Ecclesie Catholicae institutorem, loculos habuisse, quibus à fidelibus oblati conferuans, & suorum necessitatibus & alijs indigentibus distribuebat. Vnde D. Argutinus de mendacio i. 15. apertissime colligit institutum usus formam Ecclesiastice pecunie: deinde Ecclesiasticorum bonorum. Ex hac locis apud Gratianum c. chebet Domini. 12. 1. 1.

Hic accedit quod Apofolii primi Ecclesie ministrorum, eandem formam feruunt exinde, quasi magistri legi institutam: quod ex D. Luca in Apofolorum Actis conitat.

Quod si huc communio sic ad legem Euangelicam pertinet, vt prater ordinariam communionis bonorum naturam id tantum ministris fit debitum, quod ad vium cognatum fit necessarium & pauperibus, quae superfluit, eadem legi debeat: non fati percipio, quia ratione huic legi diuinae per diuisionem minime derogetur; si ex quacum, parte per eandem diuisionem ministris alignata, aliquid eidem ultra congruum sustentatione superfit, & illud non fit diuisionis causa pauperibus distribuendum ac restituendum. Etenim in hoc lex haec diuina certa & specialia diffinitionem habet: quod ea que superfluit pauperibus datur. Neque villam determinationem patitur ex humana legi pateretur inquit enim, si per humana legem tractaretur, quid obseruandum sit, vt fecire intelligamus, que possint ad congruum sustentationem, & adeo, que superfluit pertinere. At si lex humana sic statuat haec in re constitutionem aliquam, vt bona quedam ita pertineat ad ministrorum, vt quae ex eis superfluit prater congrua sustentatione, non debeat pauperibus: profecto hoc est. Legi diuinam palam derogare in eo, in quo illa specialis est, neque villam exigit humana determinationem.

Sicut nec lex diuinam, que ministris precipit alimenta exhiberi: si hoc etenim ita certa est, vt nullo modo patiatur per legem humana sic determinari, quod ministris Ecclesiasticis necessaria alimenta ex parte aliqua negari possint & sic de aliis exemplis erit plane agendum.

Quod si huc communio ferunt Ecclesiasticas cum pauperibus effet lege diuinam inducta: posset tunc properius istas causas haec communione difolui, & certa res Ecclesiasticarum dari ministris & alijs diuines pauperibus: & id ab eis villa obligatione restituendi, quod prater vi et ministris clericis superfluet. Verum si fallor, non adducitur diuina lex ad solam communionem probandam: sed ad hoc, vt ex quibuscum: redditibus Ecclesiasticis, ministri, qui eos percipiunt, c. vii ad solam congruum sustentationem posse, & que superfluit, tenentur pauperibus legi diuinam distribuire.

Vnde alia via erit cogitanda, que defendi posfit ex dictis locis, non probari, lege diuinam, bona Ecclesiastica, que ex parte superfluit ministrorum sustentatione, esse omnino lege iustitiae pauperibus debita. Vel, Redemptoris nostri, & Apolitorum in statu renascientis Ecclesie, vium, non usque preceps institutum, vt & in posterum, ad quicunque bona, quaquam, que lege & coditione ministris Ecclesiasticis data, pertineat. Quid enim, si Princeps aliquis institueret Ecclesiam, & in ea ministris Ecclesiasticis ad eius ministerium: tandem ex redditibus eidem Ecclesiae donatis, certam partem ministris, aliam fabrice, aliam pauperibus alignaret: nunquid, & si per ministris constituta eorum alimenta congrua excederet: excedens est lege iustitiae pauperibus debitus? Hoc expondere poterunt iacilius viri doctilimi, qui de hac questione diligenter tractare confituerunt.

Illa vero verba facili eloquii. Quod superfluti date pauperibus, ad omnes pertinente clericos, inquam & laicos, minime dubitaverim: omnibus enim dicta fuere, tamet, quod alias ad munorum, clerici aliunde, & speciali quadam ratione, ad hoc charitatis opus, quod in aliendis pauperibus versatur, fortiori pietatis lege quam laicenteantur.]

Primum, exalte ac diligenter canonicas consideratis colligitor, "clericos beneficia habentes, ex eorum redditibus, eos tantum expendere, quod ad eorum honestum viuum, vestitum, ceterorum viuis necessarios aut congruos sufficiant." ap. quod. 1. & in. 1. idem. ad. quod. & in. prie. 44. dicit. Tibi, o sacerdos, inquit Hieronymus, vivere de altari permetitur, non luxuriarum. Bona etenim ecclesiarum sunt proprium Christi patrimonium. cap. 1. ex 10. de cib. in 6. notant Felini & Dec. 10. c. 2. constitutum de rescript. Hinc diuinus Bernardus c. 1. scribitur: Denique quicquid prater necessarium viuam ac simplicem vestitum de altari retines, num non est?

non est, sapina est, sacrilegium est. Secundo, hinc infertur, clericis omnino permisum esse antiquis canonibus, redditus ecclesiasticis, quia ad tantum congreuam sustentationem necessarii non sint in optimavel aduersaria valetudine, in pios erogare vius, iuxta illud *Luce* 1. Quod superest date pauperibus. *4. f. 6. q. 1. c. Caiet. cap. ep. 10. q. 2.* Noua etenim lex ³ de dandis decimis ecclesie ministris, ex eo infinita prele fert, quod pro congrua ministroru[m] sustentatione & pauperibus aliendis datur ipsa decima fructuum pars. *Caiet. 10. 2. 4. 8. art. 1. 2. quatt. 185. art. 7. cap. decim. & 10. f. 16. quatt. 1.*

Hec tamen Caietani sententia sic, ut opinor, est accipienda, vt non negemus, ius Pontificis alignare potuisse decimam, aliamve partem omnium fructuum, quae decima minor est, ministris ecclesiasticis, ad eorum congreuam sustentationem, ad ecclesias & dignandas, alias expellas, quae ad ministerium diuinum sicut congruit, ad veteris legis exemplum, etiam nulla pauperum expensa habita ratione, si denique, vt si ea pars curu[m] temporis aucta, aliave ratione pinguior effecta, viuum necalarium aliquaque quantitate excederet, non esset omnino quod excedit pauperibus lege iustitiae debitum. Alioquin, quod ex decimis in modum precio[rum] ornamenti, vata, & adiutoria expendunt, pauperibus plerisque lege iustitiae debitum esset: cum etiam, si deceas, sacerdotem in templo miro modo fabrefactis, preiofissimi ornamenti & vatis vii, multa ex hoc poterunt videri arbitrio non temerario ad pauperes pertinere, si infinita legere quod viuum necalarium ac decentem excederent, eisdem debita forta. Multa enim, quae in his praececclesiasticis viuum ad decorum sic pertinent, vt ratiōne villa Iesione alterius liceat expendi valent, si pauperi legē iustitiae ratio habenda foret, in his, quae legitimis iustis, ac decentibus viibus superintendit, videretur fortallis ea ex causa quandoq[ue] legitimis, decentes, ac iusta expensas excusse. Tamen ita deciman pariem ministris & ecclesiis datum fuisse iure Pontificis ea ratione, vt & cura pauperum maxime illis incumbat, ex ea causa legē de dandis decimis iustiore in Christiana Rep. vīlūm suffit, quam si libere in quoconque viis abf[er]e villa pauperi ratione ministris ecclesiasticis licet etiā sedis redditus expendere. Meminimus de cīma pars aut minoris ex eo, quod maioris nullum habemus ex diuinis literis exemplum. Quamvis non dubit[emus], alimenta & alia, que sunt ad diuinum cultum necessaria, ministris ecclesiasticis diuinu[m] iure debet, vbi decima fructuum pars aliqua ex causa non esset ad ea sufficiens. Sed & in Christiana Rep. summo opere curandis est, vt templo, vefes, vafa, & aliis ornamenti, quibus ministri uti debet in diuinu[m] cultu ministerio, sp[ec]ialidiora & pretiosiora fini, quia ea, quibus ad profanos viis erit Principis vntut. Hoc etenim ex literis veteris testamētū costat, & Christiana Principiū vii receptū suffit historie ecclesiasticis auctores tradidere.

Tertio, ex eadem ratione apertu[r]a fit, clericis habentem ecclesiasticis beneficiis possib[er]e disponere de illis redditibus, qui essent necalarii ad eius honoreum sumptu, inpesta coniuge qualitates si eos precipitos is habeat, qui aliunde viuum & necalaria sibi minimisstrauit. Hac etenim pars bonorum ecclesiasticorum ministris per canones antiquos constituitur. *ecclesias 1. 3. quatt. 1. tex. & Abbo 1. de his, de eccl. & f. Thom. 2. 2. 185. art. 7. cap. 10. ad 1. Joan. Major. in 4. senten. diff. 2. 9. 17. quatt. 20.* Et idem ipse dicere in his redditibus ecclesiasticis & beneficiis, quos maxima diceret industria & laboris impensis in eccl[esi]a regimine recipit ipse, qui eccl[esi]a curam gesit, ex Bolognino in Anahi. *in conf. 37. vbi ipse Ananias hoc ipsum probat.*

Quartum, quod ex primis inferri potest, non facili[m] habet definitiō[n]em, sicut etenim, qui opinor, clericum habentem beneficium, ultra sibi necalaria, in profano viis redditus illius expenditure, mortale crimen comittere, & teneri ad restituitionem illorū redditū, quos ita expendit, ex Hieron dicente: Alienca capere coniunctum, qui ultra necalaria sibi retinet probatur. *cap. 1. 6. ordinando. 42. diff. Senit hanc opinionem Thom. 2. 2. quatt. 2. art. 8. expellit affirmit Alexan. Halen. 3. par. 4. art. 6. mētr. 5. Ricard. in 4. senten. diff. 45. art. 2. 9. 1. Gabriel in 4. diff. 15. quatt. 8. Floren. 3. part. 11. 5. cap. 1. 5. 19. 10. Major. in diff. 24. quatt. 17. dicens, hanc Opinione esse Communem, quam tandem probat Paluda. in 4. diff. 3. 9. 3. 21. quibus suffragat Tex. optimus in c. episcopis. 12. 9. 1. art. 1. 12. 4. 3. Pulchre dicens Bernar. Epil. 42. col. 2. Clamant, inquit, pauperes, pauperes illi quod egundit[ur] nobis cunctis laboribus fabricabunt.*

quod in iustis expendunt. Hic opinioni accedunt Abbatis tam secundū de prob. 1. col. 8. Archidiac. & Domin. in seme. 44. dil. Felin. in cap. sollebitis. 6. de resip. idem in cap. de qua. ma. 2. de pref. Anton. Burg. in cap. 8. nn. 2. de emptis. Sed haec aq[ue] alia adiutoria Doct. adducta eo tendunt frequentius, vestitiliſca h[ec] ecclesiasticorum ⁷ redditum distributio[n]is non tam venit ut sit restitutio necalario facienda. Praterea, redditus ecclesiasticis, qui superfiunt ultra ministrorum viuum, alieni dicuntur, non proprie, sed ex quadam metaphora, co quod pauperibus essent erga quod accidit. Hieronymi comprobatur etiā scribit, bona ecclesiastum die bona ¹ pauperum quoque debitur, quia eis debentur, non quoquod dominum, nec quoquod proprietatem eius reperiuntur. Cardin. à Turcrema in 4. iudicium. 2. 12. quatt. 1. Caiet. antem primus 12. quatt. 3. id tantum probat, acquisitio ex redditus ecclesiastis, aut beneficiis, ad ecclesiam pertinere, quod omnes concedunt, nescire, sequitur, praeterea redditus sibi designatos per luxuriam consumitem, ad restituitionem teneri. Quamobrem, licet concedant hanc consumptionem ab[us]i mortali criminis non fieri, negant tamen reliquiū obligationem. Thom. & Caiet. 2. 2. 8. 185. art. 7. Propol. in fumme. 44. f. 10. col. 5. Thom. quodib[et]. 6. art. 12. Sylvestr. verbo. clerics 4. q. 20. & verbo. refutatio. 3. q. 5. Adriani 4. f. 10. incipiente. preciarior. q. 1. encl. 10. Joan. Arbore. in Theolog. par. 1. cap. 2. ad 10. & 10. Driedo de liber. Chrysost. pag. 199. quoniam sententia benignior est, & nostris hisce temporibus admittenda, ex totius Christiani orbis consuetudine quae plurimi adiunctorunt. Itradit idem & probat Cardin. à Turcrema in 4. iudicium. 12. 4. 1. 6. in 4. 1. 12. q. 5. Gabr. 10. 4. 4. 9. 8. 2. 1. 5. dum. S. Tho. distinctione in 10. & 10. admittit etiam opinionem, quamvis dubius, sequi videtur, & comedio modo Petrus Soto, de inst. sacerdot. scat. de bona eccl[esi]e. Nam post factam bonorum diuinitate inter eccl[esi]as & episcopum, ac sacerdotes ecclesiastis ministros, episcopis & ministri ecclesiastici vere domini sunt eius fructum portionis, que ibi congit. Quod late tractat & tradit. Dominicus Soto libro 10. de iustitia & iure. quatt. 4. art. 3. & 4.

E vero pars, que, vt diximus, Episcopis distincte comprehendit, ac quocunq[ue] donata sit, ea lege, ni fallor, data censeatur, vt episcopi erga pauperes officio patrum & pastorum in his superiori ultra libi necalaria vti debent & teneantur, si non legem iustitiae, sicut lege charitatis, que peculiari quadam ratione magis episcopos quam alios obligat, quibus, vt dixi, non aulim conlante allerecur, co[n]steneri in predictis calibus ad restituitionem ratione eius pars, que iure velia[re]t quacunq[ue] iustificatione diligenter ministris etiam Prelatis competit. Etenim negari non potest, dum Thomā, cuius auctoritas apud omnes maximū debet esse momentū, huius fuisse sententia, atque item eos omnes, quorum modo meminimus, si coram distinctione iuxta sacerdos & ordinem ab eis non admodum obscurē significatum ad amulium expeditum. Nam & Caiet. ipse restituitionis radicem ex natura communium bonorum apertissime deducit. [ea enim quod D. Tho. script. 9. 4. art. 8. omnino sunt intelligenda, obliterata euident Tho. & Caietani distinctione 22. 4. 6. art. 5. & 6. 5.] quo sit, vt bona ministri ecclesiasticā etia episcopis data sunt separatis, ac principaliter pro coram ministris, & ratione, que auctoritate & vt dico solet, secundariam ad largitionē in pauperes expectat, nullo modo videatur ad restituitionē obligare. Ea vero bona specialiter apud S. Thomā viu[m] ministrorum esse deputata intelligo, que diligenter ab his partibus, quo ex canonum diuinitate fabrica & pauperibus aliquatenus fuerit, ministris competent, vel qui ratione ministriū ei donata sunt, quamvis eis sint quantitatē, que necalaria viuum excedant. Alioquin huius effet distinctionē inter bona communia & specialiter deputata, quas Thomas eidem vitud. Aliud etenim est, sive quæda bona necalaria ministri, habita ratione viis, ut haec in bonis communib[us] continentur: aliud, sive quæda bona necalaria ministri, habita ratione viis, ut haec distinctionē ad communib[us], ratione habent. [Ethicē eff[er]it genuinus ac verus S. Thomas sensus.] Quinto, ex principali 7 afferitione colligitur, in quotidianis distributionibus ecclesiasticis beneficiis animadseruentur esse, vt earū dominium acquisitionem centeridebeat, habentib[us] beneficiis, & cas percipienti, ut in capitulo de clericis non redditibus in fusto, ad finem. Vbi Domin. & Francisc. hoc sentiunt Barb. dices illum tex. Singularem, in f. 5. col. 5. fide pecul. latr. nos. g. Guliel. preservatur, in 1. se de vacat. & ter communis. vers. consueverit, in 1. Doc. conf. 2. 20. col. 1. quorum Oratione Communis

ficti eam fecerit Parif. cap. 33. vol. 4. col. 2. Constat enim has distributiones à canonibus ecclesie ministris concedi ob illud ministerium, quod altari aut diuino cultui impedit idem notat Bologninus in Anan. cap. 8.

¹⁵ **4 Sexto,** ex his constat ratio decretales, ad hec, matri sit, qua probatur, clericum posse, etiam in episcopitate constitutum, causa donationis inter viros, redditus ecclesie in piam erogare causam, modo in hanc donatione modernissime variatur, ut ex ea ergo iudicetur decedat: sed si in bona ex parte valetudine velit in pios vios aliquid expereire de bonis mobiliis, ad eaque poterit liberum: nulla per quatinus, quod etiam probatur in capitulo tom. i. iudic. 12. q. 5. notant abb. Anchara, Imo. & Barb. in d. ad bec. Unde oportet a viuente fieri traditionem horum bonorum, quod donantur. Barb. ad d. ad bec. 2. col. ad hunc latenter effectum, ut fraudis presumptio & suspicionis indicium eviteretur: quo sica conferri possit donatio ita abzerto facta.

¹⁶ **5 Septimo,** clerici beneficii ecclesiasticum habentem proprio testamento non posse disponere de bonis occasione ecclesie acquisiti. text. in hoc c. cum in officio, etiam si illa bona acquisitur occasione redditus ipsius beneficii, text. mercatum. in 2. officio, vbi Abbas idem Abbas latius in c. cum officio, etiam selectione. an. 23. Cuius Opinio omnium consensu recepta est, omnes etenim iuri virtutis: Professores hoc verum esse iure continent, licet Palud. in 4. sententia. distill. 15. quell. 3. arg. 6. clerici permitte libere teſſandi redditus ¹ beneficii, quod manifeste concincitur per dicta iura, & Communem iurisdictionem, qua procedit non tantum in redditibus collectis ex beneficio, sed etiam in rebus emptis pecunia, quae ex eisdem redditibus fuerit collecta. Barb. in d. inq. reg. p. 6. cap. 2. quod probatur in d. et relatione, & in hoc cap. & id psalmum sentire videtur Doctores.

¹⁷ **6 Octavo,** potest ex his perpendi veritas glof. in d. et pref. n. de off. ord. 1. 6. que dixit: clerici posse libere teſſandi de bonis ex simplici beneficii acquisiti, cuius opinionem tenuit Holt. in d. de p. cler. ex cap. reg. s. d. in illis ist. & iniquum Anto. & Imo. in d. cap. fin. opinionem hanc in præceptis recipiunt. Eam vero fallunt esse non arbitramur per tex. in cap. 2. p. 1. vbi probatur, canonicos, qui complexe beneficiū obtineant, non habere bona ecclesie, ut propria, fed ad difpenſatū, idem etiam conflat ex his, quae in præcedentibus affectioni adducuta fuere. Nam iura proibita clericis teſſandi de redditibus beneficii, ab alijs aliquia distinctione loquuntur. Nec operit tex. in d. et req. vbi id tamē probatur, relictum canonico aliquius ecclesie ipsi canonico acquire, nec praefum debere, causa ecclesie et legatu ratiū tunc ex quibus glof. opinio iure non procedit, & ita ex reprobatis Abb. in d. cap. cu. off. no. 2. 3. idē hīc idē in cap. 2. de des. & in cap. fin. p. p. cler. Archidiac. in d. et stat. §. affiguntur de ref. in p. 6. Innot. in c. de corona de a. et q. qualitat. Domini. & Franc. in d. et profesi. vol. 5. Barb. in tral. de pref. Card. part. 1. q. 3. ns. 8. idem in d. cap. reg. p. 6. cap. 34. idem in p. 6. cap. 14. de p. cler. tandem opinionem dicunt esse veriorem Imol in d. cap. fin. Bertran in d. cap. 3. p. 5. & commun. laf. cap. 7. p. 3. & Alber. Trotius de res & perf. cler. lib. 2. cap. 5. 1. ns. 7. Id tamē coedici poterit, si pensionem tamē posse propriam testamento disponere de redditibus ex pensione ecclesiastica percepit, & eo intentato edifici redditus ad legitimos successores pertinet: ficuti de iure id probat Hieron. Gigas in tral. de pensione. q. 5.

²⁰ **7 Ultimo,** hinc potest deduci, an Rom. Pontificis valeat permittre propria dispensatione clericis testamento facere, & in bona distributione, quae ex redditibus beneficii acquisiti est, qui in questione Abbas in relat. cap. 2. p. 1. et p. 10. in 30. seribit, non posse Rom. Pontificis fine maxima causa hanc teſſandi libertatem concedere. Barb. hic. 5. al. idem Francise in reb. tit. 6. col. 32. Quin & Barb. seribit in tral. de pref. Card. 1. part. q. 4. licentiam hanc teſſandi a Romano Pontifice concelebrare clericis de redditibus beneficiorum, et intelligendam ad pios vios, non alias. Ipse vero confidero honorū ecclesiasticum administrationem, ipsi Romano Pontifici & eius canonis constitutionibus commissam esse, evidens, et præcipuum. 12. q. 1. quibus quidē canonibus separatis ab ecclesie arario conceditur episcopis & clericis ecclesiastici ministri certa ex redditibus ecclesiasticis portio, ex redditibus assignationis ex mixtis ep. 1. statim. 12. q. 4. Thom. 2. 2. quell. art. 7. quell. 6. art. 1. ad hac accedit etiam, quod prohibito teſſandi clericis facta induit a eis iure humano: quod conatur ex hoc capite, & alijs, quae in præcedentibus conclu-

sionibus adduximus: alioquin si iure diuino effet prædicta prohibito inducta, non posset permitti vlo pacio dispensatio Romani Pontificis, quia Abb. Franc & alij palam concedit, & dicitur probauit in epistola de p. 2. part. 1. q. 7. p. 9. no. 4. Quod si Papa dispensare posset hanc teſſandi licentia, valet dicitur fine causa, quamvis inique coedetur, vt in eadē epistole tradidit. d. g. no. 8. Consequitur ergo ex his, quae Romani Pontificis facultate teſſandi redditibus, & bonis ecclesiis occasione acquisitis episcopis & clericis concedere. Nam & monachis id coedetur posse a Papa, diximus in e. ad fr. 3. p. 10. vbi plures autores huius afferuntur, qui & hanc opiniōne, quam modo afferunt, expresse probantur, eamq; viu Christiani orbis recept, & afferit Casuella Dec. 512. 2. 2.

Erat tamen isthac licentia teſſandi ita refringenda, vt in primo testamento intelligatur, non in secundo. arg. 2. 2. 2. 3. hoc sermone ff. de verb. sagittis. l. dico p. 1. ff. de iure doc. no. 10. p. 1. 3. de p. 1. in 6. notam in hac specie eleganter Philip. Dec. cap. 512. cui sub scribit Socin. iun. 1a. no. 79. v. 1. dicens sic reprehendit insignes Iuris conflictos, dum hoc quidē in iure tractaretur, & idem potest comprobari ex pluribus, quae Alciat. congerit in d. 5. hoc sermone Hippol. in rubr. ff. de p. 1. p. 1. vbi. 9. 7. in d. diuerso. ff. q. quod in anno. ff. 1. la. matrim. & iniqui compendio Martin. ab Azpilcueta in c. p. 1. v. 2. de panier. did. 6. num. 166. in his citat quod odiosa sunt, ¹ complexe concilio pri-
mum atq; tantum respicit, & id in oneris. d. e. nov. potest. &
d. l. doris premisso. notat in d. p. 1. p. 1. de verb. & p. 1. Calder.
con. 6. de iure patrum. Felim. in e. 2. de tregua & pace. Qua ratione
idem Socinus Iunior d. 89. conatur probare teſſandi Romanum Pontificis præstabilitam episcopis, morte
Romani Pontificis re integrare ceſſarei quia hic actus odiosus
est, & ideo extinguitur morte. Ipsius autoris. Glof. in e. no. 1.
in t. de sententia ex. missa. communiter ibi recepta. I. p. ff. de p. 1.
notant Abbas & Felimius in e. ex. l. t. de sent. & Martin. ab Az-
pilcueta. in d. de sent. 1. p. 1. qui pulchre aliquot explicit, que
minus diligenter tractaverat Felim. in c. h. v. 1. d. 1. v. 1. de leg. & off. deleg.
Sed & Decii opinionem in d. 512. 2. 10. poli huius operis primā & secundā editione, vidi probatam esse Tiraquel. illis traduntur, immat. 7. authoritate Martini. in c. 1. in p. 1. c. 1. v. 1. ser. v. 1. deinde queritur quod Princeps. it. de pace Constantini. Et præsternit auctoritate Ioan. Andri. Dominic.
in c. 1. nov. potest. §. illud. de p. 1. 6. ex quibus ipse censeo, Decii
opinione in præcepto non fore admittendā. Nam & post huius
operis tertii editionem legi c. iure improbantem Hieronymum
Albanum. Abnūm. in tral. de Cardinal. 5. q. 4. Sed & Socinus Iunioris
responsum fortassis hodie admitti non debet: cum ea lic-
tentia magis ad Principis, qui prædictat, beneficium, quam
ad actum aliquem odiosum accedit. [Q]uia quidē, & alius
rationibus, quae Socinus refragantur, non anderem eius opinione
in confundendo ne in indicando tecipit.]

Vero moribus receptionis est, ut filii Episcopis huc testa-
di licentia sit necessaria: siquidem clerici omnes libere teſſandi
stannū, & in vlti. ma voluntate distribuunt bona quae ex re-
ditibus ecclesiastiarum adepti sunt, atque in eisdem testata
descendentis successores habent parentes, fratres, cateros
que cognatos. Hanc tamen confutitudinem damnavit ple-
rique, ex eo, quod in c. 1. relat. in 2. v. 10. it. approbetur
confutatio, que permitte clericis teſſandi in pios viis,
aut in premium alium ministerij ipsi viventibus clericis
a familiis impensis: generalis ergo confutatio non
recipitur, quem textu distinxisse singularem Rochus Curt.
in p. 6. de conf. p. 1. p. 1. p. 4. hunc abutim reprobans, cui
opinio afflentur omnes Doctores h. & in d. 1. relat. 10.
& in p. 6. p. cler. Abb. in d. cum off. in relat. 1. 4. d. Franc. in rub.
hec tit. in 6. col. 12. Barb. tral. de pref. Card. 1. p. 1. q. 4. 10. Maior. in 4.
fem. 2. 24. quell. 20. Ang. verb. clericis. §. 1. Sylvestr. verb. clericis
4. quell. 2. Alun. Pela de Plane. de eccl. 2. part. 2. cap. 2. col. 3. Arch.
in summa. 12. q. 4. quorum Opinio magis Communis est, vt ex præ-
missis aperte constat. Sed quoties animaduertit res hos
ecclesiasticas de quib. agunt, & canonibus ministris eccl-
iarum assignari separant ab alijs bonis, quae ecclesiastis con-
ceduntur ad seſſificia, veſtes, aliisque necessaria: quoties vi-
deo, ac memoria repetit, hanc teſſandi prohibitionem iure
humano statutum fuisse: non possum confundendum pre-
missam, damnare: quippe qui certo sciam, Romani Pontificis,
ecclias Principes, totius orbis Christiani consensim
vel appaulum eam probare, saltē tacite, vt inde coniecer,
ex p. 1. rem istam summum præſule, ac Cardinales, Episco-

pos, Cesare & Reges cogitasse, & huic usui consensum præstisse: cum nulla posse causa proponi, cur mores istos tot annis iam conualecentes intus dimerintur, in eos proprio consensu probantur. Sicut sane Carolus Hispan. Rex anno 1523. comitiis totius regni Pincia habitus, & iustus, hanc confuetudinē vti legitime inducunt feruari. Et eis ea consuetudo posse referri ac deducere ad confuetudinem succedendi clericis foli ex testamento: tamen vbi moribus obtentus fuerit idem quod frucessione ab intello, eiusdem rationibus hanc confuetudinem admittendam esse opinor, consuetudo 25 autem illa sit ab successione ex testamento, ^{est} ut ad successionem ab intello, taliibus erit legitime probanda, vel aliis modis, quibus iure probanda est, vt secundū illam promiscuitur. Ceterū, Regiam consuetudinem permissione vti approbante, non solum communite, ex eo evidenter constat quod secundum eam index, qui de care sententiā dicturus est, non tantum abfoluit heredes clericorum, ut pietate ecclesie, fabrica, vel pauperum, sed & ipsam hereditatem heredes pertinentes & non possidenti adiudicabit & tradet: quod alienum est a sola permissione coniunctivae tandem proprium permissionis eam coheruetudinem approbat. Alioquin si index grauitate peccaret, nec deberet in Christiana Republica a cuiusdem sententiā exequitio permitti. Sed & quantum attinet ad successionē itam, vel ex testamento, vel ab intello, ut clericorum heredes habeant in rebus acquisitis ex redditibus ecclesiasticis, idem apud Gallos cōmuni vbi obseruantur est, ut pater alios testiflating loſſa in pagis, *audire, si de amato, si de quod, verb, scilicet, fuit.* Nōne defuit doctissimum viri, quibus hac sententia placuerit, nempe Holstius, in libro 2. de preci. clericis, verf. & hoc form. *convenio.* Faber, in *h. iure. l. 1. de ver. diacl. p. alio, in 4. sent. dist. 15. q. 3. artic. 6. Florent. 2. pro. 10. 1. 3. q. 14. Guido Pape, dist. 11. 1. Guliel. Benedict. in *re. Reynatus, hoc iur. verb. & vox, n. 2. 6. 4. 10.* Andri. in *reg. usi. p. 1. de reg. usi. lib. 6. 10. Gallus. q. 13. 9. ad. fin. in sexto, & alijs quos referunt & sequitur Philib. Probus, in prefatis de *off. ordin. in 6. quibus adiupicatur tex.* in c. c. *cam. lib. 10. de verb. f. p. viii. Abb. ex illo test. idem probat. est & egregius tex. in *extra. Ioan. 22. suscepit. de cl. dicens, valere constitutum, quia indicum fit, inuidus.* *beneficii vacante per aliquod tempus ad defunctionem pertinere. Ergo dils confitudine potuit tellari, vel illico fruēs consanguineis aliis; hereditibus relinquere, nec soluit hanc rationē ex aīe Panormit. Hie scribens in hac specie, prædictum inferi futuro successori, non ecclie. Nam & illa bona, quae clerici defuncti ex redditibus ecclie acquisierunt, futuro successori referuntur. *propositi de offic. ordin. in sexto c. relatione, in 2. hoc istud.* Igmar eadē ratione in eis confidendum poterit procedere siquidem & hanc confitendum, ² cuies initij memoriam omnium non est, idē efficit, quod principis licentia, & priuilegium. l. 3. q. 2. dicta aqua, p. 1. de aqua quia, & artic. 1. de preceptis in 6. p. 2. quod quibus de verb. f. p. quem test. dicit. *sing. Abbas, n. c. per venerabilis, in quibus fuit legi, 1. cl. Rom. sing. 289. Comendat Iason in 1. quis p. 1. f. de acqu. herere. Abb. in c. 1. nobis de preceptis. Fel. in c. 1. accessores. & idem post Abbam cap. casuam. ed. m. Franc. Bald. de preceptis, in 5. part. princip. qual. 7. & 2. part. princip. qual. 6. Hippol. fng. 80. Probus in c. 2. n. 7. de probab. in testamento. *Papa prædictus potest hanc licentia exhibere sigitur confitendum totius orbis poteritatem confidere, cum & consuetudo legi humana derogat. exp. f. de confort. l. de quibus f. de leg. vnditor. & f. de cons. f. claus. p. rado. Abb. in d. c. f. n. 2.* Nec vni in contrarium sententiam inducetur text. in d. c. relatione, cum ibi approbans Romanus Pontificis omnes confitendum, tunc vigentes, non reprobat hanc, que modo frequentissimo vbi feruatur.****

Hec vero me scripiti, lector me admoneo his rationibus, quibus ad coram probatione vbi sum & ea præferim, quod non video cum munitione bonorum ecclesiasticorum, cuius à sacris canonicis mentio fit, eo iure induciam, quod non subfuit. Sedi Apollonius, & juris Pontificis constitutionibus vniusmodi exilium, dimicione eorum, etiam quod dominum, fieri potuisse. Cenico tamen, ditiputatione itam eo animo fore recipienda, ac recipi debet, ab his præfertim, qui non solum professione Christiani & communis Christianorum lege addicti esse debent, sed & ob speciali munus, in quod diuina institutione, sacris ordinibus suscepti, ei fuere, exinde ratio inter Catholicos & Iberianos ardentes exempli lucere tenentur: ut in expensis ecclesiasticis redditibus, quos etiam ut ministri leparatum percipiunt, sit illis fati culpa mortalis criminis esse eos in fechos, si male præter vsum necessarium & piis largitionis illos distri-

buere non vereantur. amoriū liquide culpa, immo & ab omnī specie mali praetereat eos abstinere oportet.

¶ Glos. Bernardi ex primis suis cap. verbis illud fatus vulgare, adnotauit donatarū obligari naturali quadam honestitate, ut bene faciat accepti remuneracionem. *I. sed & f. lege, 5. 28 consol. f. de p. p. 1. h. 1. d. l. p. patr. S. attimo, f. de donati. m. m. au- tem. f. sed. lice. f. quod m. m. ca. Neccenim donatio remuneracione potest proprie donatio dici. *Aquilon. Regulus. f. de donati. 29 Bart. 10. & d. in proposito. f. 6. 3. col. Abb. in sub. de donati. Iaſon. f. 5. f. & f. quatuor. 8. de aliis, idem in L. h. iure. f. de nullis. f. 28 iore, huius remuneracionis aliquot effectus commorantes, quod diligenter agit And. Tiraquelius in l. 1. m. 3. n. 1. C. de remeand. de- mai. vero, donatione latiss. nato. t. vbi Ripa q. 14. eandem opinionem probat, ex quibus *Communis. c. e. confit. lice. Dec. 10. 4. donari. f. de regula. toris.* post glos. in d. 5. consol. teneat, remun- rationem verā & propriam donationem efficit, cum nullo in- ter cogente fiat. Cui ipsi respondeo, obligationem illam, que exactione naturali in eis hominibus, vt grata sunt beneficiaientibus, inducere ad remuneracionem. Nam, vt scribit Se- neca, lib. 2. de benef. c. 18. & quidem diligentius, querendus est beneficii quam pecunie creditor: huic enim reddendum est, quantum accepit, & si reddidi, solitus sum ac liberatus illi plus soluendum est: & nihilominus relata gratia coheremus. Vnde, hanc remuneracionē ex ratione naturali procedere, deducit eleg. *ter. Fortun. 10. 1. 1. in nat. al. f. de iusta & iure. l. 1. 31. 10. Quin & ingratisitudine p. peccati esse confit, quandoque mortale, si contingat contemptus be neficii accepti. Thom. & Caet. 2. 2. q. 107. art. 3. quaminus qui beneficiū intulit, ius ex actionis non habebat: cum animo liberali id egisset, & ideo remuneracione non est debita ex legali obligatione, sed ex honesta & morali, vt idem Thom. probat. a. 2. q. 16. art. 4. q. 5. & 6. A. deo, vt nulla actio in republica detur aduersus ingra- tos, qui mortali etiam criminis ingratisitudine committuntur, ne toriles oriantur. His etiam actionibus, non sufficere omnia forasque ita vrile fuit re publica nullam actionem ex hoc iniitio, authore Seneca lib. 3. benef. cap. 7. ex quo constat, apud Macedonias actione aduersus ingratatos lege datum fuisse: & idem apud Atheniensis statutum fuisse, teflatur in legiſt. Ludovic. Celiab. q. 4. datus, *auton. cap. 2. 8.* quod ex Valerio Maximo constat. lib. 5. cap. 3. f. Phocas. Eandem actione aduersus ingratatos apud Perlas datum fuisse scripere Xenophon, lib. 1. de *Padia Cyri.* Ioan. Stobae. *form. 42.* & Themistius *comment. de Amoria.* Vnde quida ceniunt, non Macedonias sed Perlas legendum apud Senecam: quod ipse misericordia probauerim, tametibi ex Xenophonti lib. 1. *commentarium,* apparcat, Athe- nis parentibus aduersus filios actione hanc datur, non aduersis alios, vt tandem politus de hac actione intelligi Valerij Maximil. locutus, & item Luciani alter in *Adiecto.* Sic enim licet ex pacto non oritur naturalis obligatio. l. 1. f. de p. l. 1. in 2. gen. 3. p. 2. p. 1. de p. 1. idē; pacium violare, peccatum mortale sit regulariter gl. communiter receptam. l. 1. de p. l. 1. tam ad evitandas tot in republica contentiones, expensas, iurgias, & litigias, nulla datur ex pacto modo auctio iure ciuilis. d. *Liberigenius.* f. 6. *cam. mala.* Tametsi aquitatem illam naturalem facri canonis fecit actionem ex pacto modo dederint, in 1. p. 1. de p. l. 1. & p. 1. ac facilius huius regni fandiones. l. 1. 2. 8. lib. 3. in *ord. reg.* obiter enim his, etiā pacificimus verbi arbitror verae lenitatis rationem illius haecens inde- ficitur disputationis, ex pacto modo actio iure ciuilis, pontificis, & regio oriaruntur: & potissimum, ni prefatis tractatus impeditur, eam rationem comprobare, offendens sp̄ifici aliud illicium fieri, & mortali commissio crimen: non tamen a iure ciuilis nec canonico pena exteriori puniri, aut actione iudiciale rescindi.***

Habent tamen huc ipsa remuneracione alium effiduum, vt repetitionem impeditur, quod solutum fuit errore iuris. Nam qui gratificari alteri, a quo beneficium accepit, credens seip̄ ad id tenceri errore iuris, iam animo consentit naturaliter, vt remuneretur amicum: nec errat in nature vinculo, & consensu naturali, licet erraverit in iure. Igitur non repetit *lex. q. 1. de iusta & iure. ign.* Ad idem conductus te. in d. 5. consol. quo decimus est, eum, quid non aut. *Antidota.* & accepti, esse factum locupletior emergo ab eo repetit: id non potest; non enim dicereatur factus locupletior is, si ab eo repetit datum posset. Eandem sententiam probat. *Idem. 5. fin. m. 2. 2. ex quibus & alijs hanc opinionem defendunt. Fort. in d. illatio. 10. & Zafius lib. 1. fng. 1. p. 2. 22. h. c. h. glos. Communitas ibi recepta, ac nouaratione per Iasonem muni- ta, con-*

De Clericorum ultim. volunt.

43

ta, contrarium tentat in l. ex hoc iure, si de iniustia & iure glossa d. §. consulatu. Bart. & Dd. in d. t. l. qui Bart. in l. i. testamento. §. i. de judeo; & Dd. in d. l. i. non forem. §. libertus si de cunctis iudicis per tex- 34 ibi, qui probat, liberum repetere non posse operas & officiales & obiequales, quas patrono primit, credens ipsius ad id teneri potest, tamen repetere fabriles operas credens ex- rōne primita. Ille vero text. potius probat primam opinio- nem: quia opera officiales & obiequales renunciacionem pro- ficiunt, attempo iure ciuii: non fabriles.

35 Sunt etiam qui alium huiuscēdē remuneracionē efficiūt comiūnificantur, præmissa Regia lege, qua permittit patre- 36 bientiam & quantum bonorum partem, cui velint ex filiis donare aut relinquere, præter can partem, quia eiure aquilis diuisionis inter filios faciente competit: existimat enim donationem remuneratoria pâtre filio factam, ut ex alienum, ante alia deducendum est: nec in putandum force in tertiam & quintam bonorum partem. Ioan. Lupi, in r. uide de donat. mer. v. & vx. §. 50. ann. 12. Didacus a Segunia. I. e- 37 x. 1. & c. 1. filii si de vulgar. fallere. 16. Didacus a Caetel. in pre- mon. Taurina. factio. verba. gratis. quibus adiuplicantur videtur l. viii. §. si quid infra sed pâtre dicens, vius liberus bene meren- tibus amicis donare potest; legare vero non potest, quod pa- troni partem minuit. Ergo ex donatione remuneratoria fi- 38 cuius potest minuti patroni portio legitima, ita & filiorū: cum ha portiones fini similes. l. vii. C. de nosf. i. s. & ibi Dd. Iaf. in a. m. noviss. ed. s. 1. Huic vero effectui minime conser- vatio: quippe qui sat is compertum habeam donationem re- munerationaria pâtre filio factam, siorsum filiorū legitimā portionem? minime posse diminuere, neque vt si alienum deducendum est, led in legitimam donatariorum portionem im- putandam, atque in his regnis in tertiam & quintam bonorum partem, ex gl. quam ex prefim approbat pater aliis Paul. & Iaf. c. 1. in a. u. vnde si patens. C. de ius. regiam. Pulchre Aymon. S. 16. col. 2. a. illoq. possent faciliter filii pâtre legitima priuari. Nec obserit d. view. quia loquitur quid ad portionem legitimam patrono debitam. Bal. in d. 4. 2. opa. 4. C. de nosf. donato. et enim minori prædicta privilegio, quam portio filii ex lege competens: sicut adnotauit Ia- lin Lenu qui. C. de nosf. sellam, vbi argumentationē à legitima portione patroni ad portionem filiorum non omnino procedere, optime aferit. Id vero, quod kufi confutis in d. view. de legato. dixit, vt ea minime patroni partem diminuant, etia benemerentibus relata, idole procedet, quod legatab he- redibus priblanda sum, ad quos isthce obligatio remuneracionis vt si alienum non trans. Bart. in l. ambo. s. 2. ff. de dux. ad ord. s. a. Posit tamen hic effectus admitti, quando ministeria, opera, beneficia, ob que remuneratoria do- nationis sit, cius essent conditio, vt in indicio pater conueniri posset ad remuneracionem: quod in specie Aymon in d. conf. respondet.

39 Eadem remunerandi obligatione perpensa, potest dari intellexus ad Regiam. 4. m. 4. lib. 5. ord. qua cauerit, donationem ab extraneo alteri coniugum factam ex iure Regio- 39 non esse virtuic contingit communica, vt locum habeat in simplici donatione, non tamen in remuneratoria: ea eten- dim inter virum & vxorem dividenda erit. Rodericus Zu- ares in l. i. i. de acquiſ. lib. 3. F. i. i. i. i. 3. que hinc non est propriæ donationis. Nec tamen hic tractamus de donatione, quia cafreñis est, ut quasi cafreñis: siquidem in hac manifeste diligunt d. Regia lex.

EX CAPITE AD HÆC.

SVM MARI V.

Clericos agrotas ad donare possit redditus ecclesiæ. & vera & communi- gatio huius decisio.

CAPVT VIII.

De Eleemosynis clericorum.

Hæc etiam in precedens capitulo interpretatione fatis hume text. explicitum, & ideo nihil immorabitur: obiectum tamen gloss. aduersus eius decisionem illud in iure manifistū. Quod nra via prohibetur, alia permitti non debet. Cur legitur permittitur clericis titulo elemofyne, in agritudine ad mortem moderate donare redditus ecclesiæ, cum ei sit prohibitum testamenti iure idem facere? Eit tamen precedens regula iurius intelligenda, quando quid prohibetur attempo effectu: nam si in uno modo veritatum est, alio permitti non debet. Hec vero decisio est intelligenda, vbi aliquid prohibetur attempo modo agendi. Non enim opor-

tet nec decet concedi clericis à iure licentiam testandi de redistributis, quos ab ecclesia perceperat: quia diliponetur ad distribueret bona illa in tempore: quo nec vere nec fictio eorum dominus futurus est, nec etiam dispensator, quippe qui bona illa non profidet, vt propria, fed tantum aliena, iure per eius obtinere extinguendo, nec ad eius hereditam transfutro. Ita Anch. Abb. Imol. & Dd. hic. & licet in agritudine facta horum bonorum distributio possit videri in fraudem ecclesiæ, ex cap. 2. de renunciatio. §. 6. glori. in cap. de d. de sepius. & in Regnum regna, deducend. s. illa t. & l. g. 18. Causa tamen attendit huius constitutionis moderantile, his & alijs cauteulis oculatur: quid autem Regia partitaria lex in huius capituli intellectum expliciterit, conflat in item. titul. art. part.

EX CAPITE QVIA NOS.

SVM MARI V.

1. *Præsumimus, quod in extera filii familiæ aduentum, in clerici filii fa- milias erit existens vel ausus calrensis.*
2. *Vñfratulus, horum, qui filii malum clericis acquiruntur, patri non cœpet.*
3. *Clerici in munitione ordinatus constitutus cœderentur.*
4. *Prima res ipsa autem ordo.*
5. *Etiam si pater est liber à patre postulante per fœderationem, aut Episcopo, pater dispatitur.*
6. *Cardinalibus filii familiae liberari illorum a patria potestate.*
7. *Tellanturque clericis ad patre rampex causa præventionis vel exhorta- tionis.*
8. *Militia tellantur ad ut librum a querela, & iure dicendi nullum.*
9. *Corvella curia non est admittenda, nisi expresse facta sit.*
10. *Legatum ex clericis bonis a patre & fratris suis potest.*

CAPVT IX.

De peculio clericorum.

Ex hac decisione colliguntur clericū proprio testamento posse distribuere, & cuī voluerit relinquere bona, quæ vel à consanguinitate vel ex propria industria acquiruit: quod tractamus in cap. 1. huius titul. nam. 1. 3. Subiit tamen hic Bernard. clericū in his bonis, quæ ex redditibus Ecclesiæ acquiruit, paret filii filialimbras, qui testari non potest, nisi de calrensi & quasi calrensi peculio, quasi velut boni illa cenfieri aduentitia aut proficitia eavero quæ aliunde quam ex ecclesia habuerit, eis calrensis, vel quasi calrensis quæ fumitimidum apret eleganter Cardin. consil. 7. col. 1. Peccatum ergo quod in alijs filialimbras est aduentum, eis in clericis filiis familiæ calrencl. vel quasi calrencl. vnde dicuntur clericis filiis familiæ bona aduenierint. Innoc. Holtensem Card. Anton. Imol. Anch. Abb. & Barba hic. col. 2. text. in l. fact. s. 1. & in a. u. presb. C. de ejus. & cler. Paul. Caius post alias in d. fact. s. 1. Regia. 1. 3. 10. part. 1. que idem dicit de bonis, quæ pater donante filii existenti in patria potestate, clericis tamen: quod ipse intelligerem in donatione facta prætexto militis clericis. Poterit ergo clericis de hisce bonis teflar, sicuti Dd. idem fatentur. [Hæc ratione calrensi vel quasi calrensi nomine peculium in his clericorum bonis, iuri canonici possellores vñ sunt, profectum appellantes peculium ex bona, quæ clericis intuite Ecclesiæ acquiruit, quod Card. post alias d. consil. 7. ex prelum doce: & quamvis Regia lex proficitio nomine retinet huius distinctioni confitiat, calrensi peculij appellatione omisfa, quod Caius. & alijs calrencl. vel quasi calrence peculium hac in re appellant, aduentitia nomine dubio propter significavit.]

Neque horum "bonorū omnium" vius fructus patri qua- ritur, sed integer proprietati adhæret, fuit sine bona quæ sita occaſione militis clericalis, fuit ex alio titulo, quidquid dixerit Jacob. Butri. in d. fact. s. 1. contra triū afferens in his ultimis bonis: huius tamen opinio aduersus communem est, & aperitiſſime reprobat per text. m. d. sub. presb. presb. quem ad id dixit singulare Roderic. Zuar. in quæl. Mastram. fol. 1. col. 1. post Paul. Caius. in d. fact. s. 1. & l. Lupi. in r. d. de donat. §. 42. nn. 7. In his vero bonis, quæ antequam fieret clericus filius habuit, pater vius fructus habet, neque per testatum filii fit in tali vius fructu patri prædictum. Deci. in c. p. p. ann. 5. de probat. Salyc. & Faber. in a. u. angeli. C. de fa- cro. a. eccl. Roderic. Zuar. in d. fol. l. & Ioan. Lupi. in d. §. 42. numer. 13. Abb. me. confitatur, de in iust. retul. dictio ep. inde. in p. ann. 5. dubius tamen, contrarium afferat.

Id autem, quod modo diximus, bona à clericis etiam filiis familiæ acquisita quoque in iure post ordinem affi- ptum cenfieri calrencl. vel quasi locum habet etiæ in clericis minoribus prædictis ordinibus, quod hic fatentur omnes, loannes Lupi. Decius. & Zuares, paulo ante citari. Quin idem

D 4

erit

erit in prima tantum tonsura insignitus: sicut in hac specie adnotauit Barb. hic & Roder. Zuar. d. fol. vt. velum. 2. Capol. cas. 113 [I]as. 1. filii licet. C. de collat. Alber. in l. in collatione col. vlt. C. ed. nro. 1] ex his que not. Abb. in rubr. de vita & honest. cleric. li. 4 cert. mol. hic dubitet. Prima enim tonsura ordo non eff. glofios. suben. de monach. §. facinus. verb. testif. Turecrema. iuxta clericos. art. 5. 12. diff. Thom. in 4. sententia. art. 24. quæst. 1. art. 1. & ideo inuita dubitandi rationem habet. ipse Joan. de Imol. Cumus dubiana opinionem vt. certaina aliter Vigilius in 6. qui dico. In his quibus non est permisso factum testamento. num. 18. a quibus nos recedimus. vulgo receptam sententiam fecuti. ex d'ambon. presbiteros. & Regia. 1. l. Ted & Ripa in l. in quartam. num. 171. ff. ad. l. scilicet quiamus neget clericum prime tonsuram habere peculiari calvifrons. faturam tamen cum posse de bonis aduentitiis testari. horum de præteritius. Nam primam tonsuram ordinis esse. probat text. in c. am. conting. de etat. ex quibus vi Ant. & alijid concedunt. Communi. Barb. in cap. quanto de em. vel. col. 2. & 3. dum defendit. nouem clie ordines ecclesiasticos. idem Joan. Major. diffo. 2. 3. quæst. 1. Saltrem negari non potest. esse primam tonsuram initium quoddam sacri ministerii & officium ecclæsticium. ex cap. 1. 69. diff. & cap. 14. 3. synod. 7. v. d. temp. m. in 6. tametip opiniatio Barb. Maioris & aliorum probari non possit. quid propriam & veram ordinationem facere significaret. His accedit quod clerici in minoribus degradantur. cap. 2. de panis. in 6. & ibi Doctor. communiter. Anton. in c. at felicitate. deinde. Barbat. in c. am. non ab humore. 2. col. ed. sit. Joan. Bernar. in fugit. prefus. Calagutianus in prædictis. art. 132. nec refragatur text. ex clericis. in 2. de vita & honest. art. 12. dicens. clericis in minoribus ordinibus constitutis esse sine gradu intelligitur enim sine gradu sacro gloss. Communi. receptor. recipi. quia sequitur Cor. in jng. 1. verb. accusat. vbi addit. gl. in fin. 32. diff. que aliter clericos minoribus ordinibus preditos dici large constitutos in sacris. non. Abb. ne. dicit. Fatoram tamen hanc degradacionem aequaliter minime minoribus receptam esse in his. qui minoribus ordinibus sunt insigniti. Hanc vero degradacionem memini me legisse apud Diuum Hiero. in epist. ad Pamphacium. regradationem dici. idem Hieron. lib. 2. in Iouianum. & in Ioannem Hierosolymitanum. eadem dictio vitetur. regradationem appellans. vbi quis ab actori gradu suo vito in inferiorum deudatur. Sed & liris. degradatus in lib. 3. & 5. de re milit. non memini. quam gradus delectionem appellat. J

Sacer autem ordo non liber filium à patria potestate auth. presbiteros. C. de episc. & cleric. Abb. in cap. indecetum de etat. & qualit. & in c. collitutis de iniquitatibus. Abb. in c. am. confidens. & in c. convulsione. §. fin. de lepro. excom. contraglor. lib. 1. in d. s. indecorum. Tametip episcopali dignitas filium eximatur à patria potestate. aut. episcopali dignitas. C. de episc. & cleric. per venerabil. qui filii sua legi. Franc. in rubr. huiusmodi. lib. 17. idem operatur religione profilio. gl. in l. 1. sec. causa. §. Papinius. ff. de minor. quam dicit. Barb. in tra. de p. Card. part. 1. quæst. 1. 6. num. 6. 9. Sic filius familiis creatus? Cardinalis Romane Ecclesiæ. immunitus est à patria potestate. gl. in exarau. exercitabili de probar. Inter communes. verb. sublimatus. Barb. in d. num. 6. 9. que quidem locum habent. in his tantum. in quibus vlt est ipsi filio à patria potestate liberum conferi. non in his. in quibus hec libertas efficit. si damno. & gravis. Barto. in Lut. in potestate. ff. de his. qui sunt fuit. Alex. in l. 1. conditio. ff. de liber. & potest. Barb. in d. 9. col. pendicentes. hinc Opinione Communem esse. optime Catell. Costa. in Memorial. ditione. Episcopali.

7. Prob. præterea in dictione. liber. hinc text. clericū testari posse de his bonis. qui præter. ecclæstis redditus acquiruit. ita libere. vt nec ex cauila exgradationis subiacet querile. ne ex præteritione dici possit nullum hoc testamentum. gloss. lib. 1. d. auth. presbiteros. quam excludunt. Sing. esse præterea Roderic. Zuar. in l. quoniam in priobus. C. de mortis. testam. fol. 3. column. 4. idem notat Abb. hic. deducit argumentationem à milite. qui hoc præterilem habet. l. vlt. C. de in. fit. testam. l. Papinius. §. Papinius. ff. in ob. testam. ff. in l. l. subl. testam. C. de inoff. cito. ff. ed. t. Quin est iam iure nouissimum testamentum militis filios prætercuntis. aut fine cauila exgradationis. nec rum. ipso posse. nec subiacere querela. notant. Imo. in l. filii præter. nu. 25. ff. de in. fit. rom. & lal. col. pen. l. fit. C. de res. milit. Vigilius in §. sed §. In l. fit. de exher. liber. non enim illi correlio. antiqui iurius concedenda. nisi expresse ad id deciso nouis. accedit. Ergo hoc testamento rata omnia erunt non irrita ex causa præteritionis. aut exgradationis. dicit

portio legitima peti possit à præteritis liberis. aut inique ex hereditatis. fed quamvis iithac de testamento nullis. opinio subtilli disputatione à Vigilio & Iafone tractatur. nondom à ceteris recepta est. immo frequentiori contentu diffinitur. testamentum militis. citam in castrense peculio. blium praetercuntis. vel inique exhereditatis. aut parentes etiam excludentes. querela subiectum esse. aut rumpi posse. Barb. hic. de liber. præter. quem ibi ceteri sequuntur. idem Bartol. in l. fi. de præter. 22. quorum Opini. Communis est. vt fatentur Alexand. in d'ambon. ex causa. col. 4. Iason. in d. l. l. celum. penit. & idem in d. l. l. num. 8. que etiam probatur in amb. si cum de ep. cognosce. & in. & bec quidem. C. de ineff. testam. num. 1. v. Bald. notat. liberum testamentum dici. quod non admittit querelam: ergo testamentum clerici non potest rescindere causa præteritionis nec iniurii ceneri ex ratio ex graduationis inique cum in hoc capite liberu esse dicatur. atque ita Abb. opinio nem etiam tenetur. Iacob. Butig. & ibi Bald. in d'ambon. presbiteros. idem Bald. in d. l. factio. fonda. Ang. Paul. & Jacob. in l. 1. art. 2. ff. de ineff. testam. Angel. in d'amb. ex causa. bi. Corn. num. 3. 3. cander. lequitur. & num. 4. 6. dicit can. eccl. Communis. sententiam. licet ab ea dicidat. Barb. hic. & Salyc. in d. amb. presbiteros. & in d. auct. ex causa. num. 18. quibus ipse non admidum iniurii accederem. Permitum tamen est. etiam admissa communis opinione. filii & parentibus legitimam portionem ex bonis clerici petere. licet rumpere non possint eius testamentum. quod omnes fatentur. Ego equidem libertus ab his. qui crebrime omnium sententia clericis testantibus liberi me conceduntur. recederem. quod videam id permitti habentibus primam tonsuram. in tanta corum multitudine. vt pax. illa filiorum ac parentum hac ratione omnino corrunt.

EX CAPITE CVM ESSES.

SVM M d RIA.

1. Solus telles iure ciuii & Regia sicut in testamentis necessariis.
2. Testam. testamento ex parte. quod qualiter fieri debet.
3. Regia l. 1. art. 2. lib. cardinalis. testam. 22.
4. Subd. scriptio testatoris an sit nos. ejus. in cognoscere.
5. Testam. non nunc. sicut. utrumque. ejusdem. valeat.
6. Testam. non ad p. can. cap. 22. que telles regni art.
7. An sit aduersio. legi. dividit. exigunt. plures. quando dicitur. in aliis. affl.
8. Telles. vnde etiam legitimis in nulla. aliis. sufficiunt.
9. Legato a nomine. alieno. tello. testam. vel. in. indicio animis delectantur.
10. Ex testamento mons. folenos naturalis obligatio. oritur. at. si res non ostendit. ut se repudiat. probatur. & num. 12.
11. Mon. folenos. in indicio. anima. folendum est.
12. Lex. ciuii. subd. Sacerdotium. I. Elementaria. in Ita. II.
13. Sententia. in. index. lata. veritate. comperta. auferuntur. habent in iudicio. inferi.
14. Telles. in. testam. an fin. de foliamento. subd. ditali. formalis. an probatoria.
15. Ratione. regnante. quando. cofit. leu.
16. Lex. p. 2. a. p. 2. p. 2. fundamentum habent. in fore. a. locum. nō habet.
17. Obligatio naturalis. in. testamento. mons. folenos. non trahit.
18. Testam. ex mons. folenos. sit. p. 2. Et. Ester. 1. si. non. precepsamus. ex. vob. aut. contra. id agere.
19. Pro. nos. Hereditatem. vel. legatum. ex mons. folenos. testam. etiam in. non. auferuntur. etiam. debet.
20. Legato. ex. testamento. mons. folenos. ex aliquo. iuri. in. legato. petendo. habent. in. fin. 1. sicut. Denominatio. Ester. 1.
21. Substitutio. p. 2. ex. p. 2. matru. ex. excedit. in. fore. anima.
22. Aliud. matru. p. 2. p. 2. subdit. debet. debet. si. illa. in. ter.
23. Trif. mons. folenos. Tertium. duobus. parvo. facit. in. tertio. ecclæst. via. letice. verbi. & communis. in. iuris. hinc. cap.
24. Telles. quatuor. iuris. causas. tunc. et. causas. in. testamento. absque. presbitero. vel.
25. Telles. duos. supponit. locum. personæ. licet. maxima. anterioritate.
26. Femina. in. p. 2. sive. causas. q. Telles. testam.
27. Unius. endio. excommunicatio. non. lata. statuta. sed. sicut. de. constitut.

CAPUT X.

De Solemnitate Testamentaria.

A D perfectam nec tamen prolixam huius capituli interpretationem. pro pravia istius decisionis ratione. dubitanti. præmissi. Testam. t. quod in scriptis fit. exigit. septem telium subscriptione. & Sigilla testatoris etiæ subfcriptione. l. lac. consuetissima. C. ff. iii. §. sed. cum. parat. in. fit. l. lac. fit. §. quæ. ed. t. Regia. l. 1. & 2. s. t. part. 6. Quin & ultra præmissa. Taurina. l. 2. l. b. 2. s. t. 4. lib. 4. Recap. l. requirit. Tabellionem. qui subfcribat testam. proprio nomine & signo: in telibus autem figilla remittit. Nuncupatiuum

ritum vero testamento fieri debet coram septem testibus. ⁴
I. has confidit, & per numerum eis. Iure Regio oportet, ut te-
flamentum nuncupatum fiat coram tabellione & tribus
testibus. si tabellionis copia adit, aliquo coram quinque
testibus. Quod si nec toteles facilius adfici possit, erit
tatis coram tribus hunc actum fieri. I. tis. 5. or. 4. atque eadē
solemnitas feruenda est in testamento factō inter liberos, &
in codicillis. Regis. 1. 3. Tauri. & L. sit. 1. lib. 5. cap. 1.

Sed & illud nonandum est, condito testamento per nu-
ncupationem cui praeferuntur tabellio, & notarii, & publica
perlora, non oportere fieri testium depositione iudiciale,
sed illam examinationem testium, qui aucti interferuntur.
glof. Causam etiam recepta in l. 1. C. querendam se aperte. Bar. 11.
J. hys. tr. lat. late in. 1. C. de bon. p. 1. secundum tab. 1. 3. figura
abique hoc publico examine fidem adhibere testamento
iure necessarium est. Si vero tabellio vii testium aucti inter-
iudiciale, hoc contestatio & examinatio accedere debet.

Bal. in Rob. C. de fid. in. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

Illud etiam premitti. Regia legi est considerandum,
sat esse testamentum nuncupatum fieri coram duobus testi-
bus, & notario publicum munus exercente, si in eo loco
puerestes faciliter non possint haberi. Nam tabellio sup-
pliciter poterit defectu illius testis, qui decit, & praterca pu-
blicana autoritate habebit. Constat enim ex eadem Regia
lege tabellionem supplerre numerum duorum testium im-
rium ergo non erit, si habeat locum vniuersi, & authoritatem
tabellionis, ubi non possint aucti plures testes interesse. Se-
pe tamen vidi controveriam, an legi Regia necessaria sit
subscriptione ipsius testatoris concilii, & in testamento
nuncupatio. Quidam etenim centent, id necessarium esse
in protocollo notarii, quia Regia pragmatica constitutio, l. & 1. 3. sit. 25. lib. 5. cap. 1. Contrahebat subscriptione in
co-tradicibus requiratur. Alii vero contrarium tenent in hac
specie, ex eo quod in testamento lex non requirit hanc so-
lenitatem. Et haec quidem posterior sententia magis pro-
barivideatur ex ratione legis terci Tauri, cuius paulo ante
meminimus, ybi in codicillis non alia requiri solem-
nas, quam que ex l. 1. sit. 1. de testam. Regis. 1. in ordine
nuncupatio erat necessaria. At ex l. Regia non requiri-
tur pro solemnitate subscriptione testatoris in testamento
nuncupatio, nec etiam iure communii: iuxta quod, licet
testamentum inscriptis habere debet subscriptionem re-
statoris, non tam in testamento nuncupatio: quia nuncupatio
id fiat cum tabellione, & per scriptum: secundum com-
muniunem omnium adnotacione in l. hoc confitimus. & per num-
eropartem. C. de c. & in l. sit. 1. secundum. sed l. 1. & 2. sit. 1.
par. 6. Nec obstat Pragmatica constitutio Regum catholi-
corum anni 1503, quia illatuum est, quod in omnibus scri-
pturis & contractibus ipse qui contrahit, vel scripturam cor-
am tabellione concinit, subscripti eiusdem tabellionis proto-
collo. Nam & iure communii hoc neccesariorum non sit,
sicuti colligit ex Abb. Fel. & aliis in cap. 1. de fid. sive Regis. Re-
gia confititio non tractat de testamento, qui peculiarem
habent a iure statuta solemnitatem, prater quia nihil aliud
est necessario exigendum, adhuc tamen hac opinio dubia
quidem est. & foras Regia pragmatica etiam in hoc cali-
obtinetur, atque ideo prior sententia verior videatur Grego-
rio Lopez. m. 1. sit. 1. par. 6. nisi nihil duplicit.

Admittonus tamen a viro quodam iurius virtusque per-
testimmo, dictam legem primam. m. 1. sit. 5. or. 4. vitro scriptori-
um corruptam suile, ea potius diligenter, codice vetu-
stissimum legi, qui huius Maximi Salvatoris collegij bibliotheca feruntur: atque ex eo sensus Regie confititio-
nis hic est, ut testamento nuncupatum fieri debet cor-
ram notario & tribus testibus. Si vero coram notario non
sit, adhuc debere quinque testes, si in eo loco horum sit co-
pialiusquin sufficeret testes ipsi testamento praesentes esse.
Haecen sis regia confititio: ex qua apparat maxime muta-
tum eius intellectum esse his verbis, qui modo in vulgaris
codicibus adscripti fuere: ex his etenim non admodum ibi
collat distinctio in ea functione expellit facta: quod le-
ctoris iudicio dicerni poterit. Ex praesertim quod anno
M.D.LXVII. regio Philippi secundi regis catholicorum ac domi-
nico nostris diec. et oto. autoritate edita fuerint regie or-
dinaciones, in quarum lib. 5. sit. 4. l. litera confititiois anti-
quie in pristinum statum est restituta, sic sane, ut ipse ex-
stet testamento? nuncupatum coram quinque op-
pidanis testibus factum abique tabellione validu esse, etiam

si tabellio ex eodem oppido facile vocari ad eum adsum pos-
set: quod si nec quinque oppidanis testes nec tabellio habe-
ri possit, fit fatus coram tribus oppidanis testibus fieri te-
stamento. Addit regia maietas veteri constitutioni te-
stamentum nuncupatum fieri posic coram septem testi-
bus, etiam exteris, etiam abique tabellione, & vt per eis ex
ipsum legis contextu, etiam si in eo oppido ponuerint facile
tabellio & oppidanis testes vocari.

Quibus omnibus refragatur haec confititio, qua cauter
testamentum factum coram paracho & triobus testibus vali-
dum esse. Vnde eoporet has iuris virtusque decisiones ad co-
cordiam rediscere, aliquot explicitis homi. Intellectibus.

* Primus namque intellectus dicitur hunc testum proce-
dere in his testamento, quae pietatis causa sunt, glof. hic
& 1. 2. par. 4. que quidem interpretatio manefle re-
sellitur, ex c. seq. quod testamento in piis causulis condens-
atiam peculiarem solemnitatem speciale aptat.

Secundoutest, hic intelligitur adeo pie, ut eius decisio
vbiq; locum fieri videntur, etiam in ioro sculari, & pro-
fanis lapidis, explosi floris chilis solemnitatibus, quasi legi
divinae aduersari, cum ex ea cuiuslibet rei veritas duobus testibus
committatur: atque huic interpretationi accedunt
Brixiensis in additione ad glof. 1. 2. par. 4. Hoc tamen. Vincent:
Anton. & Abb. hoc in lectio. in refecto, volum. 3. & hic vbiq; vbiq;
scriptio Alciat. in l. C. de sacrificio eccl. sed. Hoc tamen om-
nium fere iudicio rejicimur, nec admittendum est alii qui
verum responsum rationem ad sequi cupiant. Quis enim
ferat, tonum fere ciuile ius de ordinandis testamentis, &
tot. Calixtus ac viris sapientissimis comprobatum, iniqui-
tatis causa eruit.

E vero ratio nobis negotium facit, quod lex ditina
duorum tantum testimoniom in qualibet re sufficiens esse
diffinitiusqua in re animadserendum censio, legem di-
tum duorum testimoniom probare, quaf velit iniquum
esse regulariter pervini testimonioum quemquam damnatio-
ris venientem vestigia esse, quin quandoque ex negotio qua-
litate plurimum fides sit necessaria, aut iusta. Republica
conveniens. Quod ex ea constat lege, dum dixit, in ore do-
rum vel trium testimonioum etiam verbam, non enim temere diffinx
duorum vel trium testimonioum, sed ad hunc effectum, ut
ostenderet omne verbum stare in ore duorum, vel trium,
vel plurium: si hoc legum conditoribus ad reipublice regi-
men vtile vnum fuerit, perpena cuiusque negotio qualita-
tis & hoc ipsum est quod intigneret docet tex. in cap. keet in-
verso de iure dicens. Quia 3. littera quadam fuit ex a. quia plures quam
duo existent testes, nulli tamen ex a. ex a. quia vnu testimonioum, quamvis
legitima terminatur, ubi Abbasium text. ad hoc notarii. idem
probat tex. in c. nullam damnationem & ex pref. secundum. q. 4. opti-
mum Thom. secundum. q. 4. 70. sit. 2. Alioqui quid obsecro
diceres, tot legibus, prouta deliberatione statutis, qui plus
res quam duos testes requirunt: audieritne alterare eas om-
nes duabus legi aduersari? siquidem eadem ratione pollic-
suisse in diffinisse fatis annos coniuratos, qui hinc legi
obligibus obediunt coguntur. Rursus apertissime confitaret,
confitendum item, quam modo interpretarum, a legi
divinae discillite: cum neccesariorum exigatur, prater duos
testes, parcialis presbyteri fidem & testimonioum, hinc
aduersari egregie fortunam, in tractat de ultim. fin. ill. 15. hunc
secundum intellectu reprobans. Nec obter his qui di-
cuntur, hic damnant Hoc tamen. ecclesiis confititudine, ve-
luti aliena a lege diuina, generali ecclesiis confititudine,
& Sandtorum inititutis: quia non reprobat Romanus Pou-
tificis hic confitendum: hanc, ex eo quod contraria sile-
ntia diuina, sed quoddam diuina legis verbis, in ore duorum et
omne verb. generali totius ecclesiis catholicae confititudine
ad testam. deducit, additio presbytero parcialis omnino
efficit aduersari: cum tamen tenentur ecclesiis catholicae con-
fitudinem sequi et cum non licet, de praes. cap. 1. 14. de his 12.
dilat. ex quibus constat, hunc secundum intellectum fal-
sum esse quod Fortu. evidenter demonstrat.

* Sed ei qualiter, & ea nec facile, nec admodum expedi-
ta, vtrum legitata in minus solemnitate relata: in ani-
ma iudicio sunt soluerunt ab herede, qui certi fecit eam fuisse
voluntate defuncti, vt predicta legitata soluerentur: Et in
summa, an iuriis civilis solemnitatis sit in interiori diuino iu-
dicio feruanda? Cuius conrouerbia prima est sententia, ut
in pradicto fore minime confidetur defecitus solemnitati
is civilis, sed manifesta testantis voluntas, & ideo legitima
soluen-

solemnia est, ac hereditatem restituendam ei, qui in minus solemnni testamento heres fuerit nominatus. Cui opinioni primo suffragatur ratio illa, quod solemnitas iuris cuius in testamentis idem requiritur, ut exenterit falsofates, que in eis committi solebant. *L. viii. C. de fiduciis. §. 1. Infl. de testam.* sed si confusat ab aliis sufficiencia voluntas testantur, celata haec ratio obigitur & iuris cuiuslibet deciso. *c. xiii. cap. 1. de appellat.* & si Christus de iure. Praterter et secundo lex cuiuslibet habet fundatum à presumptione falsofatis. Lex vero que presumptionem praefert, in animo iudicio locum libi vendicat, quia in eo confort veritas, & celata presumptione. *c. xiii. c. 1. quidam de spous.* Bal. in l. can. 7. *c. d. de iure cor. fall. ign.* Abb. & alio e quo in ecclesiastam de confit. Igitur prædicta lex cuiuslibet non erit nisi animo obliteretur.

³⁰ Tertio, ex minus solemnitate oritur obligatio naturalis. *L. viii. vbi Bald. C. ad leg. Falcid. in sef. de fiduc. liber. 1. fideicommissum. C. de condition. inde. gloss. Bart. & Doci. in d. can. quis. Gloss. in l. ff. de conditionib. indeb. Imol. in l. alium de solut. Regal. 31. par. 5. titul. 14. & c. Commun. opinio secundum Iason. in d. can. quis. num. 13. Id vero, quod natura littere debetur, in indicio anima solendum est necessario. Bart. in constitut. ad reprobationem, verb. devanctationem. Abb. in cap. quia plerique de immunitate eccles. colam pen. Anehat. in reg. posseff. de reg. in 6. quidam. nec id indiget probationale, cum si manifestum apud omnes. Poferemo extant pulchra verba Plinij lib. 5. Epistolarum ad Calvitum. Hie inquit: *Si in apertis, iuritum: si defuncti voluntatem, ratum & firmatum est: mihi autem defuncti voluntatis (veror quam in parte) sursumque, quod daturum sum, acceptant) antiquis iure est.* Idem Plinii manifestissimum lib. 2. Epistola ad Annianum, his equidem verbis: *Tu quidem pro certa tua diligentia admones me, sed illas attilias, qui me ex parte insituit heredem, pro nō scriptis habendo, quia non sibi conferunt testamēto, quod in eis nō quidem ignoramus eis, cum si quae etiam nostrum, qui nihil aliud scimus. Sed ergo propriis quādā legi mibi dixi, ut in foro voluntate, etiam si cura deficeret, quasi perfectas tuas. Confat enim codicilllos illos Attilianum manu scriptos, licet ergo non sibi confirmatis testamento, à me tamen ut confirmatis objecunduntr. quibus verbis doctissimum ille vir hanc opinionem veram esse profiteretur: quād sequuntur. Abb. in d. s. quo plerique. colam. pen. indec. in p. 1. de in. integr. test. ad suam in hanc cap. reclamare. s. 10. & 15. Anchari. in dicta regula posseff. q. 1. Anton. in d. c. quia plerique Innoc. in c. quod sicut de celi. Bart. in tral. monit. 3. Iason. 1. de non sent. in p. ff. de cond. indeb. Hadrian. quidam. 6. cond. 2. illatio. 2. Floren. quod retinet & sequitur Sylvestr. verb. heredit. 3. & 7. & verb. testamēto. 2. 9. 5. & verb. alienatio. §. 1. & Alciat. de quinque pedum prescript. fol. 4. Albert Brun. in tract. de potentia & effectu. forma. fol. 57. col. 3. & fol. 60. col. 1. & seq. fort. potest leges coniubiales glos. §. 2. num. 21. ex quibus hac Opus appareat magis Communis.**

³² Ego vero his non obstantibus, contraria sententiam verioriem esse arbitror, pluribus rationibus, sed postissime ut sequentibus ad comprobacionem huius opinionis. Lex enim cuiuslibet, quod testium solemnitatem induxit testamento, iusta est, quod constat ex reprobatione secundi intellectus & probator, quia hic testandi actus gravis est & mille obnoxios fraudibus: potuit ergo lex quoq. tutius & fidelius ageretur, hanc solemnitatem statuere ad totius reipublice utilitatem. Quod si hoc publicum est commodum, nata erit predicta lex. Abfundit prædicta existimare has leges iniquas céleri. Lex vero iusta in anime iudicio est admittenda. gloss. Commune recepta in d. cap. qua in ecclesiast. Abb. Felin. & Decius. num. 8. in op. 1. de confit. Iason. in l. neuus posseff. 2. lectio num. 1. 6. ff. de legat. 1. Thom. in l. 1. & 9. 6. art. 4. Innoc. & Abb. in d. cap. plerique. de immunitate eccles. optimus text. & quo in. 8. diff. Propter. 8. & ad Romanos cap. 13. Igitur & haec cuiuslibet lex in foro interiori & iudicio locum habet.

Secundo, eadem sententia coadiuvatur ex eo, quod indicabilis definitio veritate comperta lata, nec falsa sufficiencia ³³ in indice decepto, valet in foro exteriori, ita valeat in foro interiori, quia auctoritate diuina iudicatur ipse index. *d. cap. 8. Prouer. 8. cap. 13. Romanos notatur in cap. omnis anima de censu. cap. secunda, de maiori. & elevati. & in l. Iulianus ff. de condit. indeb. fort. in. veluti. colom. 5. ff. de infinita & iure.* Sed index veritate comperta, & certi censu testamento minus solemnitate institutum hereditem Sempronium, nec vilam fraudem in ea infinitio commisifum fuisse, ab eo auferret hereditatem, & lata sententia eam hereditibus interfacta adiudicabit, ex eo quod illud testamentum nullum sit. *l. s. noua. 1. Lex imper. cito. & leg. lege, hoc confutissima. Cod. iuli. titulus. gloss. & emes. in*

1. 2. de bonorum poss. secundum tabula. ergo hoc iudicium in foro animo auctoritatē habet. Nec possunt multi persuadere, iudicem exactissime veritate iuris mei ad rem aliquam copera, mihi prefatam rem propria sententia tradere posse, & iustitiae me vero minime tutum quod diuinum iudicium esse, nec posse eandem rem possidere. Sequeretur etenim ex hoc, leges, quibus subicimur, incertas esse quodam animorum tutelam, nullumque iustitiae ministrum tutę a republica nobis exhiberi.

Tertio, his accedit, quod omnis actus consistit in voluntate & potentia. *c. anna super de off. deleg. leg. nemo posse. ff. de leg. prima. adnotatio ex Boero. Iasid. in repetit. l. 1. C. de facie. 1. eccl. 1. 5. Per leges antem ciuiles non potest quis sine iustitate iuris testari, cum ab eo potest auctoratur. Colligunt ergo, parum eius voluntatem prodicere, quantumcumque ea manifista sit.*

Quarto licet propriè subtilitas à solemnitate differat, ut docet Alciat. *l. 1. par. 1. cap. 16.* & ipsa testamento subtilitas fit haredis infinito, iuxta notitiam per Aretin. in l. 1. ff. ipso titulo nos citam aliquid ad hanc tradidimus in prima parte huius R. tamen affirmando subtilitatem formam aliquius actus pro ea, linea quia actus ipse non valer nec effectum habere potest, testium voluntatis & numerus in testamento erit forma subtilitatis: non tantum probatoria. Bart. in l. nem. posseff. ff. de legat. 1. vbi Iasid. prima tabula. num. 27. & 2. ledam. num. 21. Bald. in Lex. quis. *Cod. de iure & fact. ignor. col. 2.* Alexand. in l. 1. ff. de condit. indeb. colom. 2. & ibi Iason. num. 17. Decius in l. 1. c. de bonorum poss. secundum tabula. c. 1. Aretin. *nemo posseff. col. 2.* Alber. Brun. in tractat. quod plures sit forma. fol. 13. colam. 2. dicens, hanc Opinione communem esse quod etiam facit Ripa, quam afferunt Bart. in d. leg. 1. dicens, numerum testium in testamento de voluntate probatoria esse. idem Crot. in d. s. neuus patit. col. 6. alios autores allegas eandem opinionem probantes. Si vero haec solemnitas subtilitas est, nihil refert voluntatem testatoris ex alio exteriori testimento probari. Ergo, nec in foro animo erit ista minus solemnitas voluntatis recipienda, quod exprimit afferunt Bald. in repetit. leg. 1. de sacro. *l. 1. eccl. num. 5. 5. Fortun. in tract. de vito. ff. illa. 1. 5. & afferit haec Opinione esse Communem. Iason. in l. 1. ff. p. d. dinim. 2. col. 2. C. de iure & fact. ignor. quorū opinio eo magis placet, quod testamento factum corā duobus testibus iure Pontificis, quod legi diuinae propriis accedit, & animarum salutis diligenter confitul, ab his presbytero pareciali non tenet: nec ex eo iuste potest quis hereditare aut legatum possidere, vt testis egredia & insignis decisiōtamen iure diuino & naturali hanc solemnitas ultra duorum testium fidem, non est necessaria. Ad candem opinionem plurimi conducti optima innocentia credunt. in d. s. op. quia plerique de immu. eccl.*

Non obstat prima ratio, non enim sat est, cellare rationē legis in particulari actu, ut cellat ipsa lex, quod data nō est ad aliquā particularē finem: immo cuius ratio continua est, non momentanea. Quam ob rem huius legis decilio non cellar, licet eius ratio particulari casu celler: sed est necessarium cellare rationē legis in communī & vniuersaliter text. in elem. ad noctram. de hered. cap. & i. Christi de iure. Fortu. in d. illat. 1. 5. & 16. quod & nos scripimus in Epitome 4. 1. de sacro. *l. 1. 2. 3. & 4. ff. 9. num. 8.* Cum ergo ratio legis in presenti quidam non celler vniuersaliter, non perit ipsa legis virtus.

Secunda ratio tollit ex eo, quod lex habens fundationem ap̄ presumptione, ³⁴ in animo iudicio locum libi non vēdit, quido tunc illa praefata propter defectum probacionis. *l. 1. ff. de legat. 1. Thom. in l. 1. & 9. 6. art. 4. Innoc. & Abb. in d. cap. plerique. de immunitate eccles. optimus text. & quo in. 8. diff. Propter. 8. & ad Romanos cap. 13. Igitur & haec cuiuslibet lex in foro interiori & iudicio locum habet.* *l. 1. num. 5. & 6. Hac vero lex circa non praefuit fraudē ex defectu probacionis, sed ex defectu solemnitatis. Vt dici potest huius legis conditorem habuisse presumptionē falsofatis, & fraudē sufficiencia in testamento omnibus, & ea ratione impellente, præmissam solemnitatem statuere, ut testi testandi actus, in republica frequētissimum, tunc fieret, atque esset à fraudibus & falsofatis immunitus. Vnde prima ratio impulsa fuit, & idco ea cellante non perit lex. *text. in l. 1. ff. 9. num. 8. ff. de poss. prima Epitome part. 1. 4. 5. 1. num. 5. & 6. Hac vero lex circa non praefuit fraudē ex defectu probacionis, sed ex defectu solemnitatis. Vt dici potest huius legis conditorem habuisse presumptionē falsofatis, & fraudē sufficiencia in testamento omnibus, & ea ratione impellente, præmissam solemnitatem statuere, ut testi testandi actus, in republica frequētissimum, tunc fieret, atque esset à fraudibus & falsofatis immunitus. Vnde prima ratio impulsa fuit, & idco ea cellante non perit lex. *text. in l. 1. ff. 9. num. 8. ff. de poss.***

Terzum

Tertium, quod ad primā opinionem adduximus, minime obflat, quia id falso est: nullib[us] etenim probatur ex mis solenni testamento naturalem oriri obligationem, ut expreſſe notat Bald. in l. can. quo d[icit] de iuris & fact. ignor. col. 4. Cyn. & Fulg. quos Iafon sequitur in d[icit] l. can. 16. ff. de omni. inde. idem Iafon in leg[is] fidelium p[ro]cessu, & in l. p[ro]cessu. C[on]de fiducie, quib[us] confitit, non oriri naturaliē obligationem ex testamento minus solenni, idem nouissime probat Pe[ter] L[o]riottus de iuris art. 1[st] cap. 22. Fato[rum] tamen oriri ex testamento minus solenni quandam obligationem naturalē, quae infirmit[er] ex honestate, & debito morali, non tam eam naturalē obligationem, quae ex legi vinculo oritur, auctore Bald. in d[icit] l. de factis & fact. c[on]cessi. 55. & in famili specie f[ac]tū. Iho. docet: 1. q[ui] 107. & 106. art. 4. ciuitas & non memini- mus in e[st]o in off[ic]e tit. ad. jn. H[ec] vero naturalis obligatio ab honestate moralis deducitur, & repetitione impedit: quod For- tu. tradit. int. 1. §. iu[n] naturalis[er] de iuris, & in iuris. 10. quamvis non operetur effectum exceptionis nec retentio[n]is, f[ac]tū operetur vera naturalis obligatio ex legi naturali ex- ducta, qualis est illa, que ex pacto nudo deducitur. Conflat ex minus solenni testamento, obligationē naturalē, quae ad moralem honestate pertinet, oriri, & hanc impide[re] repetitionem, quod probant iuriū pro Commone f[ac]tū inducit: non tamen oriri obligationem naturalē, que retentio[n]em aut exceptionem inducat, & sic illam que legi naturali vinculo innititur: quo sit, vt tercia ratio ex pra- missis refellenda penitus sit.

Ex hac disputa sequuntur plurima: & primū errat Panorm. in his cap. relatio[n]e metu. 9 dum dicit, agentē contratenachium ex ea ratione, quod id caret solennitate iuriū ciuilis, mortaliter peccare. Conflat enim id falso esse, nec veniale crimen committi, ipsiusque agen- tem non teneri ad retentio[n]em eius, quod ex dicta actio- ne fuerit confutatus: que omnia Iafon concedit, refragante Panorm. in l. can. p[ro]cessu. 1. art. 1. cap. 1. art. 1. col. 1. art. 1. & ex verisimilium exultimo, etiam si agens certe faciat illam fuisse voluntate testatoris, aduersus Rip. in d[icit] l. nemo possit. num. 1. go[rum] Sic & Domi. Sot. lib. 4. de iust. & iur. q. 5. art. 3. hanc primā illationem multilateris defendit, licet sequente improbat.

Secundo inferunt, cum qui possidat bona testatoris ex titulo minus solenni voluntatis teneri, etiam in diuino animo iudicio legitimis intereat heredibus illa relictive, quamvis non dubitet de libera, & spontanea telitatis volunta[te]. Quia in re grauissime errant Alexand. & alij, quos Ripa sequitur in d[icit] l. nemo possit. num. 97.

Tertio ex hoc deducitur, possidentem rem legata sibi minus solenni testamento, nec in iudicio exteriori, reculsi- fine vi posse iure retentio[n]em, aquae exceptione proposita se aduersus legitimis heredem defendere. Hac enim defen- sione, nec retentio nulla ratione probari potest, immo im- probatur in leg[is] fidelium, C[on]de fiducie, tametsi contrarium tenet Alex. Imol. & laf. p[ro]p[ter] Bar. in d[icit] l. nemo possit. vbi Iaf. 10. 1. et lib. 10. & in 2. num. 94. dicit coram sententiā communem esse.

Quarto sequitur, vanam esse omnique ratione de flitu Do[mi]ni differentiam, quam Alexand. tradit in d[icit] l. nemo possit. & fatentur communem esse Iafon. ibid. 1. colo. num. 75. & Rip. num. 120. dum negant heredem scriptum in minus solenni voluntate posse in iudicio exteriori iuri retenzione, quamvis eam legatario permittant. Nam si id legatario permittit effe, non video qua ratione heredi idem ius negetur.

Quinto, multo minus placet latonis sententia, qui in d[icit] l. nemo. 1. lib[er]t. 7. 5. dicit aduersus communem, heredem scriptū in minus solenni testamento vi posse retentio[n]em. & iacit nota[re] Ripa. ibid. num. 102. hi enim do[ct]r. optime aduentur, nullum debere constitui discrimen inter heredem & legatario: falso tamen ad heredem extundit, quod legatario communis sententia concelebat.

Sexto, non possum non mirari quorundam hallucinatio- nem, qui afferunt heredem scriptū in testamento minus solenni uttam esse in foro anima, si possidat hereditatem: rursum legitimū heredem ab intereat non teneri in eo- dem animo iudicio restringere heredibus, nec legatario scriptis in testamento minus solenni, legatum, vel hereditatem, ita Alex. num. 23. Ripa. num. 99. dicens hanc Opinione[re] Communis omnium coniuncta recipi eam in d[icit] l. nemo possit idem rotat Iafon. in d[icit] l. 4. p[ro]p[ter] dissimil. col. 1. C[on]de de iuris & fact. ignor. & Tiraquell. p[ro]p[ter] leges comitabiles. gl[ori]a. num. 24. H[ec] enim parum

inter se constat, si quidem is, qui venit[ur] habet, tute hereditatem possidet. Is vero, qui nullam causam dominij aut iuriis ex legiā fidei[us] confequitur, testitu[m] omnino teneret id, quod possidet.

Septimo ex his manifeste conincit, Bald. errat in l. 1. col. 2. Cap[itu]lo. m[u]ndi. & Iaf. 1. l. can. quo d[icit] de iuris. & fact. iug[er] dicentes, legatarium, qui ren[der] legatam minus solenni testamento confequitur non potest, iuste pollicet eam furto subtrahere: id enim falso summum est.

Ociso, confat eadem ratione legatarium minime posse affectu rem legatam in testamento imperfetto per denun- ciationem Evangelicā, quod Bald. optime afferit, in d[icit] l. can. quo d[icit] 5. liceat A[bi]d. in h[ab]itu c[on]fessio[n]e. Iaf. in d[icit] l. 1. can. quā. & Ripa. d[icit] l. nemo possit. num. 88. contrarium velint: quibus con- sentire videtur Alcia. in co[n]ventu de iuris. num. 67.

Nono ex hac opinione, quam verilliman esse arbitror, ut infero intellectū ad text. in l. Pap[er]num. 9. ff. 1. de iug[er] testamento. & in capitulo. hoc tit. 6. denique ad omnia iura, quibus fanciū est per expressum pupillare subiutorum matrem excludiā a portione legitima in bonis pupilli, ut tandem in foro, quod conscientiā vulgo appellamus, id locum obtineat. Franciā. In d[icit] l. 4. p[ro]p[ter] f[ac]tū. Socin. in d[icit] l. 2. num. 21. ff. de regal. Corn. a. 4. Lancel. Deci. & Curt. Jun. in presb[iter]um. 14. C. de imp[er]i. & a[ct]u substituti. Crot. in d[icit] 2. de confessio[n]e. 106. mob. 1. Galianu[m] in Cen[so]riu[m]. 70. ff. de valg. Alcia. in co[n]ventu de iuris. num. 41. quorum opinionea sequuntur dicentes tam Commune esse Anton. Rub. 14. 69. Rip. in d[icit] l. 1. num. 45. Zafius in tradi- tione. subiutor. iste pupil. subiutor. num. 22. licet cooptationem tententiam alicant Arch. & Domini. in d[icit] l. 4. p[ro]p[ter] quibus adharent Philip. Deci. in d[icit] presb[iter]um. 4. & ibi Cora. num. 19. Gomez. in d[icit] l. 6. 19. & Alciat. in d[icit] p[ro]p[ter] presb[iter]um. 17. ff. in ip[s]i. nec opinor Archidia. opinionem esse magis probabilem, quamvis id Gomez crediderit. Imo nec placet, quod Lancel. Politus non auertraat de militiā. sub. de pupillar. 5. ff. d[icit] dicent Archid. opinionem procedere in bonis, quae pupillus aliunde, quam a patre haberit: hoc enim falso est, & a frequentissima omnium iuris sententia alienum, f[ac]tū aduertere Zafius in d[icit] l. 22. Verum si mater pupilli sit in iops & pauper, p[ro]ferit alimen. 22. si petere a subfiliu. ex l. 1. quis a hereti. 9. sub. de corporis p[ro]p[ter] ff. de u. ag[er] secundum Ripam & Zafium.

* Tertio, & principaliter caput hoc, em. 1. ff. ita intelligi- tur, ut procedatur iure canonico & in prouincia eccl[esi]e. Ko- man[us] subiectus quoad temporem iurisdictionem: in his etiū calibus testamentum solemne est, si factum fuerit eorum duobus testibus, & parciali presb[iter]o, quamvis ad pias casas factum non sit. glori. Ioann. Andr. Anch[ar]. Cardin. Henric. & Imol. hic Forum. in d[icit] l. 1. 5. Corn. in 17. vol. 1. Dom. con. 49. Feder. con. 217. vbi p[ro]p[ter] Ioan. Andr. hic afterthare Optime in moribus recipiāt etiā, & eam esse com- munem faterit Nicol. Boet. de iust. 93. Corne. conf. 261. col. 1. vol. 1. & 4. Carol. Ruin. conf. 4. un. 4. 1. dom. 3. & conf. 51. m. 11. 1. volum. 1. ex qua communis sententia fecundu[m] eos, et necessi- faciūt v[er]itas duobus testibus presb[iter]u[m] parciali teſtamento adesse, quod faterit Abb[o]v. rep[ort]. col. 4. Card. & carteri Do-CTOR. Communi[us] quemadmodum profiterit Imol. adun. 4. & Barbar. ed. 6. Corn. d[icit] conf. 71. Albert[us] Bruna de patet. & effec- forme. 10. fallentia. Domini[us] p[ro]p[ter] d[icit] 49. Fortun. in l. 1. 10. 15. de r[ati]o[n]e nec in hoc dubitandum est: liquet enim hi est p[ro]p[ter] verus ac proprius h[ab]itus c[on]fessio[n]is, aquo dicendere non licet. Ex quo apparet decepsum fuisse intellectu[m] h[ab]itus canonis Andr. Alciat. virum aliquoq[ue] & dociflum effigie eloquiflum, qui in cap. nouit de iudicio. col. 1. scripsit hanc decisio- nem in foro conscientię procedere: non in iudiciali. con- stat enim in judiciali canonico iustitiae ferundam effe.

Ceterum, hac interpretatio, quam communis esse di- ximus, procedit etiam si h[ab]it[us] presb[iter]y, vt notariis h[ab]it[us] teſtamento acceſſerit, ac praeſens fuerit: nam cum duobus teſtibus valebit in h[ab]itu voluntate ex ratione h[ab]itus textus quam in hac specie intellexit Paul. Parisi. conf. 50. volum. 3. Quod si presb[iter]y h[ab]it[us] non adit, loco tamen eius sine praefente die teſtis, validum erit hoc teſtamentum: quia duo teſtis? Tatis gerunt vices tñius quantificunque maxime au- thoritatis. cap. dicit. eam a v[er]o de teſtis. ita Anton. & Abb. in 1. in teſtis. & reliq. num. 12. Spec. ati. de inſtituta. ed. 5. comprehendit, num. 15. Domini[us] 14. 9. Romani. atib[us]. finit. C. ad. Falcid. 14. p[ro]p[ter] Corne. in d[icit] l. 26. 1. vol. 4. fin. col. Deci. conf. 284. 2. dub. dicens hanc Opinio[n]em Communis possit Alex. conf. 102. col. 4. vol. 4. quā sequebitur Boet. de iust. 38. col. 1. & Carol. Rui. conf. 51. num. 1. 1. vol. 6.

- vel. 1. quamvis idem Corin. contrarium probare nitatur. consil. 68. colm. 1. volum. 1. post. 1. mol. in l. nemo p[ro]p[ri]o. s[ed] legat. 1.
26. Ed utamur dubitatio insignis, vtrum t[em]p[or]e feminis potuisse esse testis inter Pontificio in hoc testamento? Et iure cuius constat feminam non posse testem esse in testamento, l. quod testamentum. S. v. d[omi]n[u]s. in l. n[on] s[ed] testis. l[et]t. ad gl[ori]f. c. foro. c. foro. vi. g[ra]u[is]. ver. f[em]inae. etiam si honestissima sit. Regia l. 17. titul. 16. pars. 3. Abb. vero in h[ab]itu cap. l[et]tione 1. colm. & Anch. afer. ut sat esse, ad folennitatem huius text. hos testes vel viros vel feminas esse: quorum Opes Communis est, secundum Ioh. Croc. intrat[er]at detestib[us]. part. 1. num. 10. cum hac decido testamenti folennitatem ad ius gentium reduxit, quo quidem iure non distinguuntur testimoniorum feminae a testimonio viri. Quo quidem ratio non satis applaudit ex eo, quod preter folennitatem iurius gentium exigat hic text. presbyterum. Vnde non omnino sufficiens est iurius gentium folennitas nec mulier testis esse poterit. Corne. in ant. quod fuerit. 2. colm. Cof[er]ta. Deci. in c. 3. de testif. col. pm. & in l. 2. s[ed] de regul. iur. num. 3. Maxim[us] refragatur communis sententia h[ic] requirentis non duos quocunque testes, sed idoneos, quo fit, ut probabilior sit opinio, quo etiam iure canonico ab his testembris feminineum testimonium excludit. e[st]i subscrubunt Alex. consil. 70. col. pm. & consil. 77. col. 2. volum. 2. Albert. Brun. in tractat. de corr. & relaxa. foliavit. foli. penit. 8. & Tiraq. 9. L. canons. num. 45.
27. Glosa. ultima nota verbaverba huius t[em]p[or]e communitaria ferendae excommunicationis, non late, cui similes est in cap. h[ab]uit u[er]bo. Amathentia. t[em]p[or]e in cap. 1. de legat. & in cap. S. solitariae. 63. distill. quas vbiique Doct[or] approbat. & Feli. in cap. R. Rudolph de ref[er]to. num. 24. latius Andr. Tiraquellus l. si regnum. C. de renov. donatio. verb. reuerstatio. num. 18.

EX CAP. RELATIVUM, E. L. PRIMO.

S V M M A R I A.

1. Causa plororum legatorum etiam apud indicem scolaris tractandam est, ita ut causam facilius.
2. Testamentum principaliter ad pias causas voluntatis, etiam quod legit propositum voluntatis.
3. 2. testamentum inter intermissionem voluntatis non quod extraneis illis contentum est, sed quod tale testamentum erat in dicto rebus voluntatis.
4. Legatus sive per testem vel legationem minus scilicet, factio tamquam principale ad aliam quam plenaria causam.
5. In testamentum ad p[ro]p[ri]o testis esse regatus, non illi nec regarius.
6. Femina potest esse testis, neminem causa nisi factio.
7. Aut praeiunctura nulla permissa probatio, in causa huius causis, testis esse legitimus.
8. An iudicis praeiunctura ratione regulus angelus opinio.
9. Præsumptio locis quandoque nihil operatur, nisi qualitas controversia praecedit.
10. In legatis p[ro]p[ri]o duo testes sufficiunt nisi qualitas, quam in testibus causas communiter exigitur.
11. Testis in Testamento ad ipsa causas non ad folennitatem sed ad probationem requiredatur.
12. Testamentum imperfictio ratione voluntatis, etiam ad p[ro]p[ri]o causa non valere.
13. Legatus debet esse testis perfecte ratione voluntatis, quantum ad legatum præiunctum ad testem.
14. Testamentum a natura scriptum diligitur testis, & testibus præsumbitur, si iterum legendum sit regatus & testibus, cum non legatur.
15. Infringuntur Novatio et fiducia faciat legi contra testem & regum debet, & dispergit ad partes non legatus.
16. Præsumptio legitima instrumentis ex clausula, & illius erant me notario, & ex parte scriptis testibus.
17. Testamentum sive liberis, testis foliavit delittum vales.
18. Si testamentum non recipitur probatio, non est in Testamento probato.
19. Liberi & testamenti non recipitur probatio Legatus ad p[ro]p[ri]o causam.
20. Ultima voluntate propria manu defuncti scripta probata causa primita est, licet non sit coram testibus publicata.
21. Legatus p[ro]p[ri]o possit ab herede latere p[ro]p[ri]o, etiam coram indicie ecclesiastico.

C A P V T X L

De Legatis ad pias causas.

1. Q[uod] variis iure ciuili ac Pontificio testamenti certis testium numerus & ordinario maior requiratur regulariter: tamen ultima voluntas, que pietatis causa fit, duos tantum testes exposcit, quod in hac decretali decimus est in favorem p[ro]p[ri]o causis, plus alia in iure sunt statuta eadē ratione, que Roman. tradit in rep. aut. similiter. C. ad l. Fal. Cap. tel. Cott. in memorabil[er]e dictione Abijent. & dictione Anna. & dictione Apiae, neque liber ea omnia hic repeteret, cum sit fatus pietatis causia legata coram duobus tantum testibus legitimate de-

beri. Cui affectio additipulatur text. in l. hac consueta summa. § ex imperfecto. C. libro tit. [Tractat late Andr. Tiraquellus in tractat de causa p[ro]p[ri]o. post huius operis editionem primam typis tradito. Quid vero sit obliterandum, ut ultima voluntas p[ro]p[ri]a aut pietatis causia continere ceneatur, tradidere regis. & Dd. in l[et]t. 1. tit. 1. § de legat. 2. quo in loco doctissimum Verula multa diligenter explicat post Rom. in aut. similiter. C. ad leg. Fal.] H[ic] vero decretalis definitio primo intelligitur, venientia tantum procedat coram iudice ecclesiastico, sed & coram ciuilis & seculari. Nam quoties apud secularium iudicem est controverbia de legatis p[ro]p[ri]is, iudicium ferendum est iure canonico ad amulium iurato, non iure ciuili, licet si iudex non sit quoad temporalia Romana ecclesie subiecitus. Abb. & l[et]d. hic. int. 1. colm. 1. & in repet. volum. pendit factio ecclesiastica. vbi Salycet. & l[et]s. 1. l[et]t. 1. volum. 30. & in 2. num. 29. Fortun. de v[er]it. in stat. 15. colm. 7. ex tex. & ibi sapientissime notatio in eccl[esi]a de legat.

* Secundo, hic textus procedit, si testamentum principaliter fiat causa pietatis: tunc enim coram duobus testibus radum & valer, etiam quod reliqua legata in eo relata laici, nulla ex causa pietatis: aliquo si testamentum principaliter faciat, alio quo pietatis respectu minus folenniter, nullum erit, non tantum quod principale, sed etiam quod legata p[ro]p[ri]a in eo contenta. Ante hoc que clericus de comp. colum. 6. Salycet. in aut. c[on]f[ess]o. & irrata. Cod. de lepros[is] ecclesie quel. Socin. consil. 5. vol. 3. Alex. consil. 177. n[on] themeat nisi diligenter exhibuit. col. 3. vol. 2. qui vtrumque Anton. decisionem sequuntur. Ego vero eas distinguimus, ne confundione quadam obturantur. Prima evenit ex eo procedit, quod principale trahat ad esse accedita, ut in hac ipsa specie probat text. in autem quod in fine. Causa t[em]p[or]e, quo probatur, in testamento valido speciei iure & favore filiorum, legata extraneis relata etiam valida fore. & ita hanc Antoni opinionem sequuntur. Corn. consil. 278. vid. 1. Alex. consil. 41. verbi. 5. vol. 1. & consil. 1. 02. vid. 4. col. 4. Carol. Ruini. consil. 1. num. 1. 191. 2. & alii patilo ante citati. Nec ab eo dissentient alii quem legesse, faciunt iafon in l[et]t. 1. hac consueta summa. § ex imperfecto. num. 10. C. stat. 1. ipse vero ibi, & in 1. C. de croesus. eccel. in 1. l[et]t. 1. 22. & in repet. num. 29. hanc sententiam reprobar, inducunt ex test. in d. § ex imperfecto, vbi testamentum § minus foliante inter liberos valet: non tamen quod extraneos in codem testamento honoratos. Cui inductioni minime satiscit Salycet. in d. 1. p[ro]p[ri]o. 9. eti maxime efficeretur tentaverit. Hanc etiam opinionem, quam iafon tenet praemittit Paul. consil. 97. vid. 1. & dicit vertorium esse Albert. Brun. de p[ro]p[ri]o. & eff[ect]u. fallentia 1. 3. addit tamen esse primam opinionem meam Communem. Sed nihilominus ipse opinor nihil Antonio obesse decisionem. §. ex imperfecto, cum in eo quod extraneos reprobetur minus foliemis voluntas: quod liberos vero admittatur, quando extranei principales cum libris simili fuerint heredes instituti, vel admixti ipsi liberi in principali testamento dispositiones. l[et]t. 1. C. fa[mili]aritatis. & Constantino Harmenop. Epitome. lib. 5. tit. 5. cap. 3. Vnde si filii efficien[ti] heredes instituti in minus foliante testamento simili cum extraneis, in instituto extraneorum efficiuntur.

Secunda ipsa Anton. decisione expedita est, secundum Iaf. 4. in d. § ex imperfecto. num. 11. vbi ipse cum sequitur. & in 4. 1. de Gione & repet. idem Alex. consil. 4. 1. vol. 1. cum caput testamenti deficit, nec hereditas ex eo adiutorio possit. l[et]t. 1. nemo. § de regal. inv. Ego puto contrariam sententiam veriori eis fauore p[ro]p[ri]a causa, sequitur in hoc Anani. consil. 28. col. 3. & Anton. Rub. consil. 72. col. 2. 1. mol. in. que in ecclesiastico de consil. 1. col. 1. per. Albert. Brun. de potenti forma. fallentia 31. quibus additipulatur Regia l. 27. tit. 1. part. 6. que expreßim probat, legata p[ro]p[ri]a omnino valere, etiam si testamentum, in quo fuerit relata, sit iniuridum, quod heredes instituti. ex qua non sola legata p[ro]p[ri]a, sed & quocunque legata debita condit, atqueideo non erit nostra h[ab]itu inductione, qua ex Regia lege vtrum sic admittenda et vitari non polit: itaque enim virgit, h[ab]uit opinione probatio[n]e, & ideo p[ro]p[ri]a fauori portio innimirer. J[ust]o vero quod obicitur hereditate non edita p[ro]p[ri]a legata non esse folianda, non est omnino certum, sicut nos tractabimus in cap. 5. in aliam ad finem, hoc tituli. & maxime iure. Regio ultima

De testament. & legat. ad pias caus.

huc opinio aduersus Annon. erit probanda. ob l. i. tit. 2. lib. 5. ord. in his habeat l. istit. q. lib. 5.

¶ Tertiothic text est intelligendum, etiam si hi duo testes non sint rogati: in his enim legatis p[ro]s[ec]tis iurisgentium tantu[m] folennitatis sufficit, que non exigit rogari testes. Ioa[n]d. And. Ant. Abb. Imo[n] & hoc Bart. in l. C. de fac[to] eccl[esi]e. num. 76. & Bal. ibi in fine. Paul. conf. 75. & conf. 327. vol. 1. Cor. conf. 278. 72.7. quorum Opinio Communis est, secundum Marcum Ant. in g. sed h[ab]et quidem. num. 35. Inflit. et Socin. in reg. ver. testes. Ludovicus Romana in d[omi]ni. similit[er]. C. ad legem. Edic. 11. fessal. Paul. Parisi. conf. 24. cor. 2. vol. 3. cuius opinioni accedit glof[io] communis recepta in l. 5. in o[ste]ri vero excepta. C. de codicis dicente. testamento[rum] inter liberos coram duobus valere, ex d. ex tempore. sicut etiam si illi testes non fuerint rogati. Ex quatinus Barbar. hic estum. 3. Nic. Boeri. decr. 34. & Rom. in d[omi]ni. 11. probare. ve- lint, oportere in cati b[ea]t[er] cap. testes esse rogatos per ultim[um] testib[us] sequentes, coram tamen sententiis refelluntur, et quod testes appeller. hic canon requisitos neccardios ad testimoni[um] probacionem.

¶ Quarto, ex eadem ratione confequitur, in testamento ad pias causas posse feminam esse testem. gl. in anti. quad. fuit. C. ed. communiter ibi probata, dicens, in testamento facie inter liberos feminam item legitimam esse, & sufficie[re] duo testes, etiam si masculi non sint. Et ita hinc intellectum ad d[omi]n[u]m cap. conclusione approbat Felin. & Deci. in cap. 3. de testib[us]. idem Deci. in l. 2. ff. de regul. ser. num. 3. Paul. Paris. conf. 27. vol. 1. iurip. Dubiam facit in l. proscripto panormi. Albert. Brun. in H[ab]itu, verb. testament. & cito hanc facientur barbar. hic num. 5. Roma. in d. auth. postular. 16. sicut. Crotius in d[omi]ni. de testib[us]. part. 1. n[on] 8. Marc. Anton. s. reg. auct. num. 12. Inflit. ed. eaque Dicitur auct. l. C. de fac[to] and. eccl[esi]e. etiam si refragetur Frederic. confil. 217. Roman. Barbar. & Crotius, ea ratione, quod licet text. legitimis testes exigit. Sed tamen legitimis hi sunt censendi, quibus iuris gentium fides adhibetur. Nec est admittenda Marci Ant. concordia, dum opinionem Frederici intelligit, quando uterque testis effet femina. Communis vero, quando ex his duabus testibus alter faltem masculus esset: nihil etenim refert, fint duo hit[er]e feminis: quandoquidem carum testi- monium integrum censetur, ius equidem civile feminas exclusum a testimento testamentiario, eo quod ad solenitatem veteres nec testium, nec feminam, nec peregrinum admitebant. Quod uterque s[ecundu]m S. Ieron. & S. mulier. s. illo test. leg. regula. l. de regul. l. de testib[us] non quod imbecillis & inconfidens femina fit: cum ex ratione in nullis actibus esset admittendum ei[us] testiomaniacum. s[ecundu]m de verbis. sequent[ur]. Et tamen in contraria, & alijs actibus admittitur. Hinc ergo fit, vt in testamento, qui circa folennitatem sunt, feminis testis esse possit, quod Vigilius adnotavit in l. 5. test. num. 3. indicit te- flamente addens ex Auto Gelli. l. 5. cap. 7. antiquissimo fure nul- lius testimonij ius mulieribus frui. Que sane prohibito in testamentorum folennitatis quaevis alijs actibus permanit, sicut dem & in criminali causa ad testimonianam fe- mina admittitur. Reg. 2. ff. de accusa. Regist. 17. in l. 16. par. 3. fal- tem iure ciuilis. g[ra]m. l. de cap. for. non tantum Doctor in cap. qua- si in testib[us]. Deci. in l. 2. num. 27. Tiraquell. 9. leg. connub. num. 49. non numer. 46. Constatutum huius cap[itu]la intellectum sequitur. illud autem hic pigmetitendum non est, in quibusque que testamento. Monachos legitimis testes censeri, etiam ab[us]que licentia praelat[er]e. sicut reponderunt Signorol. confil. 157. Aret. confil. 19. Bald. confil. 24. lib. 1. idem Bald in l. C. de fa- cro eccl[esi]e in cap. 10. num. 43. Iml. in auth. postular. C. de fac[to] eccl[esi]e. colum. 3. Card. in l. 9. Laurent. Sylva in confil. 16.

¶ Quinto oportet in h[ab]itu capitis interpretatione illud traxisse: qui contendit testamento ad pias causas factu[m] coram duobus testibus firmum iure esse, probare debet eos duos testes idoneos ad legitimos, ad omnius inspicione alienos p[ro]ficiens esse, qua in controvergia Paul. Paris. nouissime confil. 24. 16. 3. 4. opinatur, probandum esse han- testibus qualitem, nec eam a iure in cati & specie huius testamento prelum. Nam vix argumentatur, quando lex requirit testes idoneos esse, per nomen superlativum, non præsumuntur haec qualities testium nisi probetur. Ang. in l. 2. §. idem p[ro]ficiens se aper. Iml[ob]. l. 7. §. di quin[us] reg. ed. auth. no. 10. Dec. confil. 321. col. pen. Alexan[dr]. 82. col. 2. idem tradit in test. de tel. 10. Crot. num. 59. quam opinionem sequitur, eam esse Communis proficiens Alciat[er] de presumpt. reg. 3. p[ro]ficiens 2. num. 9. & eam tenet Hipp[olit]. sic 187. & in l. si quis nec quiescit si de qualitate, in

13. Hic vero canon requirit duos testes legitimos: igitur necessarium est probare, testamento teles idoneos, optimos, & ab omni inspicione alienos esse.

Verumtamen ego ab hoc intellectu plane discedo, quippe qui sciam ex frequentissima omnium traditione, in testamento ad pias testas causas iuris genitum probatum suifice[re], etiam qualitatem in testibus exigunt, quam quae ex ipso fuore genitum infinitum. Hoc vero presumuntur, secundum de præsumpta auct. patr. §. 100. ff. de leg. 2. glof[io]. in l. 1. de f[ac]tis. gl. in l. 1. f[ac]t. ff. quod met. can. test. in l. nomina. C. de iustitia. islam. gl. in. 1. etat. n[on] 1. si quis testibus in axib[us] si dicatur. C. ed. titul. Unde etiam si legitimis testes eos hic accipimus, qui ex nullum patientur defecutum, præsumptione adhuc locum sibi vendicant, ut donec contrarium probetur, eos legitimis eti[us] certificamus. Non obstat quod Paulus Parisi affirmit probandum eius interpretationem, id enim potest pluribus modis tolli: Sunt fane qui contraria sententiam sequuntur: nempe Ioannes de Ligiano, Franci, a Ramponibus & Barb. in serio lata. ac prob. pen. fol. Cur. in tral. de te- tral. ant. 3. idem Curt. conf. 55. et al. q. Feli. in casu loamer de fid. infra. num. 44. quorunq[ue] opinio ex inferius dicendis quando[rum] comabitur.

Secundo respondeo, communem sententiam intelligentiam esse in latutis, non autem in iure communi, quod testes requirat optimis opinionis: nam in Statuti predicta verba sunt accipienda in sensu, que Ang. & exterri probant, ut aliquid additum sit iuste communis: ita Alciat. d[omi]n[u]s 9. & eis ex mente omnium, qui hanc questione in attingunt.

Tertio, auctus in flatuis opinor non esse communem sententiam ferundam, si videntur ipsa statuta verbis huius c. quoniam testes legitimis censentur, qui ex illis admittendi sunt ad testimoniū. arg. 1. legimus. ff. de pat. quidlibet autem teles præsumt a legi idoneis & legitimis, vxdix: ergo non erit recularior hanc qualitatem probare.

Quarto, vt veram huius questionis definitionem semel conlinuitus, procul dubio existime. Angeli opinionem non ita temere esse accipiendam. sed tunc devenit, quantum lex, canon vel statuum, ratione illius qualitatis, quam exprimit, illos testes admittit, qui aliqui iure non clement admittendi: atque in hac specie Ang. huius affectiōnis auctor loquitur & pleriq[ue] ali[us] qui haecens eius sententiam defendeunt fuit contati: nempe Imola & Hippolyt. Nec in hoc calu erit fatis allegare præsumptionem iuri, & nullis qualitatis ita probetur, ex mente Ang. & sequentium: cum ius non præsumtur hanc qualitatem: licet contrarium note- rū. in tral. de tel. num. 39.

Hec vero constitutio non admittit duos tantum testes aliquoquin sufficientes, ex eo quod habent hanc qualitatem probatissima vita, integra fama, & opinionis: fed[er]a- tione pietatis, cum causa testamento factum fuit: ac de- nominata qualitas non est praecile probanda, cum non ruerit causa inducens Romanum pontificem ad hunc capitis dictum. Sic cum iurisconsultus in l. iuris ff. de tel. milie. requirat in ultima militis voluntate probationes legitimas. Auctur. eas interpretari, que ex duobus testib[us] clement, & actibus humanis communes sint, idem Accurritus in auct. C. de testamento. mult.

* Ex quo sexus ad istum textum conflat intellectus, ut plane legitimos testes in testamento ad pias causas exigamus, omnia iurius cuiuslibet folennitatem, iurius gentium probationem fecit, adiungimus ei qualitatibus, quas iura Pontificia communis omnium auctuum testimoniis addiderunt. Hic enim non colligitur, hos duos testes ita integre sicut eis operare, ut communis probatio iure canonico sufficiant, colligi poterit ex notatis in c. reformacione de testib[us] & ex alijs iuris canonici locis, quam interpretationem a d. gl. Lact. deducere libuit, quia maxime congrua est, quibus addit[ur] Corne. 10. 16. v. 2. Quibus accedit & illud quod obiter admontium, & iterum modo expreflim adnotauimus, nempe ab hac decretria in testamento ad pias causas duos testes requiri, non ad folennitatem, sed ad probacionem. Ita plane scripti editi Corn. 10. 16. v. 2. lib. 2. conf. 30. lib. 3. col. 3. & sequitur post primis huius operis editionem And. Tiraquell. in tral. de cati p[ro]a. 7. 7. voleamus.

¶ Secundus huius cap[itu]la intellectus erit, vt pietatis causa va- te testamento imperfectum respectu folennitatis, non tamē

tamen imperfictum respectu voluntatis. Cuius rei exem-
plu' premitto. Testator gravi affectu morbo disposerit plu-
rim, circa proprium testamentum, dicentes ita velle testari, &
cum esset notarius vocandus & testes , coram quibus illa
omnia testator rata & firma censeret, ut proprium testa-
mentum iufferet, enim ipse, aut animo definiuerat, vt no-
tarius & testes vocarentur , quo actu ille solenniter agere-
tur et tandem ante hanc ipsius voluntatis perfectionem, mor-
tem obiit ipse testator . Respondit Olearius conf. 119. citiam
quod legata pia handicripio testationem effectum non habere.
idem Alber. in l. hac conf. sive ist. §. si quis autem C. hoc tit. Barb.
hic. nro. 2. Anach. inc. 2. num. 10. & in e. precedenti. 4. 9. Imol. conf.
1. Anan. 10. 57. Paul. Conf. 10. idem conf. 451. vel 1. Deci.
in c. 1. num. 7. 4. de fidei iustitiae. Ial. in conf. 1. 6. lib. 2. Guid. Pap. conf.
55. Guliel. Bened. in c. Raymou. verbis. testamento. 1. num. 71. Paul.
Paris. Conf. 24. vol. 3. num. 12. Roder. Zuar. in L. quoniam in prioribus. C.
de inoff. testam. in vlt. part. 1. q. 3. quorū Opinione sequuntur eam
didentes Communiū ēste Aret. in l. sive quod. 2. q. 1. ita in expre-
fus lat. conf. 155. col. 3. vol. 4. Dec. conf. 159. & conf. 488. idem no-
tar. Paul. Conf. 307. vol. 1. Thos. Gratian. decr. 62. & Nicol.
Boer. de s. 91. col. 1. explicat eandem sententia Carol. Ruin.
conf. 1. ad 2. num. 21. & seq. idem Paul. Paris. conf. 145. vol. 4.
ne ab hac opinione est in prasi recedendum secundum
eundem Carol. Ruin. conf. 7. num. 8. volum. 3. & probatur illi-
hac opinio in fiduciā communis. §. quoniam. §. de legat. 3. Quoniam, inquit
Infrasconfutat, qui exemplū testamento preparat, & prius decedit,
qua' regit, non valent, quasi ex codicilis, que in exemplo scripta sunt,
lucis verba fiduciā sive scripta habeantur. Item adidem est egregia lu-
ris confutiū decilio. Ex ea, inquit dicitur quod ad testamentum fa-
cilius paratur, si nullo iure testamēto perfectum est, ne ea, que
fiduciā sive verba haberent, per paf. ex ea si tunc iusto. Accen-
dit præterea Azonis sententia, qui exhibuit contrarium
minime perfectum esse, quando contrahentes ab initio
voluerunt per notarium illam conventionem ad publicam
scripturam redigendam eam : quod Accurritus retulit in l.
contrat. C. de fidei instrument. & licet Azonis opinio non sit à
Dd. recepta, eam tamen adducimus, qui expressum pro-
batur Regia 1.6. itul. 5. part. 5.

14 ¶ Oficiis intellectus dictat, hanc constitutionem pro-
cedere, quando testamentum est perfectum, ratione vol-
untatis, quod legata pia, licet quod catena legata voluntas
manerit imperfecta animo liquido, deliberato coram
idoneis testibus, non cognitis nec intendens aliam solen-
nitatem adhibere, testator incepit condere testamentum &
cum pietatis causa aliqua legaliter, velletque alia disponere,
mortuus est: ex hac voluntate deberi pia legata adnotauit
Bart. in l. testament. off. de fiduciā. lib. Abb. 1. v. 1. mot. 3. & ibi
Barbat. de fuses. ab inv. 1. Alex. in l. hac conf. sive ist. §. ex im-
perfct. C. de fiduciā. Imol. in l. sive ist. col. 2. ff. col. 1. in d. conf. 155.
vol. 4. Dec. dicens hanc opinionem communem in d. conf. 159. col. 2.
quasi hoc ipsum fauore pietatis fit inductum. Obflat tamen
huius opinioni tex. in d. c. sive §. si quis, inquit, cum testamento
fecerit, barbat primi nomine, prius nomine scilicet heretice ex parte
ret, pietatis causa cum testamento faciat, quem fecerit. Vetus
digellorum libro primo Seruianus respondit scripsit, utique prius heretice
ex testamento non futura. Lober. tan. hoc verum sive eximissim sive
flare voluisse placet eam, qui testamento fecit, heretice pronunciat. Ego ne Seruianus puto al. sed sensu Hacenus gl. libri gl. communiter
recepit idem esse in testamento factio inter liberos, & effe
hanc & opinione communiter facit. Cornelia. §. 9. vol. 1. col. 2. & in
d. c. sive §. Aret. dicens id est in testamento ad pias causas. Ego
à priori sententia non discede, cum maioris sit præiudicium pia
causa, quam inter liberos dispositio, extra portionem legit
timam eius iure debita. Bart. in l. 1. C. de fuses. v. 1. c. 1. c. 1. num. 74.
Abbas in d. c. 1. Bart. in l. paulm. quod datat. C. de fusi. fin. colm.
Vnde quoniam sit vera opinio gloff. d. c. sive §. si quis, quam in d. c.
§. ex imperfecto, sequitur laton. pof. alias eam, non erit con-
fettiū falsus hic octauus intellectus. Quoniam eleganter
confundendo traxit Paul. Catren. conf. 107. volum. 1. effe
perfectum testamento ratione solennitatis, si testator
dictante scriptum sit, & ad finem deducimus coram suffi-
cienti testium numero, ad id vocatis ipisis testibus, licet
totum testamentum final non sit lecum coram eisdem,
& subdit ipse Paul. hoc & testamento ita repertum in pro-
testo notarii, à quo, vt à notario, scriptum fuit testatore
dictante, posse in publicam formam authoritate judicis
redigi, vel presentium testium depositione publice indicis
etiam authoritate scribi, & deinde finem faciat, etiam si

ab initio per nuncupationem absque notario factum
fuerit hoc testamentum . Poterat enim ab illo scriptura
ultima hac voluntas probari ex sola nuncupatione testa-
toris coram testibus facta . Igitur nihil refert, coram ip-
sis testibus lectum non fulle id testamentum . Ea nam-
pum fuit testamentum: non autem quando ipisis testibus
ad id vocatis scripta fuit ultima voluntas, quod ipse Pan-
lus explicat.

Oportet tamen expendere, an vera sint ea, quae in pra-
dicto responso continentur. Ex eo manifeste apparet, non
esse necessarium, testamentum dictante testatore scrip-
tum coram testibus legitimis, iterum ipse testator & testi-
bus legi, quando actus ipse testandi a testatore perfectus
ita fuit, vt nihil ei addere iuste proponuerit: nec ei idem
actus probatio scriptura fit, sed solum testium depositio-
ne: quod prater Paulum notant Alexand. in d. c. ex imperfe-
cto. num. 3. Andr. Pisanus, & Nicolaus Neap. in d. c. fiduciā
& sive ist. Carol. Ruin. conf. 1. num. 22. idem conf. 12. num. 15. &
seq. volum. 2. denit Paul. Catren. in conf. 75. vel 1. in responso ad d. c.
fiduciā & sive ist. 1. Cuicunque verba resulimus impetrare in pre-
cedenti intellectu. Nam ille §. procedit ex dicto, quem ibi no-
tavimus. Vel aliter potest intelligi, vt procedat, quando te-
stator ipse rogavit notarium, eumque vocari fecit ad fer-
endum testamentum: tunc enim donec scriptum testa-
mentum lecum fuerit coram testatore & testibus, imper-
fecta est eius voluntas, & ideo nec testibus probari poterit:
cum ex actionis defectu presumatur voluntatis imper-
fectio: ex Bald. in Ambro. quod paf. C. isto istu. Paul. in d. c. sive
quoniam sententiam sequitur, dicens communiter ēste Caro.
Ruin. conf. 1. num. 3. numero 21. textus optimus in l. hac confi-
ma. §. ut carnales fragilitas. C. quia sepa. facit paf. idem ipse Ca-
rol. notar. conf. 1. ad paf. volum. 2. Ego tamen fateor illam
esse frequentiores sententiam, quae probatur à Dd. publi-
cium notarii instrumentum & vt fidei faciat, legi oportet
ipisis testibus & contrahentibus, poftquam scriptum sit,
etiam eidem praefitibus: & ita prater proxime citatos
affuerunt Ioan. And. in paf. art. de inst. edit. §. off. paf. art. d. ed.
num. 15. in additione infaiente, pof. v. Anton. na. 12. Abb. num. 3.
Fel. numer. 17. & Dec. numer. 14. c. 1. de fidei iustitiae. idem Abb. in c.
cum P. Abellio. zedem tit. ma. 4. Bart. Bald. & alijs in d. c. fiduciā & sive
quoties. Bald. in I. I. sive ist. C. de fidei iustitiae. recit. idem in l. 1.
numer. 21. C. de fidei iustitiae. & iure hisp. f. lib. 10. Lanfranc. Oriani.
in d. c. quoniam centra. §. de intercessione. numer. 14. idem cautum est
in pragmatiscis hiis regni imitationibus, fol. 166. & idem
flauit Maximilianus Cesar apud Germanos in quadā
stitutione, que contineat Tunc primo anno notariatu. pag. 1. 6.
pro quo opinione à Doctor. adductio text. in d. c. sive ist. qui
minime id probat, cum ibide in actis imperfectis fuit, non ex
defectu lectionis, sed quia scriptura dicta ad testamentum pro-
batur ante eius contestationem, id est p. præfuit testes scri-
rent, quoniam est voluntas testis: nec enim ipisis pre-
fribus testator scripta dictaverat. Sic etiam eodem pacto
loquitur Imperator in d. c. sive ist. ac tam humana fragilitas, atque eadē
ratione in d. c. sive ist. testamentum fuit imperfectum, non ex
eo, quod femei testibus praefitibus, & intelligentibus scrip-
tum, coram eisdem lecum non fuerit: sed quia nondum
eius ordinatio testator perferret, vt ex eo testu constat.
Nec Accurritus in d. c. sive ist. communiter opinionem probat:
quippe qui sententia isti esse testamentum a tabellione scri-
psum fuisse praefitibus testibus & intelligentibus, quid no-
tariorum ex voluntate testis scriberet, multo minus coad-
juvare eandem communiter opinionem textus vbi Barto. no-
rat in l. centraliu. C. de fiduciā. nam paulo post dicimus qua-
liter id intelligatur. Vnde hac in controveria fieri
quescitiam omnium opinionem, camque Regia iunctione
probavimus, non ex eo, quod ante scriptum & lectionem actus
sit imperfectus, quo ad agentis voluntatem: sed ob defectum
hiis folemitatis, que teruanda est ob publicam utilitatem,
nempe, vt fraudes tabellionum evenerint, vt certior fitco-
rum publica fides, & ita communiter sententiam intelligo,
quicquid alii pro eius intellectu scriperint.

Venit, ne quidam ista, quae obiter ex huic examini obtu-
lit, ex auctoritate perpicio catalogo, obscuram habere a-
pud me decisionem videatur, statim assertiones lequentes
iubico.

Prima eadem affirmit, testamentum nequam probari
per scripturam à notario dictante testatore & testibus pre-
sentibus

De testam. legat. ad pias cau.

sentibus ordinatum, si post ordinationem lecta non fuerit testator & testibus: quam conclusionem communem esse confit ex his, quos adduximus superius: & procedit haec sententia, etiam in contradicibus, ceterique actibus, qui geruntur a tabellionibus: quod pro dicti Doct. fatetur, Nec quicquam refert, an istis actus necessarii precise ferapuram exigat: nam vt cunque sit, vbi fit alius quis actus instrumentum, ad eius probationem, oportet id legi testibus, & ipsi eundem actum agentibus, ut postmodum fides instrumento adhibeatur: licet est actus non esset necessarius per scripturam conficiendus, Decio auctore in d.c. 4. de fide instru. vnu. 14. & idem sententia fere omnes, qui communim opinionem adhaerent tametit Abb. in d.c. 1. num. 2. & Felin. ibi num. 17. & idem Abb. in c. 2. s. P. Adelio. s. 11. existimat, instrumentum integrum fide habere, quanvis femele coram contrahentibus & testibus scriptum minime efit eidem lecum, si is actus precise ad eius valorem scripturam non exigat. Quibus aperitissima præter alia obicit regia conti-
tutio, cuius paulo ante meminiimus. Illud vero non est omnitemendum, minime presumi, a notario lecum fuisse instrumentum testibus & contrahentibus, vt notari. Fel. in d.c. 1. num. 17. Bal. in d.c. fiduciencia. 8. 1. idem in l. quod. i. quicunque. §. vlt. de public. ren. action. idem premittunt omnes, qui communem opinionem sequuntur, nli in Instrumento dictum fuerit a notario. Atton. coram me & testibus infra scripturam: tunc enim ex his vel similibus verbis, ex quibus per-
ficit abusus colligitur, presumitur: lecum fuisse instrumentum illud, ex eodem Bal. in d.c. locis, & in datus, quod fuit. C. illi. & ibi Doct. Bart. in l. credendum, column. vlt. ff. de verbis. obig. quem Doct. ibi sequuntur: idem in d. s. que. Iaf. in l. fisa / scriptum. col. 3. ff. de legat. a. dicens id prelatus ex figura tabellionis evidenti scriptura apponit, post hanc. m.l. G. de fide instru. & iure huius. sib. ibi. 10. 22. Hac ergo prima conclusione prænotata manifestū est ut non esse legimus verum id, quod ex Paul. Cast. adnotauimus in ver. Quatuor.

Secunda conclusio: Testamentum a notario ex voluntate testatoris coram legitimis testibus scriptum, omnino inter liberos & eorum saevo per eam scripturam probatur, licet lecum non fuerit ipso testator & testibus: argu. 8. ex imp. fidei. l. b. l. 1. fisa / scriptum. col. 3. ff. de legat. a. dicens, ibi. in hac specie column. 1. probat. han. conclusionem: hic enim actus perficitur, nec testator oblitus, dum ageretur ante perfectionem: tantum igitur deficit solennitas illa lectionis, qua præcise inter liberos, non est exigenda: idem notant Barto. in d.c. 1. ff. fiduciencia. 8. 1. Atton. conf. 57. Iafon. conf. 81. volum. 1. idem conf. 155. volum. 14. quorum opinio ex eo citius probatur, quod prædicta scriptura lectione ad solennitatem pertinet, ut modo dicobamus. Sunt tamen qui contraria conclusionem potius sequuntur, quo Doct. refert, & sequitur conf. 488. num. 15. verius. n. u. obig. hanc secundum conclusionem pro-
bauerat. In quo est adhuciderunt, hoc id, quod in hac parte affirmitur, intelligere co cati, quo actus ad finem vilque deductus fuit, ne in fumitu a testatore sufficiens. Ita quod opinatur verum eis in scriptura a notario scripta illo te-
statore distante, veleus voluntate, ipsi etiam testibus praesentibus, quibus munitionis ab aliis Doct. affirmantur. Quo sit vt plerique ex nostris ex confor-
matione halucinarentur.

Nec illud omittendum est, satis esse confitit expi-
scriptura, & testimoniis notarii, id scriptum fuisse ex vo-
luntate testatoris, ve in exercitu contradicibus & actibus fi-
milibus presumitur. Nam quod in d.c. conf. 155. ad fin. ex
adverso allegar, nihil obstat. Id enim procedit ad proban-
dam conclusionem, ipsi notario audiue factam, vt alii
quod officium exerceferet, tunc enim non probatur hac
commissio ipsiusnotarii tellimonio. Bal. in l. artificando.
column. 3. de testib. Cum opus communis sit, secundum Iaf. in d.
conf. 155. Decr. c. quatuor. num. 45. probat. in conf. 160. column. 4.
& in praxi secundum Guid. Pap. deis. 128. Sed
quoad probandum vel præsumendum, tabellionem con-
tractum ex voluntate contrahentibus scriptum, eis
testimonio fides exhibetur, ex glo. & Bald. ibi. d. l. s. f. f.
randi. test. in l. s. que decim. C. de sal. & id psalm. Dd. latenter.
Maxime Iafonis obiectio tollitur ex eo, quod Bald. opinio
communis in d. artificando. locum habet quodam commissio-
nem generalem aliquius officij, non quod commissio-
nem aliquius particularis. ea etenim probatur eiudem no-

taris testimonio, vt scribat Decr. c. conf. 42. column. 2. post Aret. conf. 3. volum. 1. s. & Bartol. in l. s. f. de testam. soei.

Tertia conclusio: Nihil refert, non esse legimus testamentum a notario iusti testatoris scriptum coram testibus, si per legitimum testes testantur nuncupata voluntatis probatur: Nam si scriptura ad probationem non adducatur, minime video cur sit tractandum de eius solennitate. Et ita haec opinionem veram esse existimat Paul. Cast. Nicol. Neap. Andr. Pisa. Alexan. & Carol. Ruini. quos exprimit nuncupatum scriptum, testis, quoniam, & verba scripta, quibus suffragatur glo. in l. b. c. confidissima. C. qui testamento facit res. sed quod dicitur, testamenti, cellamentum a notario iusti testatoris scriptum coram sex testibus, per eam scripturam non probari, cum imperfeta & minus solensis sit ex viis testis detecta: po-
testamen probari per eodem testes & notarium, quinque-
gram testium numerum facit quam glo. Dd. Commoner
sequuntur, vt alii sunt notiores ibi, & Carol. Ruini. 1. 1. 2.
l. 2. 2. 3. 3. 4. 4. ad id. Domini. Lavor. ff. f. f. f. Nec obicit huic
tertia conclusione, quod opinantur quidam eam reprobantes & maxime ipse Carol. parum fibi costans in d. conf. 1. vo-
lum. 2. 2. 6. 21. & in d. conf. 2. volum. 2. n. mpe testatorum qui no-
tarium ad feriendum testamentum vocaverunt, eū animū & can voluntatem habere, vt nolit ipsum actum perficere, nec perfectum confere, donec tabellio cam scripturam ipsi testator & testibus legerit. Hac enim ratio falsa est ex Cy-
no. Paul. Castr. & alijs. in l. b. c. confidissima. §. per nuncupationem. C.
hos in aliis quibus vel admittenda nō est hęc argumentatio:
Testato: notarium ad testamentum scribendum vocavit, ergo necessarii scripturam ita exigit, vt aliter testari noluerit: vel procedit vbi ex certis quibuidam conciueris vel ex prele conit: hanc fuisse voluntatem testatoris, non aliter testari, nec perfectum confere testamētum, quam per scri-
ptura: a notario in forma publica confectam & ordinatam laudat. & ibi Barto. & alijs. C. de fidei. infra.

¶ Nono, ex præmisitis deducitur, legata pia valida esse, &
si reliqua est in testamēto, quod coram diuisos testibus
distincta fuit, & scriptum iusti testatoris, qui aliam solen-
nitatem non prædicera, tametit lecum coram testibus nō
nisi præmonente testator: quod ergaliberis notari. A-
nat. conf. 57. in fin. & l. 2. 2. 6. 8. ex imperfect. 2. volum.

¶ Decimus, ex ratione 7. hinc textus apparat verum esse, quod Bartol. scribit. n. l. fiduciencia. §. de legat. a. 3. cr. in l. s. que
testamentum l. b. s. in d. c. 155. voluntate proprii ipsius
disponit manu scriptam, ita vt hoc dubiu non sit, quod liberos secundum eis, etiam si non sit coram testibus aut notario nuncupata, quod idem erit in legatis pjs, scilicet ex filio fecuti Barto. opinione Corne. in sub. quod sine per-
text. C. illi. tit. Decr. & l. a. in d. c. conf. 155. Zafins conf. 6.
num. 25. vol. 1. Alex. in d. s. ex imperfect. idem Alex. conf. 4. vol. 3. vol.
7. Imol. & Aretin. dicentes hanc opinionem esse communem in d.
s. qui. column. 2. optimus text. aet. s. C. famili. et. s. s. qua. in re pre-
ceris ultimam hanc affectionem a precedentibus distinxit
elegerat Corn. in d. sub. quod sine vbi. f. f. f. illam constitutio-
nem habere locum in legatis pjs, vt modo diximus, cum & alios citantes: tametit contrarium nobauerit Iaf. in d.
d. d. quod fint. Aret. in d. s. opt. Alex. in d. s. vol. 3. quoru-
m opinionem sequitur cincens communem esse Socin. lun. conf.
169. num. 74. vol. 2. quibus maxime suffragatur text. d. de te-
flam. imperfect. & s. s. s. quo. int. vt malem ipse huc opinioni
quam præcedentibus subscrive, ni fama piz. causie a praci-
piti iudicio auerteret.

¶ Glosa. Ultima egrégie probat, legata pia postea istam
coram indice ecclesiastico peti ab ipso hæc lateco ex ver-
bis huius cap. quod notant Abb. Imo. & Barb. in d. s. ad
aduersi. Antch. in qua controvergia non oportet immorari: cum
causa pia fit tractanda iuxta iuris Pontifici constitutions,
& ideo nimis ruris si eius cognitio & definitio Ecclesiasticis
iudicibus iuris competat.

EX CAP RELATVM EL

SECUND O.

S V M M A R I A .

1. Bonorum applicationes an vestient iusta & alijs.
2. Hypothecas bonorum possedit & immobilium an comprehendunt iusta & alijs.
3. bona aquista per clericos ex redditibus Eccles. & an sufficiunt in ecclesiis
fini remittenda.

4. *Bona quae si per Episcopum, arcebispum Ecclesie mecanis, cui competant, ex nominis collegio, ex accessoriis in dignitate.*
 5. *Vacantes in beneficiis redditibus ad ipsorum postea eligendum pertinent, id est canonici beneficiarios fuerit debent.*
 6. *Clericis redditibus beneficis per alium inter omnes & ultimam voluntatem regare potest, ex vero bonis capitis inter.*
 7. *Acquisitione Ecclesie causa, ex aliis distandum.*

CAPVT XII.

De proprijs bonis clericorum.

Primo colligitur ex hoc^t capite, bonorum appellatione mobilia & immobilia comprehenduntur, *bonorum in l. 1. ff de verbis*, *quae & quamvis iura & actiones non veniant nomine bonorum mobilium nec immobilium, sed constituant tertiam bonorum speciem ab illius dictamenta, l. 1. dico Pio, q. in venditione, q. de rei, & l. quoniam Tiberius, q. r. ff. de pecu. Abb. in t. nulli, de rebus ecclesiasticis alienis, l. 1. d. 1. in venditione, colum, 2. idem in l. dispensatis bona modo, ad finem de rebus ecclesiasticis id in l. 1. ff 194 & 201, 5. v. vol. 1. dabo 4. Dec. ann. 114. & conf. 653. And. Tiraq. in l. 1. in ymaginam. C. de teno, dona, verbis bona, na, 7. tam appellatione bonorum similiter sine illa adiunctione, mobilium aut immobiliū, iura nomina debitorum & actiones veniant. *Annen. C. que res pignora oblig. nos d. labor. S. q. l. C. de usu fructu a principes bona, ff. de verb. significat. l. 1. q. virilis, q. quid in fraud. part. l. 1. legatus. q. qui bona, ff. ad rebelliam. Tiraq. d. num. 7. (Multa Atria Pinelus in subr. C. de bonis mater. in t. part.) & idem non tantum bona mobilia vel immobilia per clericum ex redditibus ecclesiasticis acquisita, sed & nomina & actiones ipsi Ecclesia competunt. Abb. & Dd. hic communiter, quod etiam constat ex his cap. dum dicit, *bona pignora, adiunctio quae non rotat Alc. in l. modis in usu de verbis pign. Rom. in d. tempus. q. l. ff. de usu. Hippopol. in l. viii. C. cognitorum. q. de quillo. no. 26. Vnde diffinitio proposita tertio libello illius quotidie contingens, an obligata est omnibus bonis mobilibus & immobiliis, iure hypothecaria, obligata etiam ceterant iura & actiones. Nam iub generali bonorum hypotheca, iura & actiones continentur, l. 1. nov. C. que res pign. oblig. poss. attamen appellatione bonorum mobilium & immobiliis, etiam in materia hypothecarum, iura & actiones non comprehenduntur, l. 1. dico Pio, q. in venditione, vbi Bart. & Ias. v. id. late. Apt. Negat Faneri. depig. 2. memb. 2. par. num. 9. quod si omnia bona mobilia & immobilia fuerint iure pignoris obligata, idem respondendum fore videtur ex Bart. in l. Centuria. numer. 27. ff. de usu. pop. & conf. 50. Deci. in d. conf. 414. Corin. in d. lib. 4. Contrarium autem quibuscum placet proper dicendum, *omnia, quam fere in presenti materia hanc, confidemus. Quinti. 19. 1. q. argento. q. de sur. & argendo, q. atque ita quae quam trahimus, respondit Carol. Moli. in Alexander. conf. 45. num. 8. b. 1. idem colligitur ex Alc. d. 1. in questione d. Rom. in d. 1. ad tempor. q. 1. de r. p. expellim ferocie hoc ipsum voluit Gulielm. Bened. in c. Raynou. verb. cetera bona, no. 8. q. l. d. dum appellatione bonorum mobilium & immobiliis iura & actiones venire censem, si in ea materia subiectam ex voluntate diligenter vel alias id presumi possit, vel debeat, vt turpe eleganter inductione ex lib. 1. q. 1. ex fundo de lebre, in ista quoratione vt. Senatus. Caro. & alij in questione prædicta, quorum opinio etiam si minime placuerit Tiraq. q. 1. de rebus. q. 1. gl. num. 20. qui multa hac in quaque id virtutis que pars probacionem adducit: mihi sane fatis applaudet ob communem vium loquendi, secundum quiamen tre receptum est, quod hinc clausula, bona bona rea mobilis & immobilia, ex mente contrahentum ad iura & actiones extenderat: siquidem & Oldrad. conf. 219. ob vium communem extitimus appellatione bonorum mobilium & immobiliis iura & actiones contineri, viuis viis hoc obtulerit.****

Item probat hic textus. secundum t. Abb. & Dd. hic acc. 3 quinta per canonicum post eius obitum pertinere ad canoniconum collegium, etiam si ex bonis communibus illi canonico defunctorum fuerint separatis bonis, quadam diligata, vnde simeretur fibi necessaria ad viuum, velutum, reliquoque viuis: acquisita vero per alium clericum habentes beneficia extra congregationem seu collegium successoribus datur, ut ea bona disponat ac distribuat, tunc talia bona ecclesiæ. Idem probat textus ex prefatis de officio Ord. in 6. ex translat. consitituta 18. 2. ff. capiti, tit. de elect., que iterum repetitur, sicut ut fidei pacienter communem quibus in locis tra-

statur de confuetudine, que alijs quam successoribus bona & redditus Ecclesie vacantis concedit.

Glof. haec in parte querit, quid t. de acquisitis per Episcopum & responderet, ex bona cum fructibus vacantis dignitatis futuro successori referenda: quod Dd. hic concedunt: & probatur in cap. quia sapientia electio lib. 6. & in eadem statutum de electione, qua constitutione etiam cauetur, emolumentum iurisdictionis, que canoniconum collegio tenebat, ut competit, nihilominus futuro Episcopo esse feriandū, deducit tamen expensis necessariis ad exercendans illam iurisdictionem: sic ut in eadem constitutione exprium est, & ibi tradunt Card. Imol. & Bonifac. Ex quo infertur, canoniconum collegium tenerat reddendum rationem nouo Episcopo de redditibus Ecclesie vacatis & ob id oportere inuentari ab ipsi canonicos fieri. Archid. & Ioan. And. in e. generali de elect. lib. 6. Franci. Paulinus de potest. Cap. vacante sede, 2. part. prim. 8. q. Anto. Rub. conf. 131. col. 2. op. 1. i. 1. quatuor tex. in e. charta item. 12. quatuor 2.

Eadem glof. tractat de bonis Archidiaconi, que tamē est ita intelligenda, vt hec bona canoniconum collegio competant, si ex bonis communibus congregatio sine fuerit deducta portio illa bonorum, que Archidiaconi dignitati diuīsum est concepta: alioquin si alunde quam a collegio canoniconum obnubentur bona, hūc dignitati per Archidiaconom quicunque, futuro successori sunt reddenda. Abb. & ceteri Dd. hic per hunc textum.

Præterea est aduertendum t. ad huius canonis decisionem, in veritate autem nam ex ea apparet, posse clericum titulo ultima voluntatis, non tantum actus inter viuos ex redditibus Ecclesie & bonis causa Ecclesie acquisitus exercere, & moderatam quantitatem in viis pios erogare, & elargiri his, quicquid feruunt prælitterunt, si hoc sit confuetudine indictum: id igitur, quod clericio permittitur iure canonico, titulo & ratione actus inter viuos in e. adhuc. tit. tit. potest ei confuetudine concedi ultima voluntatis titulo, secundum Barb. hic, tamēt Hoftensis. Card. & Imol. expositum nihil in hoc cap. lanceri dixerunt ab flatus in d. c. adhuc.

Ceterum de confuetudine, que clericis liberè permittit testari & disponere de redditibus Ecclesie, hic dicere superedemus: cum late id tractauerimus in e. com. in effig. His tit. vbi reliqua examinavimus, que subseruant huius tex. interpretationi.

Glof. vbi. congruam, est recipienda in parte prima, & 7 intelligenda in dubio: nam si confite polit quid sit fit cuiusque Ecclesie causa acquisitum, id erit eidem Ecclesie admicandum, non autem dividendum, quod Abb. & Dd. hic patent communiter. & probatur in e. iii. tit. & ex his, quibz i. notauius.

EX CAPITE CVM TIBI.

SVM MARIA.

1. *Captatio voluntatis que sit & unde deducatur, ex communione Doctorum interpretatione, & que aduersus communione nunc 2.*
2. *Sacramenta voluntatis quid. & iusti intellectus l. captatio voluntatis ff. da haren infinitus.*
3. *Legatum an postfieri nata.*
4. *Hoc an postfieri nata infinitus, & quid si testator reservandas ad alterius interrogavit.*
5. *Testamento an postfieri referri ad scripturam, que raro coram testibus nata legitur.*
6. *Relatio ad hereditatem inheritance facta, inhibita esse debet.*
7. *Postfieri voluntatis facta, heret nullius nata.*
8. *Testamento quando postfieri voluntatis alterius conservari.*
9. *Legatum in alterius alterius communione non postfieri expresso, facta scilicet.*
10. *Intelleximus ad l. Senatus & legatum ff. de leg. 1.*
11. *Hoc nodus institutus intellegitur, si quis alterius doiposuit omnia bona communis, & subito intellectus cap. com. iiii. & Taurina leg. 32.*
12. *Nodus hereditatis inter se certa committit alterius patet.*
13. *Hereditatis voluntatis postfieri causa, quod in liberis alterius voluntatis conservari.*
14. *Legatum refutamus a p. in p. digesta.*
15. *Captatio voluntatis non fermentata postfieri causa, & an postfieri ex cito statu ad illam indebet, non seq.*
16. *Captatio voluntatis voluntatis voluntatis.*
17. *Motus voluntatis contra voluntatis.*
18. *De matrimonio testatoris obitudo postfieri patet.*
19. *Emptorum hereditatis voluntatis incerta ut videtur.*
20. *Emptorum hereditatis voluntatis incerta ut videtur.*
21. *Emptorum hereditatis voluntatis incerta ut videtur.*
22. *Legatum deo postfieri in alterius voluntatem conservari.*
23. *Affertur enim in causa ut baronum aliquid collatum ell. non est scandali.*

CAP V T

De heredibus instituendis.

CAPUT VIII.

De heredibus instituendis

Olethae Romanii Pontificis responsio difficilis admodum videri, non alia ratione, quam quod iuriis civilis recipiuntur principis aduteretur. Vnde quo viiiii cam expliceremus, ipsam rem ab exercicio repetemus. Et si iure captioria voluntas illa, que in voluntate alterius conferatur: ut *institutio hereditatis*. Semper possumus: *Si Titus in loco aut infinito hereditatis, non quod Titus vel item illa dicitur captioria voluntas, que fit sibi sive reciproca voluntatis: fuit ita quis infinitus heretem Titium, si Titus ipsius heretem idem infinitus est; g. m. t. captioria. C. de usq. in idem. quam Doct. ibi approbat communiter, maxima Paul. Cathe & Iust. n. 5, ex eo quod caput fit acupari hereditatem alterius donis, illuc ebeatis, aut ipe maiorum, d. i. *maioris. C. de translat. illa institutionis. ff. de her. inf. veritatis. illa. ut illa etiam. alius capere his ille ebeatis, ut ipsum heretem infinitus, aut legato renuneretur. Hoc vero hominum genus improbissimum existimatum a veteribus fuit, quod conflat ex Plinio Innore, Martiali, & Luciano, maxime in diego *Coronae & Danuvii*; quibus citatis hanc vocis eius deducendum adnotavit Alciat. lib. 2. patr. 4. 31. Et hinc quidem deducito convenit rationi, quam huic prohibite captioria voluntatis tradunt Bartoli, Paul. Alexander. & Iacob. in *Liber donationis. C. de translat. idem lafon. d. i. a. t. et a. t. s. n. 9* dicentes a iure ciuili improbati ultimam voluntatem, que stat, ut alter inducatur ad legandum vel inlinendum ipsi primitum improbum vium fuerit legum latoribus ita retia parari ad aliorum adipicendam hereditatem, aut legatum, nec liberis fit permula ultima voluntas, sed coacta ex captione ambitio prioris istentibus. Ex quo apparet, non esse captioriam voluntatem ultimam, in qua quo se inuenit heretem infinitum simpliciter affectionis potius quam mutuus nuncupations causa, de quo extat Nouella Valentianina prima, titulus de tellinaria in Codice Theodosiano, notata ut Alciat. in d. 3. 31. & idem in d. i. i. c. de pad. probatam elegans text in *Captioria. ff. de hereditate. impl. vbi inquit iuris consultus. Captioria. i. institutionis nos eti. quae mutuus affectus. b. in iudicia prouoceatur.* Ego vero in nominis figuratione ad Alciatum minime diffinio, etiam tamen nec Accensio, & Iecuquias in d. i. *Captioria. C. de regia. minor. nec Panormitan. Barbat. & cateris hic?* Contentio: dum frequentissime opinantur, captioriam voluntate esse eam etiam, que prava conditione in alterius voluntatem & consentium conferatur. Est etenim captioria voluntas dixerit ab ea, que ex alieno & simplici ex libero iudicio penderit: siquidem propria captioria infinitum est illa, que fit sibi infinitus legatus conditione, que ex alterius, nempe hereditis infinitus sit legatus testamentum pendet, cuius hoc formula: *Qua ex parte Titus me hereditem infinitus, ex parte mittit hereditate. captioria. i. prima. ff. du. pro pra. scip. arg. 2. Constantinus Haren. lib. 5. epistola. n. 8.* tendit hinc infinitum ad captione alterius, ita ut recte hereditis infinitio ab altero facta, & captiorius & fallax testator propriam voluntatem omnino mutet; & idem enim erit si conditio cedat ad alienum extranei infinitiuntem, aut legatum: velut iftis, quis captionem direxit, Titus si *me hereditem infinitum, meus heres effo. tille. ff. de hereditate. institutio. & Confiant. in d. t. t. 3.* Unde illa non est captioria voluntas, secundum eum, que conditionem in præteritione conceperit: cum nulla tunc captio proponatur, ut si dixerit: *Si Titus me infinitus hereditem, meus heres effo. tille. ff. de hereditate. institutio. & Confiant. in d. t. t. 3.* Nec quidquam refert, ana tabellione vel ab alio interrogatur testator: modo ca interroget minime sit testio, quod aduersus Rode. Zuar. adnotatur magno cum indicio Gregorius d. 1. 6. & Peralta in *Rub. de hereditate. n. 8. polk* priuilegio huius operis editionem.**

Illi præterea non ei omittendum, testam̄ em quoad legata validum esse, si testator coram testibus, adhibitis solennitatibus ad testamentum requisiti, dixerit: Ego & testator siclo dispoſi in quadam scriptura mea manu ita scripsi, que et apud Titium, modo constet ea tabulas manifestat testator sublitteras esse. Bartho. & ibi Soc. in d. i. a. t. ff. de contr. & de son. quorum opinio communis est secundum Alexiam, i. ait prator. §. fin. de col. 1. ff. de re ind. de notat Ant. Rub. conf. 14. qui canem decisionem locum haberet existimat.

quoad institutionem heredis, idque à Barthol. colligit, dum est allegat i. l. b. articulo. ss. de hered. infra. idem Paulin. i. l. b. cōf. fuit. s. de hered. infra. vbi Bal. & Ang. id expressum afferunt. & Paulin. heredes palmarum. p. 1. fol. 10. & probatur ea ratione, quod forma requisita, quod nominatum aliquid exprimendum, exacte feruantur, si expressio sit per rationem ad certum & minime dubium actum. d. spes. s. s. de hered. infra. Bal. m. mon. ibm. Cod. de his quibus vt. iudic. Ang. Aret. s. s. m. m. col. 19. In leg. de actio. Franc. c. 1. col. 1. fol. 2. & app. Sed opinione Barth. procedere in legatis, non in heredis institutione, dicitur illa ratio, quod forma nominatum requisita est ita in specie feruanda, & per relationem ad aliud feruari non possit. Bal. i. l. 1. ss. de lib. & poitum. Ang. in l. b. v. u. t. s. illud ss. de verb. a. Bald. in d. l. ministr. etiam si certa sit relatio, & ad certam aliquam rem directa. Clem. appellavit. de appella. Dec. in d. c. confus. & ideo hanc differentiam inter legata & institutionem heredis, ipse Bart. dicit in l. b. C. de p. de commis. a. s. s. que Dd. communis sequuntur. secundum. Iaf. in l. centum. ss. certum pecc. col. 1. & Alb. Brun. de implem. forma. col. 1. 1. verba adhuc facta, qui can omnino approbant. Satis tamen credere est, etiam quod hereditas institutionem, si res illa, ad quam in relatio sit, non indubita, nec controueretur eam esse, cuius testator meminit, quod Aret. vium est in d. l. heredes. in pr. col. 2. Cui addo ipse, oportere ita testamento dicere: In his heredes illius quem scripti in quadam fibula, que est apud Tulum, moueretur ad opidandum ex d. n. m. dobitat. s. p. & l. b. articulo. & l. b. toto. & quae s. q. s. q. n. m. ss. de hered. s. s. illius, quibus exacte feruenda opinionum hic cōficius cessabat, eritque faisa facta vtriusque sententia rationibus. Na & si maxime forma feruenda sit, quod nemo negat, tanta tamē potest esse in actu, ad quod relatio sit, certitudine, ut expressio nominatum facta videri possit, neq; iuris utriusque ratione concuerit superstitiose minus eius decisio[n]es feruari.

Subdit præterea gl. hic singularis, hereditas institutione pietatis causa factam, etiam nut, validam est, & hoc favore piz cause concedendum esse existimat Abb. & Dd. hic communis. Bald. dicens haec gl. singul. in l. t. C. de sacra fons, eccl. i. t. t. colam. 3. qui in rep. num. 59. candem probat & singul. iaf. in d. l. b. m. m. col. 2. vbi eam legitur post Ang. Alex. Corn. & alios, quibus accedit. Alb. Brun. in r. d. de for. m. fol. 95. col. 3. & effe hanc opinionem communem fatetur iaf. & Corn. in d. l. b. m. m. col. penit. & Barb. hic col. 4. qui tamen ab ea disputanda recedit.

Eadem gl. dum dicit, teatmentum possit in voluntate heredis committi, est intelligenda, ut ipsa hereditas institutione fieri possit sub conditione illa, si ipsa heres voluerit. l. b. verba. ss. de condit. & dimonst. Nam legata non posuisse in apartam heredes voluntatem conferit. l. Senatu. §. legatum. ss. de leg. t. t. c. etiam cluorua illa est dispositio: cum ipsa heres nunquam vellet legata solvere. Si & legatu alii deferrit potest sub illa conditione, si ipse legatarius volet. l. p. legatum. s. s. s. s. de leg. 1.

Scribit deinde gloff. legatum expresse in arbitrium alterius committi, non potest, tacite vero in arbitrium alterius committi potest: quorum vltimum plane procedit, etiam si in voluntate alterius legatum velamine quodam conferatur, ut lego Tito centum, si Canis Capitolium ascenderit, l. non unquam ss. de condit. & dimonst. Id vero, quod gloff. exiit, legatum in alterius arbitrium conferri non posse, falsum appareat. Nam legata possunt in aliis arbitrium conferri, cum intelligatur illa cum commissio facta arbitrio boni viri, neque si testator dixerit, lego Tito centum, si heres arbitriu heredi vix feruera patet. s. s. de leg. commis. & quāquam. ss. de leg. 2. & ss. in pr. 1. fol. de leg. 1. Bartol. per sexages. ibi in l. 1. fol. de leg. 2. quem carteri Dd. sequuntur ibid. & in. captatoria. ss. de leg. 1. & in laaptatoriis. ss. de hered. infra. Abb. emf. 4. fol. 2. a. 6. dicens hanc opinionem comitte est, cui non obstat lex. s. de leg. 2. quāquam. ss. de leg. commis. liber. dices, in arbitriu heredis non posse conferri legatum, an debetur. Est enim id intelligendum arbitrio ita liberis, ut voluntati amplissima ac liberissima equi pollicat. Quin & in causa de lege, sententia communis manifeste probatur. g. ceterum.

Ex quibus deducitur receptissima omnium sententia, legatum non posse conferri in liberis & apartam alterius cuiusque voluntatem gloff. hic, & in d. l. 1. communis opinioni in l. captatoria. C. de testament. milit. & erit exemplum: Leg. Tito decim. ss. Semperius voluerit, quod probatur in d. l. m.

nonquam. vbi dicitur hereditas consulti. Nam in alienam voluntatem conferri legatum non potest: optimus text. in l. captatoria. ss. de leg. 1. quo etiam in legatis captatoria voluntatis probatur. Verum ab hac communione ipsius sententia discedit Ludovic. in leg. virrum. §. can. quidam ss. de rebus. dub. clm. 3. 4. & 5. dicens, legatum posse conferri in voluntate liberam alterius, quam heredis, tametsi illiusque heredis, non possit in alterius voluntatem ita liberam conferri, ne pendeat testamentum ab alieno arbitrio aduersus lures confitentes, qui hoc absurdum existimat. Caput vero testamenti est hereditas institutio, quo totum testamentum ratum reddit, quod non ita in legatis est cenfundens: cum ab eis non pendeat vis testamenti: mirum ergo non est, si legata in alterius liberam voluntatem conferri possint, sicut fententia suffragantur hereditas consulti t. m. Senatu. §. legatum. ss. de leg. 1. Legatum, inquit, in aliena voluntate ponit potest, in hereditas vero non potest: ad idem l. 1. ss. de leg. 2. In arbitriu alterius conferri legatum veluti conditio potest. Quid enim interficit, si Ticius in Capitolium ascenderit, mihi legetur: an si voluerit? Quod si communis opinio vera fuit, nulla esset confitenda differetia inter legatum, quod conferitur in voluntatem heredis, & illius, quod ponitur in extranei voluntate, siquidem legati collatio in liberam vtriusque voluntatem non tenet: at in arbitrium vtriusque facta tenet. & tandem l. s. de commis. & quāquam. videtur specialis fieri prohibito, ne in hereditate liberam voluntatem conferatur legata: quibus premisisti facillime tollitur ratio, quod pro communis sit ex d. l. captatoria, quia ibi captatoria legata reprobantur, propter ambitionem, capitionem, aque animalium auecupandi bona aliena: non ergo prohibetur ibi legatum in alterius liberam voluntatem conferri. Difficilis cuitari potest t. m. Senatu. §. legatum, sed Lutian. res. 6. potest intelligendum esse hereditas consulti de aliena voluntate, que hereditas est in curia voluntate non potest ponit legatum, qui quidem intellectus nequamque placet: corruptum enim fenum & verba hereditas consulti. quo fit, ut facilius ipso iudicio defendi possit communis opinio, quā haec, quae nouiter, subtiliter tamē, a viro aliquo docimmo concepta fuit. Non enim obstat l. 1. ss. de leg. 2. que loquitur, quando legatum non in liberam voluntatem, sed in arbitriu conferitur, de quo hereditas consulti Vlpianus ibidem loquitur. Item non obstat l. Senatu. §. legatum, quippe que possit in hon feniacci, vt legatum in hereditate voluntatem conferri non possit: in alienam vero, si est legatarii, conferri possit, quod animaduerit post alias Anton. Aut. gulf. lib. 4. amendat. 6. 1. & quod alibi in herede prohibuit fuerat, sicuti & in extranei, in legatario ibi permititur. Vnde negamus alibi in hereditas consulti hac in controvressa discrimen constitutu inter liberam voluntatem hereditas & extranei, quod legata, aut forsan legatum in voluntatem aliquam alterius conferri potest, vt l. Titius Capitolium ascenderit, non tamen in voluntatem nec liberam nec obliquam hereditas. Potest enim d. l. legatum intelligi, vt legatum, in voluntate alienam obliquam quidem conferri possit, quamvis non liberam. Nam & hereditas consulti respūm in l. 3. ss. de leg. 2. quod huic opinioni obsecle videtur, de conditione verbis negatius concepta plane tractat.) Oportet tamen est intelligere, quod si testator dixerit, lego centis Ticio, nullus heres meus noluerit, & hereditas consulti responderet, quasi conditionale legatum esse, & primam voluntatem exigere. l. fides commis. & s. s. de leg. 1. Eft enim, vt arbitror, legatum purum non conditionale ex libera voluntate hereditis, sed ademptum sub conditione, si heres noluerit: & si heres lem dixerit se velle, conditione ademptionis cessat: quod si non declarerit se nolle, debetur legatum. Quia in re differt ab illo legato, si heres noluerit, quia donec heres velit, non est legatum, nec debetur. In primo etiam legato si heres decelerit, priusquam declarerit se nolle, nisi declarandi ad eum hereditem minime transit, & ideo non timet legatus ademptionem. Fieri etiam legatum ita potest, cum heres noluerit: sic enim substantia legati, nec conferetur in liberam hereditate voluntate sub conditione, nec amittitur legatum eo casu, quo heres noluerit, sed tantum tractus temporis solutioni adiungit: folendum quidem omnino legatum est, & eius dies cessit, sed ad solutionem expectanda est voluntas hereditis & eo mortuo eius heres statim soluere teneatur, d. l. s. de leg. commis. missu, quem ita interpretari libuit ex Alber. ibi, tametsi iaf. in d. l. Senatu. §. legatum. scribat, se illebus

De hæredib. instituend.

ius paragraphi rationem nondum intellexisse.

In summa igitur, omnibus casibus, quibus diximus testamentum in voluntatem aut arbitriū alterius committi posse, in eisdem verbis huic canonis intelligi poterunt, dum dicit Romanus Ponticus: Qui extremam voluntatem in alterius dispositione committit, non videtur decedere intellectus. Minime vero fatisfir huic decisioni, qui loquitur non tantum quoad legata, sed & quoad hæredis institutione modo amplius est hic canon intelligendus.

- 13** ¶ Primo quidem ius⁹ bona sua omnia committat alterius dispositioni, cum institutio hereditudine nundum cendum est, vt in tali causa cadem boni distribuitur. Sic enim decedit testatus. Innoc. Abb. & Doct. quorum opinio communis est, secundum Abb. Imo.¹⁰ & Barb.¹¹ qui post Cardin. verba Innoc. aliquo obscura & eleganter explicant. Hunc etiam intellectum alterius communem esse laic. et
12. & Corn. in d. capitulo. col. 3. C. de t. m. b. hisc tamen intellectus procedit ex ea, quo testator effet vissus verbis significatibus arbitrium boni viri: Secus autem erit cendum, & in communiione effet vissus testator verbis liberae voluntatem inducentia ita Bart. in l. 1. C. de facio, et al. ne.
46. Alex. nu. 6. Corn. in q. Bart. in l. 12. capitulo. Imo. in. capitulo. ff. de hered. in loco. Paus. in d. capitulo. 12. vol. 3. nu. 21. ex quae aperte non meminit testator, pia caute: quatione praediti Doctori afferunt hunc tex. non habere locum, si testator fuerit vltius verbis: *Committo omnia mea bona voluntati Semper, quam Opinatio Communis esse existimat*, tamen ei Card. hic nullum in hoc discrimen admittat. Et virumque calum parem esse opinetur, attenta ratione communis alterationis, qua vtroque capi vigerit. Vnde post Iml. hic nu. 3. ipsius Card. sententiam memorie commendandam esse opinor: compotabatur etenim ex his, que dicuntur in 5. auctorita.

Regia vero lex **32.** in Taurina contenta condita [que exstat utr. recipit. 5. l. 6.] exprelim flatum, commissa aliqui per defunctionem testamentoordinatione & dispositione potest debere hunc, cui commissio facta est, folto re alieno, quintam bonorum partem in operaria ex penderit reliqua vero bona dare his, qui defunctio intellectus succidunt: quia quidem lego deinceps Innoc. recepta communiter tollitur, nisi dixit aliud eido: quandoque tamen alterius dispositioni committit propria bona, vt communis colluctio pramaterialis quando quis alteri committit, vt eius nomine restetur, nimen non potest hic seipsum nec alium hæredem instituere, nec videtur a committente factus hæres & in hac specie loquuntur Taurina lex. Nec tamen huic interpretationi temere subserbi, sed candi letoris iudicio eam centendam ingenue committo.

- 14** ¶ Secundo, potest hic tex. intelligi, quando in alterius voluntatem non confertur principalius testamento dispositio: sed tantum alteri committitur ecclesia hæreditis incerti ex certissimo iure optimo fieri potest, l. fiduciam & farru. in m. 2. §. fin. ff. de fiduciam. liber. d. s. v. & cum q. d. & ibi Doct. q. de prob. dub. Bart. in l. 1. la. 1. capitulo. ff. de leg. 1. Cyn. Bar. Alex. Dec. & Iaf. col. 2. in capitulo. ff. de testa. mult. Imo. hu. m. 12. Pau. Parif. conf. 3. 8. nu. 32. vol. 3. & decr. Zarar. in tract. de cap. volont. col. 2. & 3. exemplum enim erit: *Instituto hæreditu munerum ferius meis, quem Tuis degerit.* Hoc tamen procedit, nisi genus, ex quo effet eligendum, effectuamplius, vt si omnes venirent non faciat electione, res effet electoria & vana. Ita Paul. in d. capitulo. & Pau. Parif. in d. conf. 3. 8. nu. 33. & 49. Ex hoc intellectu quotidiorum aut nepotum melioratio a parentibus fit hoc modo: *Meliora vocis de filii meis, quam mea vesta elegerit; nam & his dictibus utr. quippe quibus huius regni lege sapiliuntur vitantur in hinc questionibus, atque hoc ipsum in l. 32. Tauri ad finem. I. bodie 1.5. m. 4. 1b. 5. Recopil. J. probatur.*

¶ Tertius huius cap. intellectus ex eo constat, quod fauore pietatis testamento, saltem quoad legata, potest in alterius voluntatem conferri: item ut capitulo. vt constitutus est Corn. Alex. & Iaf. ibi, qui est. pes. & Dec. dicunt hanc opinionem communem, & idem aliter lai. in d. f. 110. col. 3. vol. 1. nos Bart. in l. 1. C. de facio. et test. 3. q. quanto quod. prim. nu. 6.4. idem in capitulo. ff. de leg. 1. idem conf. 5. col. 6. & plures aliqui quo res fert & sequitur Bart. Parif. conf. 3. 8. nu. 24. idem conf. 83. col. per. vol. 2. cuius coniunctionis dispositio est apud Soc. d. s. vnu. g. cum quatuor. & Lufi. ibi. Rum. & Iaf. in d. 1. capitulo, quo in loco Dei. hanc communem sententiam tutatur. Et licet prefata

opinione frequentius quoad legata Dd. adferint, vi constat ex Partio d. conf. B. idem tamen erit descendit, quo ad institutionem hæreditis fauore pia causa, quae turis ciuilis subtilitatibus minime subiecta, lus vero ciuale, quod vetat ultimam dispositiōnem in alterius voluntatem conferri, nimio forsan rigor invenitur, & ideo hisce testamento ad plias casas ordinatis non est omnino seruandum, vt pallium predictihius utriusque profectores afferant, quoniam ratio cum hæc sit, etiam in hæredis institutione maximam vim habet: atque ita in hac specie hunc canonom interliguntur in capitulo. ff. de heres. infi. & ibi expressum titul. n. 1. o. Alex. nu. 6. & Corn. nu. 4. in d. capitulo. C. de f. 3. pl. mult. quorum opinio. licet sint qui eragantur, mihi verior videtur: ex qua sic potius testator dicere: *Indico hæredem Eclusiu. S. loco. ff. 1. traximus*: ac illius forma potest hæc conclusio ad proximam deduci.

Non potest hære sententia L. de cemissi. nu. 2. vers. quod sita, ff. de fiduciam. & ff. quia in legato libertatis ita loquuntur: Quod si ita scripimus fit, ff. b. test. volunt. non valens, sed ita demum. ita test. in voluntate fratre hæredi, scilicet liberius. Quia illa iurisconsilii sententia procedit, vbi contat: testatore dispositio nem in liberam voluntatem hæredis contulisse. Secus tunc in dubio, et enim sunt interpratatio illa afflentia fauore pia causa, vt voluntas, in quam confertur dispositio, non libera omnino accipiat, sed subiecta boni viri iudicio, scilicet idem hærofcon. in initio dñu. l. scien. f. 1. hæres: *Vide de cemissi libertatis in dare potest. Hæres, ff. volunt. sicut ea com. 16. et 17. Stichus manus tuae: quantum vobis alia in testam. enterprise vel exerc. nau. hæredi.* Ex quibus verbis plane constat id est libertatis & pia cause præiugium, quicquid alii in eisdem libellis legis alteri tentiant. Constat vero ex his, voluntatem pro arbitrio accipi fauore pia causa, quod in eadem iurisconsilii decisione probat, dum dixit, *legatum libertatis, voluntam in alterius voluntate, validum est: nam si voluntas co- fusa libera omnino intelligenter, non valerer legatum, vt superius diximus.* Ex proposta siquidem ac subiecta materia, voluntatem pro arbitrio potius interpretari. h. ff. de lega. 2. quo sane fit, vt quoties dixerim ut fatur pia causa, potest ultima cuiusque dispositiōnem in voluntatem aliquid rescontreri, intelligam plane, atque afflentia voluntate pro arbitrio vult. t. 1. sic igitur et verus sensus hærofcon. in dñu. l. f. de cemissi. cui plures aptari solent intellectus, quos explicat Iaf. & Dec. in d. capitulo. & Lufi. in d. s. contra quadam. & quibuslibet fere omnium contentis recipitur, vt prima pars per ultimum com. figuratur, ac tandem legatum libertatis non potest in hæredis voluntatem cōferri, qui sensu maxime à iurisconfi. alienus est. Quod si communis interpretatio admodum placuerit, poterit distinguere legatum plium, quod hoc in canone tradatur, à legato libertatis: hoc enim licet pli censeri possit, non tamen ratione eius pietatis, qui amarit salutem codicidit, sicuti docet Dec. in d. l. capitulo. 12. capitulo. col. 4. & 1. 1. 4. capitulo. 3. 12. quod modo latius disputare non libet, utr. ultra septa transfligta videar. Illud tamen ex his conjectur, legatum ad plias causas potest non tantum in voluntate extream, sed & hæredis conferri quod Bart. notat in d. l. 1. 1. m. 8.4. C. de facio, & ced. q. qui potest alios sequitur Corn. in d. 1. capitulo. nu. 5. qui legatum profanum a pio in hoc distinguunt: quod illud non potest in voluntatem hæredis conferri, licet bene arbitriū: hoc vero potest, cuius affectionis partim minimum superius sunt. nu. 7. & 8. Nos facie ita distinguimus, vt legatum non pli, in alterius voluntatem non collatum, in quauidam fit propter libertam voluntatem, quam ex his verbis colligimus, legatum autem pli eodem modo factum validum effe césumus, eo quod fauore pia causa voluntate pro arbitrio accipiamus. Vnde forsan illud adnotandum erit, vt ultima cuiusque dispositiōnem in alterius, & maxime hæredis, omnino liberam & absolutam voluntatem collata non valere: & hoc pacio defendi potest opinio satis contraria, in d. 1. capitulo. C. de tellam. m. 1. in cuius examine plures exstinxerunt ultimam dispositiōnem testantur in alterius voluntatem conserni non potest, etiam ad plias causas.

Vero quod haec decretalem, mihi fane, si licet libere propriam sententiam promere, primus Innoc. intellectus potest placere, quæ & Panormita, sic sequitur, dicens communem esse.

¶ Tercerum, illud omnitemendum non est, pallium à iuris vtriusque Doctoribus ex hoc capite adnotari, capitolarium

voluntatem favore p[re]causa permitti, quod hic minime probatur, si confidetur, que fit vere captatoria voluntas. Nec omnino id iuri rationi congruit, siquide militibus est permissa captatoria dispositio. *i. captatoria. Cod. de t[er]t. mil[iti]*, quibus corum tellamēta ī iure ciuii maxima & specia-
libus priuilegiis sunt ornata & munita. Præterea si captatoria voluntas bonis moribus adueratur, ideo nec confi-
tudine permitti potest, vt existimat Aret. & Iaf. in l. 2. in pri-
fl. de val. & p[ro]p[ri]et. idem Iaf. in d[icit]. *i. captatoria. cum & cap-
tio f[ac]it & dolosa illuc dispositio. notatur in l. cum donatio-
n[em]. C. de transactiōn[em], non video cur ratione pietatis permitti possit. ap[er]t[er] ex de r[ati]o[n]e ha[bit]at tamen dubitatione primū ipse opinor nullib[us] probari, ob p[ro]p[ri]a causā captatoria vo-
luntatem permitti, hec fatear eam per militiam esse, que in alterius arbitrium aut voluntatem conferatur. Vnde non omnino communī opinioni accedo. Secundo quidem ab Aretin. & Iaf. libenter differunt, qui dum coniūta do-
ctrina vntuntur, afferunt cōsūlūdūt[er] fieri nō posse, vt cui-
quam permittim[us] sit, ultimam eius voluntatem in alterius
fiberam dispositionem aut cōfessiōnem conferre : hoc enim,
vt ip[s]is placet, contra bonos mores est: falluntur equidem:
nam si id contra bonos mores efficit, non permitteretur hoc
canone, etiam faveat p[ro]p[ri]a cauſa, in quo liquet Angel[us]
*i. d[icit]. captatoria. fl. de heredib[us] m[on]s. Alex. m[on]t. captatoria. Cod.
de t[er]t. mil[iti] cumend Socin. & Rip. in d[icit]. 2. de val. & popl[em]
in priu. qui probare conantur cōsūlūdūt[er] induc posse, vt
extractione cūque voluntatis alterius dispositiōnem committit
possit, etiam libere. His etiam Doctoribus placitendum est:
18 in captatoria voluntate, aduersus Aretin. & Iaf. Ego vero
perpendens captatoria voluntati captionem ac dolu[m] quen-
dam inesse, reprobamus aliena hereditatis ambitionem.
*Lille. fl. de heredib[us] m[on]s. C. de transactiōn[em]. 1. fl. de alio se[ri]o
priu. & S. manet. 1. fl. de sacerdoti. author enim captatoria voluntatis
captionem in id dirigit, vt faeta heredis institutionem per
alium, p[ro]p[ri]e propriam voluntatem mutet: in illo admittere,
statuto ac cōsūlūdūt[er] induc posse captatoria voluntates,
ac subinde potius in his Arctino & Iaf. accederem, quam
Ang. Soc. Alex. & Ripa.***

Ex quibus in discrimine ac disputationem adducere libertate Carol. Ruu. rep[on]sonum is, inquam, *confi. 20. v[er]bum. 2. pro-*
bare conatur, hanc institutionem validam esse, nec cap-
tatoria cenfēri: *Institutio Titio heredem merito, dummodo ipse
Titio me heredem instituit. atque ibidem cenfet, instituit
merito illam lib[er]to[m] conceptam validam esse, modique
ipsum reiudicium fore, nec pecuniar[um] ſeruandum, quippe
tertiis turpis fit adducit vero ad probationem glo[ri]o Barto-
lo, Alexandro, catilique frequentiori calculo receptam,
m[on]t. cum donatio[n]em. Cod. de transactiōn[em]. quae afferit, liberationem à
Tito Sempronio concepcione sub modo, vt Sempronius
eundem Titium heredem instituit, validam esse, cum cuius
non fecuta institutione, in pari causa turpitudinis potior sit
conditio pollentiā, & sic debitoris, quanvis liberatio omnino
nulla esset, si sub conditione concepta fuisset, ex autoritate
Accurii, quem Bartol. & Doct. communis f[er]e-
quantur. Addit[er] & ipse Carol. num. 3. institutionē ita faciunt:
*Institutio Sempronio heredem, si je me heredem mulierit, non esse
captatoria, sed ex eo damnari, quod contra bonos mores
herediti instituit, utr[um] liberam teflanti facultatem, & ob-
id validam esse, reiecta conditione illa de iure impossibilis.*
*1. fl. de cond. instit.**

Hec tamen a viro doctissimo vtinque infirmata cen-
fura indigent. Et in primis ultima haec conclusio refelli-
tur ex his, que de captatoria voluntate hoc cap. diximus:
conitas etenim, esse habeat captatoria voluntatem, ac
quicquidem nullo pacto valere, nec fernandam fore. Id ve-
ro, quod Carol. dicebat, reiecta conditione iure impos-
sibili validam esse hanc institutionem, iuris ratione ad-
uerteratur : cum hoc conditio, si me heredem institutas,
non sit nec impossibilis de iure, nec turpis nullibi enim,
ni fallor, si iure prohibetur heres hic institutus, testatorum
herediti institutus ne c[on]tra turpe cenfetur : si qua namque
captione aut turpitudine haec in re data contingit, ea in priori
adiegit institutione, quo fit, vt dispositio ipsa captatoria
turpis sit cenfenda, non autem conditio in ea dispositio-
ne apponita. Et h[ab]et ob illam conditionem id, quod
disponit, captionem & deceptionem pra[dict]e ferat, ipsa
tamen, etiam si euenerit, secutae fuerit nullam deceptio-
nem aut captionem inducit. Igitur, si predicta institutione ca-

ptatoria est, ex eo reprobatur, quod captionem & dece-
ptionem inducit, non video cur magis reprobanda sit ex-
prefla conditionis quam modi forma, cum vtroque casu
idem dolus eademque captio presumatur: tanq[ue] ideo eadē
ratione perspicit, erit & illa institutio reprobanda, que his
verbis facta fuerit: *Institutio Titio, modo ipse me heredem i[st]ituat,*
vel *vi p[ro]p[ri]e me heredem scribat?* contra Caroli responsū. Nec
obert glo[ri]o illa communiter recepta, quia Accur. ibi in eo
contractu sub modo concepto existimat viriisque contrahe-
ritatis turpitudinem adefit: addit in pari causa turpitudini
nis esse potiorem possidentem, que quidem ratio manifeste
in testamento celstat, in quo viriisque turpitudine datur,
nec poſitionis ratio locum habere potest ita facile, scitū
in contraria, attingit exemplo Accurii, immo ex mente glo[ri]o.
& Doct. qui eam sequuntur, modus turpis contractum vi-
tia quod ea, que nondum sunt tradita, & sic quod actio[rum] 19
item, quod notat in specie Corn. *confi. 255. vol. 4. & comp[ar]at*
probatur ex his, que notauit in epistole de s[an]cti. & par. 3. §. 1.
num. 8. & 18. quidquid dicant Ang. & Aret. in l. imp[os]sibilita[re]
fl. de val. obit.

Nec illud hac in re prætermittendum est, quibusdam pla-
cuſis liberacionem à Tito Sempronio concepcionem, hac condi-
tione: *Si Sempronio Titio heredem merito, validam esse, & hi*
sunt Placent. Iacob. Butr. Pet. à Bellapertica, Cyn. Bald. Sal.
Alber. Fulgo. Iaf. Alc. in d[icit]. *com. donationis ea ratione, quod*
non minor libertas in matrimonio exigitur, quam in testa-
mento, ut confiat, & diximus superius ap[er]t[er] & tamen
ad coniugium potest quis iniurari f[ac]ili[er]. *I. Titio centrum.*
§. 1. fl. de cond. & dem. igitur & ad heredis institutionem. Vnde
de fœcta heredis institutione valida erit predictabiliter.
Nec habet ratio, quaprohibetur captatoria voluntas:
nam ea institutione, aut legato, ultimam voluntate pro-
cedit, non in h[ab]ice contradicit, in quibus illa deceptio
contingere nequit, ex proxime dictis, que laius explicat
Alc. in d[icit]. *com. donationis.*

Nec item ob*det. com. donationis*: quia ibi & similibus iu-
ris locis prohibetur, ne quis pacto disponente adstringatur
ad heredem certum instituendum: non tamen impedit in
conditione id ponit, quod in dispositione positum minime
araret. *l. v[er]borum. §. hered. fl. de leg. 3.* Et quamvis opinio gl[ori]o
probetur a Barto. Pan. Ang. Alex. Rim. & alijs, eaque sit ma-
gis communis, auctore Alc. ibi, & Car. in d[icit]. *confi. 20. 2. vol.*
h[ab]e[re] tamen posterior nec rationibus nec authoritatibus
destitutur.

Pofremo glo[ri]o agerit, posse in generi pauperes heredes, in
instituendo quod expellim probatur in l. si quis ad declinandum. C.
de ep[isc]o. & cler. Regia l. 20. 3. part. 6. quibus constitutionibus
exponitur, eti[am] hanc institutionem intelligendam in
pauperibus illius ciuitatis, vbi conditum est[er] testamentum:
quod ego intellegimus, si testamentum sit conditum in lo-
co domicilij testantis: aliqui pauperes domiciliū testantis
sunt admittendi, ex g[ra]m. patr. verb. pauperes. iller[is]. in 6. que
dixit, legatus relatu[m] a testatore, vt inter pauperes distribu-
retur, etis distribuendum in pauperes loco, qui domiciliū
habebat testator. & idem probatur ex Lulli. C. de ep[isc]o. & cler. *l. 20. 3. 6.*
conditio. §. v[er]borum. fl. de condit. & demissi. & p[ro]pter Fr[anci]s. in d[icit]. si patet.
dicit glo[ri]o singul. Felin. in c. *scut. r[ati]o. de simon. 2. col. notarii* id
Felin. in c. scut. r[ati]o. de de o[ste]o comp[ar]at. Hoc tamen non procedit
in executo testamentario, cui testator dedit pauper[em] elec-
tione: si enim non tenetur eligere pauperes domiciliū
testatoris. Ioan. And. Domin. Lapis. & Franci[us] in d[icit]. cap. *si*
pater. Capella Tholofiana quæst. 128. pulchre Collecta in e[st]at.
*Ioannis l[ib]ri tit. m[on]t. 10. ea ratione, quod Episcopus, cuius de-
volu[m] competit dignitatem Ecclesie contraferre, tenetur eli-
gere aliquem ex clericis cuiusdam Ecclesie, ad quam fite-
lio. cap. ne p[ro]p[ri]a de c[on]f[er]entia. tam[en] compromissariis ad
eligiendum, libere potest eligere etiam ex extraneis cleri-
cis, qui non sint illus Ecclesie. cap. si compromissario de c[on]f[er]entia.
in 6. atque haec ipsa opinio probatur in l. *com. donationis* §. pri-
m[us]. fl. de legato secundo, quibus sane standum temere non est.
cum in hac pauperum electione ipsius testantis mens refragari
videatur, ita que ipsa ciuitas pauperibus domiciliū te-
flant[ur] patr[er]centur, quamobrem cause feruanda est[er] hoc
Doct. opinio.*

Illud præterea omittendum non est, posse legatum do-
tis in voluntatem alterius conseruari, vt favore dotis, scitū
ti fauore p[ro]p[ri]a cauſa, in arbitrio illius collatum cōfervatur.
Bart. in leg. *Thebes paup[er]is fl. de d[icit]. preleg.* In l. *com. donationis. col. 1.*
penul.